

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 35.

Fredagen den 25 maj f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 19 och den 22 innevarande månad.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 152—154, 162—164, 166 och 167 samt bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 52—56.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 57, angående ersättning åt biträde, anlitat av bankoutskottet vid handläggning av vissa ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtanden nr 76—80.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivavtal och till lag om arbetsdomstol ävensom i anledning därav väckta motioner. *Lagjörslag om kollektivavtal m. m.*

Genom en den 17 februari 1928 dagtecknad proposition, nr 39, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:tt föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag om kollektivavtal och till lag om arbetsdomstol.

I samband med dessa förslag hade utskottet till behandling förehaft följande med anledning av propositionen väckta motioner:

inom första kammaren

nr 280, av herr *von Sydow*, och
nr 282, av herr *Thorberg* m. fl.;

samt inom andra kammaren

nr 450, av herr *Spångberg* m. fl., och
nr 451, av herr *Johanson* i Stockholm m. fl.

Herr von Sydow hade i den av honom väckta motionen förklarat sig helt instämma i den tankegång, som tagit sig uttryck i propositionen, men beträffande vissa detaljbestämmelser i de föreliggande förslagen hemställt om ändringar däri.

I de likalydande motionerna av herr Thorberg m. fl. och herr Johanson i Stockholm m. fl. ävensom i den av herr Spångberg m. fl. framburna motionen hade hemställts, att riksdagen måtte avslå förevarande proposition.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att ifrågavarande lagförslag icke kunnat i oförändrat skick antagas, för sin del antaga under punkten införda förslag till lag om kollektivavtal och till lag om arbetsdomstol;

B) att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under A), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Linder, Thorberg, Sigfrid Hansson, Magnusson* i Kalmar, *Hagman, Johanson* i Stockholm och *Holmström* i Stockholm, som på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte avslå såväl Kungl. Maj:ts förslag som utskottets förslag till lag om kollektivavtal;

B) att riksdagen måtte avslå såväl Kungl. Maj:ts förslag som utskottets förslag till lag om arbetsdomstol; samt

C) att de i anledning av förevarande proposition nr 39 väckta motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom bifall till reservanternas hemställan under A) och B), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) av herr *von Sydow*, greve *Spens* samt herrar *Martin Svensson, Magnusson* i Skövde och *Ros*, vilka påyrkat vissa ändringar i utskottets förslag till lag om kollektivavtal;

3) av herrar *Österström* och *Andersson* i Rasjön, vilka ansett, att utskottets motivering till 4 § i förslaget till lag om kollektivavtal bort hava den lydelse, som i denna reservation angivits.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr **Westman**: I avseende å föredragningen av andra lagutskottets utlåtande nr 36 hemställes,

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att till en början föredragas utskottets lagförslag vart för sig, där så erfordras paragrafvis, med promulgationsstadgande, ingress och rubrik sist;

att sedan lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställanden i punkterna A) och B) föredragas;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse något av lagförslagen skulle komma att helt eller delvis till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar; samt

att utskottet bemyndigas att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Vad herr Westman sålunda hemställt bifölls.

Utskottets förslag till lag om kollektivavtal.

1 §.

Denna paragraf var så lydande:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Har arbetsgivare eller förening av arbetsgivare med fackförening eller annan liknande förening av arbetare slutit avtal om villkor, som skola lända till efter rättelse för anställning av arbetare, eller om förhållandet i övrigt mellan arbetsgivare och arbetare, skall i avseende å sådant kollektivavtal och verkningarna därav gälla vad i denna lag stadgas.

(i utskottets förslag:)

Avtal mellan arbetsgivare eller förening av arbetsgivare och fackförening eller annan liknande förening av arbetare om villkor, som skola lända till efter rättelse för anställning av arbetare, eller om förhållandet i övrigt mellan arbetsgivare och arbetare, skall upprättas skriftligen. Har skriftligt förslag till avtal godkänts genom brev eller har avtalets innehåll upptagits i protokoll, som till riktigheten vitsordats på sätt parterna överenskommit, vare det ock gällande.

Beträffande kollektivavtal, varom i första stycket sägs, och verkningarna därav skall gälla vad i denna lag stadgas.

Bestämmelser i denna lag, som hava avseende å förening av arbetsgivare eller arbetare, skola äga motsvarande tillämpning å förening eller förbund av flera sådana föreningar; och skall, då fråga är om dylik sammanslutning, vad i denna lag sägs om medlem i förening gälla om de anslutna föreningarna, så ock om deras medlemmar.

Herr Thorberg: Herr talman! Man torde ha anledning att ur alla synpunkter beklaga, att regeringen icke sakligt behandlat ett spörsmål av sådan vikt som den ifrågavarande lagstiftningen utan gjort denna lagstiftning till en bricka i det politiska spelet. Ur näringslivets synpunkter, ur arbetsfredens synpunkter, ur arbetarnas synpunkter är detta regeringens tillvägagångssätt djupt att beklaga.

Jag ber nu först att få fästa kammarens ledamöters uppmärksamhet på att det område, som de föreliggande lagförslagen avse att reglera, ingalunda är i saknad av lagstiftning. Det är sålunda ej någon odränerad vildmark, som behöver dikas ut, utan där finnas redan nu bestämmelser i gällande lag, som kunna komma till användning, då behov därav kan uppstå. Detta förhållande torde ju framgå därav, att det redan har avkunnats fällande domar mot fackorganisationer, som brutit mot gällande kollektivavtal. Den föreliggande lagstiftningen är sålunda icke en åtgärd, som avser att skapa lagstiftning, där sådan saknas, utan det är en undantagslagstiftning eller, om herrarna tycka, att det ordet är trevligare, en speciallagstiftning på området.

Förslagen rörande lag om kollektivavtal och lag om arbetsdomstol äro byggda på samma principer som de förslag, vilka förelades riksdagen år 1911. Vid 1911 års riksdag gjordes emellertid, närmast i anledning av reservationer från det liberala partiets sida, en mängd anmärkningar mot innehållet i den då föreliggande lagtexten, vilken man ansåg vara otillfredsställande och av sådan art, att lagens tillkomst mera skulle skada än göra gagn på det område, där den avsåg att gälla. Man hade därför väntat, att då nu 17 år förflutit, sedan riksdagen fällde denna sin dom över lagförslaget, det skulle framläggas förslag, vilkas innehåll vore mer tillfredsställande och mer lämpade för den uppgift, som lagarna skulle ha. Så är emellertid ej fallet. De nu föreliggande försla-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

gen lida av samma brister som 1911 års förslag, och, vad mera är, man torde i vissa avseenden kunna säga, att förslagen äro sämre och mer otillfredsställande.

Är det icke underligt, att en lagstiftning av den art, som det nu är fråga om, förelägges riksdagen, utan att det vid något tillfälle företagits en ordentlig utredning, i vilken parterna fått vara representerade? År 1907 tillsattes en kungl. kommitté med uppdrag att verkställa utredning rörande åtgärder till främjande av arbetsfreden. Denna kommitté fick emellertid ej göra sitt arbete färdigt, ty i den stämning, som uppstod efter 1909 års storstrejk, beslöt den dåvarande regeringen att upplösa kommittén samt uppdraga åt justitiedepartementet att utarbeta förslag till lagar, som sedan framlades för riksdagen 1910. Dessa förslag avslogos 1910 och framlades i mindre omarbetning för 1911 års riksdag, men blevo även då avslagna. 1916 lät man socialstyrelsen titta litet grand på saken, men dess då utarbetade förslag föranledde ingen åtgärd från regeringarnas sida. Man tillsatte därefter en kommission, som bestod av endast en man, nämligen direktör Cederborg, med uppdrag att göra en utredning på området. Hans mandat upphörde vid den stora kommittéslakten. Sedan tillsattes av regeringen 1926 en niomannadelegation med uppdrag att utreda alla de förhållanden, som äro förenade med lagstiftning på detta område. Men vad inträffar? Jo, i slutet av 1926 företager sig regeringen att avge den förklaringen, att den ej komme att invänta denna delegations slutförande av sitt uppdrag, utan att regeringen redan hade tagit ställning till den lagstiftning, som skulle framläggas, och vidtagit åtgärder, samt att delegationens utredning kunde lämnas till riksdagen någon gång senare, när den blivit färdig. Så har man behandlat denna för näringslivet så viktiga fråga.

T. o. m. de av andra lagutskottets ledamöter, som representera högern, bondeförbundet och de frisinnade, ha funnit tillvägagångssättet olämpligt och givit regeringen följande ganska skarpa reprimand. Utskottet säger: »De åtgärder, som på departementschefens föredragning vidtagits med anledning av riksdagens skrivelse, torde till en början företrädesvis hava avsett att åstadkomma sådan snabbhet vid utredningens slutförande, att förslag i ämnet skulle kunna framläggas för 1927 års riksdag. Utan att medföra åsyftat resultat hava nämnda åtgärder bidragit till att det material, som förväntades från delegationen, icke erhållits och att förutsättningarna för en medverkan från parternas sida till den ifrågasatta lagstiftningen blivit ogynnsammare än eljest behövt vara fallet.»

Redan 1911 uttalade herr Sandström, sedermera justitieminister, att han fann, att det låg liksom en förbannelse över den sociala lagstiftningen här i Sverige, i det att man kastade fram förslag i dessa frågor i en hetsig stämning, av något tillfälligt politiskt skäl eller av någon annan anledning, som gjorde, att frågorna ej kunde bli i saklighet och lugn prövade. Ja, vad skulle förre justitieministern Sandström, om han nu vore ledamot av riksdagen, säga om frågornas vidare behandling nu efter de åtgärder, som vidtagits från regeringens sida? Han skulle väl, förmodar jag, ändå vidhålla den uppfattning, som han uttalade redan 1911, och kanske därtill lägga något ännu mera skärpt omdöme.

Vad har nu inträffat sedan 1911, som kan motivera, att man framlägger 1911 års lagförslag i det närmaste oförändrat och gör det utan att någon saklig utredning blivit verkställd? Regeringen åberopar sig ju på de sakkunnigas utkast till lag. Ja, dessa personer i all ära, men jag undrar, om det är någon här, som kan tro, att dessa sakkunniga, hur duktiga karlar de än äro, skulle på en tid av två å tre veckor — vad det nu var — ha kunnat utarbeta en lag på detta oerhört svåra område.

Men jag återkommer till frågan: vad har inträffat, som kunnat föranleda

regeringen att vidtaga den åtgärd, som nu skett? Enligt mitt förmenande kan man tänka sig, att två anledningar skulle ha kunnat motivera det framläggande av lagförslagen, som nu skett. Den ena anledningen skulle vara den, att parterna funnit, att de hade behov av en lagstiftning och för den skull gjort framställning om en lagstiftning ungefär sådan som ifrågasattes 1911. Har en sådan framställning gjorts? Nej, varken arbetsgivarna eller arbetarna ha gjort någon sådan framställning. Arbetsgivarna ha *ej* uttalat någon önskan att erhålla en lagstiftning, och arbetarna ha *ej* gjort det. Vid den remiss av de sakkunnigas utkast, som gjordes föregående år, uttalade sig däremot arbetarsidan mycket bestämt *emot* den föreslagna lagstiftningen. Landsorganisationen genom landssekreteriatet har yttrat sig, liksom samtliga fackförbunds styrelser samt ungefär 2,000 fackföreningar — enligt propositionen hade till socialministern inkommit skrivelser från 1,500 föreningar, men till landssekreteriatet ha inkommit skrivelser från ungefär 2,000 fackföreningar — och i alla dessa utlåtanden har det förliggande lagförslaget kritiserats och bestämda uttalanden gjorts, att en lagstiftning i överensstämmelse med dessa förslag icke kan vara till gagn för arbetsfreden. Från arbetsgivarföreningen svarade man på de erhållna remisserna ur rent juridisk synpunkt, att då det ifrågasattes en lagstiftning, det ju *ej* kunde vara anledning att principiellt motsätta sig denna, varför man ju kunde tillstyrka, att lagstiftningen kom till stånd. Man gjorde endast några detaljerinringar.

Ifrån de tillfrågade ämbetsverken ha inkommit yttranden. De affärsdrivande verkens generaldirektörer och styrelser ha sagt, att de anse, att en sådan lag mycket väl kan komma till stånd, men, tillägga de, den bör icke göras gällande på det område, där vi själva stå såsom arbetsledare, ty där är lagen överflödig, och dess verkningar kunna komma att bli skadliga. Det sade järnvägsstyrelsen, det sade generalpoststyrelsen, det sade marinförvaltningens olika organ, och det kanske var flera, som yttrade sig på liknande sätt: »För allt i världen, vilja ni göra en lagstiftning för andra än oss, så kunna vi rent principiellt tillstyrka det, men gör ingen sådan gällande för oss inom vårt område, ty den kommer *ej* att bli till gagn!» Av vad jag anført torde man finna, att lagstiftningen sålunda *icke* är motiverad av det förhållandet, att parterna önska denna lagstiftning.

Då blir det andra skälet, som skulle kunna motivera lagstiftningen, det, att förhållandena på detta område vore så försumpade, att riksdagen nödgades hugga i med en lagstiftning för att rätta till förhållandena och åstadkomma en förbättring av vad som vore oriktigt. Äro då förhållandena så olidliga i det avseendet, att riksdagen måste tillgripa en grovt tillyxad lagstiftning för att komma till rätta med de missförhållanden, som här kunna vara rådande? Jag måste besvara den frågan med nej. Förhållandena äro *icke* så otillfredsställande, om man ställer frågan i belysning av huruvida kollektivavtalen hållas i helgd eller *ej*. Jag skall återkomma till det något senare och i stället nu göra den frågan: vilka motiv ha då av regeringen anförts för antagande av de föreliggande lagarna? Ja, dessa motiv, sådana de äro angivna i den kungl. propositionen, äro, såvitt jag nu kunnat uppfatta saken riktigt, fem till antalet.

Det första av dessa motiv anges sålunda:

»Ingen torde vilja påstå, att de medel, som kunna trygga en bestående arbetsfred, enbart äro att finna på lagstiftningens väg. Varje åtgärd, som verkamt bidrager till ökad samverkan mellan det produktiva arbetets skilda faktorer, gagnar arbetsfreden; och fria överenskommelser mellan parterna på arbetsmarknaden, slutna under ömsesidigt iakttagande av samhällets såväl som av egna intressen, torde erbjuda den bästa garanti för främjande av detta syfte.»

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Denna deklaration vill jag fullt och helt instämma i. Men denna deklaration innebär ju icke något som helst angivande av att behov av lagstiftningen förefinnes, utan det är i stället en deklaration av att de fria överenskommelserna parterna emellan äro den bärkraftigaste grunden för bevarande av arbetsfreden.

Skälet nr 2 är följande: »Med hänsyn till den allt större utbredning, som kollektivavtalen erhållit i vårt land, framstår det såsom särskilt betänkligt, att avgörandet av dylika tvister faktiskt skall vara beroende av de stridande parternas maktmedel.» Jag nödgas här göra en mycket allvarsam förebräelse mot statsrådet och chefen för socialdepartementet. Han har här fällt ett yttrande och anfört ett skäl, som ej är riktigt. Det är helt enkelt en osanning i påståendet, att man faktiskt skulle vara beroende av de stridande parternas maktmedel för att lösa tvister i fråga om kollektivavtal. Socialministern har här undanhållit riksdagen kännedomen om vad de sakkunniga i detta avseende ha sagt. De sakkunniga ha i fråga om de nuvarande förhållandena uttalat sig på följande sätt: »De medel, som kollektivavtalen anvisa för lösning i sista hand av tvister rörande avtals tolkning och tillämpning, de s. k. rättstvisterna, äro dels skiljedomsförfarande dels förhandlingar mellan parterna och deras organisationer. Förekomsten av dylika bestämmelser framgår av följande tablå, avseende årsskiftet 1920—1921, den senaste tidpunkt, beträffande vilken dylika uppgifter föreligga rörande hela avtalsbeståndet. Tablån visar, att skiljedomsförfarande finnes bestämt i 659 avtal, omfattande 172,721 arbetare. Bestämmelser om förhandlingar mellan parterna och deras organisationer finnas införda i 1,152 avtal, omfattande 237,971 arbetare, under det inga bestämmelser finnas i 467 avtal, omfattande 26,895 arbetare. Det är sålunda 20 procent av hela antalet avtal, där det saknas bestämmelser om tvisters behandling, men dessa avtal omfatta endast ett mindre antal arbetare, föga mer än 6 procent av samtliga. För ungefär 94 procent av hela antalet kollektivavtalsberörda arbetare funnos särskilda regler angående tvisters behandling, vilka gingo ut på i sista hand skiljedomsförfarande (cirka 40 procent) eller förhandlingar mellan organisationerna (cirka 54 procent). Under de senaste åren ha några förändringar av större betydelse med avseende på förekomsten av anförda stadganden ej ägt rum, vadan följaktligen den angivna relationen kan anses utvisa gällande förhållanden.»

Så långt de sakkunniga. Jag tror, att man nu, några år sedan detta skrevs, kan säga, att utvecklingen tenderat i den riktning, att skiljedomsförfarandet kommit till användning i större utsträckning nu, än fallet var då, 1920. Det, som sålunda socialministern här anfört såsom skäl för lagstiftning i *detta* avseende, är, som kammarledamöterna torde finna, alltså baserat på förbiseende av att parterna själva i kollektivavtalen infört bestämmelser om hur uppkomna tvister skola behandlas.

Att inte skiljenämnds-förfarandet förekommer i de fall, då särskilda bestämmelser finnas, om att förhandlingar skola föras, är icke beroende i första hand av arbetarsidan, utan det är ett förhållande, som tillkommit i anledning av arbetsgivarföreningens ståndpunktstagande för ett tjugutal år sedan eller något mera. Man resonerade nämligen åren 1906—1908 inom arbetsgivarföreningen på det sättet, att man sade: det är så oerhört svårt att kunna definiera, huruvida en uppkommen tvist gäller tolkning av avtal eller om det är en tvist om förhållanden, som icke äro reglerade i avtal, att det därför torde vara lämpligare att icke låta dessa frågor gå till skiljenämnd annat än efter särskilt åtsämjande, utan man bör lägga tyngdpunkten på att man skall föra förhandlingar för att reda ut tvistefrågorna. På grund därav ha i de flesta av de avtal, som träffats med svenska arbetsgivarföreningen sedan år 1908, införts en bestämmelse av följande lydelse: »Uppstår rörande tolkningen eller till-

lämpningen av gällande avtal eller av annan anledning tvist mellan parterna, må sådan tvist under inga omständigheter föranleda till omedelbar arbetsinställelse från någondera sidan, utan skall därom förhandlas först mellan parterna själva och därefter, om enighet ej uppnås, mellan arbetsgivarens organisation och vederbörande fackförbund.»

Denna bestämmelse har under de gångna 20 åren visat sig vara synnerligen fördelaktig, ty dess innehåll tvingar parterna till att allvarligt beflita sig om att vid underhandlingarna komma till uppgörelse. Är det en ren tolkningsfråga, brukar man ena sig om att vid förhandlingarna frivilligt hänskjuta saken till avgörande av skiljedomstol. Det kan sålunda, herr statsråd och chef för socialdepartementet, icke vara riktigt att på sätt som skett i propositionen anföra som skäl för lagstiftningen, att man faktiskt är beroende av de stridande parternas maktmedel för lösande av uppkomna tvister.

Jag kommer så till regeringens skäl nr 3, ett skäl, som regeringen själv har betecknat såsom starkt.

Man säger nämligen i propositionen: »Ett starkt skäl för vidtagandet av åtgärder i detta syfte finner jag även i den uppfattning, som gjort sig gällande i främmande länder.» Alltså, detta förhållande, att man i andra länder till äventyrs har en lagstiftning av detta slag, skulle vara ett starkt skäl för att även i Sverige införa en sådan lagstiftning. Ja, är det verkligen något skäl? I den av regeringen sprängda delegationen hemställde jag, att man skulle göra en undersökning, huruvida brott mot de kollektiva avtalen voro färre i de länder som hade sådan lagstiftning än vad fallet var här i Sverige, där vi saknade lagstiftning. Denna min hemställan kunde icke föranleda till något. Nu är det synnerligen svårt, tekniskt sett, att göra en sådan undersökning, det vill jag medgiva, men det blev icke heller tid till att göra ens ett försök till undersökning. Enligt min uppfattning äro förhållandena i vissa länder, som ha en sådan lagstiftning, icke bättre utan snarare sämre än vad fallet är i Sverige, och då jag framförde denna min synpunkt och därvid pekade på att man nödgats i dessa länder införa skärpta påföljdsbestämmelser för brott mot avtal och anförde detta såsom bevis för att förhållandena icke kunde vara tillfredsställande medgav man från så initierat håll som direktör von Sydows sida, att man nog icke kunde säga, att förhållandena voro sämre i Sverige än vad fallet var i de länder, där man hade lagstiftning på detta område. När sålunda lagstiftningen i andra länder icke åstadkommit ett bättre förhållande på detta arbetsområde än här, kan man väl icke anföra denna lagstiftning i utlandet såsom något starkt skäl till förmån för att här införa sådana lagar. Regeringens »starka» skäl kan man sålunda icke säga vara vare sig starkt eller logiskt.

Nu kommer jag till regeringens skäl nr 4 för lagstiftningen. Det säges i propositionen: »Visserligen har där utvecklats sig en viss rättsordning, men denna har visat sig sakna erforderlig styrka att förekomma uppsplitande strider.» Det är en ganska grav anmärkning, som regeringen gör här gentemot parterna i kollektivavtal. Man säger, att dessa kollektivavtal under nuvarande förhållanden visat sig sakna erforderlig styrka att förekomma uppsplitande strider. Vad säga nu de sakkunniga om den saken? Jo, de sakkunniga fälla här ett omdöme, som regeringens socialminister har undanhållit riksdagen kännedom om, i det att detta uttalande icke är upptaget i propositionen. De säga nämligen följande: »Med avseende å frågan huruvida vederbörande avtalsslutande parter lojalt rätta sig efter överenskomna bestämmelser, torde med fog kunna sägas, att förhållandena i det stora hela varit tillfredsställande i vårt land. Kollektivavtalet har i allmänhet visat sig bestå provet, där ej särskilt starka påfrestningar gjort sig gällande. Organisationerna betrakta det som en hederssak att respektera ingånga avtal. En motsatt hållning skulle ju för öv-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Fort.)

rigt snart göra kollektivavtalet meningslöst och verka upplösande på organisationerna.» Vad de sakkunniga säga, är ju något helt annat än vad socialministern säger i propositionen.

Vad anför nu socialministern som stöd för sitt hårda omdöme om parterna i kollektivavtal? Jo, en argumentation, som skulle gå ut på att visa, att den officiella statistikens uppgifter icke skulle vara riktiga. Och vidare anför man — märkligt nog — ur de sakkunniges betänkande några siffror, som dessa hämtat från landsorganisationens berättelse. Jag måste tyvärr här medgiva, att vår berättelse varit uppställd på sådant sätt, att den blivit missförstådd, i det att de siffror, som de sakkunniga antagit gälla tvister om kollektivavtalens innebörd och tolkning, omfatta även en del fall, som strängt taget ej höra dit. Ett kollektivavtal t. ex., som gäller för möbelsnickare här i Stockholm, omfattar alla till möbelsnickarmästareföreningen anslutna arbetsgivare. Men det finns en del organiserade arbetsgivare, och man har naturligtvis, när avtalet blivit träffat, hos dessa gjort framställning om att sådana verkstadsägare också för sin del skulle godkänna avtalet, vilket också har skett. Dessa rörelser, som ju egentligen avse upprättandet av nya avtal, ha blivit förda såsom tvister om tillämpning av det avtal, som gällt för hela orten. På grund därav ha siffrorna i landsorganisationens berättelse pekats något högre än vad fallet är med de officiella siffrorna.

Vad säga då de officiella siffrorna, som äro anförda av de sakkunniga? Jo, ur deras tablå kan man göra följande sammanställning.

Åren 1903—1912 var hela antalet arbetsinställelser 1,877, vilka arbetsinställelser berörde 268,055 arbetare. Av dessa konflikter voro 41 beroende på tvist om tolkning av avtal, vilka tillsammans omfattade 20,986 arbetare. I procent uttryckt visar detta, att 2.2 procent av alla konflikter berodde på tvister om kollektivavtals innebörd och rätta tillämpning och att dessa tvister omfattade 7.8 procent av berörda arbetare. Taga vi så perioden 1913—1925, finna vi, att under dessa år förekommit 4,095 arbetsinställelser, vilka omfattat 775,851 arbetare, därav icke mera än 38 procent konflikter berodde på tvist om tolkning av avtal och icke omfattade flera än 3,372 arbetare. Alltså medan under perioden 1903—1912 de avtalsstridiga tvisterna uppgingo till 2.2 procent, omfattande 7.8 procent av berörda arbetare, ha dessa tvister under perioden 1913—1925 icke omfattat mera än 0.9 procent av hela antalet lönerörelser och endast 0.4 procent av de berörda arbetarna.

Jag frågar eder, mina herrar: tro ni, att ni genom lagstiftning skola kunna åstadkomma ett bättre sakernas förhållande än detta, då man kan peka på att avtalsbrott icke förekomma i större utsträckning än att de beröra 0.4 procent av alla berörda arbetare, och detta under en period, då vi erfarit krigets hårda påfrestning på förhållandena på arbetsmarknaden, under tiden 1914—1920, varefter vi ha haft den oerhörda påfrestning, som låg i krisen efter 1920? Ett sådant nästan absolut iakttagande av tro och loven kunna ni, mina herrar, icke finna på något annat område vare sig i vårt land eller i något annat. Är det då skäl, att man nu plumpar i med en lagstiftning, vars biverkningar komma att bliva av mycket vådlig beskaffenhet?

Socialministerns uppåt pressade siffror giva endast den skillnaden i utslaget, att i stället att för den officiella statistik, som av regeringen icke anförts i propositionen, visar 0.4 procent av arbetare, som företagit avtalsstridiga åtgärder, kommer regeringen med sin pressning av siffrorna upp till 0.9 procent.

Jag tror, att vad jag nu anför visat, att förhållandena icke äro av den art, att man av nödvång måste ingripa med lagstiftning.

Jag kommer så till regeringens skäl nr 5, som uttryckes på följande sätt: »Det måste anses ovärdigt ett rättssamhälle, att detta betydelsefulla område lämnas oreglerat av lagstiftningen och att för lösande av uppkomna tvister

praktiskt taget ej finnes annan utväg än självhjälpen». Ja, första delen av satsen är ju oriktig. Då man säger, att det är ovärdigt ett rättssamhälle, att dessa betydelsefulla områden lämnas oreglerade av lagstiftningen, är ju det en osanning, ity att 1915 års avtalslag äger tillämpning även på kollektiva avtal. Man har sedan försökt rädda denna osanning genom att hänga upp sig på frågan: vad finns det praktiskt taget för annan utväg än självhjälpen? Man avser sålunda de svårigheter, som finnas att begagna sig av 1915 års lag, och menar, att man därför vore i behov av en speciallag. Ja, det kan hända, att man kan säga, att det på sina håll kan förefinnas behov av speciallagar, men då böra väl dessa speciallagar kunna vara för parterna förmånligare och bättre att begagna sig av än den allmänna lagstiftning, som redan gäller på området. Vi måste bestrida att den nu föreslagna lagstiftningen innebär en förbättring.

Herr talman! Jag tror, att jag med vad jag här sagt har visat, att det icke finns några starka skäl för lagstiftning på detta område — åtminstone icke några av regeringen anförda.

I utskottet frågade jag också vad de egentliga skälen kunde vara till att man nu ville forcera fram en lagstiftning på sätt som var ifrågasatt. Jag erhöll på denna fråga två svar. Herr Svensson i Kompermåla uttalade som sin uppfattning, att då det fanns en särskild växellag, kunde man väl också ha en särskild lag om kollektivavtal. Ja, jag skall icke bestrida, att man kan säga på det sättet, men det kanske icke är nödvändigt att söka visa, att yttrandet icke precis har någon inneboende beviskraft, när det gäller att bevisa, vare sig behovet av speciallagstiftning för kollektivavtal eller att den föreslagna lagen i och för sig är lämplig. Det andra svaret, som jag fick, lämnades av herr von Sydow, vilken yttrade, att om det förhållandet föreligger, att en man kan göra en annan orätt, utan att den andre kan utvinna sin rätt med laga medel, är det ett tillräckligt skäl för lagstiftning. För allt i världen, det kanske man kan säga, men när man hänger upp saken på en så subtil rättsuppfattning som dessa ord innebära — »om det kan tänkas, att en man gör en annan orätt, utan att den andre kan vinna sin rätt på laga väg» — då har man, när man anför detta såsom skäl för lagstiftningen, sagt, att man egentligen icke har några praktiska behov av lagstiftning, utan att det hela vilar på att man i samhället vill åstadkomma ett rättsförhållande, som är så fint avvägt, att icke en man kan göra en annan orätt. Har man ställt lagen på den grunden, måste man också kräva, att denna lags innehåll är sådant, att den icke kan medföra möjligheter för en att göra en annan orätt. Frågan blir sålunda den, om verkligen det föreliggande lagförslaget är av den art, att man kan karaktärisera det på det sätt, som jag anser man bör kräva av en lag, motiverad på det sätt som här gjorts av herr von Sydow och socialministern i hans femte argument för lagen, då socialministern säger, »att det är ovärdigt ett rättssamhälle» att icke ha en speciallag på detta område.

För att då komma till skälen emot lagstiftningen, ber jag här att få taga kammarens tid i anspråk för att peka på innebörden av det föreliggande lagförslaget. Med detsamma man kommer in på 1 och 2 §§ i förslaget, finner man, att dessa paragrafer innehåll visar oriktigheten av de påståenden, som gjorts, att det föreliggande lagförslaget avser att kodifiera nuvarande rättsuppfattning såväl i allmän rätt som i fråga om den praktiska tillämpningen av ett kollektivavtal parterna emellan, och att man här således ville i lag skriva ut de rättsprinciper, som redan gälla i fråga om ett kollektivavtal. Det är ingalunda en kodifiering man här avser utan införandet av en helt ny och, jag skulle tro, för den allmänna rättsskipningen främmande princip. Hittills har man väl i lagstiftningen avsett att göra parterna i ett avtal bundna av detta och att göra parterna ansvariga för avtalet, d. v. s. att avtalet skulle för parternas del gälla och åstadkomma rättsverkningar enbart för dem. Men vad gör man här? Jo.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.

(Forts.)

här säger man nu, att kollektiva avtal skola binda även organisationernas medlemmar. Man för sålunda in något, som hittills strängt taget varit främmande för rättsuppfattningen, ty man har sagt, att för brott emot kollektivavtal har man kunnat göra ansvarig den, som träffat kollektivavtalet, arbetsgivaren, om han träffat det ensamt, eller hans organisation, om det är den, som träffat överenskommelsen, och på andra sidan den fackorganisation, som ingått avtalet. Det är sålunda vad hittills gällande rätt i fråga om kollektivavtal innebär. Vidare gäller följande: upprättas på basis av eller i anslutning till det innehåll, som kollektivavtalet angiver, arbetsavtal mellan arbetsgivare och arbetare, så vare arbetarna och arbetsgivarna ansvariga för detta avtal. Sålunda har en arbetsgivareorganisation kunnat stämma en fackförening inför rätta för att utvinna skadestånd för brott emot kollektivavtalet. Arbetsgivarna ha kunnat stämma den enskilde arbetaren inför rätta för arbetarens brott mot arbetsavtalet, *icke* emot kollektivavtalet. I detta vill man nu göra den ändringen, att man skall göra den enskilde arbetaren ansvarig för brott mot kollektivavtal på så sätt, att talan skall kunna föras både mot den organisation, som står såsom part i avtalet, och mot organisationens enskilda medlemmar. Detta medför en hel del underliga förhållanden, ty här kommer man på det sättet att lagstifta angående de enskilda arbetsavtalen, men enbart för de organiserade arbetarna, under det att de oorganiserade fortfarande stå utanför.

Jag kan inte underlåta att peka på vilka svårigheter som här komma att uppstå enbart när det gäller att veta vilket som är rätt forum för en frågas behandling. Enligt kollektivavtalslagen skola tvister rörande kollektivavtal och på kollektivavtal byggda arbetsavtal föras inför arbetsdomstol. Enligt 1915 års avtalslag skola tvister rörande enskilda arbetsavtal föras inför allmän domstol. Jag skall taga ett par exempel. Om ett kollektivavtal skulle vara så begränsat — jag antar det, för att exemplet skall framstå tydligare — att det icke innehåller bestämmelser om mera än arbetstiden och arbetslönen, skola tvister rörande brott emot detta avtal föras inför arbetsdomstol, men om i det enskilda arbetsavtalet ingår en bestämmelse om att arbetare skola ha tre veckors semester eller sjukhjälp eller något annat dylikt, skall talan rörande tvist därom föras inför allmän domstol. Detta måste ju medföra, att om ett sådant mål kommer inför häradsrätten, kan denna icke upptaga saken till prövning, utan den får gå till arbetsdomstolen och fråga, hur kollektivavtalet i detta fall skall tolkas. Arbetsdomstolen skall då avgöra, huruvida talan skall föras inför allmän domstol eller inför arbetsdomstolen. Nog kommer detta att bli ganska trassligt, och inte bidrager en lagstiftning av sådan innebörd till att möjliggöra för part att icke av annan lida orätt, som man säger är huvudskälet till lagförslagen.

Hänsyn får också tagas till bestämmelsen om att de oorganiserade skola föra sin talan rörande arbetsavtalets innehåll inför allmän domstol. Men så ha vi vidare bestämmelsen om att medlem, som utträder, ej på den grund upphör att vara bunden av kollektivavtalet. Hur skall man rent processuellt kunna klargöra den saken? Vi ha ett riksavtal, som gäller inom låt oss säga, sågverksindustrien. En arbetare har tillhört sågverksindustriarbetareförbundet, sedan kollektivavtalet upprättades, och är sålunda bunden av detta kollektivavtal samt kan icke genom utträde ur organisationen bli fri därifrån. Han har arbetat någonstädes långt uppe i Norrland men flyttar ned till Småland och är där oorganiserad. Han kommer i tvist med sin arbetsgivare, som åtalar honom för brott mot arbetsavtalet. Då uppger någon, att han är bunden av kollektivavtalet, emedan han ett år tidigare var medlem av fackföreningen uppe i övre Norrland. Domstolen måste ju taga reda på denna sak. Är mannen att betrakta som oorganiserad eller är han bunden av det riksavtal, som gäller även för den arbetsgivare, som åtalat honom för avtalsbrott? Hur skall

man utreda detta? Lagen säger därom ingenting, och jag kan således icke tänka mig, att fackförbunden, som givetvis äro de enda, som kunna lämna besked härom, skola vara skyldiga att tillhandagå med upplysningar. Man måste väl därför anlita en ren polisundersökning för att få konstaterat, om åtalet mot mannen i fråga skall föras inför allmän domstol eller arbetsdomstolen. Tycker man, att det är vettigt att införa en sådan lagstiftning? Detta gäller sålunda de förhållanden i rent processuellt hänseende, som kunna uppstå, och jag förmodar, att herrar jurister skulle kunna utfylla min skildring med exempel på andra svårigheter än dem, som jag här anfört.

I andra §:n heter det: »Kollektivavtal vare bindande jämväl för medlem — dock ej i den mån han redan är bunden av annat kollektivavtal.» Man förutsätter alltså, att någon kan vara bunden av ett förutvarande kollektivavtal även på arbetsplats, där annat avtal gäller. Här visar det sig, att de, som skrivit lagtexten, ingalunda förstått saken och vetat vad de skulle lagstifta om, ty man har försökt göra det omöjliga att i en mening sammanfatta bestämmelser, som å ena sidan gälla fyra och å andra sidan tre. På arbetarsidan kan ju en enskild arbetare aldrig ingå kollektivavtal. Han kan endast bli bunden genom det kollektivavtal, som hans organisation ingår. Den lägsta instansen på arbetarsidan är sålunda fackföreningen. Fackföreningens motsvarighet är den enskilde arbetsgivaren. Fackföreningens närmaste överinstans är fackförbundet, vars motsvarighet är arbetsgivarnas förbund, och de översta instanserna äro arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. Detta förhållande synes man fullständigt hava förbisett, när man i 2 § skriver, att kollektivavtal skall vara bindande jämväl för medlem, d. v. s. den enskilde arbetaren, och paragrafen kan alltså översättas till: »Kollektivavtal vare bindande jämväl för arbetare, dock ej i den mån han redan är bunden av annat kollektivavtal.» Huru skola herrarna klara ut den saken? Rent lagtekniskt sett är det ju nonsens. Man har skrivit bestämmelsen, därför att man vet, att en enskild arbetsgivare kan ingå ett kollektivavtal. Om denne enskilda arbetsgivare sedermera ingår i en organisation, skall det av honom först upprättade kollektivavtalet gälla, tills det blivit i laga ordning uppsagt, då det skall efterträdas av det avtal, som hans organisation upprättar. Men på arbetarsidan kan den enskilde arbetaren — jag måste understryka detta ännu en gång — *icke* ingå kollektivavtal. Vad är det då för mening med att säga, att han som medlem av sin organisation likväl skall vara bunden av det tidigare kollektivavtalet? Jag är övertygad om att hundra procent av arbetarna och kanske lika många procent av arbetsgivarna komma att läsa denna bestämmelse på det sättet, att det tidigare kollektivavtalet är bindande för arbetarna. Om det varit för arbetarna sämre, d. v. s. fördelaktigare för arbetsgivaren, än det senare avtalet, kommer arbetsgivaren att påfordra dess tillämpande, under det arbetarna komma att intaga en motsatt ståndpunkt.

Härpå kommer man troligen att svara, att detta får rättas till av domstolen. Ja, det är mycket, som domstolen får rätta till i denna lag, ty skulle domstolen bli lika oförnuftig som lagen är, skulle det bli allt för eländigt på arbetsmarknadens område.

Nu kommer jag till 3 §. De liberala reservanterna 1911 uppställde för sin del tre krav på en lagstiftning av detta slag. De sade: »Den första fordran man måste ställa på en lagstiftning på detta område är, att den skall skipa full *rättvisa* mellan avtalets parter.» Denna sak kommer jag till något senare. De fortsatte: »Vidare måste den vara ägnad att, så långt förhållandena medgiva, *främja arbetsfreden*.» Det kommer jag också tillbaka till. Deras tredje krav var följande: »Och slutligen är det en oeftergivlig fordran, att den icke får innehålla bestämmelser, vilka äro av beskaffenhet att direkt eller indirekt skada och hämma *organisationerna* å någondera sidan.» Enligt mitt förmenan-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

de bryter föreliggande lag mot alla dessa tre förutsättningar. Jag skall icke säga mycket om 3 §, men jag vill påpeka bestämmelsen, att arbetare, som är bunden av kollektivavtal, icke får träffa enskilt arbetsavtal om andra villkor än dem, som finnas i kollektivavtalet, ty då blir detta arbetsavtal ogiltigt. En arbetare får alltså icke träffa överenskommelse med en arbetsgivare om högre lön än som i kollektivavtalet bestämts. Detta gäller icke det avtal, där minimilönen är bestämd, men om det finnes en bestämmelse, som t. ex. säger: »att timlönen utgår med 77 öre per timme», skall den också utgå med 77 öre. Och en bestämmelse, som säger, »att timpenningen för yrkesduglig byggnadstimmerman, som kan styrka, att han lärt sig yrket och praktiserat i minst tre år, inbegripet lärotiden, skall utgå med kr. 1:60», kan ej medgiva att det betalas högre lön än den i avtalet bestämda. Sådana stipulationer finnas i en hel del avtal. Antag då, att en arbetsgivare säger till en arbetare, som han vet är duktig: »Kom över till min verkstad och arbetä där, så skall jag i stället för den i avtalet fastställda lönen av en krona betala dig kr. 1:25!» Arbetaren säger upp sin förutvarande plats och antager det gjorda erbjudandet. Någon dag efteråt kan arbetsgivaren säga: »Jag förbisåg, att lagen innehåller ett förbud för mig att hålla denna överenskommelse, ty det står där, att den lön, som är bestämd i kollektivavtalet, skall gälla, men icke den, som jag kommit överens med dig om.» Kan detta vara ägnat att underlätta samarbetet på arbetsfältet? Kan det överhuvud taget vara ägnat att upprätthålla respekten för lag och ordning, att man sålunda direkt med lagens hjälp under förespeglingar om en viss lön kan locka till sig en arbetare från en mera säker och därför i stort sett förmånligare anställning, för att sedan säga: »Ja, det där lovade jag dig, men lagen förbjuder mig att hålla mitt löfte.»

Men det föreliggande lagförslaget gör skillnad på den rättsliga ställningen för arbetsavtal träffat av oorganiserad och av organiserad arbetare. Om en fackföreningsmedlem, som är bunden av kollektivavtal, och en oorganiserad arbetare samtidigt tagit anställning hos samme arbetsgivare, såsom jag nyss nämnde, så skulle arbetsgivaren vara lagligt skyldig att säga till den oorganiserade arbetaren »enligt 1915 års avtalslag är jag förpliktad att hålla mitt löfte till er och betala en timlön av kr. 1:25» och till den organiserade arbetaren, »enligt 1928 års lag om kollektivavtal är jag förhindrad att hålla mitt löfte till er och skyldig att betala en timlön av endast 1 krona». Herr von Sydow vill i sin reservation ytterligare understryka detta genom att medgiva föreningarnas medlemmar rätt att sinsemellan påtala sådana förhållanden. Om en arbetsgivare skulle sätta sig över lagens bestämmelse och verkligen hålla sitt löfte och betala en timlön av kr. 1:25, vill således herr von Sydow, att en annan arbetsgivare, som tillhör samma förening, skall kunna åtala honom därför. På samma sätt skall naturligtvis på arbetarsidan en fackföreningsmedlem kunna åtala en annan, om denne gör något, som strider mot avtalets bestämmelser.

Kommer jag så till 4 §, som ju är det viktigaste i denna lag och den, på vilken det hela hänger, mötes jag där av en hel del underligheter. Det står där: »Arbetare må icke vidtaga bojkott», men lagen talar icke om, vad bojkott är. Vad är i lagens mening den bojkott, som arbetaren icke får vidtaga? Jag skall taga ett exempel. För någon tid sedan träffades en uppgörelse mellan en korgmakarfirma i Malmö och arbetarna. Enligt arbetarnas förmenande bröts denna överenskommelse av arbetsgivaren, i det han emot en under hand träffad, ehuru icke skriftligen avfattad uppgörelse anställde en mängd förutvarande strejkbrytare. Arbetsgivaren å sin sida gör gällande, att han ägt rätt till detta enligt den s. k. § 23 och att arbetarna brutit avtalet genom att vägra arbeta. Jag skall inte ingå på vem som i detta fall har rätt. Men antag, att domstolen konstaterar, att arbetsinställelsen är olaglig. Det går en

notis genom alla tidningar om att fabriken i fråga har förfarit på sätt som skett, och det gör, att arbetarna litet till mans finna sig icke böra köpa denna fabriks barnvagnar, vilka alltså faktiskt bojkottas. Det har dock icke utgivits någon paroll om bojkott. Det står i fjärde paragrafen, att arbetare, som äro bundna av kollektivavtal, icke må vidtaga bojkott. Avser man därvid enbart de i Malmö varande arbetarna, som voro anställda hos firman och voro bundna av avtalet med den, eller avser man folk i allmänhet, som äro bundna av kollektivavtal? Ja, sannerligen jag tror, att någon av herrarna kan läsa ut det i lagen, utan jag tror, att det också är något, som domstolen får bestämma efter vad den kan finna förnuftigt.

Men det är i alla händelser ett brott mot lagen att understödja den olagliga konflikten i Malmö genom en bojkott. Att arbetarna icke få understödja den, är sålunda klart enligt lagen. Men skall man kunna åtala en arbetare i Östersund, som har behov av en barnvagn, ifall han icke vill köpa en sådan från firman A. V. Nilsson? Det talas även om arbetsgivare, och man får kanske fråga, om även en arbetsgivare skulle kunna åtalas, för att han inte köper A. V. Nilssons barnvagnar. Nog är lagen skriven tillräckligt otydligt, för att man skulle kunna göra dessa slutledningar. Jag vill därmed inte säga, att en domstol är så dum, att den skall göra det, men det är åtminstone inte lagens förtjänst, om inte domstolen är så dum.

Detsamma gäller om blockad. Arbetarna få inte ut lönen på en arbetsplats. De gå till Nya Dagligt Allehanda och meddela, att byggmästare Nilsson på Asögatan icke utbetalar arbetslönen. Nya Dagligt Allehanda gör en notis om saken, och tidningen är kanske vänlig nog att förse den med rubriken: »Åter en arbetsgivare, som icke utbetalar arbetslönen» — man brukar skriva så vid andra tillfällen. Socialdemokraten trycker av denna notis, och det är nog för att ingen arbetare skall gå till arbetsplatsen i fråga. Meddelandet i pressen faller, efter vad jag kan förstå, under tryckfrihetsförordningen och är väl icke av den art, att det kan åtalas. I varje fall äro väl tidningarnas utgivare ansvariga för ett sådant brott och icke fackorganisationen. Vi kunna tänka oss, att fackföreningen icke får någon som helst vetskap om denna sak, men arbetarna gå icke till arbetsplatsen, därför att de läst i tidningarna, att lönerna icke utbetalats. Arbetsgivaren säger sig, att han måste vara blockerad och väcker åtal inför arbetsdomstolen. Arbetsdomstolen kan resonera på det sättet, att då det blivit styrkt, att sedan något år tillbaka ingen arbetare sökt anställning på denna arbetsplats, måste det väl kunna konstateras, att en blockad av arbetsplatsen föreligger. Vem skall man då göra ansvarig för denna blockad? Mot tidningarna kan man icke vända sig. Fackföreningen torde man inte heller kunna göra ansvarig, då den ej fattat något beslut i saken. Men domstolen kan säga, att det är troligt, att fackföreningen är medansvarig, enär en blockad de facto föreligger, och vid visst vite ålägga fackföreningen att utsända meddelande om att blockad icke föreligger. Fackföreningen rättar sig härefter, och det kommer en notis i tidningen, där det heter, att arbetsdomstolen har ålagt fackföreningen att häva ifrågavarande blockad. Så sätter man därunder en liten notis om att lönerna ännu icke äro utbetalda. Tror någon, att detta kommer att verka på annat sätt än som en ny blockadförklaring? Förvisso inte. Blockaden blir således faktiskt uppehållen, och ingen går till arbetsplatsen. Vem skall man då göra ansvarig? Arbetarna? Men vilka arbetare? De fackföreningsmedlemmar, som ha annan sysselsättning, kan man näppeligen vända sig emot, ty de ha väl ingen anledning att söka arbete där. Men de arbetslösa, säger man. Ja, kollektivavtalet är icke en överenskommelse, genom vilken fackföreningen garanterar ett visst antal arbetare eller viss arbetskraft. Och inte är det väl meningen, att man här skall införa någon lagstiftning, som berövar den arbetslöse hans frihet att disponera över sin ar-

*Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)*

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

betskraft och anmäla den till användning, där han för gott finner. Det är väl inte meningen, att man skall införa några slavkontrakt för fria medborgare i detta land. Mot vem skall man sålunda göra sin talan gällande? Såvitt jag förstår, kan man icke göra det mot någon.

Jag har tidigare pekat på att man hitintills med skrupulös trohet har sökt hålla ingångna kollektivavtal och satt en ära i att göra det. Inför man då en lagstiftning av denna art, måste därmed följa en fara för att man i stället för det obrottsliga iakttagande av tro och loven, som tidigare varit utmärkande för fackorganisationerna och deras medlemmar, i stället uppmanar det förhållandet, att det kommer att betraktas som en intressant sport att försöka kringgå lagbestämmelserna, så som de äro utformade här.

Denna lag förbjuder och stämplar såsom brottsliga handlingar, som parterna för tjugu år sedan överenskommo om att icke betrakta som stridande mot kollektivavtalen. Man förbjuder sålunda blockad av en arbetsplats, där arbetsgivaren icke utbetalat arbetarnas löner. Hittills har en sådan blockad *icke* ansetts stridande mot kollektivavtal. Redan centrala arbetsgivareförbundet sade på sin tid: »Vi äro väl icke något tillhåll för skojare, som inte vilja utbetala arbetarnas löner, utan har någon av våra medlemmar gjort sig skyldig till sådant, få ni för allt i världen blockera honom.» En sådan blockad betraktar nu denna lag som brottslig; därom äro regeringen och utskottet ense. Detta har icke så liten betydelse för arbetarna. Enligt uppgifter, som jag fått från byggnadsfackföreningarna här i Stockholm, uttogo timmerna genom sådana åtgärder under år 1925 kr. 14,892:30, år 1926 kr. 29,046:18, år 1927 kr. 123,678:92, eller sammanlagt kr. 167,617:40. Byggnadssnickarefackföreningen uttog 1919 kr. 14,685:66. Av någon anledning ha uppgifterna för de närmast följande åren förkommit, men för 1923 finnas uppgifter, som visa, att den då uttog kr. 12,077:53. Sedermera har den uttagit: 1924 kr. 44,226:64, 1925 kr. 40,201:55, 1926 kr. 69,266:38, 1927 kr. 117,971:51 och under de tre första månaderna i år kr. 41,325:63, summa kr. 339,754:90. Murarfackföreningen har under de tre sista åren uttagit: 1925: kr. 65,105:64, 1926 kr. 51,805:62, 1927 kr. 115,195:09, summa kr. 232,106:35. Sammanlagt ha alltså för endast dessa tre fackföreningar i Stockholm uttagits icke mindre än kr. 739,478:65 eller i runt tal $\frac{3}{4}$ miljon kronor.

Detta visar, hurudana förhållandena äro på byggnadsarbetsmarknaden här i vårt land. Det förekommer i mycket stor utsträckning, att folk, som inte ha ett öre i reda pengar, sätta i gång en byggnadsverksamhet. De få mot grundinteckningar byggnadskreditiv och mot borgen av leverantörer sekundärkredit, varpå de gå till procentare för att få ungefär de översta 20 procenten av byggnadskostnaderna. Om nu procentarna icke kunna eller icke vilja betala ut pengarna, stoppar bygget. Arbetarna få icke ut sin lön och kunna icke av den, som ingenting har, med rättsliga medel få ut ett öre. Så säljes detta bygge till någon annan. Arbetarna vidhålla sin blockad och säga, att huset på samma sätt som genom en inteckning är belastat med en summa, motsvarande icke utbetalade avlöningar. Den, som köper huset, räknar med att han får betala arbetarna, men enligt denna lag skulle han icke behöva göra det. Arbetarna skulle förlora varje möjlighet att utfå sin fordran för utfört arbete.

Lagen är också märkvärdig med sin princip »ett upp och ett i minne», att en sak gäller för den organiserade och en annan för den oorganiserade. Vi skola taga ett exempel. Tre byggen belägna intill varandra i samma kvarter ha samtidigt inställt betalningarna. Vid bygget nummer ett äro såväl arbetsgivaren som arbetarna organiserade, och båda äro bundna av kollektivavtalet. Där får blockad icke förekomma. Vid bygget nummer två är arbetsgivaren organiserad, men arbetarna äro syndikalister eller oorganiserade. Där får blockad äga rum, emedan arbetarna icke äro bundna av avtalet. På den

tredje platsen är arbetsgivaren oorganiserad men arbetarna organiserade, och där få de också vidtaga blockad. Men om nu bygget nummer ett, som ägdes av den organiserade arbetsgivaren och där blockad icke fick företagas, säljes till någon arbetsgivare, som icke är organiserad, inträder rätten att göra blockad. Om de organiserade arbetarna från början icke varit bundna av denna bestämmelse utan haft rätt att göra blockad, upphör denna rätt, ifall bygget säljes till en organiserad arbetsgivare. Jag tror, att det är mycket svårt att upprätthålla ett dylikt rättsförhållande. Tror man överhuvud, att arbetarna i Stockholm inom byggnadsindustrien skola vilja träffa kollektivavtal med risk att på tre år förlora ungefär $\frac{3}{4}$ miljon kronor i icke utbetalade arbetslöner, då de genom att icke träffa kollektivavtal helt enkelt kunna bibehålla sin gamla rätt? Nej, den komma de naturligtvis icke att låta beröva sig.

Det är ett dråpslag mot själva kollektivavtalets tillvaro, som man riktar genom denna lag. Ty det skulle väl icke falla någon förnuftig människa in att binda sig med ett sådant kollektivavtal, som skulle göra skada i stället för att vara till gagn. Arbetarna ha sin organisation för att genom den tillvarataga sina intressen. De ha gått med på att träffa kollektivavtal, därför att dessa i och för sig kunna vara förmånliga och reglera arbetsförhållandena. Men om man gör en lagstiftning, som på detta sätt trasar sönder möjligheterna för arbetarna att kunna få ut sin rätt och att ha någon fördel av att träffa kollektivavtal, ja, icke träffa de då några kollektivavtal. Varför skulle de göra det? De besluta i stället, att icke någon av medlemmarna skall arbeta för lägre lön än den man bestämt sig för, och att man vid tillfälle, när man kan, skall försöka få mera. Det är ju lagligt enligt denna lag.

Men den innefattar en hel del andra underligheter också. Det står nu här: »Är förening eller medlem däri bunden av kollektivavtal, må föreningen ej anordna eller eljest föranleda stridsåtgärd, som enligt första stycket icke är lovlig» eller understödja sådan. Jag fick höra talas om, att en jurist, som icke tillhör kammaren, men som eljest har en mycket ansedd ställning, tolkat denna bestämmelse så, att han ansåg, att den skulle innebära förbud för t. ex. en nykterhetsförening, som har medlemmar, vilka äro bundna av kollektivavtal, att understödja en olaga strejk. Jag frågade även i andra lagutskottet om denna sak, och fick då till svar så väl från föredraganden som utskottets ledamöter, att denna tolkning var oriktig, därför att bestämmelsen får lov att tolkas i jämförelse med 1 §. Man kan således icke avse annan förening, än som där är omnämnd. Men vad inträffar då, om man ser saken så? Jo, då inträffar det, att om en fackförening gör en olaga strejk i strid mot lagen eller i strid mot kollektivavtalet, får fackförbundet icke understödja denna fackförening. Men om fackförbundet består av 300 fackföreningar, av vilka en vidtager olaga stridsåtgärder, kunna de 299 syskonföreningarna i samma förbund var för sig understödja denna olaga strejk, och naturligtvis även de övriga förbunden med sina 5,000 avdelningar. Om alltså herr Enhörning som medlem av sågverksförbundet skulle göra en olaga blockad, äger sågverksförbundet inte rätt att understödja herr Enhörning i detta hans åtgörande, men däremot kunna pappersindustrieförbundet, textilförbundet och alla andra sammanslutningar, utom arbetsgivareföreningen, direkt understödja honom. Om arbetsgivareföreningen skulle till textilförbundet lämna understöd för vidare befordran till herr Enhörning, är det givetvis en kringgående rörelse, mot lagens anda. Men, mina herrar, vem skall kunna kontrollera detta? Ingen kan göra det, lika litet som väl någon skulle kunna kontrollera, om landsorganisationen via metallindustriarbetareförbundet skulle understödja en av byggnadsindustriarbetareförbundet vidtagen olaga åtgärd, i stället för att göra detta genom förbundet. Jag menar, att när man skriver lagar på detta sätt,

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

öppnar man ju fältet för, som jag sade, ett rent sportmannaintresse att söka gå om hörnet med lagstiftningen.

Sedan finns här också en passus, som säger, att »förening, som själv är bunden av kollektivavtal, vare jämväl pliktig att söka hindra sina medlemmar att vidtaga olovlig stridsåtgärd eller att, om sådan redan vidtagits, söka förmå dem att häva den». Jag har frågat, vad uttrycket »pliktig att söka» innebär. Är det, att man skriver ett brev från förbundet till avdelningen och säger: »Ni få icke fortsätta längre!» Det kanske domstolen kan godkänna, ifall den är på gott humör. Är den på litet sämre humör, kommer den kanske att kräva, att förbundet skall sända en ombudsman till avdelningen, och att det skall företes protokoll, att ombudsmannen verkligen uppmanat föreningen att häva strejken. Är domstolen på ännu litet sämre humör, kan den fordra, att man skall ha hotat avdelningen med repressalier, och är domstolen vid sämsta humör, kan den kanske kräva, att förbundet skulle ha uteslutit avdelningen, därest denna icke ville häva strejken. Ja, det är alltså godtycke över allt enligt denna lag, genom vilket avgörandet är lagt i domstolens hand. Denna domstol kan nämligen på grund av förhållandena mycket ofta åtminstone komma att dela sig i två hälfter, varvid ordföranden ensam blir den avgörande, utan att man sedermera i överinstansen skall kunna få ändring i fälld dom.

Innan jag går ifrån 4 §, måste jag emellertid säga ett par saker till. Är det någon, som kan säga, vad strejk är enligt lagens mening? Enligt vanlig bemärkelse föreligger strejk, om man i överensstämmelse med de regler, som givas av fackorganisationerna, beslutar nedlägga arbetet för att därigenom framtvunga en överenskommelse om något, som man önskar få genomdrivet.

Men om man icke uppställer några krav utan endast nedlägger arbetet. Är det då strejk? Ja, har rådhusrätten i Göteborg sagt, ja, har hovrätten sagt, men nej har högsta domstolen sagt. Men därmed finnes ännu icke något prejudikat, ty högsta domstolen har endast en gång fällt utslag.

Om man nu säger, att det föreligger strejk endast under den första förutsättningen, går det mycket lätt att kringgå denna bestämmelse och förneka, att man företagit strejk. Anses däremot strejk föreligga i varje fall, då arbetet nedlägges, utan att krav uppställas, då skulle man kunna beteckna varje upphörande med arbetet som strejk. Men säger man: det är dock orimligt, att, om av hundra man på en arbetsplats en nedlägger arbetet, detta skall betraktas som strejk. Är det då strejk, om fem man nedlägger arbetet? Eller är det strejk först om 10, 20, 30, 40 eller 95 man göra det? Eller vad är det herrarna vilja ha som utslagsgivande för att strejk skall anses föreligga? Jo säger man: »Det får domstolen avgöra i varje särskilt fall», därför att lagstiftarna icke veta något därom.

Sedan var det blockaden det gällde. Det är nog så, att om man ställer detta i förbindelse med följande lagförslag, kommer man till det resultatet, att domstolen ej mindre kan ådöma skadestånd för den vidtagna blockaden, än även vid vite föreskriva, att blockaden skall vara slut inom en viss tid. Arbetarna mötas sålunda här, när de vilja ha ut sin lön, av risken att enligt denna lag få dels skadeståndsansvar, dels ansvar att få betala detta vite.

Regeringen var nog älskvärd att även vilja, att detta vite skulle kunna förvandlas till fängelse. Detta fann utskottet till en början vara riktigt, men ändrade mening i sista stund, då utlåtandet skulle justeras. Ja, så där lätt och ledigt skriver man lag, som skall vara speciell lagstiftning för att reglera förhållandena inom ett särskilt svårreglerbart område.

5 § i Kungl. Maj:ts förslag har ju utskottet uteslutit, därför att utskottet funnit bestämmelserna i denna paragraf helt enkelt löjliga. Folk med något

ekonomiskt förnuft träffar icke avtal för längre tid än fem år. Detta behöver man således icke skriva i lagen, har utskottet ansett.

Jag kommer nu till 5 § i utskottets förslag, vid vilken jag dock av tidskäl icke skall uppehålla mig.

Jag skall därför gå över till 7 §. Denna paragraf innehåller bestämmelser om, att kollektivavtal under vissa förhållanden av domstolen skall kunna anses brutet och sålunda kunna hävas. Hittills ha vi på arbetsmarknaden icke ansett, att man så där utan vidare skall kunna bryta ett kollektivavtal. Väl inträffade det för ett trettiotal år sedan och kanske även för tjugufem år sedan, att en arbetsgivare någon gång sade: »Ni ha brutit mot detta avtal, och därför är det nu obefintligt.» Likaså har kanske någon enstaka gång ett dylikt yttrande fällts från arbetarsidan. Men numera för man icke ett så lättsinnigt tal.

Men vad gör nu lagen? Jo, den säger, att domstolen skall kunna häva ett kollektivavtal, om brott är begånget däremot. Ett kollektivavtal träffas under en högkonjunktursperiod, t. ex. för fyra år. Om ett par års tid inträffar lågkonjunktur. Arbetsgivaren känner sig besvärad av att vara bunden av detta kollektivavtal med dess enligt de nya förhållandena höga lönesatser. Han börjar på att trakassera arbetarna, småkitslas och avskedar en eller annan arbetare litet oberättigat. Han gör därmed arbetarna desperata och arga, så att de gå ut i strejk. Arbetsgivaren säger då: »Nu ha arbetarna genom strejk brutit avtalet. Jag hemställer hos domstolen, att domstolen måtte häva detta avtal.» »Ja visst», säger domstolen — och det har regeringsföredraganden också strukit under — »strejk är just en sådan åtgärd, som kan föranleda avtals ogiltighetsförklarande.» Domstolen förklarar avtalet brutet och obefintligt. Dagen därpå tillgriper arbetsgivaren en lockout för att tvinga fackföreningen att ingå ett avtal med lägre löner än det avtal, som domstolen dagen förut förklarade vara brutet. Är detta rätt ur vanlig, allmän synpunkt? Kan det vara främjande för arbetsfreden? Kan det överhuvud taget vara till någon nytta för samhället att göra en sådan lagstiftning? Jag kan för min del icke se det.

Så kommer jag till 8 §, enligt utskottets numrering. Denna paragraf innehåller bestämmelser om ansvar. Det säges: »Åsidosätter arbetsgivare, arbetare eller förening sina förpliktelser enligt kollektivavtal eller denna lag, gälde därav uppkommen skada.» Skada, som uppkommer genom brott mot avtal eller mot lag, skall alltså gäldas. Man har ju här ordnat så märkvärdigt, att man gör föreningen ansvarig. Men en arbetsinställelse kan ju verka till olika stor skada på ömse sidor. I allmänhet är det väl så, att en strejk anses åstadkomma större materiell skada för arbetsgivaren än vad en lockout kan göra för arbetarna. Ty vid strejk har ju arbetsgivaren att räkna med de förluster, han lider, icke bara på grund av minskad inkomst på rörelsen utan också på grund av försenade leveranser och risken att förlora kunder och att beställningar gå ifrån honom. Överhuvud taget kunna massor av skäl anföras för att arbetsgivaren lider mycket stora förluster på grund av strejkerna. Arbetarnas förlust kan överhuvud icke bli annat än förlorade arbetsinkomster, vilka ju inte kunna uppgå till belopp, som motsvara de förluster arbetsgivaren gör. Nu kan man kanske säga: Ja, detta är vad som gäller enligt gällande avtalsrätt. De parter, som ingå ett avtal, få väl taga de risker, som kunna vara förenade med avtalsbrott. Jag anser det emellertid i och för sig fullständigt oriktigt att icke reglera detta på ett mer rättvist sätt. Om nu icke orättvisan framträder så mycket, när det gäller brott mot avtal, så framträder den så mycket mer ohöjld, när det gäller brott mot lagen. Är det större brott att göra strejk än att göra lockout, då det i båda fallen gäller brott mot en lag? Ja, skall man se saken så, att samhället har påkostat arbetarna mindre skolunderbyggnad och sålunda givit dem mindre möjlighet att bedöma vad som är rätt eller orätt,

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

skulle man egentligen kunna säga, att det är större anledning att förlåta arbetarnas brott mot lagen än arbetsgivarnas, vilka samhället ju har kostat på en högre bildning. Men det gör man icke här. Ty ett brott mot lagen, samma brott, vare sig det är begånget av arbetarna eller arbetsgivaren, skall sonas olika i de olika fallen, i det att arbetarna skola betala den skada arbetsgivaren lidit, under det att arbetsgivaren skall betala den skada arbetarna lidit. Kan det finnas reson i att brottet mot en lag skall bedömas efter dylika olika principer?

Så ha vi andra stycket här, som även innehåller bestämmelser om något nytt i lagstiftningsväg. Det står där, att brottet skall sonas med ett skadestånd, som icke alltid motsvarar den materiella skadan, utan att man ibland skall lägga till litet grand även för ideell skada och sålunda höja skadeståndet till högre belopp, än som motsvarar den materiella skadan.

Tredje stycket innehåller däremot bestämmelser om, att skadestånd skall kunna nedsättas med hänsyn till den skadevällandes ringa skuld. Vad det kan innebära, förstår jag. Likaså vad den skadelidandes förhållande i avseende å tvistens uppkomst innebär. Jag tror dock, att det kan bli stora svårigheter att taga reda på denna sak. Ty om exempelvis en fackförening på 100 medlemmar företager en hemlig omröstning och med 55 röster mot 45 beslutar tillgripa en olaga strejk, framgår det av protokollet, att 55 av föreningens medlemmar ha en större skuld till åtgärden i fråga än de övriga 45. Men hur skall domstolen eller någon av herrarna kunna taga reda på, vilka de 45 äro, som skola ha den lägre ansvarspåföljden enligt detta stycke? Såvitt jag förstår, är det helt enkelt omöjligt att taga reda på det vid detta tillfälle. Man måste sålunda döma såväl de 55, som bära ansvaret för beslutet, som de 45, som äro oskyldiga till beslutet. Man måste giva alla samma ansvarspåföljd och likställa dem i detta avseende.

Sedan har utskottet tillskjutit två ord, som innebära, att man skall taga hänsyn även till skadans storlek. Jag skall icke säga något om detta i och för sig. Ty jag vet, att det är tillkommet i syfte att mjuka upp bestämmelserna och göra dem anpassbara. Men förslagsställaren, utskottets ärade ordförande, får förlåta mig, om jag säger, att jag icke begriper innebörden i detta. Jag har frågat flera jurister härom, men ingen har kunnat upplysa mig. Jag ber att få rikta mig till justitierådet Trygger, som är en rättskapacitet, och fråga, om han kan förstå innebörden i dessa ord »skadans storlek». Jag tror icke, man menat något ont med dem, och jag gör intet angrepp däremot i och för sig, men jag tycker det känns litet förargligt att icke förstå en sådan sak. Ty i första bestämmelsen har man sagt »Åsidosätter arbetsgivare, arbetare eller förening sina förpliktelser enligt kollektivavtal eller denna lag, gälde därav uppkommen skada», men därefter säger lagen, att när man skall nedsätta skadeståndsansvaret, skall man taga hänsyn till skadans storlek. Menar man, att, om en förening har åstadkommit skada för t. ex. en miljon — vilket man kan förstå, att den icke kan betala — man icke skall sätta skadeståndet högre än att föreningens tillgångar räcka till att betala skadeståndet? Det är ju en i och för sig förnuftig synpunkt, men den har ju icke någon rättslig innebörd. Eller menar man, att när skadan icke uppgår till mer än 150 kronor, det överhuvud taget icke är någon anledning att taga ut skadeståndsansvar alls? Men detta framgår icke av de övriga bestämmelserna i detta stycke och kan icke härledas ur dem. Jag medgiver, att jag icke förstår saken. Och då jag känner mig dum här, hemställer jag till någon att giva mig upplysning om vad innebörden kan vara.

Man har nu även satt ett maximum av 200 kronor, som skulle vara det högsta, till vilket en enskild arbetare skall kunna ådömas skadeståndsansvar. Beloppet är ju icke så lågt i och för sig. Bestämmelsen kommer säkerligen att

medföra, att skadeståndet kommer att hålla sig vid ungefär detta belopp. Där-
emot har man icke gjort någon inskränkning i skadeståndets storlek, då det
gäller föreningar.

År 1911 gingo de liberala reservanterna och även övriga liberala talare i
debatten in på den linjen, att de sade: »Det kan ju kanske vara skäligt, att man
tager ut skadestånd från den enskilde arbetaren. Han svarar ju för sina egna
handlingar. Men vad som nödvändigtvis måste göras är att begränsa skade-
ståndsansvaret för föreningar.» Nuvarande justitieministern yttrade år 1911,
att det vore en nödtvungen åtgärd att åtminstone begränsa föreningarnas skade-
ståndsbelopp till exempelvis en sjättedel av den lön, som skulle ha utgått för
den tid, som den olaga arbetsinställelsen varat. Det var professor Thyrén, som
sade detta år 1911. Men justitieministern Thyrén, som tillsammans med social-
ministern har förberett denna lagstiftning, synes nu alldeles ha glömt bort sin
mening av år 1911 och går nu i stället på att taga ut *hela* skadeståndsansvaret,
eventuellt även för ideell skada, av föreningarna. Ett förbunds tillgångar äro
ju dock åstadkomna för olika ändamål och ingalunda åstadkomna enbart av
dem, som kunna komma att begå ett brott. Ett förbund på 40 eller 50 tusen
medlemmar, på tre eller fyrahundra avdelningar har fått sina medel samman-
skjutna från medlemmar på olika platser i landet. Medlen äro till för det i
stadgarna angivna ändamålet. Men så beslutar förbundets styrelse att under-
stödjade en olaga strejk. Då göres icke styrelsen ansvarig för detta sitt lagbrott,
utan föreningarnas medel tagas i anspråk för guldande av denna skadeersätt-
ning. Om vi t. ex. säga, att det av 50,000 medlemmar är 5,000 som begått
brottet, tager man även de 45,000 medlemmarnas medel för att gälda den skada,
som de 5,000 medlemmarna ha åstadkommit. Ja, detta var något, som libera-
lerna år 1911 gingo mycket hårt emot. Herr Sandström betecknade i anled-
ning av denna bestämmelse lagförslaget såsom en sämre klasslag. Även detta
har den liberala regeringen nu glömt bort. Nuvarande excellensen och ministern
för utrikes ärendena var också med om att år 1911 beteckna denna lag som en
sämre klasslag och vände sig då mycket skarpt mot den bestämmelse om skade-
ståndsansvar, som här föreligger.

Det är därför så underligt att nu se, att regeringen utan vidare kastar fram
principiellt sett samma bestämmelser, som regeringens egna medlemmar be-
dömde så hårt år 1911. Man torde ha anledning att konstatera, att det, som var
allvar och sanning för liberalerna år 1911, för den nuvarande regeringen och
det frisinnade partiets representanter i utskottet år 1928 bara är ett dåligt
skämt.

Denna utveckling är ju så mycket mer att beklaga, som den icke på något
sätt är motiverad av de förhållanden, som nu äro rådande på arbetsmarknaden.
Det är icke någon ko på isen, som man brukar säga, som gör det behövt, att
man åstadkommer särskilt kraftiga åtgärder i syfte att i en hastig vändning
kunna taga upp den, utan det gäller här, som regeringen och herr von Sydow
påpekat, att åstadkomma en lagstiftning, som är så fint avvägd, att en icke skall
kunna göra en annan orätt, utan att denne senare skall kunna göra sin talan
gällande.

Utskottet har också ändrat promulgationsbestämmelsen — jag medgiver
att jag varit med om den saken — så att lagen visserligen skall kunna träda
i kraft den 1 januari 1929, men däremot icke, såsom enligt Kungl. Maj:ts för-
slag, bli tillämplig på äldre avtal. När man sedan i utskottet kom till lagen
om arbetsdomstol — den behandlades på natten, när utskottets ledamöter voro
ganska trötta och även kanske ovilliga att fortsätta arbetet med dessa svåra
frågor, som en del av dem kanske icke kunde tränga in i så djupt — införde
man icke någon motsvarande bestämmelse i lagen om arbetsdomstol, vilket
medför, att nya lagen om kollektivavtal skall äga tillämpning på avtal, träf-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

fade efter 1929, och att 1915 års avtalslag skall gälla för de äldre avtalen, men det processuella förfarandet skall, om jag icke misstager mig, flyttas från det allmänna domstolsväsendet över till arbetsdomstolen, där tvistefrågorna sålunda skola avgöras i en instans. Alltså har man i en hastig vändning nu skapat ett sådant förhållande, att man skall tillämpa gängse rättsregler i den allmänna avtalslagen av år 1915, och döma efter den i arbetsdomstolen, som endast är i en instans. Detta torde väl ändå få anses vara oriktigt. Därför behöver man en justering av arbetsdomstolslagen, så att den bringas i överensstämmelse med kollektivavtalslagen i detta avseende.

Jag skall inte säga så värst mycket om bestämmelserna om arbetsdomstolen, men jag måste öva litet kritik även där. 4 § handlar om hur denna domstol skall vara sammansatt, och däri säges, att bland annat skall landsorganisationen nämna två och arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd två ledamöter. För dessa har man från regeringens sida ifrågasatt ett arvode av 4,000 kronor. Nu vill jag inte på något sätt ge uttryck åt någon vilja att göra obstruktion här, men jag vill här för regeringen och kammarens ledamöter påvisa, vilka svårigheter som möta för att kunna så att säga effektuera bestämmelsen ifråga. Vi ha inom fackföreningsrörelsen blivit brända två gånger förut på liknande bestämmelser. När riksdagen beslöt inrätta arbetsrådet och försäkringsrådet, byggdes dessa så till vida på enahanda sammansättning, att några av ledamöterna skulle utses på förslag av arbetare och några på förslag av arbetsgivare. Man satte vid det tillfället arvodet till 5,000 kronor. Lönen för förtroendemännen var vid den tidpunkten ungefär 4,000 kronor, och vi lösgjorde ifrån fackföreningsrörelsen tre förtroendemän, som togo säte i försäkringsrådet och arbetsrådet. Några år pågick detta utan någon störning, men så ansåg sig statsutskottet böra ifrågasätta nedsättning av arvoden, vilka nu äro på en 3,000—4,000 kronor, under det förtroendemannalönerna äro uppe i 6,000—7,000 kronor. Genom att vi sålunda togo ut dessa män från vår funktionärsstab och inpassade dem i det av staten upprättade organet, ha de alltså kommit i en ekonomiskt sett mycket prekär situation. Skola vi göra om den saken en gång till, eller skola vi inte? Nu är det givet, att ingen förtroendeman vill för de 4,000 kronor, som äro föreslagna, åtaga sig detta uppdrag, som kräver, att han släpper sin nuvarande syssla, framför allt då han riskerar, att arvodet om några år kanske minskas. Då en förtroendemannalön är 6,000—7,000 kronor, kan näppeligen någon förtroendeman ta en bisyssla, som avlönas med 4,000 kronor och förutsätter så mycket arbete. Hur skall man då kunna få fram en lämplig person, när man inte vill göra institutionen sådan, att det finns säkerhet för att de, som åtaga sig arbetet, icke därigenom bli ekonomiskt ruinerade, och då det ifrågasättes, att denna bisyssla skulle innefatta så mycket arbete, att ingen i funktionärsställning inom fackföreningarna kan åtaga sig en sådan sysselsättning vid sidan av sitt egentliga arbete? Det tycker jag herrarna skulle taga sig en funderare på, innan ni besluta dessa bestämmelser, som nu föreslås.

Kommer jag sedan till bestämmelserna om att arbetsdomstolen, om den företar sig att göra en undersökning på eget bevåg, skall kunna inkalla vittnen, som då skola ersättas enligt bestämmelserna för vittnen i brottmål. Ja, där bryter man principen om ersättning i civilmål. Man har väl gjort det för att göra det billigare, och jag skall inte säga så mycket därom.

Men det är en annan sak, som jag måste fråga om i anslutning till den bestämmelsen: hur skall man betala parternas kostnader i målet? På vilket sätt skola de dömas ut? »Enligt allmänna grunder». Vilka äro då de allmänna grunderna? Jo, om förhållandena äro sådana, att det kan vara tvekan om huruvida åtalet var befogat eller icke, kunna kostnaderna kvittas, men i annat fall gälde den rättegångskostnaden, som förlorar målet. Alltså, om arbetarna förlora målet, skola de betala rättegångskostnaderna, skulle arbetsgivarna för-

lora, skola de betala kostnaderna. Men bli de där kostnaderna lika? Nej, naturligtvis inte. De kunna icke bli lika, därför att ersättningarna komma att begäras efter helt olika grunder. När arbetsgivare skola inställa sig inför arbetsdomstolen, komma de att begära ersättning för första klass järnvägsresa, förlorad arbetstid och dagtraktamente, som kan anses vara skäligt med hänsyn till möjligheten att bo på ett enligt hans mening anständigt hotell. Arbetaren reser tredje klass på järnväg, har en relativt låg ersättning för förlorad arbetstid och lågt dagtraktamente. Man har ju inrättat denna domstol, herr justitieminister, för att åstadkomma lättnader för parterna att få sina förhållanden ordnade, och därför har man flyttat ärendenas behandling från de lokala domstolarna hit till en enda instans i Stockholm. Om det nu uppstår en tvist uppe i övre Norrland, föreställer jag mig, att arbetsgivaren skulle fordra, låt oss säga 100 kronor per dag i ersättning för förlorad arbetsförtjänst, 30 kronor i dagtraktamente och ersättning för resa från Norrland och hit — det tar minst fem dagar — i första klass fram och åter. Dessa kostnader för arbetsgivaren och hans vittnen komma då upp i närmare 3,000 kronor. Arbetaren, som icke kan ta mer än högst 30 kronor för dag sammanlagt för traktamente och förlorad arbetsförtjänst, jämte ersättning för tredje klass järnvägsresa, kommer bara upp till en kostnad av 750 kronor för motsvarande antal dagar. Förlorar arbetaren, skall han gälda arbetsgivarens kostnader med närmare 3,000 kronor, men förlorar arbetsgivaren, skall han gälda arbetarens kostnader med 750 kronor. Det kallas väl och rättvist avvägt.

Lagen ger enskild medlem av en organisation rätt att föra talan inför arbetsdomstolen angående fråga, som sammanhänger med kollektivavtal, så fort han visar att föreningen ej vill upptaga saken. Alltså kan en enskild medlem korsa en stor organisations beslut. Om ett förbunds medlemmar, som till ett antal av t. ex. 30,000 äro bundna av ett riksavtal, genom omröstning nära nog enhälligt besluta att icke föra en fråga inför domstolen, kan likväl en enskild medlem — och kanske en som blivit utesluten ur organisationen sedan avtalet träffades — begära domstolens avgörande av denna fråga. Han behöver endast förete bevis för sin osolidaritet, d. v. s. visa att föreningen avslagit hans framställning, för att domstolen skall upptaga densamma till avgörande. Mot sådant sabotage kunna organisationerna icke fria sig.

Herrarna torde tröttna på denna långa uppräknings av brister i lagen. Men det är ju inte mitt fel, att lagen har så många brister, att man skall ha att göra ett par timmars tid med att bara räkna upp en *del* av dem. Det finns flera. Det är de, som skrivit lagen och lagt fram den, som bära ansvaret för detta.

Varför har man nu förelagt en så dåligt genomtänkt lag? Jag har förut ställt frågan och fått det svar, som jag här relaterat för kammaren. Jag röjer endast en offentlig hemlighet, när jag säger, att så sakkunniga personer som de, vilka suttit i den stora förlikningskommissionen i vintras, bestämt avrätt regeringen från att framlägga lagen. Jag vet, att en sådan kapacitet på arbetsrättens område som herr Kvarnzelius är en bestämd motståndare till lagen och vid flera tillfällen har uttalat som sin bestämda uppfattning, att förhållandena på arbetsmarknaden bättre regleras genom parternas fria överenskommelse än genom någon lagstiftning. Jag tror till och med, att även herr von Sydow var bland dem, som sade till regeringen, att den kunde vänta med att framlägga detta förslag. Men regeringen ville inte vänta. Det kan sålunda enligt mitt förmenande icke vara av omtanke om arbetsfreden, som regeringen framlagt sitt förslag, då lagen ovillkorligen måste komma att medföra ett uppblossande av stora strider på arbetsmarknaden och ett undergrävande av kollektivavtalens existens. Lagen är sålunda ägnad att skada arbetsfreden, då vi väl alla äro eniga om att kollektivavtalen hittills varit det förnämsta fredsinstrumentet.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Varför gör man detta? Ja, man har väl gjort det för att åstadkomma en politisk brygga mellan de frisinnade och högern, som man trodde skulle vara intresserad av denna lagstiftning. De politiska männen på högerhåll kanhända kunna vara intresserade av den, men arbetsgivarna äro det icke. Industriidkarna äro det icke i allmänhet, de ha tvärtom vänt sig rätt så bestämt *emot* denna lagstiftning. Stockholms Dagblad, som ju representerar en icke så oväsentlig del av den svenska industrien och näringslivet, har mycket bestämt gått *emot* denna lagstiftning. Jag skall tillåta mig att citera ett uttalande av denna tidning i frågan. Den säger: »Verkligheten kommer de närmaste månaderna att höljjas i fraser, beskyllningar och invektiv, men så småningom skall den göra sig påmind. Redan nu viska realiteterna bakom förlåtarna, att kalabaliken icke gäller vare sig rätten eller modet att kämpa för en övertygelse. Till sjunde och sist rör det sig bara om huruvida klokheten, besinningen och de praktiska omsorgerna skola få det avgörande ordet. Om näringarna erhålla tillbörligt inflytande, böra deras råd till partierna vara att i lugn förhandling om den på ömse håll onaturligt uppblåsta 'arbetsfredslagstiftningen', medan den långt mera betydelsefulla arbetskonflikten bringas ur världen. Regeringen kan då mycket väl sitta i övertygelsen om att ha velat det rätta och gjort det kloka. Finnes ingen annan part, som gitter uppvisa bättre rätt till regeringsställningen, är det ingen förnuftig mening i att sälja förstfödslovet för en grynvälling — och i detta fall, som kräver rikspolitik, äro sannerligen både prestigen, rätten och arbetsfreden en grynvälling. Den som har sina ögon i behåll måste se, att lagstiftad arbetsfred under nuvarande förhållanden är ett osvikligt medel att öka oron och ofreden inom näringslivet. Man kan göra borgerlig samling i vilken annan fråga som helst utan att blottställa samhällsintresset, men absolut ej i arbetsfredsproblemet. Här gå näringslivets intressen stick i stäv mot partipolitikens. Och när göra de icke det?», tillägger tidningen vemodigt.

Detta är dock en röst från industrihåll. I från arbetarhåll har tidigare för ett år sedan i en mängd skrivelser mycket bestämt sagts ut den mening som rådde, och för att man icke skulle tro, att detta var en stämning, som var övergående utan, att där bakom ligger en mening, som är fortfarande omfattad, ha arbetarna nu i tisdags genom en demonstration som — jag tror ingen här kan jäva mig, när jag påstår det — var av den art, att den icke kunnat förekomma i något annat land, givit en bestämd mening till känna. I detta demonstrationståg deltog enligt till landssekreterariatet ingångna uppgifter 365,766 medborgare i detta land, medborgare, som äro direkt beroende av denna lagstiftning och inse farorna av densamma. Vål har utskottet varit nog älskvärt att säga, att arbetarnas uppfattning till stor del torde bero på missförstånd, och det kan väl hända, att det kan föreligga ett och annat missförstånd, men jag tror, att de skäl, som jag anfört här — man kunde plocka fram otaliga flera — äro av den art, att de böra göra en lagstiftande församling betänksam. Och detta så mycket mera, som det gäller att godkänna en sådan lag, då icke någon direkt anledning föreligger för att just nu vidtaga en dylik åtgärd.

Jag skall endast tillägga några få ord. När man ett helt liv har strävat att lägga arbetet inom en folkrörelse av den omfattning, som ändå den svenska fackföreningsrörelsen har, på sund grund, då blir man litet bitter i sinnet, när man från de lagstiftande makternas sida, här nu i främsta rummet regeringens, vill åstadkomma förhållanden, som kunna fördärva en hitintills så sublim folkrörelse som den svenska fackföreningsrörelsen. Vi arbeta öppet. Herrarna kunna år för år i våra årsberättelser följa, vad som förekommer inom fackföreningsrörelsen. Herrarna kunna i arbetarrörelsens arkiv taga del av utgivna cirkulär. Ni kunna, vem som vill, överhuvud taget fullständigt följa fackorganisationens arbete i det inre. Det är på det sättet vi

hittills arbetat, i motsats till arbetsgivarorganisationerna, som stämpla ålla sina handlingar hemliga och göra cheferna för industriföretagen personligen ansvariga för de upplysningar, som komma från deras organisation. Vi göra det inte; vi ha inte gjort det. Vi ha menat, att en folkrörelses karaktär måste dans inom den själv. Det har gällt att lyfta upp Sveriges arbetare ifrån den slavkänsla, som fanns inom denna klass för några årtionden tillbaka. Det har inte gått alla gånger, utan att känslan av makt kanske åstadkommit någon förlöpfung och en övermodig handling, men detta har sedan justerats av sig självt, av den inneboende moraliska kraften hos denna vår rörelse. Det är ingen, som kan påstå, att något av de avtalsbrott, som blivit begångna, tillkommit av ond vilja och ont uppsåt, utan det har oftast varit hastiga överilningar, som den allmänna opinionen, den inneboende allmänna rättskänslan, har korrigerat. Denna moraliska grund skattar jag för min del så högt, att jag måste kämpa emot varje åtgärd, som kan vara ågnad att på något sätt förringa denna inneboende livskraft i vår fackföreningsrörelse. Man kan påvisa, att detta lagförslag innebär så många bibestämmelser, som göra, att man kan riskera, att rörelsen i stället för den öppna, ärliga, hederliga väg, som den hittills gått, skulle kunna komma att vilja slå in på ett orättmätigt rättshaveri för att försöka utnyttja lagen till det lagen icke avsett, vilket medför en demoralisation, som det är lagstiftarnas skyldighet att icke bidra till att åstadkomma.

Det är ingen fara i ett dröjsmål med denna lagstiftning. Det kommer inte att ske ett enda dugg ont i samhället, om man avslår denna lag och säger, att den må komma till omarbetning av sakkunniga, för att de må pröva, om det överhuvud taget är möjligt att skriva en lag, som icke har de påvisade dåliga biverkningarna. För min del har jag den allmänna uppfattningen, att det är bättre, att folket gör som hedningarna, som icke hava lagen men av naturen göra det lagen innehåller, att man av egen moralisk kraft handlar rätt och gör rätt, än att man inför en lagstiftning, som framskapar känslor av att vilja det motsatta inom en hittills hederlig och moraliskt stark folkrörelse.

Herr talman! På anförda skäl tillåter jag mig yrka bifall till reservanternas avslagsyrkande på Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Häri instämde herrar *Pauli, Wagnsson, Östergren, Bärg, Oscar Olsson, Wahlmark, Magnuson, Sjöblom, Julin, Johan Nilsson i Malmö, Kropp, Wigforss, Sigfrid Hansson, Gustav Hansson, Björnsson, Åström, Ström, Carl Eriksson, Dalberg, Walles, Björck, Jacob Larsson och Asplund.*

Herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Westman: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren yttrade i slutet av sitt anförande, att kammaren helt säkert givit akt på den stora och imponerande demonstration, som från arbetarnas sida hållits mot den föreslagna lagstiftningen. Denna erinran bragte i allas vår åtanke minnet av den demonstration, som vi för ett par dagar sedan sågo passera förbi riksdagshuset och till vilken motsvarigheter förekommit på flera andra ställen i detta land. Jag vill för min del gärna erkänna, att denna demonstration var ett imponerande skådespel, imponerande icke blott kvantitativt, utan också kvalitativt. När jag såg dessa självmedvetna och styvsinta män, som tågade förbi här utanför riksdagshusets plan, kände jag mig stolt över att vara deras landsman. Jag tänkte visserligen, att det finns andra makter i

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

detta land, som väl kunna ställas vid sidan av den makt som här trädde fram. Jag tänkte på alla dessa jordens odlare, som sitta spridda ute i olika landsändar och som också ha en fast vilja, även om de icke ha samma möjligheter att låta den komma till dramatiskt uttryck, som våra organiserade arbetare ha.

Men även om jag således vill erkänna, att den viljeyttring, som kom till synes från arbetarnas sida mot den tilltänkta lagen, är en mycket betydelsefull faktor, så kan jag likväl icke ställa mig på den ståndpunkten, att detta motstånd skulle föranleda att man avstode ifrån att föra denna lagstiftning till verklighet. Det är ju ingalunda ovanligt, att vid de lagstiftningsförslag som behandlas i andra lagutskottet motstånd reses från den ena eller andra mäktiga sidan. Vi erinra oss säkert alla, när åttatimmarslagen infördes i vårt land, hurusom det då gjordes ett mycket bestämt motstånd ifrån arbetsgivarnas sida, men vi veta, att trots det tal som hördes om att vår industri skulle ruineras och trots argument, som i sanning voro ägnade att väcka betänkligheter, skred likväl riksdagen till genomdrivande av denna lagstiftning. Vi ha ju också antagit arrendelagar, som mycket hårt ha träffat vida lager av vårt folk, och det missnöje som uttryckts från deras sida mot en sådan föreslagen lagstiftning har, icke heller det, föranlett oss att undvika ett beslut i positiv riktning.

Sedan gammalt har den svenska rätten utvidgats ifrån ett trångt och ringa område till allt vidsträcktare fält under ett motstånd som ofta varit mycket starkt och kommit från mycket mäktiga faktorer. Det hör till våra förfäders oskattbara insats, att de icke ryggat tillbaka för mödan att inordna motspänstiga krafter och maktgrupper inom samhällets rättsordning och att sedan upprätthålla denna rättsordning emot dem.

I dag är det nu fråga om en ny sådan landvinning. Som vi hört, senast ifrån den talare som hade ordet närmast före mig, ställa sig ju de mäktiga fackföreningarna på den ståndpunkten, att staten icke bör komma med någon nyreglering av det område, som närmast rör deras intressen, utan överlämna den rättsbildning som där kan äga rum åt maktbrytningar emellan arbetarna och arbetsgivarna. Otivelaktigt ligger det bakom den hållning som fackföreningarna här inta en stark känsla av den egna maktfullkomligheten, och den föregående ärade talarens anförande vittnade åtminstone under sin senare del om att denna maktkänsla finns även hos honom.

Det kommer då tämligen plötsligt och oförmedlat, när man samtidigt från fackföreningshåll får höra talas om förföljelse. Jag kan icke undgå att finna, att däri ligger en mycket stark motsägelse. För övrigt borde väl detta parti, det socialdemokratiska partiet, som är det största i riksdagen och som eftersträvar den absoluta majoriteten i andra kammaren, icke behöva upphäva någon klagan över att det är utsatt för förföljelse. I och för sig är det naturligtvis orimligt att tänka sig, att de borgerliga skulle försöka sätta i gång någon förföljelse emot arbetarepartiet. Det finns, som vi alla veta, vilka icke hava blivit alltför mycket ansatta av misstankens plågor, ingen borgerlig opinion, som skulle enigt sluta upp kring det målet, att man skulle förtrycka arbetarna och förvandla dem till »slavar» eller till »djur», som det står i ett av de utlåtanden, vilka från fackföreningshåll insänts till regeringen i detta ärende. En sådan opinion finns inte, och vi borgerliga ha rättighet att med indignation avvisa varje beskyllning i den riktningen. Vi tillbakavisa också det påståendet, att den borgerliga majoriteten i riksdagen skulle vilja använda sin nuvarande makt för att begagna lagstiftningen till ett instrument i syfte att pressa ned arbetarna i en eländig svältställning, att riva sönder deras fackföreningsrörelse, som höjt dem upp ur »slaveriet», för att använda ett uttryck av den föregående talaren.

Om det vore så, att de härskande klasserna i vårt land sedan gammalt hade använt lagstiftningen till att obevekligt förtrycka de svagare, då skulle ju den svenska rättens historia vara ett av de eländigaste bladen i mänsklig-hetens hävder. Men så är ju ingalunda förhållandet. Vår rättshistoria visar i stort sett i en alltjämt stigande linje humanitära framsteg och är ett av de ljusaste bladen i vår kulturhistoria.

Om det som jag nu sagt, gäller i fråga om den gångna tiden före demokratiens införande, skulle det väl vara bra egendomligt, om förhållandena, sedan demokratiens blivit den form, i vilken maktstriderna skola utkämpas, ändrat sig så, att det blivit sämre än förut.

Jag vågar ändå ifrågasätta, om inte herrar socialdemokrater, då de anlägga denna dystra syn, göra sig skyldiga till att alltför förbehållslöst hänge sig åt en tillfällig misstämning. Jag kan förstå, att det kan finnas skäl för en sådan tillfällig misstämning. Det skälet är, såsom den föregående talaren erinrade, det sätt, på vilket regeringen handlagt detta ärende. För min del kan jag icke finna, att regeringen därvidlag handlat på ett sådant sätt, som varit önskvärdt, och utskottet har också i sin motivering uttalat sin uppfattning om den saken. Men man får naturligtvis icke överdriva betydelsen av de missgrepp, som kunna hava begåtts vid ärendets förberedande behandling. Omdömet om den lagstiftning, som nu föreligger på riksdagens bord, kommer i alla fall i tidens längd att bestämmas av dess sakliga innehåll och betydelse.

Om man då betraktar innehållet i de lagar, som förordas till antagande i utskottets utlåtande, måste man väl säga, att allt detta tal, som betecknar dessa lagar såsom tvångslagar eller utsuningslagar riktade mot fackföreningarna, är obefogat. Den föregående ärade talaren sökte genom en utförlig framställning bevisa motsatsen till vad jag nu sagt. Den ärade talarens anförande kan betraktas såsom en resumé av de inlägg, som från socialdemokratiskt håll gjordes i utskottet under de överläggningar, som där ägde rum och som voro mycket ingående. En hel del av vad han nu anfört i kammaren har han förut sagt i utskottet. Vi hava i utskottet försökt upplysa honom om, att vi se denna sak i viktiga delar på annat sätt och att de anmärkningar, som av honom framförts, icke hålla streck. Det skulle helt säkert trötta kammaren alltför mycket, om jag skulle upprepa alla argument, som förut framförts till honom i utskottet, och jag skall därför nöja mig med att taga upp några av de viktigare punkter i lagförslaget, som han gjorde till föremål för sin kritik.

Jag vill då till att börja med erinra därom, att den ärade talaren riktade anmärkningar mot 2 § i lagförslaget, som innehåller den bestämmelsen, att kollektivavtal skola bliva bindande ej blott för den avtalsslutande organisationen, utan även för dess medlemmar. Med anledning av vad han häremot yttrade vill jag först och främst säga, att när han förklarade, att detta skulle innebära en rättsändring, i det att den nu gällande rätten skulle stå på den ståndpunkten, att endast organisationerna och icke deras medlemmar äro bundna av kollektivavtal, är det mycket tvivelaktigt, om detta hans påstående är riktigt. De sakkunniga ha uttalat en alldeles motsatt åsikt. De sakkunniga ha sagt, att man på ömse sidor, såväl inom arbetar- som inom arbetsgivarkretsar, har den uppfattningen, att inte blott organisationerna, utan även deras medlemmar för närvarande äro bundna. Det är emellertid svårt att avgöra, vad som verkligen är den nuvarande rättens ståndpunkt, ty det finns inga prejudikat. Varken herr Thorberg eller de sakkunniga kunna till stöd för sin mening åberopa några rättsliga avgöranden. Jag berör denna fråga endast för att påpeka, att det ingalunda är säkert, att den i lagförslaget införda grundsatsen är att betrakta såsom en rättsändring. För övrigt finns det enligt min mening starka skäl, som tala för att den ståndpunkt, som 2 § innehåller, verkligen blir fast-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

slagen genom lagstiftning. Om man icke gör detta, bli nämligen konsekvenserna ej minst för arbetarna ganska betänkliga. Ty om endast organisationerna, men icke deras medlemmar, bli bundna av kollektivavtal, skulle ju ett utträde av en medlem ur organisationen medföra, att han lösgjordes från sina förpliktelser. Låt oss tänka på ett stort aktiebolag, som tillhör en arbetsgivarförening. Om då endast organisationen, men icke medlemmen vore bunden, skulle ju följden därav bliva, att så snart en medlem ginge ut ur organisationen, skulle han vara fri. Vidare skulle av denna ståndpunkt följa, att man icke kunde göra någon rätt gällande direkt mot medlemmarna, utan endast mot organisationen, och att sålunda en arbetare icke kunde föra talan direkt mot arbetsgivaren, utan måste vända sig mot arbetsgivarens organisation. Det är mycket tvivelaktigt, om denna organisation i alla fall kan vara i tillräckligt hög grad solvent för att kunna betala de anspråk, varom kan bli fråga från arbetarnas sida. Nu kanske herr Thorberg säger, att organisationen skall skaffa sig tillräckliga maktmedel för att kunna tillhålla medlemmarna att följa kollektivavtalen, men det är mycket tvivelaktigt om organisationerna alltid kunna vara så inrättade, att de hava dessa maktmedel. Vidare vill jag påpeka, att om man följer den linje, som herr Thorberg föreslog, skulle den s. k. automatiska verkan av avtalet vara utesluten. Eftersom den enskilde medlemmen eller, låt oss säga, den enskilde arbetsgivaren icke är bunden av kollektivavtalet, skulle ju arbetaren icke automatiskt få den högre lön, som detta avtal ger honom. Om han på grund av enskilt arbetsavtal får en lägre lön utbetald, kan han icke vända sig direkt till arbetsgivaren med ersättningsanspråk för den tid den lägre avlöningen utgått. Om man tänker sig in i konsekvenserna av den av herr Thorberg förordade ståndpunkten, finner man, att den skulle leda till en uppluckring av kollektivavtalets verkningar, en uppluckring, som skulle vara till skada inte minst för arbetarna. För övrigt ber jag att få erinra om, att i utländsk rätt förekommer den ståndpunkt, som utskottet förordar, i stor utsträckning genomförd.

Herr Thorberg gick därefter in på 3 §. Vad herr Thorberg då yttrade förefaller mig icke vara av den vikt, att jag behöver säga någonting därom.

När talaren därefter kom in på 4 §, som är en av förslagets allra mest betydelsefulla, gjorde han först gällande, att det förbud mot lockout eller strejk, blockad, bojkott eller annan därmed jämförlig stridsåtgärd, som finnes i denna s. k. fredsparagraf, skulle vara verkningslös eller kunna kringgås. Men jag undrar, om icke talaren därvidlag ställa sig på en alltför formalistisk ståndpunkt. Herr Thorberg övergick därefter till att skildra de olyckliga verkningar, som detta förbud — fastän det skulle vara betydelselöst — likväl skulle hava på arbetsplatserna, och han uppehöll sig då särskilt vid den omständigheten, att den metod, som för närvarande användes av byggnadsarbetarna på arbetsplatserna i Stockholm för att få ut avlöningen, hädanefter skulle bliva att betrakta såsom ett avtalsbrott. Herr Thorberg lämnade en mycket ingående redogörelse för, huru det för närvarande går till på dessa arbetsplatser. Med anledning härav vill jag endast säga, att dessa metoder naturligtvis måste betraktas såsom synnerligen primitiva. Till följd av en brist i vår lagstiftning rörande rätten för byggnadsborgenärerna att utfå sina fordringar har vid sidan av lagen utvecklats ett makt- och våldsförfarande, som ur principiell synpunkt är alldeles förkastligt. Det är givetvis av allra största vikt, att vår lagstiftning utvecklas på ett sådant sätt, att lagen rättvist avväger förhållandet mellan fordringsägaren och den, som är skyldig, och eventuellt förvandlar arbetarnas och andra byggnadsborgenärens fordringsrätt till en sakrätt, som kan göras gällande gentemot ny köpare. Emellertid hava vi ännu icke kommit så långt. Det har visserligen gjorts en förberedande utredning i syfte att få till stånd nya regler för bygg-

nadsborgenärernas rättsliga ställning, men sådana rättsregler ha ännu icke blivit meddelade. *Lagförslag om kollektivavtal*

Herr Thorberg tog i sitt anförande upp ett specialfall av detta problem om byggnadsborgenärernas rättsställning och undersökte huru den föreslagna kollektivlagstiftningen skulle komma att verka, om den tillämpades på detta specialfall. Jag vill härom säga, att därest byggnadsarbetarna tillhöra en fackförening, som har ingått ett kollektivavtal med en arbetsgivarorganisation, vilken både den byggmästare, som ådragit sig skulden, och den byggmästare, som köper huset, tillhöra, då kan det bli ett brott mot lagen, därest arbetarna blockera den nye ägaren av huset. Men det blir ett sådan brott endast under förutsättning, att arbetarnas stridsåtgärder vidtagas »på grund av tvist om avtalets giltighet, bestånd eller rätta innebörd eller på grund av tvist, huruvida visst förfarande strider mot avtalet eller mot vad i denna lag stadgas». I vissa fall kan det sålunda bli ett avtalsbrott. Men herr Thorberg tog det fallet, att en arbetsgivare på grund av ren insolvens underlåter att betala arbetarna deras avlöning, och att arbetsgivaren sålunda säger: »Jag erkänner, att jag enligt avtalet är skyldig att betala, men jag har inga pengar och kan inte göra det.» — Menar då verkligen herr Thorberg, att den tvist, som därvid skulle uppstå, faller under rubriken: tvist, huruvida visst förfarande strider mot kollektivavtalet? Om herr Thorberg tolkar lagen på det sättet, då är hans uppfattning, att den föreslagna lagen gör en stridsåtgärd i dylikt fall till avtalsbrott, riktig, men om man icke tolkar lagen på det sättet, faller den anmärkning bort, som talaren i detta avseende framställde.

Därefter sade herr Thorberg, att om arbetarna olagligen strejka, skulle domstolen kunna vid vite ålägga dem att återgå till sitt arbete. Talaren nämnde att enligt regeringens ursprungliga förslag skulle detta vite kunna förvandlas till fängelse, fastän utskottet i sista stund ändrat detta. Med anledning härav vill jag säga, att vi i utskottet gingo ut därifrån, att domstolen aldrig skulle komma att använda sin makt på ett sådant sätt, att den skulle säga till strejkande arbetare: »Vi ålägga eder vid vite att återgå till arbete.» Om olagliga strejker förekomma, äro ju här i lagförslaget angivna andra påföljder. Det uppstår då skadeståndsskyldighet enligt vissa i 8 § givna regler, och part kan enligt 7 § bli fritagen helt eller delvis från avtalets fullgörande med anledning av att den andra parten i större eller mindre omfattning brutit avtalet. Det är naturligtvis dessa påföljder, som komma att inträda. Men i utskottet märkte vi, att herrar socialdemokrater voro fulla av en misstänksamhet, som åstadkom, att de trodde, att i detta fall skulle domstolen tillgripa maktmedel, som domstolarna aldrig göra mot någon annan part. Det var sålunda ett utslag av den skräckstämning, som kommit till uttryck i fråga om så många andra paragrafer här i lagen. Då ansågo vi i utskottet, att vi kunde lugna herrar socialdemokrater genom att göra den nyss omtalade ändringen och uttryckligen sätta ut, att dessa viten icke kunde förvandlas till fängelse. Jag ber att ytterligare få lugna herr Thorberg genom att säga, att dessa viten överhuvud taget — även i den form, vari de kvarstå — icke komma att av domstolen användas på det sätt, som talaren befarade. Jag är övertygad om, att jag icke kommer att bli dementerad i framtiden, om jag nu avger en sådan förklaring.

Sedermera gick herr Thorberg över till 8 § eller skadeståndsparagrafen. Den ärade talaren gjorde då först och främst den anmärkningen, att det är obilligt att ålägga arbetare och arbetsgivare skadestånd, därför att skadeståndsskyldigheten kommer att verka så olika hårt på dem, i det att det skadestånd, som arbetsidan kan få betala, blir så mycket större än det, som en arbetsgivare kan få gälda. Det kunde nämligen bli fråga om skadestånd för förlust av en fördelaktig beställning och för höga viten o. s. v., som arbetsgivaren utfäst sig att betala. Denne kan sålunda bli oerhört svårt skadad till enorma belopp ge-

m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

nom en strejk från arbetarnas sida. Jag vill härom först och främst säga, att redan enligt nu gällande skadeståndsregler blir man skadeståndsskyldig endast för den skada, som skäligen kunnat beräknas följa av handlingen. Redan däri ligger naturligtvis en viss garanti mot sådana vådor, som herr Thorberg skildrade. För övrigt vill jag erinra därom, att vi föreslagit mildare skadeståndsregler, än de som nu generellt gälla, för kollektivavtalens område. Enligt nu gällande regler är det sålunda strängare skadeståndsbestämmelser än de, som föreslagits i lagen om kollektivavtal. Vi ha i det nu föreliggande lagförslaget mildrat de allmänna reglerna på flera olika sätt. Bland annat ha vi i lagförslaget satt in det uttrycket, att en anledning till nedsättning av skadeståndet kan vara skadans storlek. Herr Thorberg frågade vad detta innebär. Till svar vill jag endast erinra om, att detta uttryck icke är någon nyhet i svensk rätt, utan är hämtat från sjömanslagen, där det för några år sedan infördes. Såsom redan sagts i utskottet, innebär den princip, som härigenom angives, att om man finner, att skadan är mycket stor i förhållande till den skadegörandes ekonomiska prestationsförmåga, skall man nedsätta det skadestånd, som åläggas honom. Denna regel är generell för kollektivavtalens område. Men vi ha gjort den ytterligare mildringen av skadeståndsskyldigheten i ett speciellt fall, att vi sagt: »Ej må i något fall skadestånd ådömas enskild arbetare till högre belopp än tvåhundra kronor.» Skall man sålunda i samband med denna paragraf tala om någon klasslagstiftning, måste man säga, att den är gjord till arbetarklassens favör. För övrigt vill jag fästa uppmärksamheten på, att bestämmelserna i 8 § icke äro tvingande, utan att parterna kunna avtala, att dessa bestämmelser icke skola tillämpas.

Det förefaller mig, som om det vore svårt att ställa sig på herr Thorbergs ståndpunkt, försåvitt man icke vill giva fackföreningarna den privilegierade ställningen att kunna bryta avtal utan några kännbara påföljder. Men detta har ju icke från någon sida påyrkats.

Herr Thorberg framställde också en del anmärkningar mot förslaget till lag om arbetsdomstol. Jag skall icke gå in på några detaljer, utan endast fästa uppmärksamheten på, att även här är lagförslaget mycket mildt.

Om parterna träffa avtal med varandra, att en tvist skall avgöras på annat sätt, t. ex. genom att hänskjutas till skiljedom, gäller detta avtal, och tvisten går icke till arbetsdomstolen. Härav bör man emellertid icke draga den slutsatsen, att lagen om arbetsdomstol är överflödig. Det tillhör dock en rättsstat att ställa till medborgarnas förfogande en domstol, som kan skipa rätt för dem. Man kan icke säga till en medborgare: »Om ni skall få någon rätt i detta land, beror på om ni lyckas förmå er motpart att sluta ett skiljeavtal med er. Annars går det icke.» Man måste ställa det så, att en medborgare skall kunna få till sitt förfogande en domstol, som skipar rätt åt honom. Nu kan någon mot mig invända: »det är sant, men det är ju för närvarande så, att man kan gå till de allmänna domstolarna med tvister rörande kollektivavtal.» Då vill jag härför svara: för det första äro de civilrättsliga regler, som nu äro meddelade rörande kollektivavtal, mycket svävande och ovissa till sitt innehåll, och för det andra är tillämpningen av dessa regler nästan alldeles satt ur spel. Ty på grund av den långsamhet, som utmärker avgörandet vid våra allmänna domstolar, kan en part i regel icke få ett mål av denna beskaffenhet avgjort, förrän lång tid efter sedan detta avgörande för honom förlorat praktisk betydelse. Under sådana omständigheter står han praktiskt taget utan någon möjlighet att få sin rätt förverkligad i sådant fall, varom här är fråga. Till följd härav kan jag för min del icke finna annat, än att det finns mycket starka och talande skäl för att skrida till den lagstiftning, som här är föreslagen, och jag kan icke ställa mig på någon annan ståndpunkt, än att jag förordar densamma.

Jag ber att få understryka, att jag med så mycket bättre samvete kan för-

orda detta lagförslag, som det får anses, att denna lagstiftning — jämförd med främmande rätt — är mycket mild. De främmande rättssystem, med vilka jag då jämför, äro icke lagarna i några barbariska och odemokratiska länder, utan i sådana länder i vilka demokratin är till fullo förverkligad och där denna lagstiftning kommit till stånd såsom ett uttryck för demokratiska grundsatsar.

*Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)*

Jag måste till slut komma tillbaka till det beklagliga förhållandet, att det från socialdemokratiskt håll råder en så stark misstro mot den föreslagna lagstiftningen. Jag har redan förut framhållit, att det visst inte finnes någon kompakt arbetarfientlig stämning på borgerligt håll. En sådan stämning är helt enkelt otänkbar i ett demokratiskt samhälle, som saknar alla fasta och skarpa sociala gränser. Det förvånar mig och jag beklagar, att man på socialdemokratiskt håll kan inbilla sig, att man på den borgerliga sidan betraktar en arbetare såsom en medlem av en fientlig samhällsklass. Så är ingalunda förhållandet. Rättsordningen har i alla tider i detta land varit byggd på en sammanlevnad mellan fria medborgare. Vi stå i våra dagar på den fot med varandra, att vi förmå betrakta varandra såsom människor och icke såsom några klasskampsbetonade fiender.

Under senare tider har i vårt land till arbetarnas förmån ägt rum en samhällsrörelse, som i hög grad förbättrat deras läge och som vi alla hälsat med tillfredsställelse. Att då från arbetarhåll få höra, att den här föreslagna lagen betraktas på det sättet, att den skulle vara ett instrument, som skall spränga sänder arbetarnas organisationer och avse att försämra deras ställning, är verkligen oförtjänt och hårt. Den svenska riksdagen har icke genom sina gärningar givit någon som helst anledning till en sådan misstanke. Om vi tänka igenom den långa listan på sociala reformer, som riksdagen genomfört, måste vi väl erkänna, att hela denna lagstiftningsverksamhet vittnar om ett livligt begär att bispringa den svagare, tillvarataga hans intressen och förhjälpa honom till en skyddad ställning i samhället. Det förefaller mig, som om man på den socialdemokratiska sidan borde kunna gå ut ifrån, att den anda, som präglar riksdagens lagstiftningsverksamhet under så lång tid och som så säkert blivit dokumenterad genom påtagliga gärningar, alltjämt lever stark och livskraftig inom vår riksdag. Jag vädjar till den föregående talaren, som sedan lång tid är ledamot av andra lagutskottet, huruvida icke alla förhandlingar i utskottet präglats av en vänskaplig strävan att taga hänsyn till varandras berättigade intressen. Våra överläggningar och debatter ha aldrig varit präglade av den fientliga och skarpa ton, som kommit till uttryck i åtskilliga angrepp, vilka nu riktats mot detta lagförslag.

Jag säger nu till slut, att därest mot all förmodan det skulle visa sig, att det här lagförslaget, sedan det blivit antaget, skulle medföra några olyckliga verkningar, är jag för min del beredd att utan någon som helst förutfattad mening taga under omprövning alla de befogade sakliga framställningar, som kunna göras, och överväga de ändringsförslag, som kunna visas vara påkallade. Jag vågar säga, att jag nästan har rätt att fordra, att man på socialdemokratiskt håll uppfattar ett sådant uttalande från min sida inte såsom en tom gest, utan såsom en utfästelse, som kommer att infrias.

Jag förstår mycket väl, att den föregående ärade talaren, som kan se tillbaka på ett livsverk i den svenska arbetarrörelsens tjänst, kan känna oro inför en lagstiftning på det område, varom nu är fråga. Han har utträttat ett gagnande arbete, han har byggt upp en stolt och mäktig byggnad och han vakar över denna byggnad med nästan svartsjuka känslor. Man förstår så väl denna hans stämning. Men jag undrar om inte såväl han som alla de herrar socialdemokrater, som varit verksamma på samma arbetsfält som han, se alltför ömsint på sin egen skapelse och med alltför stor misstro på den lilla åtgärd, som här är föreslagen, när här förordas, att staten skall lagstifta på detta om-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

råde. Staten kan dock icke ställa sig på den ståndpunkten, att den skall överlämna åt vissa enskilda medborgare att bestämma tillståndet efter sina privata tycken på ett så stort och viktigt område, som här är fråga om. Vad som sker på detta område är dock icke någon privatsak mellan landsorganisationen och andra arbetarorganisationer å ena sidan samt arbetsgivarsammanslutningar å den andra sidan, utan vad som där sker, rör samhället i dess helhet och ingriper djupt i utomstående medborgares livsförhållanden. Ur den synpunkten är det fullkomligt berättigat, att samhället med en mild och rättvist avvägd lagstiftning söker att reglera förhållandena där till arbetsfredens främjande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den föredragna paragrafen.

I detta anförande instämde herrar *Per Gustafsson, August Johansson, Pettersson, Johan Johansson, Oscar Ericson, Elof Andersson, Mellén* och *Enhörning*.

Herr **Lindley**: Herr talman! Den föregående talaren, utskottets ordförande, började med att energiskt tillbakavisa varje uppsåt från hans och hans meningsfränders sida att söka komma fackföreningsrörelsen till livs. Där fanns ingen arbetarfientlighet, utan idel välvilja. Jag accepterar hans förklaring, då han säger, att endast sakliga skäl skola avgöra denna fråga, men när det endast är fråga om sakliga skäl, behöver man väl knappast på förhand åstadkomma en borgerlig samling. Är det så att bara sakskalet skola få avgöra frågan, nämligen jag ärligt tillstå, att då har verkligen den föregående talaren icke, det må jag säga, bemödat sig om att tillbakavisa de mycket skarpa angrepp, som gjordes av den förste talaren.

Jag tror å andra sidan, att det är oriktigt att rikta en allmän anklagelse mot de borgerliga därför att de hysa den uppfattningen, att rättstvister icke skola avgöras genom strejk och lockout. Även inom socialdemokraternas och fackföreningarnas led finns det ett stort antal personer, som hysa samma uppfattning, nämligen att rättstvister böra inte avgöras genom strejk eller lockout, och jag måste ärligt och uppriktigt tillstå och har själv den uppfattningen, att rättstvister icke böra lösas genom att man tillgriper strejker eller andra åtgärder av dylikt slag.

Men då jag likväl är motståndare till obligatorisk skiljedom, beror det av min omsorg att vilja icke försvåra förhållandena på det fackliga området och därigenom skapa nya svårigheter. Vår kritik riktar sig därför endast mot dem, som icke vilja taga hänsyn till dessa våra skäl mot det olämpliga i att söka genomföra en lagstiftning på detta område. I all synnerhet rikta vi oss mot regeringens åtgärd att göra detta spörsmål till en politisk prestigefråga. Jag har den uppfattningen, att även en fullt rättvis skiljedomslagstiftning — även om lagen är aldrig så väl avvägd — kommer att få emot sig epitetet »klasslag».

Våra avtal äro ingalunda några oklanderligt legala aktstycken. Det finns en oändlig variation av kollektivavtal, och jag skall här försöka mera praktiskt konstatera, hur det förhåller sig med dessa saker, men vill dock inskränka mig till att tillsvidare endast försöka granska frågorna om avtals träffande och tvisters biläggande.

Det finns två sorters avtal, som äro de mest dominerande inom den fackliga rörelsen, och det är riksavtalen och de lokala avtalen. Riksavtalen ingås av respektive huvudorganisationer och deras huvudledningar — alltså under medverkan av kompetenta förhandlare på ömse sidor. Varje bestämmelse och dess formulering blir mycket noga granskad och utformad, så att den icke skall kunna lämna rum för några tvetydigheter. De lokala avtalen å andra sidan ingås däremot oftast av de lokala parterna själva utan hjälp av avtalse experter.

Arbetarparten representeras därvid mycket ofta av oskolade arbetare, som icke ha några språkliga kunskaper, och just på grund därav tro de ofta, att en viss formulering täcker deras intentioner. I all synnerhet är så fallet inom det fack, som jag representerar och där man icke har något enda riksavtal, men i stället flera hundra lokalavtal. Arbetsgivarorganisationen skyddar sig i allmänhet, om nu arbetsgivaren tillhör denna sammanslutning, därigenom, att den föreskriver, att ett sådant lokalavtal, som arbetsgivaren ingår, blir icke giltigt, förrän det har underställts huvudorganisationens omprövning. Genom detta gärdar arbetsgivarorganisationen sig emot, att i det uppgjorda avtalet inkomma bestämmelser, som den anser vara oriktiga, oförmånliga eller felaktigt stilsiserade. Men även där har det gång efter annan hänt, att arbetsgivaren i förväg satt sitt namn under avtalet, vilket naturligtvis gjort, att avtalet fått gälla, därför att huvudorganisationen icke kan upphäva ett träffat avtal. Arbetsgivarorganisationen försöker i allmänhet förebygga detta genom att ålägga arbetsgivaren viten till organisationen, varigenom följer, att avtalen måste, innan de underskrivas, insändas för granskning. Annorlunda är det ställt inom vår organisation. Där kunna vi inte åstadkomma något liknande, ty de lokala avtalsuppgörelser, som parterna äro ense om att träffa, bli utan vidare godkända, d. v. s. de godkännas på orten. Men det är ju helt naturligt, att avtal, som kanske äro lösligt och svagt formulerade, kunna ganska ofta föranleda, att det blir delade meningar angående bestämmelsernas praktiska tillämpning. Så fort en dylik tvist har uppstått, finns det enligt våra stadgar skyldighet för en sådan avdelning att, innan den vidtager några åtgärder på grund av en sådan tvist, inrapportera densamma till förbundet, och förbundet har då skyldighet att omedelbart försöka träda till och hjälpa en sådan avdelning för tvistens lösning. Vi ha i våra stadgar i § 10 som avhandlar »förhandlingar med arbetsgivare, arbetsnedläggelser och lockouter», mom. 3, som säger: »Det åligger i sådant fall såväl förbundsstyrelsen som avdelningen att göra allt för att i godo och utan konflikt få förhållandena ordnade, och bör i främsta rummet försök göras genom direkt underhandling med arbetsgivarna om de uppställda fordringarna. Anser sig förbundsstyrelsen från början böra genom ombud låta representera sig vid dessa förhandlingar, äger den därtill rätt, eller, om avdelning icke anser sig själv mäktig att ingå uti och föra en dylik underhandling med arbetsgivarna, skall hemställan göras till förbundsstyrelsen om erhållande av ombud, vilken hemställan i så fall skall avlätas innan underhandling påbörjats.» Vi försöka på så sätt, att redan från första början sätta huvudorganisationen i verksamhet för att försöka ordna dessa saker. Fullföljdsbestämmelsen i mom. 4 säger: »Om svaret från arbetsgivarna på ovan angiven framställning blir nekande eller av den art, att avdelningen icke kan godkänna detsamma, skall förbundsstyrelsen härom underrättas, innan någon vidare åtgärd företages, varvid avdelningen skall bifoga förslag om vad som vidare åt saken bör göras.» Går man sedan till mom. 17 i samma paragraf, finner man också, att det är av förebyggande art. Detta moment säger nämligen: »För framställning till arbetsgivare och vad därav kan följa, som ock i övrigt för på egen hand och utan förbundsstyrelsens på förhand givna godkännande, av enskilda förbundsmedlemmar eller enskild avdelning vidtagna åtgärder, bära dessa ensamma ansvaret och åtnjuta i sådant fall intet understöd från förbundet.» Vi ha på detta sätt sökt förebygga, att sådana tvister angående avtalsbestämmelser skola kunna bli föremål för en konflikt. Redan i det här stadgandet tycker jag, att man finner alla de moment, som kunna vara behöfliga för att återhålla avtalsstridiga arbetsnedläggelser.

Nu är det mycket möjligt, att man på borgerligt håll vill göra den invändningen, att när det är så väl ordnat till förebyggande av avtalsstridiga strejker, böra vi väl icke ha så värst mycket emot, om de borgerliga skulle stödja dessa

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

våra intentioner genom att ge dem lagens stöd. Men det är just häri, som våra uppfattningar skiljas åt. Teori och praktik sammanfalla nämligen icke alltid. Vi ha den bestämda uppfattningen, att om den här lagen blir antagen, kommer den att försvåra såväl avtalsuppgörelser som tvisters biläggande. Avtalsuppgörelserna komma ju att försvåras därför, att bestämmelserna måste underkastas en mera noggrann granskning vid ingäendet. Befarade situationer och själva uttolkningen måste ju utskrivas och förtydligas, även om dessa befarade situationer icke alls skulle behöva förekomma under avtalstiden.

Vad det kommer att betyda till hinder för avtals träffande, behöver jag inte här påvisa. Det finns i denna kammare en hel del ledamöter, huvudsakligen tillhörande det liberala partiet, som ha tjänstgjort som förlikningsmän. Låt dessa män träda upp och vittna, och jag är då alldeles övertygad om att de enstämmigt måste säga: »Gud hjälpe oss, om vi här skola behöva sitta dagar och veckor igenom för att formulera ut bestämmelser på sådant sätt, att bägge parterna skola kunna känna sig fullt tillfredsställda och icke behöva anse, att de skola behöva riskera ett åtal, om en tvist skulle uppstå.» Man vill redan på förhand vara säkerställd, och det kommer givetvis att försvåra avtals träffande i hög grad, och ännu värre är det, när man tänker på att ett förbund som vårt har flera hundra lokalavtal, av vilka de allra flesta skola göras upp i början av året. Det är omöjligt för oss att då skaffa erforderlig arbetskraft för att kunna hjälpa dessa avdelningar på orterna att göra upp avtal. De våga säkerligen icke göra upp avtal själva, och när de icke kunna göra upp avtal, vad inträffar då? Jo, konflikt. Man skapar just genom en dylik lagstiftning flera konflikter än annars vore behövt, det är helt naturligt, att om de icke själva kunna träffa avtal därför att de anse sig sakna kompetens för att kunna träffa ett bindande avtal, så måste det föranleda störningar och konflikter. Då erforderlig hjälp icke kan lämnas dem i tillräcklig omfattning för att träffa ett sådant avtal, uppstår ju av flera anledningar ett spant förhållande, som lätt leder till en öppen konflikt, som blir betydligt svårare att kunna klara upp efter dess utbrott än vad annars skulle ha varit fallet. Då hade det varit bättre, må jag säga, om dessa parter hade kunnat göra upp ett avtal — även om det bleve tekniskt bristfälligt. Det kan visserligen ligga risker i detta förfaringsätt därigenom, att förefintliga otydligheter kunna föranleda tvister, men det är bättre att få fram en sådan uppgörelse, även om den icke är så legalt riktigt utformad, än att man eventuellt kanske på grund av tveksamhet å ömse sidor skapar fram en konflikt.

Vi skola sedan övergå till det andra stora komplexet av förhållanden, som plägar uppstå under avtalstiden, nämligen rättstvisterna som uppstå på grund av de olika paragrafernas tolkning — vad jag förut berörde, det var ju tvister vid själva avtalets träffande — d. v. s. alla de bestämmelser, som man här anser böra regleras genom denna lagstiftning. Jag påstår, att lagen skulle försvåra tvisters biläggande, och jag skall försöka bevisa detta genom att även här framvisa förhållandet inom vårt eget förbund. Vi ha inom vårt förbund två stora huvudgrupper av arbetare, hamnarbetare och körsvenner, inklusive chaufförer. Var och en av dessa grupper har sina speciellt återkommande tvistefrågor. För hamnarbetarnas vidkommande är det ett obestridligt faktum, att varje nyinkommande fartyg är en ny arbetsplats. Det ena fartyget är icke det andra likt. De äro oftast byggda och utrustade på olika sätt. På grund av att det finns på förhand fastställda ackordspris för alla slags arbeten, som än utföras, kan det ju uppstå tvist på grund av fartygets byggnad, lastens placering och sådant, vilket försvårar arbetet. Men det kan också vara så att lasterna kunna vara av den mest skiftande art. Man kan ju icke, när man träffar ett avtal, skriva ut detsamma såsom en stor lagbok. Man kan icke specificera alla de olika godsslag, som eventuellt kunna forslas hem med ett fartyg. Man

får försöka, när ett sådant obestämt godsslag kommer, att träffa en överenskommelse beträffande fartygets lossning. Finns det icke något ackordspris, får man komma omsams efter timpenning. Det kan emellertid också vara så, att godsslaget finns rubricerat, ehuru det kan framkomma emballerat under olika former. Det kan vara sammanbränt eller det kan exempelvis ha undergått en förruttnelseprocess. Ett spannmålsparti kan t. ex. icke längre vara spannmål utan gödning därför att vatten har kommit åt varan, varigenom spannmålen ruttnat. Det är då naturligt, att helt andra beräkningar måste fastställas, vilka betinga ett nytt pris för sådant arbete. Det kan alltså uppstå en tvist just på grund av dessa omständigheter. Även arbetssättet kan variera. Det kan variera från sådana skiftande procedurer som langning eller vad man kallar stickning till att taga ut lasten medelst sugelevatorer eller mekaniska apparater. Det är naturligt, att detta inverkar också i mycket hög grad. Det finns, som jag här har sagt, ingen möjlighet att vid avtals ingående utskryva bestämmelser för alla dessa tänkbara fall. Att det uppstår tvister, är ofrånkomligt. I allmänhet klarar man upp dessa tvister redan på arbetsplatsen genom att de, som arbeta ombord på fartyget, hänvända sig till förmannen eller eventuellt försöka få dit arbetschefen. På det sättet kanske man kan klara upp en tvist eller eventuellt också få till stånd förhandling med arbetsgivaren angående en reglering av den tvistefråga, som har uppstått. Mera djupgående och principiella tvister hänskjuter man till huvudorganisationernas avgörande.

Jag har nu någon tid varit sysselsatt med att skriva en berättelse över vårt förbunds verksamhet under de senast förflutna tre åren. Denna berättelse skall föredragas vid vår nästkommande kongress, och jag har därför varit långt mer än vanligt noggrann för att taga reda på det antal tvister, som vi haft att behandla. Jag har i min hand en sådan samling, och den omfattar alla sådana tvister, som vi haft under denna treårsperiod. Till förbundet ha inkommit icke mindre än 495 anmälningar angående dylika tvister, där man begärt, att förbundet skall taga hand om. Då en del av dessa anmälningar kanske kunna innehålla 2, 3, 4, ja ända upp till 15 tvistepunkter på en enda gång, betyder detta, att dessa 495 anmälningar i verkligheten innefatta tvister, vars antal — jag har icke precis räknat ut dem — men antager, att man tryggt kan säga, att det är cirka 1,000 tvister, som gått till huvudorganisationen. Men faktum är, att antalet tvister är betydligt större, ty de allra flesta av dessa tvister göras upp redan på arbetsplatsen. Så t. ex. telefonerade jag och förfrågade mig hos förtroendemannen i hamnarbetarnas fackförening, d. v. s. den lokala avdelningen, här i Stockholm om det antal tvister, som föreningen själv haft. Han meddelade mig, att de under samma period hade haft inte mindre än 519 tvistefrågor att behandla. Om vi säga, att 19 av dessa tvister gått till huvudorganisationen och alltså medtagen i min statistik, har det således varit 500 sådana tvister, som de själva fått avgöra under denna tid. I allmänhet ha dessa tvistefrågor klarats upp genom ömsesidigt tillmötesgående. Vi ha givit vika i någon punkt och arbetsgivaren i någon annan, och i en del fall har man, då enighet icke har kunnat uppnås trots långvariga förhandlingar, hänskjutit frågan till skiljenämndens avgörande. Ibland kan det inträffa, att en sådan tvistefråga t. o. m. kan draga längre tids förhandlingar än ett avtals ingående därför, att börja dessa tvistefrågor brinna ihop, blir det värre och svårare att kunna lösa dem.

Jag känner icke ett enda fall, där förhandlingar förts, som vi efteråt tillgripit strejk för att tilltvinga oss vår rätt. Är icke detta då ett tillräckligt starkt bevis för att denna lag åtminstone är obehövlig i detta fack, som dock har en sådan massa tvister? Det finns troligtvis icke ett enda förbund, som kan uppvisa en sådan oerhörd räcka tvister som vårt eget fack, och vi ha likväl icke tillgripit strejk som medel för att få rättelse. Skall jag vara riktigt ärlig

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Lagföreläsning om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

och uppriktig, tror jag verkligen, att vi på senare år ha haft en avtalsstridig arbetsnedläggelse i Stockholm hos en oljefirma, men därvidlag intog förbundet den ståndpunkten, att arbetarna måste gå tillbaka utan vidare. Det gjorde de också. Visserligen räckte strejken ett par dagar, men arbetarna böjde sig för vår ståndpunkt. Vi ansågo nämligen, att deras åtgärd inte kunde godkännas. Vad förbundet beträffar, ha vi icke varit med om att tillstämja en enda arbetsnedläggelse för att åstadkomma en rättelse. I några fall ha vi kanske icke kunnat komma omsams och inte heller hänskjutit fallen till skiljenämnden för avgörande, utan har helt enkelt lagt dem åt sidan och sagt, att vi få ta upp dem, när det blir fråga om nytt avtal. Då komma vi att kräva rättelse i fallen, men de kunna icke förhindras genom en sådan lag som här är föreslagen. Parterna kunna alltid säga, att vi hänskjuta icke frågan till någon skiljenämnd, utan låter den ligga, tills vi skola göra upp ett nytt avtal. Först då ta vi upp frågan. Sedan kunna de deklarerat, att få vi icke den saken reglerad på det sätt, som vi vilja, ämna vi icke heller träffa avtal eller göra några medgivanden i samband med träffande av nytt avtal. Det brukar ju alltid vara på det sättet.

Nu befarar jag emellertid, att efter ett eventuellt antagande av den här lagen tvisterna skulle bli betydligt mer svårlösta. De, som här i kammaren syssla med avtalsförhandlingar, känna allt för väl till hur parterna ställa sig, då det är fråga om att försöka klara upp mellanhavanden. De göra då närmanden och visa tillmötesgående gentemot varandra. Är det så, att man själv är tvungen att göra upp, försöker man vanligtvis att göra erbjudanden på önske sidor. Blir det emellertid så, att man nödgas räkna med att en förlikningsman måste tillkallas, blir man försiktig och drar sig för att göra några eftergifter. Det blir då förlikningsmannens sak att taga reda på om det finns någon möjlighet att få några medgivanden och hur långt på ömse sidor. Men ännu värre blir det naturligtvis, när sådana tvistefrågor obligatoriskt skola gå till skiljedomstol för avgörande. Då vilja parterna inte göra något medgivande på förhand. Man vill nämligen hålla inne med detsamma, ty ett medgivande, som man lämnat i förväg, kan ju sedan icke användas i kvittningssyfte.

Jag är övertygad om att hela denna procedur med obligatorisk skiljedomstol kommer helt enkelt att göra, att en fuktansvärd massa sådana fall, som vi nödgats klara upp själva, hädanefter ovillkorligen skola gå till skiljedom. Blir det följderna, mina herrar, ja, då skola vi kunna sysselsätta en skiljedomstol bara för vårt eget fack. Det räcker inte med *en* skiljedomstol, utan vi måste sannerligen tillsätta åtskilliga skiljedomstolar. Bara för vårt förbunds vidkommande kunna vi räkna med 1,000 sådana fall per år, och låt oss antaga, att kanske endast hälften av dessa fall skulle gå till en skiljedomstol, blir det ändå tillräckligt mycket att göra för en enda skiljedomstol. Det är ett av skälen, varför jag här från praktisk synpunkt är rädd för att få en sådan obligatorisk skiljedomstol.

Jag har den uppfattningen, att den här lagen skall fjärma arbetare och arbetsgivare från varandra i stället för att försöka åstadkomma en bättre samverkan dem emellan. Det innersta syftet med denna lag är väl ändå inte att åstadkomma ytterligare svårigheter, och den rent praktiska syn, som vi ha på saken, säger oss, att den skall åstadkomma svårigheter. Det kan inte förhindras, att så blir fallet. Det är för resten en mycket dyrbar anordning, fastän med sämre resultat än förut. Det finns därjämte en art av tvistefrågor, som en sådan här skiljedomstol aldrig kan lösa, och det är de där tvistefrågorna, som återfinnas under rubriken § 23. Dessa tvistefrågor ligga nämligen till på det sättet, att arbetsgivarna ha försökt och för resten lyckats tvinga arbetarna till att gå med på en bestämmelse, som säger, att arbetsgivarna ha rätt att fritt antaga och avskeda personal samt begagna arbetare, oavsett om de äro organi-

serade eller ej. Enbart detta faktum att arbetsgivarorganisationerna ha kunnat tvinga arbetarparten till ett godkännande av denna bestämmelse vittnar om. Att arbetsgivarna äro den starkaste parten vid avtals ingående, och att arbetsgivarparten alltså icke kan ha något särskilt behov av något samhälligt stöd i form av avtalslagar. Det enda som arbetarna ha kunnat få igenom till skydd mot orättvisor av detta slag är följande tillägg: »Föreningsrätten skall å ömse sidor lämnas okränk. Anse arbetarna att avskedande ägt rum under omständigheter, som kunna tolkas som angrepp på föreningsrätten, äga de att innan andra åtgärder vidtagas genom sin organisation påkalla undersökning för vinnande av rättelse.»

Arbetarna ha alltså här den lilla rätten, som ligger i uttrycket »innan andra åtgärder vidtagas». Vilka andra åtgärder tänker man då på? Jo, givetvis rätten för arbetarna att få vidtaga en arbetsnedläggelse, därest de icke skulle bli tillfredsställda med arbetsgivarens svar. Arbetsgivarna äro icke så särdeles rädda för en bestämmelse om, att en organisation efter särskilda undersökningar skall fatta beslut om en arbetsnedläggelse på grund av vad de betrakta som ett orättvist avskedande. Vad arbetsgivarna vilja gardera sig mot är endast de plötsliga, omedelbara arbetsnedläggelserna i samband med ett avskedande, och därför ha arbetsgivarna ansett sig kunna gå med på, att en organisation efter vederbörlig prövning av ett sådant fall skulle ha denna rätt. Nu skall genom denna lags tillämpning ovillkorligen borttagas denna rätt till arbetsnedläggelse vid ett avskedande, till och med när det kan anses, att avskedandet blivit gjort på grund av vad man kallar en föreningsrättens kränkning, d. v. s. att en person avskedades därför att han varit verksam inom organisationen, varit verksam som underhandlare eller som arbetarnas talesman vid olika tillfällen, och därför kommit i onåd. Där ett sådant avskedande ägt rum, om det skall åtalas inför skiljedomstolen, finns det ju knappast någon möjlighet för denna skiljedomstol att överhuvud taget kunna döma till arbetarnas favör. Ty det skall väl vara en mer än lovligt dum arbetsgivare, som skulle framträda inför denna domstol och förklara, att han avskedat en person just på grund av dennes verksamhet inom sin organisation. Det gör han säkerligen icke. Arbetsgivaren kan helt enkelt svara, att han tycker inte om honom, på grund av hans uppsyn exempelvis, eller vad som helst annat som kan angivas såsom skäl. Han behöver inte ens angiva något skäl alls: »Jag har avskedat honom!» Punkt och slut.

Vad skulle då en skiljedomstol kunna göra i ett sådant fall som detta? Skiljedomstolen kan icke göra någonting. Den har inga bevis, på grund av vilka den kan döma arbetsgivaren, alltså måste domen ovillkorligen gå ut över arbetarna. Detta kanske även i sådana fall, där arbetarna allmänt äro övertygade om, ja, man kan t. o. m. tänka sig den möjligheten att domstolens medlemmar individuellt äro medvetna om, att en kränkning av föreningsrätten blivit begången. Visst tro vi, kunna de säga, att det är sådana skäl som legat till grund för avskedandet, på grund av vad som i saken förebragts, men vi ha inga faktiska bevis, på vilka vi kunna avkunna en dom emot arbetsgivaren!

Denna rätt skulle alltså genom lagstiftningen borttagas från arbetarsidan, och arbetarna skulle prisgivas åt godtycket. Dylika avskedanden uppröra ju alltid kamrater, det är inte tu tal om den saken, och framför allt under arbetslöshetstider, då ett avskedande ju betyder att personen i fråga skall utlämnas till svält och elände. Att detta framkallar konfliktstämningar är tydligt och klart, det kan envar mycket väl förstå.

Vad blir då följden av en sådan utveckling? Ja, jag kan inte inse någonting annat, än att följden av ett sådant lagstiftande blir, att arbetarna icke vilja träffa kollektiva avtal. De vilja icke utsätta sig för de svårigheter, som kunna uppstå genom denna lags tillämpning, och det kan väl inte gärna vara för lan-

Lagförslag om kollektivavtal m. m.
(Forts.)

det gagneligt att ge den svenska fackföreningsrörelsen en syndikalistisk inriktning.

Risken är mycket större än vad herrarna verkligen tro. Jag kan här nämna, att i närvarande stund arbetar en stor del av landets hamnarbetare utan några avtal, icke på grund av någon principiell inriktning, utan därför att vi icke kunnat komma överens om tre punkter, som i själva verket ingalunda äro synnerligen betydelsefulla — visserligen anses de ju stora för arbetsgivarnas vidkommande, då de av dem betraktas såsom principiella. Det är nämligen kravet på att hamnarbetarna, liksom alla andra arbetare, skola kunna få semester. Arbetsgivarna förklara, att de icke kunna gå med på kravet på semester, då hamnarbetarna i stor utsträckning äro säsongarbetare. Vi ha vidare begärt, att hamnarbetare, som äro gamla och utslitna och inte kunna fortsätta sitt arbete efter trettio års verksamhet eller mer, skulle kunna få något stöd från arbetsgivarna på ålderdomen, framför allt av stuveribolagen, bildade över hela vårt land och med bestämmelser i sina stadgar om att de icke få vara några profitorganisationer, utan att allt överskott skall användas till sociala eller andra ändamål. Vi ha förhandlat om detta, men vi ha icke kunnat lösa frågan, då man förklarar att det icke finns någon form för åläggande att betala ut dylikt understöd. Dessutom hänvisar man ju till den allmänna pensionslagen, som i detta fall gör att de understöd, som eventuellt utbekommas från arbetsgivarna, tagas av staten, nämligen därigenom att arbetarna då mista sin ålderdomspension. Det finns ett visst berättigande i dessa synpunkter från arbetsgivarnas sida, det erkänner jag villigt. Det är ytterligare en punkt, som vi heller icke kunna komma sams om, nämligen frågan om tvisten beträffande lastning av last över däckslast, där man lämnar ett rum tomt, därför att man går från plats till plats och lastar dels på däck och dels i lastrummen utan att fylla detsamma, trots att arbetarna betrakta detta sätt att lasta såsom farligt.

Dessa tre frågor ha medfört, att vi icke ha några avtal i en stor del av Sveriges hamnar. Då kunna herrarna kanske förstå vad det skulle betyda, där est arbetarna komme till den uppfattningen, att en lag med obligatorisk skiljedomstol skulle vara skadlig för dem. Det finns väl ingen möjlighet att i så fall få alla dessa enskilda fackföreningar — vi ha inga riksavtal — att sluta avtal. Det finns säkerligen en hel del av dem, vilka äro mest stridslystna och svåra att handskas med, som helt enkelt skulle säga, att de inga avtal träffa.

Detta är att åstadkomma, må jag säga, ett försvarande moment i den fackliga verksamheten här i vårt land, som arbetsgivarna säkerligen icke borde vara tacksamma för.

Jag kan icke hjälpa att jag i detta sammanhang nödgas ställa en öppen fråga till herr von Sydow, och jag hoppas att han också ger ett ärligt svar. Transportarbetareförbundet är icke någon så stor organisation. Den omfattar endast omkring en tjugondel av de till landsorganisationerna anslutna medlemmarna — taga vi bara hamnarbetarna, utgöra de icke en fjrtiondedel av hela detta samlade antal. Låt oss exempelvis antaga, att herr von Sydow bleve ställd inför nödvändigheten att välja den föreslagna skiljedomslagen utan några som helst avtal med Sveriges hamnarbetareorganisationer å ena sidan, eller ett sådant avtal med Sveriges hamnarbetareorganisationer men med avstående av denna lag å andra sidan — det skulle vara ganska intressant att höra vilket han värderade högst och vilket han skulle betrakta som det mest förmånliga för Sveriges arbetsgivare. Nu vill jag icke att han vid bedömande av det spörsmålet ens skall förutsätta möjligheten av, att även andra organisationer skulle avstå från att träffa avtal och sammankoppla frågan med detta spörsmål — skulle det gälla å ena sidan den föreliggande lagen och å andra sidan kollektivavtalen överhuvud taget kan man inte tänka sig annat än att svaret ovillkorligen skulle utfalla i den riktningen, att herr von Sydow skulle

be gud bevara sig för en lag, som skulle medföra sådana konsekvenser. Jag tar här endast med den lilla gruppen hamnarbetarna, som äro en liten obetydlig grupp i hela den stora arbetarrörelsen!

Jag har den uppfattningen, att skulle arbetarna, i syfte att undkomma verkningarna av lagen, mera generellt ställa sig på linjen att icke träffa några kollektiva avtal, vore vi säkerligen inne på mycket svåra förhållanden. Visserligen kan man ju tänka sig, att arbetsgivarna skulle försöka att med all den kraft de ägde, eventuellt genom en allmän storlockout över hela landet, tvinga arbetarna att ingå kollektiva avtal, men det föreligger ju ändå en mycket stor risk, att inte ens en sådan åtgärd skall lända till något resultat.

Herr talman, jag skall inte gå djupare in i den här saken — jag tror, att jag har talat länge nog. Då jag inte kan se någon nytta, utan endast skada av den ifrågavarande lagstiftningen, måste jag yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den av herr Linder m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Det föreliggande lagförslaget har redan från början kommit i ett mycket egendomligt läge, därför att den allmänna opinionen alldeles oavsett innehållet i lagen — det verkliga innehållet i lagen — tagit hand om detsamma i två riktningar. Å ena sidan har vad jag vill kalla den borgerliga opinionen hängt sig fast vid uttrycket »arbetsfred», å andra sidan har arbetaropinionen hängt sig fast vid uppfattningen, att här är ett attentat i färd att begås mot arbetarklassen överhuvud taget.

Jag misstänker, att båda dessa inriktningar av den allmänna opinionen äro ganska felaktiga. Men det har sina faror att sådana uppfattningar i förväg bildas, både med hänsyn till svårigheterna att fatta sin ståndpunkt i frågan, och med hänsyn till den karaktär, som lagen med eller mot sin vilja — egentligen mot sin vilja — får genom detta förhandsståndpunktstagande. Den del av opinionen, som här hänger sig fast vid arbetsfredens säkerställande, kommer säkerligen en gång att bli ganska desillusionerad, och då fruktar jag, att denna opinion kommer att vända sig i en misstro emot lagstiftning överhuvud taget på detta område, därför att man icke vann vad man kunnat vinna, men trodde sig skola vinna genom lagen. Den andra sidan, som går med misstro till lagens tillämpning, kommer, tror jag, icke så snart ifrån denna sin misstro.

Under sådana omständigheter äro auspicierne, när det gäller lagens genomförande, skäligen skrala, men jag anser å andra sidan, att när man i riksdagen bedömer frågan, har man skyldighet att se bort från båda dessa opinioner, och ingå på en granskning av lagförslaget sådant det verkligen är.

Efter min uppfattning gäller här frågan i grund och botten icke arbetsfreden, utan *ett rättsligt ordnande av kollektivavtalet*, speciellt dess rättsverkningar, även om dessa rättsverkningar i vissa stycken bli bestämda på ett sådant sätt, att de kunna åtminstone påverka åvägabringandet av en arbetsfred här i landet. Då är denna arbetsfred en möjlig biprodukt av lagen, men för mig står den i varje fall icke som någon huvudsak — lagen står för mig huvudsakligen som ett försök att reglera kollektivavtalet och dess rättsverkningar.

Om jag betraktar lagförslaget ur den synpunkten, kan jag säga, att jag i princip icke har något att invända mot detsamma. Men det är två punkter, som jag ställer mig mycket betänksam emot. Den ena är en praktisk synpunkt, den andra av väsentligen principiell natur.

Den praktiska synpunkten hänför sig till det andra av de här föreliggande lagförslagen, det om arbetsdomstol och jag upptar den frågan först till behandling. Vad jag i den punkten ställer mig tveksam till är särskilt be-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

stämmelelserna i 4 och 6 §§ i lagen. Om vi läsa dessa paragrafer, finna vi, att den arbetsdomstol, som sålunda skall komma till stånd, och som efterträder den nuvarande Centrala skiljenämnden, skall vara organiserad på sådant sätt, att Kungl. Maj:t utser ordförande och två ledamöter, som icke ha försänkningar vare sig åt arbetsgivar- eller arbetarsidan. Dessutom utses två ledamöter efter förslag av Svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd, och två efter förslag av landsorganisationen i Sverige.

I förbigående vill jag anmärka, att härmed har lagen fått klar hallstämpel av att vara en industriell kollektivavtalslag. Det är de speciellt industriella synpunkterna, som i dessa båda sammanslutningar *faktiskt* komma till uttryck, och därmed har lagen i själva verket gjort verktyget för dess tillämpning, arbetsdomstolen, i mycket hög grad industriellt betonad.

När nu detta är fallet, måste man fråga sig: kan denna bestämmelse bli fullt effektiv? Det är ju alldeles klart, att lagen i denna punkt går ut från förutsättningen av en samverkan med arbetsgivarföreningarna och landsorganisationen, och att domstolen skulle få sin auktoritet därigenom, att båda sidorna skulle bli efter ömsesidigt förtroende där respresenterade. Med den opinion, som nu blåsts upp mot lagförslaget, måste man dock befara, att landsorganisationen icke begagnar den rätt — icke skyldighet — som föreligger för landsorganisationen att avge förslag. I händelse intet sådant förslag inkommer, säger lagen, att Kungl. Maj:t skall utnämna. Vi tänka oss den situationen, att landsorganisationen icke avger ett sådant förslag, utan att Kungl. Maj:t alltså nämner — den förste ärade talaren var ju också inne på den eventualiteten, då han nämligen betonade, att den ersättning, som skulle utgå, var så skral, att det kunde föreligga en fara för att ingen åtog sig uppdraget. Jag skulle vilja taga bort det skymmande omhölje, som ligger i denna ersättningsfråga, och ställa upp spörsmålet: är det sannolikt att det finns någon på arbetarhåll, som vill åtaga sig ett uppdrag på villkor, som i § 6 sägs, d. v. s. att ledamot ej. såvitt icke särskilda omständigheter föreligga, kan skiljas från detsamma. Denna bestämmelse förutsätter ett *frivilligt åtagande*, men om här icke skapas en skyldighet att mottaga uppdraget, riskerar man redan från början, att domstolen icke kommer att innesluta sådana ledamöter, som ha arbetarnas förtroende, enär ingen arbetare får åtaga sig värvet.

Jag måste då ytterligare fråga mig, huruvida det finns någon sannolikhet för att en lag, vars tillämpning beror av denna arbetsdomstol som enda instans, verkligen kommer att få någon auktoritet, i varje fall på arbetarsidan, och väl sannolikt också på båda sidor i samhället bland de parter, som här tvista, om arbetarsidan gör gällande, att den i domstolen saknar egna erkända representanter för sina intressen, men att domstolen äger sådana för den motsatta sidans. Denna omständighet skulle icke i och för sig vara så betydelsefull — den kan ju möjligen sägas beteckna och innebära en övergångssvårighet. Men med den intensiva agitation, som förevarit, befarrar jag att övergångstiden i själva verket blir så lång, att hela lagverket riskeras för sitt framtida bestånd. Jag ifrågasätter under sådana förhållanden, huruvida det icke varit klokare att i ett sådant fall låta hela frågan om arbetsdomstol t. v. anstå. Nu har departementschefen klart framhållit, och det refereras också i utskottets betänkande på sidan 16, att den vanliga domstolsvägen är svår, krånglig, tidsödande och kostsam, och att man därför måste finna någon praktisk utväg för att förenkla detta förfarande. Hela tanken är den, att man skulle upprätta en sådan här ifrågasatt specialdomstol för att möjliggöra och underlätta utredningen. Jag erkänner ju det riktiga i detta i princip, men i frågans nuvarande läge hemställer jag, huruvida det icke i själva verket vore riktigare att låta i början dessa tvister gå den vanliga dom-

stolsvägen, möjligen med några modifikationer i fråga om förfarandet och organisationen.

Jag kan naturligtvis icke förutsätta, att utskottet skulle ha kommit med ett sådant förslag, utan det kan ju endast ske i den formen, att utskottet tagit under övervägande, vilka sådana åtgärder som kunde ifrågasättas, och därefter föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om förslag till nästa riksdag i denna riktning, såvida man icke då kunnat, efter vunnen erfarenhet, finna att arbetsdomstolen borde genast träda i kraft.

Vad jag sålunda avser med denna erinran och invändning är, att just genom organisationen riskeras effektiviteten av lagstiftningen, och jag tror att i själva verket däri ligger den största faran. Får man denna hallstämpel på lagen från begynnelsen, att den icke kan tillämpas, då växer misstron, och då blir det ingalunda en lätt sak att sedermera få till stånd en verkligt tillfredsställande lagstiftning på området.

Den principiella invändning åter, som jag har att göra, hänför sig till den första lagen, den om kollektivavtal. Denna invändning riktar sig mot bestämmelserna i 2 och 3 §§. Vad man här velat göra är att förklara kollektivavtalet principiellt äga företräde framför individualavtalet. Jag kan erkänna, att en sådan uppfattning skulle även jag kunna dela, när det gäller avtal under vissa förutsättningar, men icke såsom allmän regel. Nu har lagförslaget skrivits, såvitt jag kan se, så gott som uteslutande med tanke på de industriella förhållandena, på förhållanden, där arbetare antas i stort antal, där varje enskild arbetare har att utföra ett ganska mekaniskt och enahanda arbete, där det alltså icke kommer så mycket an på individen, utan endast på numren, och där man därför har en mycket stor praktisk fördel av att ha kollektivavtal. Men då kollektivavtal skola kunna slutas av vilka föreningar som helst, fackföreningar och arbetsgivareföreningar på vilket område som helst, även på hantverkets och jordbrukets område, måste jag säga mig, att dessa förutsättningar icke alltid äro för handen. Tvärtom, när det gäller hantverk och jordbruk, och speciellt jordbruket, vågar jag verkligen tro, att det individuella avtalet är att föredraga. Om man då har tagit lagen i den form, som nu är föreslagen, byggd på schablonen av de industriella förhållandena med avseende på kollektivavtal, sådana de hittills i största utsträckning ha utvecklats — det finns dock kollektivavtal även på jordbrukets område — så kommer man till den situationen med hänsyn till sammanslutningarna på jordbrukets och hantverkets område, att man kan komma in i en återvändsgränd. Sådana sammanslutningar äro icke till uteslutande för att sluta kollektivavtal, då skulle ju de enskilda hantverkarna och jordbrukarna saklöst kunna hålla sig borta, utan sådana sammanslutningar äro oftast till för tillvaratagandet av gemensamma intressen. Men om en sådan sammanslutning ingår ett kollektivavtal, binder den i enlighet med dessa paragrafer även medlemmarna, och då på ett sådant sätt, att det individuella avtal, som är slutet, helt och hållet får vika för kollektivavtalet. Jag kan icke för min del finna, att man behövt utanför *industrien* göra en sådan till grunden gående utsträckning av bundenheten för medlemmarna av föreningarnas kollektivavtal, som i 2 och 3 §§ äro givna. Jag har litet svårt att förstå, varför man icke med hänsyn till medlemmarna av en organisation, där det för medlemmarna icke gäller att få massanställning av arbetare, utan anställning av ett mindre antal arbetare utan individualiserade uppgifter — eller rättare sagt med många olika uppgifter som var och en arbetare bör kunna lösa — varför man icke kunnat modifiera bestämmelserna därhän, att om en sådan förening ansluter sig till ett kollektivavtal, borde den få höra sig för hos sina medlemmar — vilket icke skall ske efteråt, utan från början — huruvida samtliga gå med på att känna sig bundna av det samma, eller om icke den enskilde skall kunna tillhöra organisationen, utan att

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

vara bunden av ett kollektivavtal, av vilket han icke har något som helst intresse, även om föreningen som sådan sluter det. Går han sedan ur föreningen, är han enligt förslaget i alla fall fortfarande bunden av avtalet — han blir i varje fall ej enbart till följd av utträdet fri från sina förbindelser, men när han blir det och hur han blir det, säger lagen ingenting om. Att kollektivavtalet i doktrinen konstrueras annorlunda behöver icke vara avgörande.

Denna synpunkt gör, att jag för min del måste ställa mig mycket tveksam till frågan om ett erkännande av kollektivavtalet såsom ägande ett företräde quand même framför individualavtalet och om denna regels införande i vår lagstiftning, då kollektivavtalet, med de rättsverkningar, som här äro angivna, och byggt på schablonen av det industriella kollektivavtalet, icke tar någon som helst hänsyn till hantverkets och särskilt till jordbrukets förhållanden.

Såsom läget är, finner jag därför, att jag har mycket svårt både att rösta för och att rösta emot det föreliggande förslaget. Jag kan icke ta det i den form det föreligger, och jag vill icke avslå detsamma. Jag har då endast den utvägen, herr talman, att här yrka återremiss till utskottet.

Ett sådant yrkande kan naturligtvis tyckas mycket betänkligt av två skäl. Det ena skälet är, att vi äro inne i riksdagens sista timme. Men jag vill erinra om, att den kungl. propositionen är daterad den 17 februari, och utskottet har haft god tid att komma in tidigare till riksdagen med denna synnerligen betydelsefulla fråga. Det andra skälet, som kan anföras gent emot ett sådant yrkande, ligger däri, att de nu anförda synpunkterna kunnat framföras motionsvis. Ja, mina herrar, det kan nog sägas, att man kunnat framställa dem motionsvis, men detta förutsätter, att man i själva verket är av den uppfattningen, att man vill befrämja förslagets antagande. Har man den uppfattningen, att förslaget är framkommet i en olycklig stund, och att det heller icke med de födslovändor, som faktiskt föreligga, bort komma till stånd, väcker man ingen motion i saken, utan väntar och ser, vad utskottet skall komma med.

Då jag finner, på grund av de skäl som jag här sagt, att jag i dessa punkter icke kan ansluta mig till utskottets förslag, sådant det nu föreligger, stannar jag, herr talman, vid yrkandet om återremiss.

Herr statsrådet **Thyrén**: Herr talman! Då jag befunnit mig i gemensam beredning med socialministern i denna fråga och han är sysselsatt på annat håll, skall jag be att här få övertaga hans roll, så gott jag kan.

Jag skall tillåta mig att som utgångspunkt för de följande reflexionerna begagna en vändning, som jag icke har hört framställas i dag, men som jag däremot ganska ofta under den sista tiden sett på varjehanda håll och senast i den vid demonstrationen häromdagen överlämnade skriften, nämligen den kritiken eller förebråelsen mot regeringen, att den angrep, ja, jag tror till och med att den »nedrev» den *rättsordning*, som man nu med mycken möda och omsorg lyckats få till stånd. Det uttrycket kan jag för min del på intet sätt godkänna. I denna min opposition ligger icke för någon del ett underkännande av det verkligt stora arbete, som är gjort av exempelvis herr Thorberg och många med honom; det är mycket berömvärdt och mycket nyttigt. Men i vad deras verk är en rättsordning, så riva vi *icke* ned det. Frågan är, om denna rättsordning verkligen är fullförd, klar och färdig, och till trots av vad herr Thorberg anført för en stund sedan måste jag därpå svara: Nej, det är den icke, i varje fall ej, om man ser på det faktiska. Ty vore det en rättsordning i ordets fulla mening, skulle det varken kunna tänkas eller förekomma — men nu kan det både tänkas och förekomma, faktiskt — att i så och så många fall, det betyder icke så förfärligt mycket om det är 9 % eller 7 % eller 1 % eller 0.1 %, men det förekommer dock mycket oftare än det borde göra, att det blir en *makt*-fråga. Jag tror herr Thorberg sade, att det är orimligt att påstå detta, när

man har de allmänna domstolarna i reserv, men därför säger jag, att *faktiskt* blir det så, att man icke kan använda de allmänna domstolarna i alla de fall, varom här är fråga, och jag behöver väl inte utveckla varför, allraminst för herr Thorberg eller dem som äro inne i situationen. De allmänna domstolarna äro icke *snabba* nog, icke *billiga* nog och icke *sakkunniga* nog för att de verkligen på allvar skulle kunna suppleras denna lucka. Det är nu min uppfattning, och jag har mycket svårt att tro, att någon enda, från vilket parti han än må vara, skulle vilja förneka det. Nå, då fortsätter man och säger sedan: Det måtte väl vara bättre ändå, när vi ha de fria överenskommelserna och dessa visat sig kunna så bemästra saken, som förhållandet är, att vi hålla oss till dessa fria överenskommelser. Ja, åtminstone i mina ögon — kanske icke så mycket i deras ögon, som icke äro jurister och som icke tillbragt sitt liv med det — äro de fria överenskommelserna ungefär detsamma som om man tänker sig något slags primitivt samhälle, där människorna vore mycket hederliga — icke alla absolut hederliga, ty det händer väl aldrig, men där det i alla fall finnes en stark övervikt av hederliga personer. Där köpte man och sålde, lejde och bytte, och det gick utmärkt bra. Fri överenskommelse alltså. Antag nu, att en och annan, en på tusen, en på femhundra eller en på hundra sökte slingra sig undan. Så kom det i detta samhälle en lagstiftare, som sade: Vi skola göra en lag om köp. De som skolka äro visserligen icke mer än $\frac{1}{10}$ %, men de finnas i alla fall. Vi måste göra en lag, att om en människa lovat att hålla ett avtal, så skall hon också göra det, och vill hon det ej, så skall hon tvingas därtill genom exekution. — Då svara det samhällets socialdemokrater eller de som motsvara dem: Nej, det måtte väl vara bättre, när vi se, hur bra det går med dessa fria överenskommelser, att hålla oss vid dem och icke för denna usla tiondels procent slopa hela den rättsordning, som vi med möda uppbyggt, och ge oss ut i det okända, på ett stort villande hav. Man vet icke, vart man kommer hän. — Jag kan icke se annat än att denna liknelse är tämligen väl applicabel på det vi nu tala om. Det får naturligtvis i ett samhälle icke förekomma, att det finnes sådana lakuner, där det är möjligt att genom *makt* avgöra, hurvida man skall hålla sitt löfte eller ej. Det är icke allenast en av de viktigaste principerna i allt vad rättsordning heter, utan på det område, som vi här diskutera, är det principen *par excellence*, att man skall hålla sitt löfte.

Det är ju väl, och det är ett mycket vackert vitsord för hela den svenska rasens beskaffenhet i juridiskt avseende, i laglydighetsavseende, att det kunnat gå så bra som det har gjort, det är högst märkvärdigt, säger jag, men det är därför inget skäl att för evigt bli stående kvar på den ståndpunkten, särskilt som det kan bli fråga om att gå vidare, ifall och i den mån det visar sig möjligt.

Ja, så talas det om de mångahanda olägenheter, som skulle uppstå. »arbetarna skulle förvandlas till djur» o. s. v., om denna lag skulle antagas. Jag skulle för min del vilja säga, att man tvärtom avlägsnar sig från det relativt mera djuriska stadiet och närmar sig det jämförelsevis mera civiliserade, när man söker åstadkomma ett sådant utfyllande, som vi talat om. Nu säger man, att om lagen kommer, bli arbetarna så desperata, att de icke vilja använda lagen. De komma att icke vilja veta av eller använda kollektivavtal. Och i samma andedrag säges det, att då komma alla att gå till domstol, och ingen vill förhandla. Jag vill uppmana alla de herrar, som tvivla, att läsa handlingarna, så skola ni få se dessa olika argument utspelade och anförda, jag tror till och med av samma personer. Men det ena argumentet slår ju absolut ihjäl det andra.

För min personliga del vill jag först som sist säga, att nog kan jag tänka mig, att svenska arbetare i ett ögonblick av misshumör kanske kunde göra en eller annan ansats till sabotage eller vad det skulle kunna bli för följd av lagen.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

men jag vågar för min del — vilket man eljest aldrig bör göra, men här vågar jag, som sagt, göra det — profetera, att det skall icke dröja så länge, innan de förstå sitt eget bästa så pass, att de med glädje skola finna sig i lagen. Hade de varit av den sorten, att de för ett dylikt misshumörs skull mot all besinning och kallblodighet kanske rent av skulle avsäga sig de förmåner, som ligga i kollektivavtal och utan vilka förmåner dessa kollektivavtal naturligtvis aldrig i tiden kommit till stånd, så skulle detta för det första i högsta grad strida mot socialismens bekanta materialistiska historieprincip, och för det andra skulle det i högsta grad strida mot hela den svenska rasens psyke och beskaffenhet i övrigt. Våra arbetare äro icke på det sättet besinningslösa, att de bara rusa åstad. Jag kan med glädje instämma i vad herr Thorberg yttrade för en stund sedan, fastän jag inte vet, om jag vågar gå fullt så långt som han, då han sade, att i *intet* annat land hade en sådan manifestation kunnat tänkas försiggå så lugnt och värdigt, som det skedde här i tisdags. Möjligen går han, som sagt, för långt, men nog vågar jag påstå, att det icke kunnat ske i *alla* andra länder. Och när vi nu äro lyckliga nog att ha ett sådant folk och en sådan ras, vore det väl bra besynnerligt, om arbetarna av det ena eller andra politiska skälet — ty det är ju icke annat än från början uppblåst, allt detta, och det ligger intet spår av verklig realitet bakom oppositionen — nog vore det besynnerligt, säger jag, om de i längden skulle undandraga sig den stora fördel, som ligger i kollektivavtalet. Skulle de vinna mera genom att icke ingå kollektivavtal, t. ex. på syndikalism eller något annat, så hade de för länge sedan tillgripit den utvägen eller komma att ofelbart göra det, vare sig lagen antages eller icke. Vinna de mera på att behålla vad som finnes, komma de alldeles säkert att göra detta, åtminstone när någon tid gått och den första oron fått lägga sig.

I detta sammanhang får jag kanske som allra hastigast beröra ett uttryck, som jag ännu icke hört här i debatten men som eljest cirkulerat och surrat omkring i varjehanda utlåtanden och tidningsuttalanden: det är en *klasslag!* Jag undrar, om man icke till och med jämfört den med Åkarpslagen o. s. v. Men, mina herrar socialdemokrater, att tala om klasslag i ett land, som, jag vill inte säga har allmän rösträtt genomförd, men som kanske har den högsta levnadsstandarden för kroppsarbetare i Europa i detta nu och som i fråga om sociala reformer åtminstone på intet vis blivit på efterkälken, även om måhända mycket kan vara att önska och göra ändringar i, att där tala om klasslag är väl ändå den uppenbara orimligheten. Om några skulle tala om klasser i våra dagar och spela förtryckta o. s. v., så skulle det möjligen vara de s. k. »manschettproletärerna», ty de ha det verkligen illa ställt, men att tala om klasslag gentemot kroppsarbetarna, det kan aldrig vara allvarligt menat. Förlåt att jag säger det!

Efter detta måste jag övergå till några historiska anmärkningar, närmast föranledda av det som reservationen av år 1928 innehåller i form av citat ur reservationen av år 1911 för de dåvarande liberala reservanternas räkning. Jag gör detta så mycket hellre — fastän det dock icke är mitt huvudskäl — som jag själv råkat där figurera en smula i andra planet såsom citerad av de citerade, och det kan ju vara på sin plats att försöka åstadkomma något slags »Ehrenrettung» såväl åt liberalerna som även, vilket här betyder åtskilligt mindre, för min egen räkning. Jag tror, att också herr Thorberg nämnde mitt namn i detta sammanhang. Ja, dessa reservanter av år 1928 ha citerat reservanternas av år 1911, och jag kan icke direkt säga, att de citerat dem falskt, men jag kan ännu mindre säga, att de citerat så, att de, som icke på den tiden voro med och ha saken i gott minne, egentligen få klart för sig, hur det hela låg till. Jag skall nu tillåta mig att berätta det för herrarna, då jag var med den gången och minns det ganska väl.

Det låg till så den gången, att det var en kungl. proposition, som, i motsats till den vi ha här, icke skilde på rättstvister och intressetvister utan slog ihop alla tvister under pågående avtal; således drog det under domstol alltsammans och icke tillät strejk inom detta område, där tvisterna uppstått. Samtidigt med att intressetvister på det viset sattes lika med rättstvister, lades under domstol och drogos ifrån det frivilliga förfarandet, strejk förbjöds, lockout förbjöds o. s. v., samtidigt med allt detta tillät man däremot sympatistrejker och sympatilockouter utan någon gräns. Alla de, som nu tänkt sig in i denna fråga och begrundat den, måste känna sig slagna av den besynnerliga inkonsekvens, som ligger i den ståndpunkt, vilken både 1910 och 1911 års propositioner intogo i samma fråga. Med den ena handen etablerade man en *rättsprincip* — nämligen för det område, där tvisten uppstått — men med den andra handen etablerade man en *maktprincip* — nämligen för det utomliggande området och följaktligen beträffande sympatistrejker och sympatilockouter. Det var detta vi opponerade oss emot, liberalerna för sig och jag för mig. Liberalerna sade: för att man skall få någon reson i denna lagstiftning, måste man ha en ny lag, som stryker intressetvisterna alltigenom och behåller endast rättstvister — såsom det nu också blivit. Om herrarna hade varit så försiktiga, att ni återgivit hela det första stycket i den liberala reservationen, så skulle herrarna fått se, att liberalerna sade det med starka och klara ord. De sade nämligen, att det utan onödigt dröjsmål borde komma till stånd en lagstiftning i rättstvister. Men man ville icke veta av en lagstiftning rörande intressetvister, och man sade med fullt skäl, att det går icke att med vänstra handen etablera en rättsprincip och med högra handen en maktprincip. Jag själv — ifall jag nu skall tala om mig, fastän det kanske är obehöfligt i detta sammanhang — intog en annan ståndpunkt, den omvända ståndpunkten. Jag sade, att när man drager in intressetvister i själva avtalet och där förbjuder strejker och lockouter samt drager dem under domstol, måste man i konsekvens härmed också förbjuda sympatistrejker och sympatilockouter. Både liberalerna och jag voro fullkomligt ense därom, att det låg ett element av klasslag i dessa propositioner av 1910 och 1911, just därför att de på detta sätt tilläto sympatistrejker och sympatilockouter och förbjödo direkta inställelser i intressetvister. Det var helt naturligt, ty sympatilockouten, vilken då som nu — och då mer än nu — i första och främsta hand var ett oemotståndligt vapen på arbetsgivaresidan, tilläts, under det att däremot den direkta arbetsinställelsen under avtalstiden förbjöds. Detta var vår verkliga ståndpunkt, och de detaljer, som reservanternas anförde, äro icke av den beskaffenhet, att de, som icke voro med 1911, egentligen kunna av dem få klart för sig, hur det hängde ihop. Men jag kan ansvara för, att sådant var det verkliga läget då.

Vad för övrigt beträffar de punkter, som här anförts ur denna liberala reservation, så kommer jag kanske sedan tillbaka till ett par av dem. Jag vill nu anmärka, att det på sid. 42 talas om obegränsad skadeståndsskyldighet. ehuru det i nuvarande förslag § 8 liksom i kungl. propositionen 1911 § 9 förekommer ett uttryck — som jag för övrigt icke hört någon lägga märke till — nämligen ordet *däruv*, vilket innebär, att den, som givit upphov till skadan, alltså åsidosatt sin förpliktelse, icke skall gälda hela skadan i klump utan så mycket, som kan sättas i orsaksförbindelse till hans skuld och ingenting mer. Så ha vi deras reflexioner, som finnas återgivna på sid. 42 och 43, om att styrelsen här komme att taga pengar från förbundet. Styrelsen slarvar, och så får förbundet betala. Ja, det är mycket ledsamt, men hur vill man komma ifrån det, när man har med en juridisk person att göra? När det finnes en styrelse och den representerar förbundet, kan det inte hjälpas. Det ligger i sakens natur och är naturligtvis icke beroende av om man tager eller icke tager lagen.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Det där uttrycket »en klasslag i detta ords sämre bemärkelse» har redan herr Thorberg anfört, men icke i det sammanhang, som jag nämnde nyss. Det kan sägas mot de gamla propositionerna, att de tilläto sympatiloekouter och ströko de direkta strejkerna. Förbudandet av direkta strejker slog det allra farligaste vapnet ur händerna på arbetarna, nämligen den direkta strejken på jordbrukets område, mjölknings- och skördestrejk. Alltså, man tog, som redan nämnts, bort den direkta strejken på jordbrukets område och medgav samtidigt sympatiloekouter. Då kunde det på allvar sägas bli en klasslag, d. v. s. omständigheter kunde utveckla det så, att det blev en klasslag.

När det sedan talas om att lagförslaget icke tillgodosåg kravet på föreningsrätt — det var i en socialdemokratisk reservation från 1911 och står omnämnt på sid. 44 — vill jag lämna därhän, huru befogat detta påstående var då, men jag skulle vara illa underrättad, om det icke nu är så, att det i kollektivavtalen mycket allmänt finnes just den uttryckliga klausulen, att man förbehåller sig föreningsrätt. Då bortfaller ju den anmärkningen. Och när det vidare talas om en helt ny princip för kollektivavtals rättsbindande verkan, i det att ett avtal skall binda även den avtalslutande organisationens medlemmar, vilket herr Thorberg var vidlyftigt inne på, så har det icke nämnts, vare sig här i reservationen eller av herr Thorberg, att detta dock är den vanliga ståndpunkten i utländsk lagstiftning på området. Sålunda finnes den i finsk och norsk lagstiftning, i det tyska och det holländska lagförslaget, den franska lagen o. s. v. Det är en genomgående allmän ståndpunkt och icke någon ny princip i den meningen, att den är oförsökt.

Ytterligare skall jag rent i förbigående anmärka på ett uttryck, som här står. Det är visserligen bara ett ord, men ett farligt ord. Det står på sid. 44 talat om »en kriminalisering av avtalsbrottet». Man har i den allmänna diskussionen på sista tiden upphörligt stött på detta uttryck. Det är ingenting annat än språkets makt över tanken. Vi ha i svenska språket händelsevis ordet brott, det straffrättsliga begreppet »brott» i egentlig mening. Detta ord är användbart också i en helt annan mening: vi tala nämligen om »avtalsbrott» = brytande av avtal, avtalsbrytande. Och så leker man med ordet och säger: Avtalsbrottet är ett brott, alltså är det brottsligt. Men »brottslig» har ju en speciell, straffrättslig betydelse. Hade det varit ett annat språk, skulle herrarna icke kunnat göra den volten i tankegången. Gå vi till tyskan, heter brott »Verbrechen», men man kan omöjligt tänka sig något sådant som »Vertragsverbrechen» för avtalsbrott. Det skulle heta »Vertragsbruch» eller något dylikt. På samma sätt är det i andra språk. Det är en specialitet i svenska språket, som vållat, att ordet »brott» under dessa förhållanden vilselett även skarpsinniga hjärnor.

Jag går därefter vidare. Nu äro ju så mångahanda invändningar gjorda, att det icke är tänkbart att tillnärmelsevis bemöta alltihop, men jag skall försöka att huvudsakligen begränsa mig till mera generella anmärkningar. Det ena, som man upprepade gånger sett i de uttalanden, som kommit fram till regeringen och även eljest, är det, att det fattas i lagen det och det fattas detta; det finnes ingen bestämmelse om detta och detta o. s. v. Förresten är det ett argument, som vi känna igen från behandlingen av nästan alla lagar under de senare åren: Det har icke gjorts någon utredning i den och den punkten. Således kan förslaget icke antagas. Ja, mina herrar, om någon av er — det är väl förresten många som gjort det — slagit upp den gamla äkta, oförfalskade 1734 års lag, och gått igenom 1 kap. handelsbalken och sett vad där står om köp, så är det sannerligen icke mycket mer än det, att köp skall ske utan tvång eller list; i annat fall vare det ogillt. Detta är det besked man får. Sedan få domstolarna sköta det bäst de kunna. Nå, sedan har det uppstått lagar, mest i vår tid: den allmänna lagen om avtal, som herr

Thorberg flera gånger citerade; lag om köp och byte o. s. v., lagar, som gå in på en massa detaljer, vilka man tidigare naturligtvis måst lösa i domstolsväg men som lagen icke alls gav besked om. Hur skall det gå t. ex. med äganderättens övergång vid köp, tradition eller icke? Hur går det med gränslinjen mellan köp och lega, t. ex. vid avbetalningskontrakt? Hur går det, när det är fel i varan? Hur går det, om säljaren dröjer eller om köparen dröjer? Hur går det, om priset icke är bestämt i själva avtalet? Det finns tiotusen ting, som skulle svälla ut till en hel lagbok och mer till, om man skulle lösa dem alla. För övrigt är det alldeles otänkbart att hinna till punkt och slut i detta avseende, ty ju längre man håller på, dess flera möjligheter och labyrinter öppna sig. Sådant är livet, det kan icke hjälpas. Nå, om det då, när 1734 års lag stiftades, hade funnits någon kritiker av samma skärpa som dem vi haft så många av här, i synnerhet i den allmänna diskussionen, som sagt, att det icke duger att komma och lagstifta om köp utan att taga med allt det jag räknade upp här och anmärkt: Detta ha ni icke sagt ett ord om! Hur vilja ni att det skall gå till? Vad skola domstolarna rätta sig efter? Ja, det hade icke bevisat annat än att den mannen icke hade den minsta idé om vad lagstiftning och lagskipning vill säga. Ty, mina herrar, det är en sak, som man aldrig får glömma, när man skall stifta lag, att visserligen bör man lägga på lagstiftaren hans portion, och han får icke vara alltför lat och bara skissera några grundkonturer, men man måste å andra sidan ovillkorligen alltid räkna med att domaren skall vara lagstiftare, han också. Det är icke bara att sitta och registrera in ett fall i en kategori, som är uppställd av lagen, utan domaren måste själv vara lag. När han kommer till alla de frågor, som jag nyss nämnde på tal om köp, där lagen ingenting säger, så är det han, som skall säga det, och så har det varit i alla tider och alla länder, som haft en verklig rättsordning. Vill man gå till särskilda exempel, kan jag erinra om den romerska rätten, som innehåller många, många tusen prejudikat, vilka uppstått mestadels utan någon bestämd lag. Och varför skulle det vara annorlunda med en lag om kollektivavtal? Kollektivavtalet är ju en nybildning; det har nyss börjat existera. Det har börjat uppstå i form av rättssedvänjor, men dessa ha icke täckt, icke fyllt ut hela gebitet. Det finnes luckor, och man vill skapa en lag, som drar upp konturerna för det som fattas i rättssedvänjorna. Hur skulle denna lag i alla möjliga avseenden kunna bli fullständig? Om det argumentet skall betyda något, skulle herrarna sagt, att nu ha ni lagstiftat om det och det, men hoppat över det och det, som är minst lika viktigt och som hör hit lika mycket som det andra. Då hade man kanske fått medge, att det varit en ojämnhet i lagstiftarens arbete, att han icke tagit med det. Men detta är en helt annan sak än att från början ställa sig på den principen, att om en lag skall kunna godkännas, så måste den vara fullständig. En fullständig lag har aldrig existerat och kommer aldrig någonsin att existera.

Ja, det är nu så mycket om denna generella anmärkning, men jag skall tilllåta mig att bryta ut en detalj därav, som möjligen icke varit uppe i debatten men som ofta förekommer i handlingarna, och det är — man understryker detta särskilt ofta — att det borde finnas regler om hur det skall ställa sig mellan de parter, som stå på samma sida, alltså förhållandet mellan dem inbördes, t. ex. mellan den högre organisationen och dess medlemmar, vad de ha för möjlighet att tvinga varandra inbördes och hur detta skall regleras. Det hör hit och borde regleras här, säger man. Det vill med andra ord säga, att man vill draga in föreningsrätten i kollektivavtalslagen. Härpå måste jag svara, för det första att det är i sig själv en otymplighet och alltid en farlig sak, att, när man lagstiftar, draga in ett område, som egentligen hör till ett helt annat sammanhang, att bryta ut vissa frågor ur föreningsrätten och sticka in dem i dessa paragrafer. Detta är i sig själv farligt, även om det icke alltid är så

Lag/örslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

lätt att säga varför. Men så skulle jag ytterligare alldeles särskilt i detta fall vilja tillägga något som dessa kritiker helt säkert icke reflekterat över, och det är, att vi ju här för denna lag få en särskild domstol, nämligen arbetsdomstolen. Om vi nu i aldrig så stor välmening i denna lag stoppa in en och annan bestämmelse, som rör föreningsrätt, vad blir följden därav? Jo, om det uppstår tvist av ren föreningsrättslig natur, så skall den gå till arbetsdomstolen, vars utslag är inappellabelt. Samtidigt uppstå naturligtvis mycket ofta på andra håll i landet tvister rörande föreningsrätt av vanligt slag, som icke ha med förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare att göra. De gå till de allmänna domstolorna. Då få vi således två parallella linjer, som aldrig kunna råkas. Vi få å ena sidan arbetsdomstolen, som ger prejudikat i sådana föreningsrättsliga frågor, som komma under dess domvärjo, och å andra sidan ha vi högsta domstolen, som ger prejudikat på övriga områden. Detta är allt annat än fördelaktigt, men det är något som alltid följer med, så snart man icke sörjer för att, när det finnes parallella domstolslinjer, de få var för sig sitt gebit noggrant avgränsat.

Så komma vi till en annan likaledes generell anmärkning. Den rör det som här har sagts i många former, bland annat i den liberala reservationen av år 1911, att lagen kommer med regler, som på ett i ögonen fallande sätt avvika från vad som eljest är gällande regler. Jag minns inte, om de säga »naturligt». Jag skall se efter precis, huru det står. — Nej, de säga inte värre än »högst anmärkningsvärt»; de säga det i alla fall som en kritik. De mena, att man har applicerat regler på detta område, som eljest icke förekomma i juridiken och att man således har gjort ett slags lagstiftning för tillfället. Det kan icke rättvisligen förnekas, att det exempel, som de anföra, kan se något överraskande ut. Jag tror för övrigt, att herr Thorberg var inne på samma fråga, och i varje fall har den varit uppe på många håll under den sista tiden. Det är exemplet med en förening, som *medverkat* till en obehörig arbetsinställelse, som alltså icke har gjort gärningen utan anstiftat den eller lämnat understöd eller något annat. Det är något besynnerligt, mena de, att föreningen skall bli skadeståndsskyldig. Jag kan mycket väl förstå dessa jurister — det är tydligen från juristhåll, som förvåningen kommit över att man gjort på detta sätt. Ty det är ju verkligen så, att om jag kan tänkas på något sätt bära ansvar för vad en annan människa gjort, men jag icke utfört handlingen utan bara på avstånd hjälpt till eller möjligen rätt till handlingen eller anstiftat den, så blir jag visserligen ansvarig, om det är ett *straffrättsligt* förhållande. Om jag narrar någon att slå ihjäl en människa, blir jag straffad som anstiftare, och om jag skaffat honom ett vapen till utförandet blir jag straffad som delaktig o. s. v. Men allmänt talat går det icke så till i civillagen, utan den som *gör* skadan blir skadeståndsskyldig. Jag, som står utanför och icke har med det att göra på annat sätt än att jag råder honom eller kanske hjälper till, jag slipper skadestånd. Fastän det ser ut, som om denna anmärkning skulle vara ganska befogad, så är den dock icke på långt när så farlig som den låter. Ty först och främst få vi här komma ihåg, att i flertalet fall ligger det här så till, att de som ha samverkat, den ene som utförare och den andre som anstiftare, i själva verket varit i obligationen allihop. De ha varit bundna allihop på ett eller annat sätt; det är det vanliga. Nu är det icke alldeles säkert, att detta inträffar. Det kan hända att någon, som icke själv är i obligationen, dock blir ansvarig på grund av medverkan — nämligen i det fall, att icke föreningen men väl »medlem» däri, är bunden av kollektivavtal, och emellertid föreningen medverkar vid medlemmens olovliga stridsåtgärd. Då ser det ut, som om man hoppat över från civilrätt till straffrätt. Att likväl anmärkningen icke är så avgörande, som den låter, tror jag, att jag skall kunna övertyga herrarna om, även de som inte äro jurister, genom att taga ett sidoliggande exempel.

En person — jag tar ett fall som händer icke så sällan i verkligheten — kommer till en obekant stad och tager in på ett hotell och gör i hotellets matsal bekantskap med ett par framstående personer i staden, som han aldrig sett förr och de inte honom. De sitta där och bli goda vänner, och efter ett par timmar tager han fram en postanvisning eller en postremissväxel och skriver sitt namn eller kanske han redan har skrivit sitt namn på den — d. v. s. *ett* namn; det är mycket ovisst, om det är hans eget. Så ber han dem vara goda och vidimera namnet och de göra detta. Han har varit vänlig mot dem, och de draga sig icke alls för att göra det. Så går han till posten eller banken och får pengar på dessa kända namnteckningar. Men sedan visar det sig, att mannen varit en förfalskare eller bedragare, allt efter omständigheterna. Det var aldrig hans rätt att få någonting, och han hade aldrig fått någonting, om dessa två personer icke varit godtrogna och skrivit på. Hur går det med dessa två personer? För det första: bli de straffade? Nej, det bli de icke, vare sig efter vår lag eller efter någon annan; man straffar så gott som aldrig vårdslös förfalskning. Huru går det med skadeståndet? Få de betala postremissväxeln eller postanvisningen? *Ja*, det få de enligt den rättspraxis, som under senare årtionden slagit igenom. Det må nu var och en döma om, som han tycker. Man kan ha olika meningar om den saken: bör man döma så eller icke? För min del skulle jag döma så, och enligt praxis dömer man också så. Men där ha vi i alla händelser ett fullt klart och tydligt fall, där man har en medverkan, som icke är av straffrättslig natur och som dock enligt gällande rätt faktiskt medför skadestånd. Det är således icke något så alldeles exceptionellt, och detta exempel kunde utvidgas till flera.

Jag nämner detta för att man skall förstå, att skiljelinjen icke är så ovillkorlig, som dessa jurister av år 1911 möjligen ansågo.

Ja, jag får ju icke vara så långvarig, ty det är många talare efter mig liksom det varit många före mig, men jag skall tillåta mig att som allra hastigast nämna några ord om några av de anmärkningar, som herr Thorberg gjort. Det är mycket möjligt, att jag därvid kommer att upprepa vad herr Westman redan anfört, men jag skall göra det mycket kort.

Herr Thorberg talade om ett svårt fel i lagtexten med avseende på 2 § i avtalslagen, tror jag det var. Det är det att »kollektivavtal, som slutits av förening, vare beträffande yrkesgrupper och område, som avses i avtalet, bindande jämväl för medlem i föreningen, vare sig han inträtt före eller efter avtalet; dock ej i den mån han redan är bunden av annat kollektivavtal». Jag är nu icke riktigt säker på om jag hörde rätt, men herr Thorberg får ju tillfälle att korrigeras mig. Det föreföll mig emellertid, att herr Thorberg förblandade, att han är *bunden* av detta avtal och att han kan *sluta* ett avtal enligt 1 §. Arbetaren kan icke sluta avtal enligt 1 § men blir likväl bunden av bestämmelserna i densamma. Om vi nu ha honom först inom räjongen för avtalet A och han sedan kommer inom räjongen för avtalet B, så skulle B bli tillämpligt, när han kommer inom dess räjong. Men han sitter ju redan fast i A. Huru kan han då bli befriad från sin bundenhet av avtalet A? Då svarar lagen, att han blir det icke utan vidare. Däri ligger såvitt jag förstår icke något besynnerligt eller oriktigt. Frågan måste lösas. Han kommer efter vart annat först i den ena föreningen och sedan i den andra. De ha olika regler. Av vilketdera avtalet skall han bli bunden? Förr eller senare kommer han över till B, men var är övergångstidpunkten? I vilket ögonblick förflyttas han från A till B? Då svaras, att han flyttas icke utan vidare i samma ögonblick han lämnar den första föreningen, utan lagen har lämnat det öppet.

Beträffande 3 § talade herr Thorberg om, att de oorganiserade borde också bli bundna, men herr Thorberg ville själv i fråga om 1 § icke binda ens de organiserade. Nu säger herr Thorberg kanske: när de organiserade äro bundna.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

skola också de oorganiserade följa med. Kanske jag även här missförstått herr Thorberg. Men i varje fall vill jag säga, att det skulle vara en verkligen ny och besynnerlig juridisk princip att binda oorganiserade genom mellan andra träffat avtal, ty nog har man hört talas om avtal till förmån för tredje man, men att man i ren privaträtt — vi tala ju här inte om den offentliga rätten — skulle kunna binda en tredje man till skyldigheter genom att två andra för honom rent *främmande* utan hans eget åtgörande besluta ett avtal, det blir någonting annat. Det är en annan sak med dem, som äro bundna enligt 1 §. De höra ihop med det hela; de tillhöra föreningen. Men att en alldeles utomstående skulle bliva bunden, det vore mycket besynnerligt.

I fråga om 4 § talade herr Thorberg om det bekanta blockadfallet. Ja, att gå in på alla möjligheter i det fallet skulle taga för lång tid. Jag kan i största korthet såsom min mening säga, att om det uppstår strid på det viset, att arbetsgivaren, byggmästaren eller vad han är, säger, att såsom han tolkar avtalet skola de icke ha mer än så och så mycket i lön och han vill icke betala dem mera, icke betala vad *de* anse, att de skola ha, så få de icke lov att strejka eller blockera o. s. v. Ty då är det en tvist om avtalets innebörd och de få gå till arbetsdomstolen. Men är det bara det nakna faktum, att han icke betalar ut deras lön, faller det, såvitt jag kan se, icke under någon av de punkter, som uppräknas i 4 § såsom hinder för arbetsinställelse, och då är det klart, att de kunna inställa arbetet. Nu kan detta flyta över i vartannat, det må medges, men därpå kan jag icke svara annat än att om saken är oklar i praktiken få de gå till arbetsdomstolen. Den skall verka snabbt och den får avgöra, om deras påstående är grundat eller icke, och domstolen kan då enligt 7 § giva lov till arbetsinställelse i sådana fall, då det föreligger oskick från arbetsgivarens sida.

I det sammanhanget talade herr Thorberg om, att sidoföreningar bli fria, medan en viss förening och det över dem alla stående förbundet blir ansvarigt. Under förbundet stå, tror jag han sade, 500 föreningar; en av dem blir ansvarig, medan de 499 bli icke ansvariga. Men varför skulle de bli ansvariga mer än alla andra människor eller föreningar i riket, som lämnat understöd men som annars icke ha med saken att göra? Förbundet och den bestämda föreningen *A* ha gjort skadan eller och har förbundet »medverkat» till den skada, som föreningen *A* har gjort. Men de andra under förbundet stående föreningarna *B, C, D* o. s. v. hava antingen intet alls med skadan att göra, eller om de än understött *A*, hava de icke den överordnade ställning till *A*, som förbundet, och som skulle motiverat deras skadeståndsskyldighet. De få likställas med föreningar i ett annat system och med enskilda personer, som stå utanför det hela.

Herr Thorberg anmärkte vidare, att orden strejk, bojkott m. fl. vore alldeles obestämda. Ja, det är också en sådan där ständigt återkommande stereotyp anmärkning: ni röra er med det eller det begreppet, men ni ha icke sagt vad det är. De gamla romarna, som voro större jurister än vi, hade en regel, att varje definition är farlig, och det är, tror jag, en bland de sannaste saker man kan säga. Att komma med definitioner, det är just vad man bör akta sig för. Det skall det s. k. levande livet och domstolspraxis så småningom utforma. Huru vill herr Thorberg göra en strafflag, om man skulle definiera t. ex. begreppet bedrägeri på ett säkert och uttömmande sätt? Det är icke möjligt. Alla dylika begrepp får man taga ur det levande livet. Det är en bland domarens många svårigheter. Man vill här, att det skall stå, hur det eller det ordet skall tolkas. Men vad strejk är, få vi förutsätta, att antingen vet man det på förhand eller också får man tänka efter, när fallet inträffar, och bedöma, om man anser, att det kan räknas till strejk eller inte.

Sedan talade herr Thorberg under 7 § om hävande av avtal och därvidlag

tycktes han i det exempel han tog, vilja vända det så, att arbetsgivaren kunde börja med att trakassera arbetarna, tror jag att herr Thorberg sade. Då svarade arbetarna med strejk, och så komme domstolen och betraktade deras strejk såsom anledning att inskrida. Ja, det kunna vi säga om alla paragrafer och alla lagar, att om det är en dålig domare, som utan något förstånd och någon rättskänsla far fram, kan han fördärva denna lag likaväl som andra ännu bättre lagar, men om det är en förständig och förnuftig domare, tager naturligtvis domstolen, när det blir utrett, att det är så, som herr Thorberg säger, och det icke är ett löst påstående, hänsyn till detta förhållande. Det är ju domstolen, som bestämmer, om avtalet skall hävas eller icke, och så mycket kritik är väl domstolen underkastad, att den icke i ett så tillspetsat fall, som herr Thorberg nämnde, skulle döma på det sättet.

Jag vill nu lägga till blott ett enda ord. I fråga om 8 § talade herr Thorberg om skadan, och jag tyckte, att han sade, att det skulle bli åtskilligt värre än det nu är — det blir icke allenast dåligt utan *värre* än nu. Kan detta vara allvarligt menat? Vi kunna gå tillbaka till vad herr Thorberg själv sade under 1 §. Där sade herr Thorberg bland mycket annat, och det är naturligtvis riktigt: vi ha dock möjlighet att gå till de allmänna domstolarna och vi ha allmänna rättsregler, efter vilka dessa frågor skola bedömas, om de komma till de allmänna domstolarna. Tror då herr Thorberg, att om en dylik skadestandsfråga i detta nu komme inför en allmän domstol och skulle bedömas efter nu gällande svensk lag, att det bleve bättre för arbetarna än om de skola dömas efter denna föreslagna paragraf? I så fall tager herr Thorberg mycket fel. Nu är det så, att skadestånd skall, om det icke finnes skuld på *båda* sidor, ådömas helt enkelt efter skadans höjd. Domaren skall taxera skadan: det är den allmänna regeln. Då kommer det att gälla vad herr Thorberg talade om, nämligen att arbetsgivarens förluster på grund av en strejk kunna vara nära nog omätliga genom felslagna leveranser, genom uteblivna beställningar o. s. v. Skall man gå efter de allmänna reglerna, kan man därvidlag inte göra någon distinktion. Då först bli arbetarna verkligt träffade, om det nu kan komma i fråga att tillämpa detta. Men däremot beträffande denna lag — i all synnerhet sedan utskottet nu »humaniserat» den, om man så vill uttrycka sig — kan man icke säga annat än på sin höjd, att den förvandlats till en klasslag, nämligen en klasslag till förmån för arbetarna, eftersom den bestämmer, att ingen arbetare skall kunna dömas till högre skadestandsbelopp än 200 kronor. Och väl att märka, detta betyder naturligtvis, att om härigenom den andel av skadeståndet, som kommer på varje arbetare, hålles nere under vad han egentligen borde betala, kommer detta att bli den skadelidandes förlust. Vill man vara elak, kan man säga, att de ha gjort en klasslag i utskottet. För min del har jag ändå ingenting emot den, ty så mycket omöjligare blir det då att från arbetarnas sida klandra den såsom en klasslag.

Jag vill sluta med det som jag började med, nämligen att säga att jag har det säkra förtroendet till Sveriges arbetare och icke minst efter vad man såg av dem härom dagen, att de, när väl oväsendet under valstriden är över, skola taga sitt förnuft till fånga. Om de äro misstroagna nu, när de läst i sina tidningar alla de rysliga målningarna om vad som skall ske, huru de skola bli förvandlade till djur o. s. v. så kan jag förstå det, men jag tror icke det blir så farligt. De hittills framställda anmärkningarna, även om de kunna vara begripliga, äro icke på någon enda punkt av den beskaffenhet, att de utgöra något som helst skäl till att förkasta lagen.

Herr Winberg: Herr talman! Man har betecknat regeringens framlagda förslag till lagstiftning i detta avseende som »ett politiskt nödhjulsarbete», och jag måste säga mig, att det ligger någonting i det uttrycket. Ty huru

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

mycken värtalighet man än använder, så lärer det bli omöjligt att bevisa, vare sig att för närvarande föreligger något absolut behov av en lagstiftning av här ifrågavarande slag eller att den nu framlagda lagen skulle göra förhållandena på det fackliga ekonomiska området bättre, d. v. s. skulle verka i arbetsfredens syfte, som man så vackert talat om. Det hela är endast ett slags prestigefråga för den nuvarande regeringen och de politiska partier, som uppbära denna regering. Man har ansett, att man åtminstone skulle ha någon vital fråga att föra fram och bringa till lösning, medan man innehade regeringsmakten, och man har, såsom redan förut i dag framhållits, ansett, att man skulle få fram något slags politisk brygga mellan de olika borgerliga partierna.

Huru mycket man än talar om nödvändigheten av en lagstiftning på förevarande område, huru mycket man än bedyrar, att den skulle främja arbetsfreden och att den skulle förbättra rättsförhållandena på detta område, lärer det bli synnerligen svårt att bevisa det. Man har sagt, att det egentligen endast är från arbetarehåll, som man vänder sig mot lagen, och man har uppmärksammat, att det är en del överdrifter, som förekomma i uttalanden i det avseendet. Jag vill då erinra om vad som redan förut i dag påpekats, nämligen att även från borgerlig sida, från håll, där man står industrien och arbetsgivarintressena mycket nära, har man på det bestämdaste gått emot en lagstiftning på där ifrågavarande område under hela tiden. Man vidhåller denna sin uppfattning, och man anser, att det är en stor olycka för industrien såväl för arbetsgivare som för arbetare, att denna fråga har blivit en politisk maktfråga, som man nu söker driva fram till lösning utan hänsynstagande till de praktiska konsekvenser den kommer att medföra på detta område.

Det kan naturligtvis icke falla mig in att i detalj försöka gå in på de olika paragraferna i lagen, just därför att i närvarande stund skulle det ingenting tjäna till. Även om man skulle ha de mest avgörande argument att anföra, så skulle de ingenting verka. Vissa partier ha beslutat att genomföra denna lagstiftning, och kanske komma de att genomföra den i dag. Men jag gör det heller icke av ett annat skäl, och det är den omständigheten, att det som från arbetarehåll under den senare tiden varit det mest markerade i uppträdande i denna fråga är icke anmärkningar mot eventuella brister i *det framlagda lagförslaget*, utan det är den bestämda uppfattningen att för närvarande föreligger icke något som helst behov av en lagstiftning på området och att man har den bestämda uppfattningen, och det med skäl, huru mycket man än förnekar det från motsatta sidan, att ett försök att lagstifta på detta område vid nuvarande tidpunkt och på sätt som här föreslagits dock har — om medvetet eller omedvetet, det skall jag lämna därhän — till syfte att i viss mån hämma de fackliga organisationernas rörelsefrihet. Det är det, som man har samlat sig omkring, att man överhuvud taget anser, att en lagstiftning är fullkomligt onödig och att det är så långt ifrån, att den skulle främja arbetsfredsförhållandena på ifrågavarande område, att den, såsom redan förut i dag påpekats, skulle komma att verka förvirring och särskilt nedbrytande på kollektivavtalens omfattning och anslutningen till den principen. Vid sådant förhållande är det litet svårt att förstå den envishet, med vilken man driver denna sak. Det är kanske svårt att prestera en verkligt stor statsmannatanke för olika regeringar och även för den nuvarande, men det förefaller mig som om den största statsmannagärning, som man skulle kunna ådagalägga nu, skulle vara, att man i dag här stode upp och förklarade, att med hänsyn till vad i saken förekommit regeringen håller för lyckligast, därest riksdagen icke bifaller det föreliggande lagförslaget. Det är kanske för mycket begärt, att man skulle kunna åstadkomma en sådan självövertinelse. Men det vill jag säga, att skulle denna regering ha en sådan vital omtanke om samhällsintresset och

om arbetsfreden och vad därmed sammanhänger, som den vill göra gällande och som den anser detta lagförslag vara ett uttryck för, då skulle regeringen aldrig på något bättre sätt kunna manifesteras denna samhällsomtanke och denna omtanke om arbetsfreden än genom att uppträda på ett sådant sätt som jag här proponerat, att den skulle kunna göra.

Det skulle vara åtskilligt att säga med anledning av justitieministerns som vanligt i form briljanta anförande. Det är mycket lätt för honom såsom gammal erfaren jurist och erkänd vältalare att briljera med en del lagtekniska termer, att tala om straffrätt, privaträtt och allmän rätt och sådant där. Det är också lätt för honom att ur rent juridiska synpunkter påvisa, huru bra lagen är skriven, liksom det också låter sig göra för en jurist att bevisa, att just en sådan lag äro vi för närvarande i behov av. Men jag trotsar justitieministern att med hela sin vältalighet kunna inför Sveriges arbetareklass klargöra nödvändigheten av denna lag. I varje fall tror jag, att han får utnyttja sin vältalighet till den yttersta gränsen, innan han lyckas övertyga den om det. Jag vill också säga, att det är litet svårt för oss vanliga människor att riktigt kunna följa med, när justitieministern vis-à-vis interpellationen om innebörden av begreppet strejk säger, att antingen veta de det eller också få de sätta sig ned och fundera på det. Jag tycker, att det är en ganska dålig upplysning från sakkunnigt håll, när vi andra, som icke äro inne i dylika tekniska frågor, få från ett så auktoritativt håll det svaret: antingen vet ni det eller få ni sätta er ner och fundera på det.

Det kan som sagt aldrig falla mig in att gå in på en detaljbehandling av lagen, därför att av skäl som jag anført det är skäligen meningslöst. Eftersom justitieministern gjorde gällande, att arbetarna i varje fall inom någon tid, komma att taga sitt förnuft till fånga och bli tacksamma för lagen, så vill jag säga, att jag icke vet, huruvida justitieministern eller jag känner de fackligt organiserade arbetarna i Sverige bäst. Jag gör icke anspråk på att vara någon expert på området, men jag tror, att det kommer att dröja ganska lång tid, innan Sveriges organiserade arbetare komma att bli tacksamma för denna lag, ifall den kommer att bli antagen.

Jag skulle också vilja säga, att det är en något hastigt påkommen omtanke om de fackligt organiserade arbetarnas intressen, som just nu kommit till uttryck i avseende på denna lagstiftning. Jag erkänner, att det icke är det första försöket att lagstifta på området, som nu förekommer, men det kanske är det första försök, som man lyckas genomföra och som kommer att taga konkret form i lagstiftning. När arbetareklassen vid industrialismens genombrott nödgades sammansluta sig i fackliga organisationer, var det icke i en hastigt påkommen vändning i någon form av modernitet eller dylikt, utan det var en tvingande nödvändighet för att de skulle ha möjlighet att gentemot den mäktigare andra parten göra sina meningar i någon mån gällande. Arbetarna ha sedan under flera årtionden kämpat en rätt förtvivlad kamp för att överhuvud taget kunna göra sina meningar gällande gentemot den överlägsna motparten, och under den kampen hade de sannerligen icke haft något nämnvärt stöd eller hjälp från statsmakternas sida. De fingo kämpa kampen ensam. När arbetarna sedan kommit så långt — det är självklart, att motparten fortfarande är den starkare — att de ändå något så när kunna hävda sina intressen, börjar ett synnerligen anmärkningsvärt intresse från statsmakternas sida att göra sig gällande, därför att man tydligen är rädd för att denna kraft skall växa sig så stark, att den skall kanske bli i viss mån besvärlig. Då kommer man med lagförslag, som äro ämnade att reglera än det ena och än det andra.

Här har nu uttalats, att i fråga om eventuella ofullkomligheter i den föreliggande lagen, så är det icke så märkvärdigt med det, såsom justitieministern

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Lagföreläsning om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

uttryckte det, därför att domaren skall också vara lagstiftare. Ja, det kan jag förstå. Jag medgiver, ehuru jag icke är jurist, att det är självklart, att beträffande det allmänna rättsförfarandet ligger något i den gamla satsen: en god domare är bättre än en god lag, och att man aldrig kan stifta lagar, som i detalj äro så tillfredsställande att inte *rättsskipningen* givetvis också har en uppgift att fylla. Men det är någonting, som man fullkomligt förbiser, och det är, att det är en stor skillnad, när det är fråga om de allmänna rättsförhållandena individer emellan i samhället, där man endast har att göra med enskilda individer, och när man kommer in på ett område, som trots allt vad man säger från motsatta sidan är så pass egenartat och ömtåligt som när det gäller att reglera förhållandena mellan arbetsgivare och arbetare eller olika organisationer på det rent fackliga området. Då kunna icke arbetarna utan vidare vara belättna med att man säger: vi veta, att det är något oklart i det och det, men domaren skall klara det. Ty även om man inte medgiver att en lagstiftning på detta område överhuvud taget kan betecknas som en klasslag, så rör den sig dock på ett område, där det gäller två olika klassers ställning till varandra. Om det är svårt att för tillämpningen av den övriga rättsskipningen erhålla individer, som äro fullkomligt opartiska och kunna utmäta en verklig rättvisa, så är det omöjligt, såvitt jag förstår, när man kommer in på detta område. Man kan då icke få sådana personer, låt vara, att det givetvis är lättare, då det gäller s. k. rättstvister än då det gäller rena intressetvister. Men då det gäller förhållandena mellan dessa huvudparter på arbetsområdet, går det icke att få personer såsom domare, vilka äro fullkomligt opartiska. Det går åtminstone icke att inbilla arbetarna här i landet, att detta överhuvud taget skulle vara möjligt, ty huru präktig en sådan individ än är, är det dock självklart, att han i regel tillhör den miljö, ur vilken arbetsgivareparten har utgått eller där den rör sig. Detta är sålunda saker, som man, såvitt jag kan finna, har förbigått, när man här söker driva fram detta lagstiftningsprojekt.

Jag skall icke uppehålla tiden med att här upprepa vad som redan sagts beträffande riskerna av en dylik lags fastställande. Här säger justitieministern, att det väl aldrig kan falla den svenska arbetarklassen in att utan vidare kasta ifrån sig kollektivavtalsprincipen med alla de fördelar den innebär. Ja, det kunna vi icke vara så alldeles säkra på, herr justitieminister. Under senare tiden har mer och mer den uppfattningen slagit igenom, att kollektivavtalsprincipen blivit överskattad. När det först blev fråga om att reglera förhållandena mellan arbetsgivare och arbetare, betraktade arbetarna det naturligtvis som en bestämd vinst att komma fram till det förhållandet, att de kunde uppträda som jämställd part med arbetsgivarna, och detta skedde i och med kollektivavtalsprincipens genombrott. Men ställningen är något annorlunda nu. Den så att säga moraliska fördel eller seger, som ansågs ligga däri, att man uppnått en visserligen något primitiv men i alla fall en viss jämställdhet parterna emellan är givetvis numera icke av samma betydelse som den var i rörelsens början. Det har ju redan vitsordats här i dag, att innan denna lag ens kommer i gång, har man på vissa områden i rätt stor utsträckning börjat underlåta att träffa avtal. Alldeles oavsett lagens innehåll, redan på grund av de förhållanden, under vilka den förts fram, och då den av arbetarna betraktas som i huvudsak riktad mot dem, då det därjämte inom vida lager på industriens område även från arbetsgivarsidan göres gällande, inte bara att lagen är onödig utan att den tillspeisar förhållandena på detta område, samt då den genomdrives ur rent partipolitiska synpunkter utan hänsynstagande till de praktiska förhållandena i övrigt, borde det inte förundra någon, om man räknar såsom en mycket stor sannolikhet med att resultatet blir, för det första att förhållandena på detta område ingalunda komma att förenklas så, att arbetsfreden blir

mera stabil, utan tvärtom komma att tillspetsas och förvärras, och för det andra att man i mycket stor utsträckning dels på grund av motvilja att komma under denna lags bestämmelser — eller av andra skäl, som jag inte skall närmare gå in på — kommer att avhålla sig från att överhuvud ingå kollektivavtal. För min del tar jag det inte så förfärligt djupt, ty jag har den uppfattningen, att kollektivavtalsprincipen i viss mån överskattats under senare tid, då den ansetts så helig, att man knappast fått röra vid den, något som jag anser vara att gå för långt. Men alldeles oavsett den personliga ståndpunkt, man har i frågan, och då de, som fört fram lagen, väl ha menat, att de skulle medverka till att stabilisera förhållandena på detta område — ty jag kan väl inte tänka mig att det varit en rent politisk nyck bara för att få igenom en dylik lag utan någon uppgift att fylla — måste de väl ha all anledning att i detta ögonblick säga sig, att den förhoppningen inte går i uppfyllelse, utan snarare att förhållandena komma att förvärras. Då frågar jag mig verkligen, huruvida de, som framdrivit detta förslag, ha anledning att säga, att de uppträda som verkligen samhällsbevarande individer. Det kan vara mycket stort skäl att sätta den saken i fråga.

Det skulle kanske emellertid inte vara rättvist att bara syssla med dem, som framlagt detta lagförslag. Rättvisan kanske också kräver, att man något litet tittar på förspelet till detta lagförslags framförande. Och om jag i den punkten nödgas uppehålla mig vid saker, som kanske inte bli fullt så trevliga för socialdemokraterna, kan det inte hjälpas. Felet är inte mitt. Det var, höll jag på att säga, lyckligt, att vi fingo regeringsskifte för ett par år sedan. Inte därför att jag just har någon särskild förkärlek för den nuvarande regeringen men av andra skäl. Ty hade vi inte det fått, är det möjligt, att vi i dag eller kanske om ett år hade haft ett lagförslag av åtminstone i huvudsak samma beskaffenhet som det nu föreliggande. Skillnaden hade bara blivit den, att under det vi nu samlat *hela arbetarklassen* till bestämt och enigt motstånd mot detta lagförslag, hade ju denna möjlighet till fullständig enighet då varit utesluten. Jag måste säga mig, att när man nu, och det med fullt fog, anmärker på och kritiserar denna regering, för att den lagt fram detta förslag, skulle det kanske vara litet klädsamt om man också på socialdemokratiskt håll ville gå in för en självvranssakan och se efter, i vad mån socialdemokraterna medverkat till att detta lagförslag tillkommit och att det är sådant det är. Ty det tjänar ju ingenting till att i dag bestrida, att så verkligen varit fallet. Jag skall emellertid, för att inte sära några ömtåliga hjärtan, uppehålla mig alltför länge vid den saken. Jag skall endast erinra om ett par lärdomar, som följt av denna frågas utveckling i vårt land. Den ena lärdomen är den, att en del politiska ledare skola inte ge sig till att avgiva förhandsutfästelser, då det gäller för de fackligt organiserade arbetarna vitala frågor, ty det kan inträffa, att de då komma i sådana obehagliga situationer, som de nu kommit i, att de inte kunna infria dessa utfästelser. Och även om det inte är av så stor betydelse, så är det alltid ägnat att utgöra ett frö till splittring inom arbetarklassen, som vid sådana tillfällen borde kunna uppträda fullkomligt enig.

Den andra lärdomen skulle egentligen de borgerliga ha inhöstat av vad som nu inträffat. Jag föreställer mig nämligen, att den nuvarande regeringen och övriga anhängare av lagstiftningen på detta område ha resonerat så, att det bör väl inte vara så farligt för oss att framlägga detta lagförslag, ty från framstående ledamöter av det socialdemokratiska partiet har för flera år sedan deklarerats, att man inte har något principiellt emot en sådan lagstiftning, då det gäller s. k. rättstvister, och vid sådant förhållande har man trots sig kunna fullfölja något, som man borde vara överens om. Nu visar det sig ju emellertid, att man misräknat sig, och därför bör man för framtiden komma ihåg att inte fästa allt för avgörande betydelse vid vad enstaka politiska ledare komma

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

och försäkra vid sådana tillfällen, då det gäller frågor, som röra hela arbetarklassens intressen. Ty då det kommer till kritan, visar sig detta inte vara så synnerligen mycket att bygga på. Jag skall som sagt inte längre uppehålla mig vid den saken, men jag har ansett det vara en lärdom för framtiden att erinra om det, ty det är en rätt viktig sak, att man inte får kasta fram dylika för de fackligt organiserade arbetarna vitala spörsmål bara som pjäser på politikens schackbräde, även om det sker i den välvilliga avsikten att genom en sådan manöver förlänga livstiden för en socialdemokratisk regering med något år, vilket ju för övrigt i detta fall inte lyckades.

Jag skall emellertid inskränka mig till att till sist säga, att ni kanske, mina herrar på den borgerliga sidan, i dag genomföra denna lag. Det antager jag, att ni göra. Jag upprepar det: jag kommer för min personliga del inte att taga detta så förfärligt djupt. Jag är övertygad om att hur man än fortsätter på den här vägen, även om det alltså skulle betyda en längre gående lagstiftning än den här, kan man ändå inte förhindra, att arbetarklassen genom sina fackliga organisationer kommer att göra sin mening hörd på ett fullt tydligt sätt. Men ni kunna naturligtvis försvara detta steg och förhindra utvecklingen, och framför allt när man här talar om att man skall närma arbetare och arbetsgivare till varandra genom denna åtgärd, så tror jag för min del inte på det. Jag ser tydlig utvecklingen på det ekonomiska området. Förhållandena skärpas. Det här är första steget, som togs för att på något sätt inrama de fackliga organisationerna under den politiska lagstiftningens makt och intressesfär. Och det är självfallet, att såsom ensamstående projekt är detta lagförslag meningslöst, men som de liberala motionärerna redan framhållit i motiveringen till sin motion, vilken gav upphov till skrivelse om lagstiftning i detta ärende, betraktade de lagstiftningen i denna punkt endast *som en första förberedande åtgärd*, och de säga tydligt och klart ifrån, att sedan vi inhämtat erfarenhet om verkningarna av denna lag, äro vi färdiga att gå vidare, och så menar man naturligtvis, att en vacker dag äro vi framme vid en lagstiftning även om intressefrågor. Då skulle jag endast vilja säga, att så vackert nu detta än kan hägra för ett borgerligt hjärta i detta ögonblick, är det dock illusioner, som aldrig gå i uppfyllelse. Detta för det första därför, att jag tror, att en dylik lagstiftning över huvud är omöjlig i det svenska parlamentet, åtminstone om ett år eller så omkring. Och för det andra, även om man skulle driva det dithän, att man genomför lagen i parlamentet kanske det inte skulle ha någon annan betydelse än att vi fingo uppleva samma förhållande, som man i dagarna genomlever i Norge. Där har man genomdrivit en lagstiftning om tvångsskiljedom även i intressetvister, men resultatet har blivit, att arbetarna inom byggnadsindustrien lägga ned arbetet trots att domstolen avkunnat sin skiljedom. När man har så brått med lagstiftningen att man går förbi utvecklingen, som ju där har skett, är det sannerligen inte ägnat att skapa gehör för sådana lagbestämmelser, som eventuellt kunna finnas nödvändiga. Huvudsaken för den svenska arbetarklassen, och jag tror också för det svenska samhället, skulle vara i detta ögonblick, att man inte av rent partipolitiska och taktiska motiv genomdreve en lagstiftning, som är för samhället och arbetsgivarna skäligen betydelselös men som, i den mån den har någon verkan, kan komma att trassla till arbetsförhållandena betydligt värre än de nu äro på detta område. Jag skulle till sist vilja säga, att man skall aldrig inbilla sig, att man genom att lägga de fackliga organisationernas göranden och låtanden på detta område under den politiska lagstiftningen kommer ifrån de realiteter, som ligga bakom hela förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare, så länge vi ha det nuvarande privatkapitalistiska systemet. Det är självfallet, att hur mycket man än i detta avseende lagstiftar tvingar arbetarklassens självbevarelsedrift fram sådana åtgärder, som äro nödvändiga för ett tillbörligt till-

varatagande av dess intressen. Det vittnar om en dålig praktisk blick och om obekantskap med verkliga förhållandena, sådana de gestalta sig i livet, när man kan tillmäta en lagstiftning av denna beskaffenhet en så avgörande betydelse, och när man vill göra gällande, att den skulle i nämnvärd mån medverka till en avspänning mellan de båda parterna på det ekonomiska området.

Herr talman! Även med utsikt, att det kanske inte har någon betydelse, hur riksdagen kommer att besluta i fråga om denna lag, hemställer jag ändå, inte bara i den svenska arbetarklassens intresse utan jämväl i det svenska samhällets intresse, att utskottets föreliggande förslag måtte avslås. Jag yrkar alltså avslag på detsamma.

Herr von Sydow: Herr talman! Om detta lagförslag har det redan yttrats många ord här i kammaren, många vackra och sanna ord, samt enligt min uppfattning många mindre riktiga ord och åtskilliga alldeles felaktiga. Emellertid anser jag sannolikt, att det finns en viss önskan hos ledamöterna av kammaren, att diskussionen snart måtte vara slut, men jag tror också, att herrarna skola förstå, att jag inte kan underlåta att yttra mig i denna fråga.

Emellertid är jag i mångt och mycket förekommen först av utskottets ärade ordförande herr Westman och efter honom av justitieministern. I fråga om själva lagförslaget innehåll, dess syfte och flertalet av dess viktigaste bestämmelser tillåter jag mig alltså återropa och instämma i vad dessa herrar här yttrat.

Här i vårt land, liksom såvitt jag vet i alla civiliserade länder, är uppfattningen den, att envar skall bära ansvaret för sina handlingar, bära moraliskt men även juridiskt och ekonomiskt ansvar för vad han gör. Det skall gälla varje myndig man eller kvinna, och det skall också gälla organisationer. Under dessa tider är det särskilt viktigt, att det gäller organisationer, bolag, sammanslutningar och föreningar. Nu är det emellertid så, att arbetarnas organisationer på grund av det sätt, varpå vår rättsskipning för närvarande är anordnad, faktiskt, om också inte rättsligt, äro fria från allt juridiskt ansvar för vad de göra i fråga om brytande av kollektivavtal. Ifall de göra sig skyldiga till strejker i strid mot gällande avtal, kunna de faktiskt inte ådömas något skadeståndsansvar. Det är alldeles riktigt, som herr Thorberg sade, att ett sådant ådömande är *teoretiskt* möjligt men det är minst lika riktigt som justitieministern sade, att det *faktiskt* är fullkomligt omöjligt. Dessa organisationer ha alltså i detta hänseende en privilegierad ställning. Jag säger icke, att någon avsikt förelegat från deras sida i den delen, men förhållandena ha fört fram utvecklingen därhän, att de kommit att åtnjuta ett privilegium i detta hänseende. Nu åsyftar denna lag att i det fallet jämställa dem med andra organisationer och andra medborgare här i riket, och det synes mig svårt att bestrida rättmätigheten av ett sådant yrkande. Det är ju även så, att i allmänhet, ifall det uppkommer tvist om tolkning och tillämpning av avtal här i landet, skall denna tvist gå till domstol och avgöras av domstol. Men på grund av organisationen av våra domstolar och innehållet i våra processlagar har denna utväg faktiskt i regel icke blivit användbar i fråga om tvister om tolkning och tillämpning av kollektivavtal. Då har man haft en annan utväg: man har haft våldets utväg, man har haft den utvägen att låta denna tolkningsfråga avgöras genom de inbördes styrkeförhållandena mellan parterna. Och detta kan heller inte vara riktigt i ett rättssamhälle, utan här måste ske en ändring, och det är detta, som detta lagförslag avser att åstadkomma. Emellertid, som nämnt, har det yttrats så mycket härom, att jag inte vidare skall fördjupa mig i resonemanger härom.

Jag skall i stället be att få något tala om de faktiska förhållandena i dessa frågor. Men innan jag gör det, så ber jag att få yttra några ord i anledning

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

därrav, att herr Thorberg här åberopat ett par yttranden av mig. Han sade, att jag en gång yttrat, att förhållandena här i Sverige, där vi sakna varje förbud mot strejker i anledning av tvister om kollektivavtals tolkning och tillämpning, äro minst lika goda — ja, kanske bättre — än i de länder, där man har en sådan lagstiftning. Något sådant yttrande från mig har icke förekommit, men jag tror, att jag kan förstå vad herr Thorberg åsyftar. Jag har en gång yttrat, att i Australien, där alla strejker och alla lockouter överhuvud taget äro förbjudna, äro efter ingångna meddelanden från landets myndigheter i alla fall strejker och lockouter vanligare än i de skandinaviska länderna. Men jag har icke gjort någon jämförelse mellan Sverige å ena sidan och t. ex. Danmark eller Norge och sådana länder å den andra.

Herr Thorberg yttrade också, att han hade anledning att tro, att jag var tämligen ljumt stämde mot denna lagstiftning. Nu vill jag säga herr Thorberg, att jag började syssla med dessa frågor år 1907. Jag började såsom kommittéledamot deltaga i arbetet på lagstiftning i detta ämne det året, och jag har på det hela taget med jämförelsevis korta avbrott på ett eller annat sätt sedermera varit sysselsatt med dessa spörsmål. Under hela tiden har jag konsekvent och oavlätligt från början av år 1907 och till den dag som i dag är förfäktat den meningen, att det ur rättslig synpunkt och även på grund av de faktiska förhållandena är nödvändigt, att vi få en sådan lagstiftning som den här ifrågavarande. Det har varit min mening hela tiden, och det är min mening även i dag; jag har aldrig sagt något annat. En annan sak är, att man naturligtvis kan hysa olika meningar i en eller annan detalj av frågan, och även kan jag förstå att man kan vara av olika mening, huruvida det är lämpligt att lägga fram ett lagförslag i en mindre del eller om man skall vänta tills man får hela lagkomplexet i ett slag. Men jag har aldrig någonsin hyst eller uttalat någon tvekan om att icke en lagstiftning, sådan som här föreslagits, är önskvärd.

Nu yttrade herr Thorberg också, att man inte har något behov av en lagstiftning som den ifrågavarande, och sådana yttranden ha vi hört många gånger. Herr Thorberg åberoende i detta sammanhang en statistik, som skulle ådagalägga det ringa antalet av de strejker, vilka ha sin grund i rättstvister, även om det ringa antal arbetare, dessa strejker berört. Ja, men det beror hur vederbörande föra statistiken. Nu vet herr Thorberg, att jag varken säger eller tänker, att landssekretariatet eller förbunden skulle föra en medvetet oriktig statistik. Det göra ni inte. Men här ha förhållandena kommit att gå i den riktningen, att de blivit mindre lättydda för en del av dem, som skola föra den statistiken, och detta därför att man begagnar termerna rättstvist och intressetvist. Rättstvist är i detta sammanhang, som vi veta, en tvist, som rör tolkningen eller tillämpningen av avtal. Intressetvister äro sådana, där det icke finns något rättsförhållande mellan parterna; det finns dem emellan icke något avtal utan blott faktiska motsatsförhållanden. Men man tolkar dessa begrepp på många håll på arbetarsidan så, att intressetvister äro tvister, där det på ena eller andra sättet finns ett ekonomiskt intresse för ena parten. På det område, där vi nu röra oss, är det emellertid aldrig fråga om andra tvister än sådana med rent ekonomisk betydelse, ty om rent abstrakta olika tankar kan det ju inte bliva tvist. Men på denna grund ha också, då man nu för statistik hos landsorganisationen eller hos förbunden, så gott som alla tvister rubricerats som intressetvister. Jag har nu för att bilda mig själv en uppfattning om detta gjort en undersökning hos arbetsgivarföreningen i fråga om arten av de öppna tvister — strejker och lockouter — vi varit invecklade i under de sista två åren. Den officiella statistiken är baserad på landssekretariatets statistik, detta därför att vår statistik endast kan omfatta våra egna tvister, under det man på arbetarsidan kan taga med många flera tvister. Jag har då funnit, att åren

1926—1927 förekommo rättstvister, som föranledde öppen konflikt (strejk eller lockout) till ett antal av 111 men intressetvisternas antal uppgick till allenast 75. I själva verket äro rättstvisterna till antalet flera än intressetvister-
na, men det är i alla fall ett alldeles otvetydigt och oförnekligt faktum, att fastän intressetvister-
na varit färre, de omfattat ett mycket större antal arbetare. Räknar man efter detta antal ha intressetvister-
na haft ofantligt mycket större betydelse än rättstvisterna. Det behö-
ver ju bara komma en lockout på grund av intressetvist, som omfattar 5,000 arbetare eller så omkring, så stiga siffrorna. Nu kan man ju säga, att denna min statistik icke har kontrollerats, men jag har erbjudit herr Thorberg att skicka upp en man till arbetsgivarföreningens byrå och gå igenom hela materialet, konvolut efter konvolut. Jag upprepar detta erbjudande. Skicka bara upp en man, gör det herr Thorberg, så skall herr Thorberg få se, att statistiken är alldeles riktig!

Ja, så säges det också, att man inte behöver denna lagstiftning — åtminstone inte i fråga om påföljder för avtalsbrott — på den grund, att man ju har den vägen att gå, att man med varandra träffar frivilliga avtal om skiljedom. Ja, det kan man göra. Vi ha även gjort så i många fall, till exempel i byggnadsbranschen, och vi ha gjort det i en så stor och viktig industri som verkstadsindustrien. Svagheten i en sådan anordning ligger emellertid däri, att man nog kan få till stånd ett avtal om att sådana tvister skola gå till skiljedom, men ifall inte avtalet respekteras, ifall ena parten vägrar att gå till skiljedom eller vägrar att ställa sig avkunnad skiljedom till efterrättelse, då står man där, och man kan inte göra något åt saken. Därför är det också absolut nödvändigt att vid sidan av det frivilliga skiljedomsförfarandet anordnas ett verkligt domstolsförfarande, där en medvetet tredskande part kan av statens myndigheter tvingas att fullgöra sina skyldigheter.

Nu försäkrar herr Thorberg, att man är skrupulöst nog att följa kollektivavtalen på arbetarsidan, och han gjorde gällande, att praktiskt sett förekommer det inte, att de inte följas. Ja, jag skulle önska, att det vore så, men så är det inte. Vi veta alla, att det inte är så. Herr Thorberg frågade, om förhållandena verkligen voro olidliga i detta avseende. Nej, svarar jag, olidliga äro de inte överhuvud taget. Inom stora delar av det industriella rättslivet iakttagas kollektivavtalen noggrant, men det finns andra områden, där förhållandena äro, om icke olidliga, dock sådana, att de börja närma sig olidlighetens gräns. Herr Thorberg vet vilka områden jag åsyftat, byggnadsindustrien och närliggande branscher. Där förekommer det gång på gång, att en part vägrar att följa avtalet, vägrar att gå in på skiljedom eller kanske, om skiljedomstolen ändock tillsättes, vägrar att ställa sig skiljedomen till efterrättelse. Ja, så går man till de högre organisationerna, till förbunden och begär deras utlåtande. De komma då med mer eller mindre svävande uttalanden, och sedan har man endast att gå till landssekreteriatet. Landssekreteriatet har alltid i det fallet visat sig lojalt och sagt, då det gällt en sådan tredskande: vi hysa icke sympati med denne mans eller dessa mäns handlingssätt. De borde följa avtalet, men när de nu inte följa det, kunna vi inte göra något åt saken. Det är också riktigt, att landssekreteriatet ingenting kan göra, ty landssekreteriatet är ingen myndighet med tvångsmakt över förbunden. Men därför förhåller det sig på det av mig nu angivna sättet — det kan från arbetarorganisationernas sida icke bestridas.

Nu vill jag gärna uppta herrarnas tid med att redogöra för några särskilda fall, men bara för att ge herrarna en bild av, hur det verkligen är, skall jag be att få säga några ord om ett och annat fall. För någon tid sedan börjades ett bygge för ett stort affärshus, det var Paul U. Bergströms stora komplex vid Drottninggatan, som herrarna minnas. Det var en bygmästare, som hade arbetet, och arbetarna betalades enligt avtalet efter ackordsystem. Allt eftersom arbetet framskred, lyfte de sina timlöner, och när ett visst ackordsarbete

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

var slut, skulle de få sitt ackordsöverskott. Så en gång var det ett lag arbetare, som fick ett ackordsöverskott med något över 19,000 kronor, som de kvitterade, varefter arbetet fortgick. Sedermera lämnade dessa arbetare bygget frivilligt och alldeles lojalt och gingo till ett annat bygge. Men efter ett år framställde murareförbundet krav hos byggmästaren, att han skulle ge detta lag arbetare ytterligare 300 kronor — det var närmare bestämt 299 kronor 77 öre. Därtill sade byggmästaren: »Nej, det gör jag inte. De ha lämnat arbetet och fått sin avlöning, de ha fått vad de skola ha, jag betalar inte mer.» Då förklarades strejk, och arbetet vid hela komplexet blev stående. Detta var ett avtalsbrott, ty det fick efter avtalet inte bli strejk i sådana fall, utan tvisten skulle gå till skiljedom. Byggmästaren begärde skiljedom och det blev skiljedom. Skiljedomstolen förklarade, att byggmästaren var fri från detta krav, han var inte skyldig att betala dessa 299 kronor 77 öre. Då trodde man, att saken var klar och att arbetet skulle tagas upp. »Nej», sade arbetarna, »vi bry oss inte om skiljedomen, vi skola ha pengarna.» — »Jaså», sade byggmästaren, »ja, det det kommer aldrig i fråga, att jag betalar dessa pengar.» Så stod bygget i tre månader; därefter betalades pengarna och arbetet kom igång. Vem betalade pengarna? Ja, inte byggmästaren, men man förstår, att det var andra personer, som voro i hög grad intresserade av att detta miljonbygge inte skulle få stå i det oändliga för denna struntsummas skull utan betalade beloppet, fast de inte hade någon skylighet därtill. Mot all rätt drevo alltså arbetarna sin vilja igenom. Jag frågar nu herr Thorberg: Är detta ett bevis på vad herr Thorberg sade att arbetarna alltid skrupulöst noggrant fullgöra sina avtal och absolut aldrig tilltvinga sig mer än de äro berättigade till? Nej, detta är en bild ur verkligheten. Så tillgår det här i Stockholm, och det är inte ett enstaka fall, utan det kan framdragas många sådana. Det var förresten ett fall här-omdagen — ja, inte precis häromdagen, men helt nyligen i alla fall. Vid ett bygge, jag tror vid Birgerjarlsgatan, upphörde arbetet största delen av en dag på grund av regn. Sedermera, när arbetet kom igång igen, ville arbetarna ha betalt för väntetid för den dagen. »Nej», sade byggmästaren, »det är jag inte skyldig till enligt avtalet», och så strejkade arbetarna. Nu skall det efter avtalet inte få strejkas av en dylik anledning, utan saken skulle gå till skiljedom. Den gick också till skiljedom, och skiljedomstolen förklarade, att byggmästaren inte var skylig att betala ut summan. Denna skiljedom avkunnades den 19 november i fjol, men arbetarna sade på samma sätt här: »Det är mycket bra, men vi bry oss inte om skiljedomen, vi lyda den inte.» Sedan har bygget legat nera hela tiden för denna struntsummas skull till i lördags. Då fick byggmästaren meddelande om att blockaden var hävd. Ja, varför var den hävd? Tro herrarna, att det har något sammanhang med detta lagförslag? Tro herrarna, att därför att lagförslagets öde skulle avgöras i riksdagen, det kanske ansågs inoportunt, att denna påtagligt avtalsstridiga strejk skulle pågå? Ja, det vet jag inte. Faktum är, att blockaden är hävd, men lika faktiskt är, att några arbetare får byggmästaren inte. Arbetet är inte igång. Han har försökt att få arbetare och tillkännagivit som vanligt, att det är tillgång till arbete för yrkesskickliga murare o. s. v., men ingen har anmält sig. Han har gått till fackföreningen och frågat: Varför får jag inga arbetare? Där säger man, att det är brist på murare, det finns inga lediga. På samma gång tillkännager deras statistik, att det går hundra murare lediga i Stockholm.

Ja, detta är fall ur det verkliga livet, som jag tycker påtagligt ådagalägga, att en lagstiftning, sådan som den här ifrågasatta, är behöfvig. Förresten är det inte bara i byggnadsbranschen, som det är på detta sätt. Man kan ta andra branscher, man kan ta t. ex. verkstadsindustrien. Där finns det flera fall. Herrarna ha kanske läst i tidningarna, att det är strejk av gjutarna vid Kockums verkstad i Malmö. Det är en absolut avtalsstridig strejk, det kan ingen för-

neka och ingen har förnekat det heller, ty enligt avtalet skall det i sådana fall förhandlas i åtskilliga instanser, och om man inte blir enig, skall det gå till skiljedom. Men detta har inte skett.

Nu säger man på arbetarsidan, att ifall man antar denna lagstiftning, så komma arbetarna troligen att inte vidare vilja ingå några kollektivavtal, eller åtminstone är det fara värt, att de inte vilja göra de. Men jag tror inte mycket på denna fara, möjligen som en övergående företeelse, men inte annars. Dels är det, som herr justitieministern yttrade, så, att kollektivavtalet är av det värde för arbetarna, att de helt säkert inte avstå från det, och det står i så nära samband med hela organisationsrörelsen, att man har svårt att tänka sig, att man skulle vilja upphöra därmed. Men därtill kommer en annan omständighet, och det är, att under de sista 20 åren vet jag inte någon strejk eller någon lockout i detta land, som inte slutat med kollektivavtal. Jag kan inte se, att kollektivavtalen skulle kunna upphöra här i landet utan att strejkerna också upphörde. Ett sådant resultat av denna lagstiftning skulle jag hälsa såsom i hög grad lyckligt. Men så kommer inte att ske. Börjar man arbeta utan avtal, så är det strejk inom en eller ett par månader. Den strejken måste sluta en gång, och den kan inte sluta på annat sätt än genom en kollektiv uppgörelse. Jo, det finns ett exempel i annan riktning: det var storstrejken 1909. Den rann ut i sanden, det blev ingen kollektiv uppgörelse, men det var därför, att det var en så fullständig débacle för arbetarna, att fastän icke något avtal var gällande, så togo de arbete på de villkor, som bjödos av arbetsgivarna. Något annat exempel känner jag inte.

Jag ber emellertid att få säga några ord också med anledning av herr Lindleys yttrande. Herr Lindley sade, att i den bransch, som står under herr Lindleys ledning, har man haft ett mycket stort antal tvister och dessa tvister ha så gott som alla uppgjorts genom godvillig överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetare eller deras organisationer och endast i ett fåtal fall ha de gått till skiljedom men inte föranlett någon öppen konflikt, i allmänhet åtminstone. Detta är sant, och jag vill inte säga annat än att transportarbetarförbundet alltid mycket noggrant hållit på att avtalen skola följas. Några sådana saker, som jag talade om beträffande byggnadsarbetarna, ha absolut inte förekommit inom transportarbetarförbundet. Dessutom har förbundet och dess ledning en livlig känsla av att man bör göra upp småsaker i godo utan att gå till öppen konflikt. Men jag kan inte tänka mig, att detta skulle upphöra, om vi finge en arbetsdomstol. Varför skulle vi gå dit? Låt oss göra som förut. Jag är övertygad om att herr Lindleys farhågor i detta avseende äro obefogade. Ifall lagen genomföres, blir det precis samma förhållande i detta avseende som nu. Herr Lindley uttalade också en farhåga för att denna lag, om den kom till stånd, skulle ha en för arbetarparten mycket ofördelaktig inverkan på den s. k. paragraf 23; arbetsgivarna skulle kunna göra vad som helst i fråga om avskedande av arbetare. Nu får en arbetare inte avskedas, så att föreningsrätten kränkes, men herr Lindley tror att efter lagens genomförande en arbetsgivare, som vill avskeda en arbetare därför att han varit verksam i sin förening, skulle kunna komma och säga till en arbetare: Ni är avskedad därför, att ni har en ful uppsyn, eller någonting i den vägen och sedan få rätt i domstolen. Men jag måste säga herr Lindley, att det blir bra mycket svårare i framtiden, om denna lag går igenom, än det är nu, att kringgå avtalets bestämmelser i denna del, ty nu skall visserligen en förhandling äga rum, men kommer denna lag till, så blir det en verklig domstolsförhandling. Där bli vittnen hörda på ed; där kan domstolen höra arbetsgivarens ingenjörer och förmän och allihop. Det blir en helt annan procedur, och det blir vida svårare för arbetsgivaren att kringgå avtalets bestämmelser, om han skulle vilja försöka det. Jag tycker, att lagen är till fördel för arbetarna i detta avseende.

Lagföreläggning om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Jag ber också att få säga några ord i anledning av herr Reuterskiölds anförande. Herr Reuterskiöld hade två anmärkningar mot lagförslaget. Först och främst beträffande domstolen. Herr Reuterskiöld erinrade om att två medlemmar av domstolen skulle utses efter förslag av svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd. Där ser man, sade han, det blir således en industriellt betoad representation för arbetsgivarna. Nu är detta ett misstag av herr Reuterskiöld. Varför man har tagit svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd och inte svenska arbetsgivarföreningen är just för att domstolen inte skall bli uteslutande industriellt betoad, ty svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd är valt av svenska arbetsgivarföreningen, lantarbetsgivarföreningen och Sveriges redareförening. Det är alltså för att få en vidsträcktare basis och låta lantmännen komma med, som det är gjort på detta sätt. Vidare trodde herr Reuterskiöld, att det skulle kunna bli obstruktion på arbetarsidan i fråga om förslag till representation för arbetarna i domstolen. Någon sådan farhåga hyser inte jag. Jag anser mig känna till arbetarnas organisationer ganska väl, och jag är övertygad, att de äro för lojala för att göra sig skyldiga till en sådan obstruktion. Det hördes ju också av herr Thorbergs anförande, att herr Thorberg var av samma mening som jag. Herr Thorberg yttrade, att avlöningen till dessa representanter var något svag, så att det kanske bleve svårt att få med dem man verkligen ville ha, men herr Thorberg yttrade inte ett ord, som gav anledning att tro annat än att man skulle försöka att få dem. Jag tror, skall jag säga herr Thorberg, att det är inte så svårt, ty även om ni inte kunna få förtroendemän, som äro i tjänst, så ha ni väl en del sådana, som äro pensionerade och som inte ha något emot att få 4,000 kronor som ett tillskott till pensionen. Jag tror nog, att det skall lyckas för herrarna utan vidare svårighet.

Herr Reuterskiöld hade också den uppfattningen, att det var en brist i lagförslaget att kollektivavtalen gävos företräde framför de enskilda arbetsavtalen generellt och utan undantag. Kollektivavtalens rättsliga betydelse blev fullständigt klarlagd först i den tyska rättsvetenskapen för en 25 år sedan eller något sådant, och denna uppfattning har sedermera gått igenom i alla länders rättsuppfattningar och efter vad jag tror i alla lagar, som finnas på hithörande område, och även i alla de svenska lagförslagen. Kollektivavtalets betydelse är just den, att man sluter ett avtal generellt, överenskommer generellt om löner m. m. och sedan inte får sluta andra avtal, som upphäva eller som strida mot detta. Så har alltid dess betydelse angivits, och jag har svårt att tänka mig, att man skulle gå ifrån den. Nu sade herr Reuterskiöld: Men hur går det då med en del enskilda, t. ex. lantmän, som inte vilja vara med om detta? Skola de inte få tillstånd att, fastän de äro med i kollektivavtal, sluta enskilda avtal stridande däremot? Det tror jag skulle förstöra det hela, men vilja de inte vara med om kollektivavtal, så få de väl gå ut ur lantmännens föreningar, och då slippa de att delta i deras kollektivavtal.

Jag ber att få tillägga ett par ord. Det har i högerpressen synts beklaganden över att andra lagutskottet vidtagit vissa lindringar och jämkningar i Kungl. Maj:ts förslag. Jag får säga, att dessa yttranden i pressen enligt min tanke äro obefogade. Högermännen i utskottet ha också varit med om lindringarna, och jag kan inte inse, att de i själva verket innebära något minskande av lagens effektivitet, men de kunna vara ägnade att i någon mån dämpa den animositet mot lagen, som onekligen förefinnes. Det är bestämmelsen, att skadeståndet för en enskild arbetare inte kan sättas högre än 200 kronor. Jag kan försäkra herrarna att på arbetsgivarsidan har man aldrig tänkt att få en enskild arbetare dömd till något skadestånd; hela den saken frågar man bra litet efter. Jag förstår, att det är nödvändigt för systemets skull, att det finns en dylik bestämmelse i lagen, men om man sedan sätter 200 kronor eller 300 kro-

nor därvidlag, är det alldeles likgiltigt ur arbetsgivarsynpunkt. Jag har alltså ingenting alls emot denna ändring. Så har man också vidtagit en uppmykning i fråga om skadeståndets beräkning. Det är också riktigt: därvidlag har man lämnat åt domstolen att pröva saken med större frihet än förut. Det tror jag är klokt. Slutligen är det en ändring, där jag visserligen tycker, att ändringen är riktig, fastän jag anser, att hela stadgandet aldrig borde ha stått i lagen. Det är beträffande vitena. Denna sak har på sina håll i pressen refererats så, att enligt utskottsförslaget få böter inte förvandlas till fängelse. Böter förekomma inte i denna lag, de få inte förekomma. Det ordet är aldrig brukat i lagen. Det står däremot i den processuella lagen, lagen om arbetsdomstol, liksom det står i allmänhet i liknande lagar, att denna domstol har rätt att förelägga vite, och det förklaras så i motiven, att parter och vittnen kunna åläggas vid vite att komma tillstädes eller fullgöra domen. Detta gav anledning till farhågor på arbetarsidan, där man fruktade, att stadgandet skulle kunna användas så, att arbetare, som strejkade, skulle kunna föreläggas vid vite att återupptaga arbetet, och i fall de inte fullgjorde vitet, skulle det förvandlas och de skulle alltså sättas i fängelse. Det var ju aldrig meningen, något sådant är aldrig ifrågasatt, men man ansåg då, att det var bäst att sätta in ett stadgande, att vite inte fick förvandlas till fängelse. Det tyckte jag var riktigt, men jag har också ansett det onödigt, att hela denna bestämmelse om vite står i den processuella lagen; det hade varit bättre, om den varit borta.

Om jag således, mina herrar, i stort sett kan rösta för bifall till Kungl. Maj:ts förslag, så har jag dock ett par anmärkningar mot detsamma, som jag framfört i en motion. Högerns representanter i lagutskottet ha anslutit sig till denna motion i en samfällid reservation. Först är det den fråga, som herr justitieministern berörde, nämligen i vad mån ett kollektivavtal binder kontrahenterna på samma sida gentemot varandra eller gentemot den högre organisationen. För att herrarna skola förstå, vad som egentligen menas med detta, skall jag ta ett exempel och detta då från arbetsgivarsidan, som jag känner bäst till. Herr Thorberg yttrade sig också om detta, och han hade en riktig uppfattning om saken. Det är t. ex. så, att man sluter ett riksavtal, det berör en massa arbetare, kanske många tusen, och lönen fastställs till vissa belopp för olika kategorier arbetare efter vad de ha för arbete och för bostadsort m. m. Sedermera tar sig emellertid en arbetsgivare för att höja dessa löner väsentligt i syfte att locka till sig arbetare från sina konkurrenter. Det blir sådana tider, att det är ont om arbetare. Det begagnades under kristiden i mycket stor utsträckning, mindre här i landet, mer i våra grannländer, att inom ett riksavtals område en arbetsgivare bjöd arbetarna hos konkurrenterna t. ex. 25 procent mer, om de ville komma till honom. Är detta förbjudet enligt kollektivavtalet eller inte? Det har varit mycket olika meningar om den saken, men vi ha alltid hållit på att det är förbjudet. Man har svårt att få något autentiskt avgörande. Herr socialministern tycks egentligen vara av samma mening som jag och de sakkunnigas förslag upptog en bestämmelse om att kollektivavtal skulle binda även kontrahenter på samma sida gentemot varandra och den överordnade organisationen. Denna bestämmelse är emellertid utesluten ur Kungl. Maj:ts förslag på, som herr justitieministern anför, formella grunder. Man anser, att detta inte hör till kollektivavtalslagstiftningen utan till föreningsrättslagstiftningen och att sådana frågor inte böra gå till arbetsdomstolen utan till annan domstol. Ja, jag säger inte annat än att justitieministern har teoretiskt sett goda grunder för sin uppfattning, men praktiskt taget är det i hög grad önskvärdt, att frågan blir löst, och skall man vänta tills vi få en lagstiftning om föreningsrätt, så får man nog vänta mycket, mycket länge, och då blir denna fråga svävande hela tiden. Jag tror för min del, att det är fördelaktigt, om sådana tvister komma till arbetsdomstolen. De kunna svårligen

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

avgöras utan tolkning av kollektivavtalet, och denna tolkning tillkommer ju arbetsdomstolen. Jag skall sålunda ta mig friheten att, då vi komma till 2 §, yrka bifall till denna reservation.

Men så en sak, som är viktigare, och den rör 8 § i utskottsförslaget eller 9 § i Kungl. Maj:ts förslag; det gäller frågan, vilka stadganden i lagen, som skola ges tvingande natur, så att parterna inte genom överenskommelse sinsemellan kunna sätta dem ur kraft. De sakkunniga hade föreslagit, att flera paragrafer skulle få denna natur, bland annat 8 §, om skadestånd, men detta förslag upptogs inte av Kungl. Maj:t utan Kungl. Maj:t strök det ur denna paragraf och bibehöll det endast beträffande arbetsfredsparagrafen, d. v. s. skyldigheten att inte förklara strejk eller lockout i strid med kollektivavtalslagen. Därav följer nu, att ifall parterna överenskomma om att det inte skall bli något skadestånd alls för avtalsbrott eller sådant, ja, då är denna överenskommelse giltig, då kan något skadestånd icke ifrågakomma, då är hela lagen satt ur funktion. Nu är det givet, att ur arbetsfredssynpunkt är denna bestämmelse i hög grad betänkelig, ty det kan ju mycket lätt förutses, med den stämning gentemot lagen, som man finner rådande på arbetarsidan, att varje gång det skall träffas ett nytt kollektivavtal krav kommer att framställas på att i avtalet lagen skall sättas ur funktion. Och detta blir ju ett tvisteämne, som jag är rädd för blir i hög grad riskabelt för arbetsfreden. I detta fall tror jag det vore mycket riktigare och klokare, om Kungl. Maj:t följt de sakkunniga. Jag vill vidare säga, att när Kungl. Maj:t bibehåller den tvingande karaktären av den paragraf i arbetsfredslagen, som förbjuder strejk och lockout i vissa fall, så blir ju detta stadgande fullkomligt svävande i luften, så snart parterna kunna överenskomma och säga till varandra: Ja, vi få inte bryta mot stadgandet, men bryta vi mot detsamma, så får det inte bli någon påföljd. Denna paragraf är alltså berövad sin tvingande natur. Vill man verkligen ha en lagstiftning, som främjar arbetsfreden, så bör man enligt min tanke följa den väg, som de sakkunniga anvisat och som jag för min del yrkat bifall till i min motion och reservation. Jag skall emellertid framföra detta yrkande, då vi komma till 8 §.

Herr talman, jag yrkar alltså bifall till 1 § i lagen.

Då tiden nu var långt framskriden och flera talare funnos anmälda, beslöts på framställning av herr talmannen att den fortsatta överläggningen angående förevarande paragraf skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmäldes och godkändes sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 232, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 238, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlöningsanslag under riksstatens fjärde huvudtitel m. m. jämte i ämnet väckta motioner;
nr 240, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till främjande av bostadsproduktionen; samt

nr 241, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till medicinalstyrelsen m. m.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 243, till Konungen angående hotell- och restaurangpersonalens samt badhuspersonalens anställningsförhållanden m. m.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

- nr 64, angående ändrade bestämmelser rörande vägsyn;
- nr 65, rörande lag om ändrad lydelse av 18 och 19 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.;
- nr 66, rörande förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften, m. m.;
- nr 67, rörande fortsättande av aktiebolaget Jordbrukarbankens rörelse;
- nr 68, rörande vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;
- nr 69, rörande upphävande av förbudet mot tillsättning av sackarin till malt-dryck;
- nr 70, rörande ändring av rubriken 1135 i gällande tulltaxa;
- nr 71, rörande revision av rusdrycksförsäljningsförordningen och därmed sammanhängande författningar m. m.;
- nr 72, rörande förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 om arvskatt och skatt för gåva;
- nr 73, rörande utbyggande av den frivilliga försäkringen enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;
- nr 74, rörande användande av riksbankens vinst för år 1927;
- nr 75, rörande förslag till lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m. m.; samt
- nr 76, rörande lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 12 maj 1917 om expropriation.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

- nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kommunala flickskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;
- nr 156, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen framlagda förslag angående privatläroverken jämte en i ämnet väckt motion;
- nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda läroanstalter;
- nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring och tillfälligt lönetillägg åt vissa befattningshavare vid bergsskolorna i Filipstad och Falun;
- nr 159, i anledning av väckta motioner om tillfällig löneförbättring åt lärare vid folk- och småskolor samt högre folkskolor;
- nr 160, i anledning av väckt motion om tillfällig löneförbättring för lärare vid folkhögskolor;
- nr 161, i anledning av väckt motion om provisoriskt lönetillägg åt vissa befattningshavare vid de allmänna läroverken och andra läroanstalter m. m.;
- nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet jämte i ämnet väckta motioner;
- nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Malmö asyls område m. m.;

nr 169, i anledning av väckt motion angående statsbidrag till driftkostnaderna vid vissa i lagen om fattigvården föreskrivna anstalter;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till hospitalsbyggnader m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning i fråga om anslaget till provisoriskt underhåll av nedlagda kasern-etablissemang;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till visst avtal mellan kronan och Sala stad;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Örebro stad;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till visst avtal mellan kronan och Vänersborgs stad m. m.; samt

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m.;

bankoutskottets utlåtande nr 58, angående viss ändring i bankoreglementet;

första lagutskottets utlåtande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt föreståndare och lärare vid lantmannaskolor, lanthushållsskolor och lantbruksskolor.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades fröken *Hesselgren* för tiden från och med den 29 innevarande månad till riksdagens slut för fullgörande av offentligt uppdrag.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 4.56 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 25 maj e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Fortsattes överläggningen angående 1 § i det av andra lagutskottet i utlåtan- *Lagförslag om*
de nr 36 framställda förslaget till lag om kollektivavtal. *kollektivavtal*
m. m.

(Forts.)

Herr **Hansson, Sigfrid**: Herr talman! Därest man hade kunnat hoppas, att sakskalet skulle hava haft något att betyda i en debatt som den här, så skulle jag hava beklagat, att inte flera av kammarens ledamöter infunnit sig i god tid till detta plenum, ty jag vågar verkligen hysa den meningen, att jag kan framföra en och annan saklig synpunkt, som måhända skulle kunna ha någon betydelse vid ståndpunktstagandet i detta ärende.

I sitt om stor erfarenhet och djup ansvarskänsla vittnande anförande har herr Thorberg påvisat, att den föreslagna kollektivavtalslagen icke blott är obehörlig ur arbetsfredens och rättsordningens synpunkt, utan även torde kunna befaras komma att äventyra kollektivavtalet självt.

Jag delar den uppfattning, som herr Thorberg gjort sig till tolk för, vilken, såsom kammarens ledamöter torde ha observerat, icke förestavades av någon ovilja mot skiljedomsförfarande i rättstvister på det område, som lagförslaget tagit sikte på, utan endast vände sig mot, att man genom en illa förberedd tvångslagstiftning hämmar en på parternas frivilliga medverkan grundad utveckling.

Ehuru herr Thorberg synnerligen ingående kritiserat lagförslaget, vågar jag taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för att göra några anmärkningar. Jag tillåter mig då först beröra en sak, som inte finnes i förslaget, men som otvivelaktigt är värd en stunds eftertanke. På sid. 56 i den kungl. propositionen förekommer följande: »En fråga, som icke beröres i utkastet, är spörsmålet vilka organ äga behörighet att för förenings räkning träffa kollektivavtal. Även denna frågan är att bedöma enligt allmänna rättsregler. Särskilt komma härvid i betraktande de grundsatser, som gälla inom föreningsrätten. I vissa fall torde även reglerna om så kallad ställningsfullmakt böra komma i tillämpning.» Detta gäller nu själva utkastet, de sakkunnigas utkast, men i den kungl. propositionen har samma sak också lämnats öppen. Med anledning av detta uttalande i propositionen tillåter jag mig att fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som ligger oss ganska nära. Vi torde ännu ha i friskt minne den mycket omfattande och långvariga lockouten inom pappersmasseindustrien. Medlingskommissionen gjorde som bekant upprepade och energiska försök att bringa denna mycket ödesdigra arbetskonflikt ur världen. I hopp om att kunna skapa nödiga förutsättningar för en uppgörelse vädjade den vid ett tillfälle till parterna att utrusta sina delegerade med fullmakt för att på det sättet bereda möjlighet att göra upp vid underhandlingsbordet. Med stor majoritet vägrade arbetarna att lämna en sådan fullmakt till sina delegerade. Arbetsgivarparten hade ju redan utrustat sina delegerade med fullmakt. Sedan arbetarna efter någon tid me-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

delst allmän omröstning omkullkastat ett nytt medlingsförslag, inträffade ju det märkliga förhållandet, att deras underhandlingsdelegerade i strid mot det i fullmaktsfrågan fattade beslutet medverkade till en definitiv uppgörelse med arbetsgivarparten, d. v. s. pappersmasseindustriarbetarnas underhandlingsdelegerade slöto ett kollektivavtal med arbetsgivarna.

Låt oss gå ut ifrån, att den nu föreslagna kollektivavtalslagen då funnits. Låt oss vidare göra det antagandet, att pappersindustriarbetarna hade vägrat att i enlighet med det av delegerade upprättade kollektivavtalet återupptaga arbetet, vilket mycket väl kunde hava inträffat — och inträffade förresten vid ett par av fabriker. Arbetsgivarparten skulle väl knappast utan vidare hava kunnat finna sig i att avtalet på det viset sattes ur kraft, och man har ganska grundad anledning att antaga, att därest den nu föreslagna lagen hade funnits, så hade de använt de möjligheter, som lagen lämnar, att väcka åtal mot pappersindustriarbetarförbundet för avtalsbrott, i syfte att få fram ett skadestånd. Jag vet ju ej, hur arbetsdomstolen skulle förfara i ett sådant fall. Det skulle vara intressant att höra herr justitieministerns mening därom, men jag skulle nästan tro, att den hade måst antingen förklara, att detta kollektivavtal icke hade blivit upprättat i laglig ordning, d. v. s. att arbetarnas underhandlingsdelegerade icke hade haft befogenhet att träffa ett sådant avtal, eller också hade naturligtvis arbetsdomstolen nödgats konstatera ett avtalsbrott och då också i konsekvens därmed ådömt arbetarparten, då närmast pappersindustriarbetarförbundet, ett större eller mindre skadestånd. Och i det senare fallet, d. v. s. om det skulle ha blivit fråga om ett skadestånd, så hade ju faktiskt det orimliga inträffat, att pappersmassearbetarna direkt eller indirekt, kanske både direkt och indirekt, fått betala skadestånd för brott mot ett avtal, som de icke hade varit med om att sluta. I det fall, att arbetsdomstolen hade förklarat, att arbetarnas underhandlingsdelegerade saknat befogenhet att sluta ett sådant avtal, hade naturligtvis konsekvensen blivit den, att avtalet bort elimineras och att denna för vårt näringsliv mycket ödesdigra arbetskonflikt hade fått fortsätta. Den allmänt efterlängtade och eftersträfvade arbetsfreden hade omöjliggjorts. Säkert är i varje fall, att förbundsledningen icke skulle ha vågat taga på sitt ansvar att träffa denna betydelsefulla uppgörelse, därest den föreslagna lagen funnits vid ifrågavarande tillfälle, ty utsikterna till att arbetarna icke hade böjt sig för deras åtgärd, utan fortsatt arbetsinställelsen och därmed också risken av ett avtalsbrott med påföljande skadestånd skulle naturligtvis, så vitt jag kan förstå, hava förhindrat arbetarnas delegerade att vara med på en uppgörelse under sådana förhållanden. I varje fall hade väl delegerade nödgats ställa sig mycket betänksamma mot den invit, som medlingskommissionen vid det tillfället gjorde. Man kan naturligtvis däremot invända, att en liknande risk skulle de förmodligen löpa redan under nuvarande rättssystem, d. v. s. att därest icke arbetarna hade rättat sig efter uppgörelsen, så skulle kanske även med nuvarande rättsregler motparten hava kunnat bli stämd för avtalsbrott och ådömd skadestånd. Jag är ej tillräckligt inne i juridiken för att kunna bilda mig ett bestämt omdöme på den punkten. Men vad som står mycket klart för mig är, att om denna lag hade funnits, så hade man kunnat riskera antingen, att pappersindustriarbetarförbundets ledning hade kunnat åsamka sitt förbund ett skadestånd, eller ock, vilket kanske är det mest antagliga och ur samhällssynpunkt kanske också mest anmärkningsvärda, icke hade vågat att medverka till den uppgörelse, som då träffades.

Vad angår skadeståndsbestämmelserna i lagförslaget ber jag att få erinra om, att jag vid detta ärendes behandling i andra lagutskottet försökt intressera utskottet för en sådan uppfattning, att man icke skulle stadga påföljd i form av skadestånd. Jag har nämligen ansett, att det skulle vara tillräck-

ligt, att man hade en lagstiftning — om man nu överhuvud taget skulle ha en sådan — som kunde verka på det viset, att parternas rättstvister obligatoriskt bleve föremål för skiljedomsförfarande. Domstolen finge pröva de fall, som förelades densamma, avkunna sin dom, och jag tänkte mig, att man i så fall kunde nöja sig med en s. k. moralisk press på parterna i syfte att få dem att rätta det olagliga, avtalsstridiga förhållandet. Detta förfarande skulle verka på det viset, tänkte jag mig, att parterna skulle vara så måna om sitt anseende, att de skulle draga sig för att göra sig skyldiga till avtalsbrott. Från juristhåll har man påpekat, att en sådan ordning vore orimlig, ty en tvångsbestämmelse om obligatoriskt skiljedomsförfarande utan påföljd skulle bli detsamma som ingenting alls. Häremot har jag vågat invända, att vi redan slagit in på den principen, t. ex. beträffande förlikningsmannalagen, där det finnes en bestämmelse, som ålägger parterna att infinna sig till förhandlingar på förlikningsmannens kallelse, men icke stadgar någon påföljd, därest parterna icke skulle hörsamma en sådan skyldighet.

I detta sammanhang tillåter jag mig att återupprepa ett uttalande, som har gjorts av en av vårt lands främsta experter på kollektivavtalsrättens område, nämligen professor Östen Undén. Han har bl. a. yttrat: »Vid betraktelser över skadeståndsansvar på grund av kollektivavtals åsidosättande inmänga sig ofta synpunkter, hämtade från andra rättsområden. Man uppfattar lätt kollektivavtalet såsom ett avtal om tillhandahållande av arbetskraft och fackföreningarna såsom ett slags ekonomiska företag med uppgift att träffa avtal om sådan leverans. Men arbetarorganisationen garanterar inte genom kollektivavtalet arbetsgivaren att erhålla arbetskraft under avtalstiden, lika litet som arbetsgivaren i avtalet utfäster sig att tillhandahålla arbetstillfällen genom att ha driften i gång. Skadeståndsansvaret kan därför inte heller få samma uppgift som t. ex. i fråga om köpavtal och andra rent ekonomiska transaktioner. Detta erkännes för övrigt indirekt även i propositionen, i det att vanliga grundsatsen för skadeståndets utmätande ha uppgivits. Lagförslaget medgiver arbetsdomstolen att nedsätta skadeståndet under den lidna skadans verkliga belopp eller att helt befria en svarande från skadestånd, trots avtalets åsidosättande. Men propositionen har inte varit följdriktig nog att släppa hela skadeståndsbegreppet.»

Man invänder, att någon påföljd för avtalsbrott måste stadgas. Först och främst är denna invändning ingalunda obestriddig, säger professor Undén och fortsätter: »Vi ha sedan 1920 haft en lag om central skiljenämnd i arbetstvister, vilken nämnd i regel icke haft att utdöma skadestånd, enär den anlitas endast efter överenskommelse mellan parterna, och dessa ha i allmänhet ej överlåtit åt centrala skiljenämnden att befatta sig med skadeståndsfrågor. Detta system har fungerat väl. I och för sig finnas inga hinder emot att bekläda en arbetsdomstol endast med befogenheten att fastställa vad som är rätt tillämpning av ett kollektivavtal eller icke.»

Jag har anfört detta uttalande av professor Undén för att få ett stöd för den uppfattning, som förfäktas i utskottet och som torde vara den enda riktiga när det gäller att lagligt reglera ett så pass säreget förhållande som det, vilket här är fråga om. Och jag tror, att en gång i framtiden, när man har fått en bättre insikt på detta område och ställt in arbetsgivare- och arbetareorganisationerna på ett annat sätt i hela vårt samhälls- och rättssystem, så kommer säkerligen en sådan tanke som den professor Undén utvecklat att vinna gehör i vår svenska lagstiftning. Som saken nu ligger till, är det naturligtvis alldeles utsiktslöst att söka driva den satsen eller att göra något yrkande, men jag har velat passa på tillfället att åtminstone i debatten inregistrera densamma.

Det finnes ett par saker till i det föreliggande lagförslaget, som jag har funnit anmärkningsvärda. Den ena gäller frågan om enskilda föreningsmed-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

lemmars bundenhet av kollektivavtal. Den har ju redan varit berörd av herr Thorberg, och utskottets ärade ordförande har gentemot det resonemang, som herr Thorberg förde, invänt, att det finnes inga prejudikat att åberopa till stöd för det antagandet, att enligt gällande rätt enskilda föreningsmedlemmar icke skulle vara bundna vid kollektivavtal. Även i det fallet vågar jag åberopa professor Östen Undén. Han har framhållit, som jag tycker på ett övertygande sätt, att enligt nu gällande rätt torde ett kollektivavtal, slutet mellan en arbetsgivare och en fackförening, få anses å arbetarsidan vara slutet endast av föreningen, som ingått avtalet, och ej av dess enskilda medlemmar. Sker t. ex. avtalsstridig strejk begår *föreningen* ett avtalsbrott genom sin organisering av strejken, sin blockadförklaring, sitt beslut om understöd åt de strejkande etc., men har en grupp arbetare nedlagt arbetet i syfte att vinna bättre villkor än avtalet medgiver, så är föreningen fri från ansvar, om den icke understödjer den igångsatta striden. Att arbetsgivaren skulle kunna föra talan mot en grupp enskilda arbetare för brott mot kollektivavtalet, som icke de utan deras organisation såsom juridisk organisation undertecknat, torde vara uteslutet enligt nu gällande rättsregler. Nu går ju emellertid som sagt lagförslaget ut på, att man skall binda även de enskilda föreningsmedlemmarna. Man har t. o. m. velat påstå, att en sådan uppfattning hävdats av parterna själva. Man har bl. a. åberopat ett uttalande av landssekreteriatet, refererat på sid. 191 i den kungliga propositionen, men så vitt jag kan finna, så ger det uttalandet icke något stöd för påståendet, att man inom fackföreningsvärlden hyser den meningen, att enskilda föreningsmedlemmar kunna vara bundna av *kollektivavtal*. Landssekreteriatet har nämligen gjort gällande, att det måste tillkomma allenast förening, som slutit avtal, att pröva om yrkanden kunna framställas angående förhållande, som rör kollektivavtalets innehåll, och det synes landssekreteriatet lika naturligt, att yrkande ej heller bör kunna resas mot annan än den, som ingått avtalet. Det är tydligt, att landssekreteriatet i sitt yttrande gått ut från den uppfattningen, att på arbetarsidan är det endast *organisationen som sådan*, som kan bli part i kollektivavtal. Så måste det också vara, eftersom ett kollektivavtal icke kan komma till stånd med mindre det finnes en organisation, som företräder arbetarna. Ett kollektivavtal kan ej upprättas mellan en enskild arbetsgivare och enskilda arbetare, men väl mellan en enskild arbetsgivare och en kollektivitet av arbetare, d. v. s. en fackförening eller liknande sammanslutning. Med hänsyn därtill måste man närmast jämställa t. ex. den lokala fackföreningen, som sluter ett sådant avtal, med den enskilde arbetsgivaren. Lagförslaget har för övrigt icke kunnat konsekvent vidhålla sin ståndpunkt om de enskilda fackföreningsmedlemmarnas bundenhet. Sålunda förekommer i lagförslaget om arbetsdomstol (§ 13) en bestämmelse, som har tillerkänt organisationen en processuell representationsrätt för de enskilda medlemmarna i viss utsträckning. Detta visar, att man vid lagförslagets utarbetande nödgats erkänna riktigheten i den uppfattning, som jag här försökt göra mig till tolk för, och tvingats att betrakta *organisationen* såsom den egentliga parten i kollektivavtalet för arbetarnas vidkommande. Men man har bibehållit den civilrättsliga ansvarigheten och rätten för de enskilda med den uppenbara förhoppningen, att de ej skola begagna sig därav. Så vitt jag kan förstå, har frågan praktisk betydelse i flera avseenden. Först och främst har förslaget konstruktion föranlett stadgandet i § 10 kollektivavtalslagen, varav framgår att i händelse av en avtalsstridig strejk processer teoretiskt sett kunna föras mot ett stort antal enskilda arbetare. En bestämmelse av denna art är, även om den ej får någon större praktisk betydelse, ägnad att i hög grad verka avskräckande. En arbetsgivare kan lätt komma på den idén att välja ut några enskilda arbetare för att med process om skadestånd förfölja dem, och man kan vara tämligen övertygad om, att en sådan ar-

betsgivare skulle med förkärlek välja en sådan arbetare, som förfogade över eget hem, eller som på annat sätt hade en något så när god ekonomisk ställning. Medlemmarna av en fackförening bli på detta sätt personligen ansvariga för ett förfarande, som de medverkat till i egenskap av föreningsmedlemmar, när det gäller kollektivavtal, men när det gäller andra avtal, t. ex. hyresavtal eller köpeavtal, som samma förening har ingått, kan det däremot ej komma i fråga, att den enskilde föreningsmedlemmen skall göras ansvarsskyldig för avtalsbrott.

*Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)*

Jag hade tänkt mig, att för den händelse en sådan lagstiftning som den föreslagna skulle komma till stånd, man lämpligen borde anlita den medelvägen att låta enskilda arbetsgivare vara direkt bundna av kollektivavtalet, som deras organisationer slutit, samt lokala fackföreningar bundna av deras fackförbunds avtal, medan de enskilda arbetarna aldrig borde vara direkt förpliktade eller berättigade. Denna ståndpunkt skulle harmoniera med förslaget ståndpunkt i avseende å lagens omfattning, i det lagen ej skall vara tillämplig å avtal, slutna av en grupp arbetare, som icke äro företrädare av en organisation.

Men jag skall inte uppehålla mig vid den saken längre. Däremot vågar jag att taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för några reflexioner rörande § 4 i lagförslaget. Enligt denna skall en organisation, även om den själv ej är bunden av ett avtal, vara förbjuden att »genom lämnande av understöd eller på annat sätt medverka vid olovlig stridsåtgärd, som medlem vidtagit». Av § 9 (utskottsförslaget § 8) följer, att ett åsidosättande av denna bestämmelse medför skadeståndsansvar. Här går, såvitt jag kan förstå, förslaget ut över de eljest angivna gränserna för denna lagstiftning. *Det ålägges skadeståndsskyldighet som påföljd för ett förfarande, som icke utgör avtalsbrott.* Organisationen ifråga blir skadeståndsansvarig, fastän den själv står utanför avtalet och fastän vilken som helst annan enskild person eller organisation är oförhindrad att, för att citera bestämmelsen, »genom lämnande av understöd eller på annat sätt medverka vid» den olovliga stridsåtgärden. Socialministern har för denna föreskrift icke ens stöd hos sina egna sakkunniga. De yttra nämligen på tal härom: »En dylik avvikelse från de allmänna skadestandsreglerna synes emellertid icke kunna tillstyrkas.» Även de liberala representanterna vid 1911 års riksdag hävdade som bekant den uppfattningen, att en avvikelse av detta slag icke borde få förekomma. Herr Thorberg framhöll i sitt anförande, att man utgått ifrån, att man skulle kodifiera hittills gällande rätt i denna speciallag om kollektivavtal, och han påpekade beträffande de enskilda arbetarnas bundenhet, att man tydligen där har gjort en avvikelse. Man kan konstatera, att även beträffande innehållet i § 4 — den bestämmelse, som jag här varit inne på — förekommer i viss mån en avvikelse från den allmänna rättsuppfattning, som man för övrigt har lagt till grund för förslaget.

I § 4 stadgas vidare förbud mot sådana sympatistridar under avtalstiden som ske i syfte »att bispringa annan i fall, då denne icke själv äger vidtagna stridsåtgärd». En organisation, som överväger en sympatistrid, vare sig strejk, lockout eller blockad, skall sålunda först förvissa sig om, att den ursprungliga konflikten är tillåten. Emellertid kan det stundom vara fullständigt omöjligt att inhämta visshet därom. Om det inte föreligger någon dom rörande ursprungskonflikten och parterna i densamma ha olika meningar rörande dess förenlighet med avtalet, kan det inte av en annan organisation, som överväger sympatiåtgärd, avgöras vem som har rätt. Under diskussionen i utskottet har gjorts gällande, att sistnämnda organisation kan föra fastställetsetalan och därmed få besked av arbetsdomstolen, huruvida en sympatiåtgärd är lovlig eller ej. Men fränsett att en dylik procedur tar så långt tid, att den ofta är utesluten, så är det även för domstolen omöjligt att bedöma, om den ursprungliga konflikten är otillåten, utan att parterna i denna konflikt ha fått tillfälle framföra sina

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

meningar. Och man kan ju inte gärna tvinga parterna i den ursprungliga konflikten att processa, om de själva ej anse sig ha något intresse av en sådan process. Jag väljer det exemplet. Ett fartyg ankommer till en hamn med gods, som blivit lastat av strejkbrytare. En blockad av detta fartyg har karaktären av sympatiblockad och är enligt lagförslaget tillåten utom i det fall, att den strejk, som ägt rum vid lastningen, varit avtalsstridig. Men hur skall nu den organisation, som överväger sympatiblockaden, kunna bedöma, huruvida den ursprungliga konflikten var avtalsstridig eller icke? Arbetsgivaren, som lyckats få strejkbrytare att lasta fartyget, anser sig kanske inte ha någon anledning att processa, och något avgörande av domstol föreligger därför inte.

När man uppställer i lagen den allmänna regeln, att sympatistrider äro tillåtna, måste det krävas, att eventuella undantag från regeln bestämmas på sådant sätt, att man kan tillämpa dem i praktiken. Här blir nu skadeståndsskyldigheten för den organisation, som beslutat blockera fartyget, beroende på huruvida denna organisation rätt tolkat ett avtal mellan helt andra parter. Men bestämmelsen kan naturligtvis även få egendomliga konsekvenser även i andra avseenden.

Med anledning av vad jag nu anfört i fråga om § 4, skulle jag helst se, att man gjorde vissa ändringar i utskottets förslag. Jag skulle då närmast önska, att man strök punkt 4 i ifrågavarande paragraf och att i näst sista stycket, första punkten av samma paragraf uteslutas orden: »ej heller genom lämnande av understöd eller på annat sätt medverka vid olovlig stridsåtgärd, som medlem vidtagit». Jag hyser visserligen ingen förhoppning om att kunna förmå kammaren att bifalla ett sådant yrkande, men det är möjligt att jag ändå framställer detsamma, då ifrågavarande paragraf föredrages.

Jag skall slutligen yttra ett par ord med anledning av herr von Sydows uttalande. Han hänvisade till den till utskottets utlåtande fogade reservationen, som vänder sig mot bestämmelsen i lagförslaget, att parterna kunna komma överens om att icke använda skadeståndsbestämmelsen. Herr von Sydow anser, att det icke är lämpligt, att ett sådant medgivande göres, men från min synpunkt sett, är det mycket välbetänkt, att man lämnar frihet för parterna att träffa överenskommelser av detta slag. Det är självklart, att på ömsesidigt förtroende och tillmötesgående grundade överenskommelser, att icke använda sig av skadeståndsbestämmelserna för den händelse avtalsbrott skulle konstateras ifråga om till arbetsdomstolen hänskjuten tvist, i hög grad skulle underlätta strävandena till närmande och samförstånd mellan kollektivavtalets parter även i andra betydelsefulla avseenden. Bäst hade naturligtvis varit, att man i stället för att tillgripa tvångslagstiftning hade inriktat sig på att försöka utbygga *det frivilliga system*, som redan fått sin utformning i lagen om förlikningsmän och lagen om central skiljenämnd och som utgör grundvalen för kollektivavtalet självt. Jag tror, att en sådan strävan skulle ha resonans både bland arbetsgivare och arbetare. För min del måste jag beklaga, att regeringen icke haft sinne för den saken. I stället för att föreslå en tvångslagstiftning borde den ha försökt förmå parterna att åstadkomma på frivillighet baserad ordning med avseende på rättstvisters slitande. Jag är livligt övertygad om, att förutsättningar för ett gott resultat icke saknats och att man på den vägen skulle ha kunnat komma mycket längre till gagn för arbetsfreden, än det blir möjligt med hjälp av de nu föreslagna åtgärderna.

I anslutning härtill skulle jag vilja yttra några ord om själva arbetsfredsproblemet. Det är visserligen sant, som professor Reuterskiöld tidigare framhållit, att det nu föreliggande ärendet har mycket litet att göra med arbetsfreden, men å andra sidan har man ju i pressen mycket energiskt förfäktat den meningen, att den föreslagna lagstiftningen är ett led i strävandena att främja och säkerställa densamma. Det torde därför icke kunna anses omotiverat att för-

söka skärskåda detta viktiga problem ur en synpunkt, som man i allmänhet varit benägen att beakta i vårt land.

Lika visst som det är, att motsättningar mellan produktionsmedlens ägare och de i deras tjänst anställda äro oundvikliga, lika säkert torde det vara, att det förefinnes en *intressagemenskap* dessa båda medborgargrupper emellan. som ur allmännyttans synpunkt förtjänar allvarligt beaktande. Att insikten därom börjat göra sig allt starkare gällande bland såväl arbetsgivarna som arbetarna lär väl ej heller kunna bestridas. Det är visserligen sant, att mer eller mindre omfattande och långvariga arbetsinställelser kunna giva anledning till tvivel i fråga om detta påståendes riktighet, men för envar, som icke är en ytlig iakttagare, utan vill göra sig mödan att bli förtrogen med rådande förhållanden och stämningar, står det klart, att krigstillståndet icke är ett fullödigt uttryck för de båda parternas sinnelag och intentioner. Arbetsinställelserna måste betraktas såsom undantag från en god regel, nämligen den att parterna ute på arbetsmarknaden lägga sig vinn om att göra upp sina mellanhavanden i godo, varvid känslan av ansvar för det allmännas bästa gör sig lika starkt gällande, som omtanken om egna intressen. Faktum är att under de senaste tio å femton åren ha i genomsnitt tre fjärdedelar av alla lönerörelser och tvister mellan arbetsgivare och arbetare i vårt land avvecklats utan att strejk, lockout eller därmed jämförliga åtgärder vidtagits. I hög grad har detta möjliggjorts tack vare det högt utvecklade organisations- och förhandlingsväsendet. Fackföreningsrörelsen, som under de senaste åren varit föremål för så mycken kritik och — jag vågar påstå — orättvist klander, har icke minst bidragit till att skapa förutsättningar för ett på likställighet och ömsesidigt förtroende grundat samförstånd mellan företagare och anställda.

Om dessa förutsättningar ännu lämna mycket övrigt att önska, är förklaringen därtill utan tvivel att söka i det förhållandet, att den samverkan, som hittills praktiserats, ensidigt eller huvudsakligen gällt angelägenheter, ur vilka intressemotsättningarna hämtat sin näring. Parternas organisationsväsende har anpassats efter detta förhållande. Inom detsamma har intressegemenskapen icke kunnat komma till sin rätt. Att den funnits torde man i allmänhet icke varit blind för, men man har stått handfallen inför den svåra uppgiften att skapa ändamålsenliga organ för densamma.

Då den första socialdemokratiska regeringen år 1920 uppdrog åt en kommitté att utreda den industriella demokratiens problem, tog den ett initiativ, som syftade till att hjälpa vårt lands arbetsgivare och arbetare tillrätta härvidlag. Regeringen önskade bidra till en sådan nydaning om vårt näringsliv, som skulle göra det möjligt för arbetaren att känna sig som en i företagets allmänna förkovran intresserad medarbetare i stället för »en utifrån krävande fordringsägare». Genom sin organisatoriska form skulle den industriella demokratin »fästa arbetarna närmare vid produktionen och sålunda i hela samhällets intresse skapa en ny sporre till densammans ökning».

För många innebar detta initiativ ett alltför radikalt ingripande i förhållandet mellan företagare och anställda. Man reagerade också häftigt i de kretsar, där man är angelägen om att till varje pris vidmakthålla den nedärvda föreställningen om det privatkapitalistiska samhällets oföränderlighet med avseende på arbetsgivarens s. k. naturliga rättigheter. Där man lärt sig inse, att utvecklingen obehagligt kräver *en ny syn på de sociala och de ekonomiska problemen* och en frisk vilja att medverka till deras lösning, röntes den av regeringen framförda tanken på industriell demokrati förståelse och sympati, även om lämpligheten av lagstiftningsåtgärder betvivlades.

Då riksdagens andra lagutskott åt 1924 bereddes tillfälle att uttala sig i frågan med anledning av en från socialdemokratiskt håll väckt motion, nödgades dess borgerliga majoritet medgiva att — jag skall citera ur utskottsutlåtanden

Lagföreläsning om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

det — »för samhällslivets lugna utveckling är det utan tvivel av synnerlig betydelse att få till stånd en ordnad samverkan emellan arbetsgivare och arbetare, grundad på den förefintliga intressegemenskapen dem emellan». Utskottet betecknade den industriella demokratin som »ett av nutidens allra viktigaste och på samma gång mest svårlösta problem» och tillade: »Behovet att finna medel, som kunna leda till samförstånd eller åtminstone ett närmande mellan arbetsgivare och arbetare på grundvalen av gemensamma intressen, gör sig med växande styrka gällande. Varje åtgärd, som kan vara ägnad att åvåga bringa ett minskande av spänningen emellan ifrågakvarande intressegrupper, måste hälsas med uppriktigt tillfredsställelse.»

Erfarenheten av den industriella demokratiens tillämpning i utlandet synes giva vid handen, att den på regeringsinitiativet år 1920 grundade och i den socialdemokratiska motionen år 1924 förordade lagstiftningen angående driftsnämnder var en sådan åtgärd. Detta förnekades ej heller av andra lagutskottet, som emellertid gjorde gällande, att riksdagen icke borde vid den tidpunkten göra ärendet till föremål för prövning och ståndpunktstagande. Såsom skäl härför erinrades om att kommerskollegium och socialstyrelsen ännu icke hade haft tillfälle att avgiva yttranden över det av utredningskommittén framlagda betänkandet, utan avvaktade resultatet av en på dessa båda ämbetsverks föranstaltande anordnad studieresa i vissa främmande länder, där den industriella demokratin praktiserades.

Resultatet av ifrågakvarande studieresa föreligger sedan ett par år, liksom också de över kommittébetänkandet infordrade yttrandena från ämbetsverk, myndigheter och korporationer. Utredningen om den industriella demokratiens problem, i den mån man åsyftat en lagstiftning om driftsnämnder, torde följaktligen nu kunna anses slutförd. Nu skulle det vara intressant att veta, varför den nuvarande regeringen inte på något sätt har ägnat denna sak intresse. Jag har i varje fall icke kunnat spåra något sådant intresse från regeringens sida. Den nuvarande regeringen, som mer än någon annan framträtt med anspråk på att förfoga över nyckeln till den industriella fredens och samförståndets svårlösta gåta, synes totalt sakna intresse för detta samhällsproblem, vilket av andra lagutskottets borgerliga majoritet karakteriserats som *ett av nutidens allra viktigaste*. I stället för att leda utvecklingen in på rätt spår har den envisats med att forcera fram åtgärder, vilka praktiskt taget sakna betydelse ur arbetsfredens synpunkt — t. ex. såsom den nu föreslagna lagstiftningen — men däremot bidragit — och det är också förhållandet med denna lagstiftning — till att skapa misstänksamhet och olust bland arbetarna, till stor skada för en på intressegemenskapen mellan dem och arbetsgivarna grundad och med hänsyn till den lugna samhällsutvecklingen önskvärd samverkan.

Det förefaller emellertid som om man nu även på det håll, där man förut icke velat erkänna den industriella demokratiens berättigande och betydelse, börjat inse att här föreligger en uppgift, som måste på ett eller annat sätt bringas till lösning. Att man där icke gärna vill tänka sig, att detta bör ske med lagstiftningens hjälp torde ha föga betydelse. Huvudsaken är, att en god vilja att försöka komma tillrätta med problemet finnes. Även de, som hysa den uppfattningen, att en lagstiftning av det slag, som 1920 års utredningskommitté förordat, skulle vara ägnad att underlätta lösningen av detta viktiga samhällsproblem, torde vara villiga att erkänna betydelsen av ett ärligt försök att komma tillrätta med detsamma *på frivillighetens väg*.

För några månader sedan diskuterades ivrigt i pressen ett av en med våra storindustriella kretsar mycket nära lierad huvudstadstidning framkastat förslag, som gick ut på att »en näringarnas riksdag» borde sammankallas. Detta skulle ske på så sätt, att representanter för jord- och skogsbruk, industri, han-

del, sjöfart, hantverk och andra näringsgrenar bereddes möjlighet att hålla gemensamma överläggningar rörande aktuella näringspolitiska frågor. Det märkliga i förslaget låg däri, att man energiskt framhöll nödvändigheten av att icke blott företagare och teknici intressera sig för våra produktionsproblem, utan att även arbetarna och deras fackliga organisationer beredas tillfälle att göra positiva insatser för dessa problems lösning. Det är mig bekant, att man i utlandet, t. ex. i Tyskland och Frankrike, har givit sig in på ett sådant försök och att man vidtagit åtgärder i syfte att göra de preliminärt uppbyggda organen för samarbetet permanenta genom lagstiftning. I England är man också på initiativ från storindustriellt arbetsgivarhåll som bäst i färd med att försöka leta sig fram på denna linje. Även i Holland har från arbetsgivarorganisationernas sida vidtagits åtgärder i syfte att förmå arbetarorganisationerna att medverka till överläggningar och undersökningar för att skapa grundval för en ordning, som är baserad på frivillighet i syfte att sammanföra parterna i den mån som det finns gemensamma intressen för dem att bevaka. I vårt land har man tydligen icke alls haft något intresse för denna sak på högre ort, i varje fall ej på regeringshåll, men jag trodde, att regeringen skulle under den debatt, som uppstått omkring de i dag behandlade lagförslagen låta höra av sig. Den har emellertid icke gjort något som helst åt saken, och jag förmodar, att det beror därpå, att den ej har något verkligt intresse av att komma arbetsfredsproblemet in på livet. Den har i stället för att nu på ett vidsynt sätt taga itu med detta problem gripit sig an med en oväsentlig detalj och utan att fråga efter, huruvida arbetsfreden kommer att gagnas eller skadas.

Jag ber att få understryka vad herr Thorberg så energiskt framhöll, nämligen att det sätt, varpå hela denna fråga behandlats av regeringen, har mer än något annat bidragit till att minska möjligheterna att komma till ett positivt resultat i fråga om arbetsfredens främjande. Det kan icke råda tvivel om att det ute bland arbetsledarna i fabriker och i verkstäder finns sinne för en strävan i den riktning, som jag erinrat om, och det finns nog också en ärlig vilja bland arbetarna att medverka till en bättre ordning. Men på grund av det sätt, varpå detta lagstiftningsärende har handlagts av regeringen, vågar jag påstå, att de lovande tendenser, som ha kunnat förmärkas i detta avseende, ha fått ett allvarligt avbräck. Regeringen har med sitt oskickliga sätt att handhava arbetsfredsproblemet säkerligen inte blott hämmat utvecklingen, utan kanske rentav kastat oss tillbaka åtskilliga år till skada för mycket betydelsefulla samhällsintressen.

Herr talman! Inför det skådespel, som vi bevittnat med avseende på detta lagstiftningsärendes förberedande etc., kan jag icke undgå erinra om ett uttalande, som den tyske rikspresidenten von Hindenburg gjorde omedelbart efter det han tillträtt sitt ämbete. Han betraktade sig icke som en politiker av facket och var medveten om, att det ansvarsfulla ämbetet krävde av honom vissa egenskaper, som han såsom gammal militär måhända icke ägde. En tidningsman önskade veta, hur han betraktade sig själv på den nya posten, och han svarade, att han kände sig som — *en oxe i en porslinsbutik!* Jag har naturligtvis ingen möjlighet att bedöma, i vad mån den nuvarande regeringen har samma sinne för självkritik. Det förefaller emellertid som om den hade anledning att fundera över, huruvida den icke med sin politik i arbetsfredsfrågan åstadkommit ungefär samma effekt, som den von Hindenburg befarade att han skulle åstadkomma i den ömtåliga miljö, där han hade blivit placerad. Säkert är att regeringen mera skadat än gagnat arbetsfreden.

Jag ber därför, herr talman, att få instämma i det av herr Thorberg framställda avslagsyrkandet.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Fröken **Hesselgren**: Herr talman! Det har sagts så mycket om denna sak, både inom och utom riksdagen, att man tvekar att förlänga debatten helst om man icke något särdeles är hemma på det område, det här gäller. Men då jag hör till de få borgerliga, som komma att rösta emot utskottets förslag, har jag ansett, att jag borde med några ord angiva skälen härtill. Jag kan icke då såsom den föregående ärade talaren komma med verkligt sakkunniga och tekniska skäl. Jag har helt och hållet att hålla mig till sakens allmänna sida sådan den har tett sig för mig.

Jag vill då säga, herr talman, att jag på intet vis är motståndare, en principiell motståndare till en lagstiftning på detta område. Tvärtom synes det mig vara önskligt, att man även på detta område så småningom skall komma fram till lagstadgade förhållanden, men den första förutsättningen för att en sådan sak skall ske, är, att den skall uppbaras av samtliga parter förtroende. Gör den icke det, blir den ett slag i luften. Man har visserligen framhållit här i dag, att flera andra lagar ha drivits igenom utan att godtagas från den ena eller andra parten och som ett exempel härpå har tagits fram 8-timmarslagen. Men det är väl bra stor skillnad på den lagen och den här. 8-timmarslagen avser ju hygieniska och ekonomiska spörsmål, som kunna vara besvärliga nog i konkurrensen, men detta område, där man rör sig med rättsbegrepp och personliga förhållanden, är väl ofantligt mycket mera ömtåligt.

Jag har icke för så länge sedan fått erfarenhet om vilka svårigheter, som förefinnas, när man kommer in på sådana här områden. Det var förra året i Genève, då man där hade tagit upp frågan om föreningsrätten. Den var fram-buren från arbetarnas sida. Man hade begärt från arbetarhåll, att denna fråga skulle föras fram till behandling. Det var icke fråga om någonting annat än att arbeta ut ett frågeformulär, som till att börja med skulle skickas omkring till de olika staterna. Man hade inte mer än börjat arbetet inom utskottet, så voro alla parter i krig med varandra. Det var omöjligt att komma fram på vägen. Man måste lägga ned arbetet. Det visade sig, att rättsbegreppen på detta område icke voro utkristalliserade. Nu kan man ju säga, att detta var på ett internationellt område, som är förfärligt mycket svårare än när det gäller nationella förhållanden, men jag vill dock tillägga, att det var på ett område, som är väl ännu mera erkänt än vad det är, som vi i dag behandla.

Såvitt jag förstår, var den tanke, som framlades under herr Möllers stats-rådstid, den riktiga vägen, man borde gå här. Det som låg under var tanken, att man skulle hos de båda parter, som förnämligast beröras av denna sak, se till hur långt de kommit fram, vad de voro färdiga, mogna för, och lägga detta till grund för det lagförslag, man skulle komma fram till. Utskottet har också i viss mån erkänt, att det var ett fel att icke lägga detta till grund. Utskottets ordförande har i dag även skrivit under denna sak. Det måste vara ett fel att söka forcera fram en fråga som denna. Det är nog så i livet, att genvägar ofta bli senvägar, och jag har en känsla av att det är just vad som kommer att inträffa här. I England, där man väl längre än vi haft fackföreningsrörelse, där man borde vara klarare på detta område, än vad vi äro, har man ej vågat sig på det. En av dess framstående domare, som själv suttit i dess industri-domstol under många år, har framhållit, att rättsbegreppen småningom måste arbeta sig fram, innan man kan lagfästa dem. Det har än ej skett på detta område, säger han, och därför avråder han från att man skall göra dem till obligatorisk lag. Hur är det med rättsbegreppen på detta område hos oss? Äro vi färdiga, kan man säga, att vi äro mogna för att göra dem till en lag? Ja, skall man göra dem till lag, behöver man åtminstone all möjlig hjälp från samhället för att skapa förtroende för en sådan lag.

Jag vet alltför väl genom det arbete, jag har, hur oerhört lätt den slumrande, alltid lurande, skulle jag vilja säga, känslan av misstroende växer upp in-

för saker, som man ej riktigt förstår och som man känner sig främmande för. Det är nog så, att rädslan regerar världen, men hjälpa vi alla till med att underhålla misstroendet mot varandra, blir det väl än värre. Arbetarna känna detta lagförslag som ett misstroende mot dem och själva känna de misstroende mot den domare, som skulle bli den som skulle avgöra den saken. De tro ej på att dessa domare kunna göra det fullkomligt rättvist, att de äro tillräckligt sakkunniga för en sådan uppgift, och de lita icke heller riktigt på samhällets omdöme på detta område. Arbetsgivarna, ja det har sagts mig, att icke heller de ha hälsat denna sak med någon vidare förtjusning. Nu ligger den politiskt till så, att man icke hör något från dem, men jag tror icke det är säkert, att därför att arbetsgivarföreningens ärade chef står för denna sak, alla arbetsgivarna ute i landet hälsa den med tillfredsställelse. Åtminstone har icke något sådant framkommit i pressen.

Nu vill jag säga, att jag tror ej, att de faror, som här framhållits, äro så stora som det sagts. Jag tror, att lagförslaget i och för sig är ganska oskyldigt, men ganska små och oskyldiga föremål kunna få hästar att skena, ifall de komma fram på ett sådant sätt, att de skrämman. Och det är någonting kanske i den vägen, som detta har gjort. Under sådana förhållanden växa också de små otympligheter och oklarheter, som onekligen finnas i lagförslaget, till verkliga svårigheter och stridsanledningar; men jag är icke vidare glad åt att de farligheter, som finnas i lagen, så mycket utbasuneras som det gjorts. Jag är rädd för att man där gjort sig skyldig till vissa överdrifter, som kanske i framtiden kunna tänkas betungande; men jag måste å andra sidan säga, att även med det varsammaste handhavande av detta lagförslag är det tydligt, att det sätt, de förhållanden, under vilka det kommit fram, skulle göra det svårt att icke väcka motvilja och misstro. Jag tycker, det är en tragedi, att det som har avsetts, verkligen ärligt avsetts, nämligen att ge arbetsfred, den s. k. arbetsfredslagen redan vid sin första framkomst skall åstadkomma så mycket strid och ont blod. Men det är nog så, det kan ofta gå så, när den abstrakta rättvisan kommer i kontakt med det praktiska livets realiteter. Man står maktlös med all sin rättvisa, om det icke mötes med förståelse eller rättare sagt, förstås av dem som det gäller. I stället för att här hjälpa dem som önska ordning och lugn på detta område, riskerar man nu i hög grad att försvåra deras arbete, att ge de upplösande krafterna på detta område luft under vingarna. Jag kan ej hjälpa, att jag tycker, att man här i det sätt, varpå hela denna sak drivits fram, skymtar någonting av samma skrämselektik, skulle jag vilja säga, som råder nationerna emellan. Man rustar och tror, att man därmed kan försvara sig mot varandra, då det enda verkliga försvaret är samförstånd. Så är det också här. Lagar hjälpa ingenting till fredens bevarande, om icke en anda av samförstånd lägges till grund för samvaron.

Det är ett sådant samförstånd, som man i första hand måste arbeta för och giva alla sina krafter, och då jag, herr talman, ej anser, att ett genomförande av dessa lagar nu skulle vara ett steg i den riktningen, anser jag mig skyldig att yrka avslag till utskottets hemställan.

Herr talmannen infann sig och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Möller: Ja, herr talman, jag måste erkänna, att när jag här begär ordet i denna debatt, så sker det under en viss beklämning, därför att, såvitt jag kan förstå av särskilt herr justieministrerns anförande, om det är representativt för regeringens sätt att se på denna sak, så vet ej regeringen vad den gör. Den har icke klargjort för sig vidden av de konsekvenser, som detta lagstift-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

ningsförsök kommer att medföra. Det är åtminstone min övertygelse, och jag skall så småningom försöka visa det.

Innan jag kommer in på vissa sakfrågor, skall jag emellertid tillåta mig att säga några ord om det socialdemokratiska partiets hållning i denna sak under olika tidsskeden. Det har ju gjorts mycket energiska försök, visserligen icke i dag från regeringsbanken — det få vi kanske avvakta — men i praktiskt taget hela den borgerliga pressen, försök, som efter min uppfattning i vissa fall icke äro bona fide, att göra den förutvarande socialdemokratiska regeringen, och mig kanske speciellt, till medbrottsling åt den nuvarande regeringen beträffande det lagförslag, som i dag föreligger till riksdagens behandling. Vad har jag då såsom socialminister företagit i denna sak? Jag har haft några yttranden, och jag har tillsatt en utredningskommitté. Då man citerar dessa yttranden, finner man det emellertid opportunt att citera *en mening*, nämligen den att jag sagt, att jag skulle anse tiden mogen för tillämpning av obligatorisk skiljedom i rättstvister, men man låtsar ej alls om, att varena gång, då jag — och jag skulle tro alla de som tala mer eller mindre å socialdemokraternas vägnar om dessa ting — berört frågan, har det ingått som en fullkomligt odisputabel förutsättning, att parternas medverkan skulle kunna vinnas.

Jag skall tillåta mig att ifrån det remissanförande, som jag höll i riksdagens andra kammare den 18 januari 1926, föredraga ett litet längre stycke, än man är benägen för på det håll, där man känner detta starka behov av medbrottslingar — jag kan icke karakterisera det på annat sätt — när man är ute i dessa ärenden. Jag har sagt följande:

»Jag vill erinra därom, att redan i svaret på den Hellbergska interpellationen vid 1925 års riksdag angavs det, att regeringen hade för avsikt att undersöka, om det funnes förutsättningar för medverkan närmast från partiernas sida till lagstiftning i vissa avseenden. Jag kan på den punkten utvidga meddelandet på följande sätt. Regeringen anser, att innan man går till en lagstiftning, varigenom samhället skulle lagstiftningsvis ingripa — i överensstämmelse med många framställda yrkanden — till arbetsfredens fromma, så är det nödvändigt att utrona, hur långt arbetare och arbetsgivare själva kunna vinnas för åtgärder i sådan riktning.» — Det är fråga om att giva lags stadga åt en faktisk rätt.

»Vad den obligatoriska skiljedomen beträffar, tvekar jag för min personliga del icke att säga, att jag skulle anse tiden mogen för dess tillämpning i rättstvister. Frågan om att giva lagens stadga åt den faktiska rätt, som under tidernas lopp uppvuxit vid arbetsgivarnas och arbetarnas egna förhandlingar, bör också kunna göras till föremål för undersökningar på annat sätt än hittills skett. Min tanke har varit den, att den svenska landsorganisationen och den svenska arbetsgivarföreningen skulle anmodas att tillsammans med personer, som man förutsätter intaga en neutral ställning, då det gäller de intressefrågor, som de flesta arbetskonflikter röra sig om, diskutera förutsättningarna för skilda åtgärder till arbetsfredens fromma. Om man försöker igångsätta undersökning på detta vis, kan jag icke se något hinder för att densamma får omfatta även sådana frågor, som hela förenings- och förhandlingsrättens eventuella lagfästande, de olika blockad- och bojkottmetoder, som användas på arbetar- och arbetsgivarsidan, och jag kan icke heller se några hinder för att frågan om obligatorisk skiljedom i större utsträckning kommer att bli föremål för omprövning vid en sådan undersökning. *Avsikten är icke att få fram ett kommittébetänkande med eventuellt klara förslag efter de gamla kommittéernas arbetsmetod*, men avsikten är att giva både parterna och de neutrala — om jag så får uttrycka mig — tillfälle att mer i detalj klart fixera sina ståndpunkter till de olika spörsmål, som dyka upp, så snart man skall behandla

frågor om samhället och arbetsfreden. Att beträffande en sådan mera klar fixering av ståndpunkterna också få tillgänglig en officiell rapport, som kan bilda underlag för ett mera bestämt omdöme om vad i detta avseende från statsmakternas sida rimligen bör kunna uträttas, det är den tanke, som regeringen har.»

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Detta uttrycktes ännu klarare, vill jag minnas, den 19 februari: — — — »det säger sig självt, att jag icke är någon principiell motståndare till tanken på en obligatorisk skiljedom i arbetstvister. Men jag delar interpellantens uppfattning, att det allra bästa, som kan hända, är, om dylik skiljedom infördes i de fria avtalen.»

Och sedan är det ett uttryck för skepsis — jag skall icke citera det uttalandet, därför att det i rätt väsentlig grad överensstämmer med själva de direktiv, som gavs för den s. k. arbetsfredsdelegationen. I de direktiven — jag skall icke upprepa hela den långa direktivsamlingen — förklarades det, att man skulle försöka få en undersökning av alla de problem, som man behöfve äga en mera klar kännedom om för att bilda sig en uppfattning om lämpliga åtgärder till arbetsfredens fromma. Man skulle försöka få en sammanfattande undersökning om alla dessa, och sedan säges det: »*Arsikten med den undersökning, som jag sålunda förordat, är icke att få till stånd utarbetade förslag till bestämda åtgärder, utan undersökningen avser att låta olika grupper klart fixera sina ståndpunkter, så att därom kan avgivas en officiell rapport, vilken bör kunna bilda ett fastare underlag för omdömet om ändamålsenligheten av vidare åtgärder till arbetsfredens främjande genom lagstiftning eller på annat sätt.*» — Det är klart, att dessa direktiv, givna i ett statsrådsprotokoll, innefatta den mening, som jag i varje fall i egenskap av socialminister har klarast preciserat, men som mindre klart framgå av tillfälligt hållna anföranden till svar på några frågor vid olika debatter i kamrarna. Här är den fixerad tydligt och klart.

Vad betyda då dessa direktiv? Jo, de betyda — det står där uttryckligen — att arbetsfredsdelegationen skall icke utarbeta förslag i ämnet; den skall samla material. Den skall ge åt statsmakterna det nödiga underlaget, för att man skall kunna få ett bättre omdöme om vad som på detta område kan göras och ett bättre omdöme om huruvida det skall göras genom lagstiftning eller om det skall göras på annat sätt. Det är vad som uttryckligen står i detta direktiv. Nu frågar jag kammarens ledamöter, om någon lojal — det begär jag ingalunda, att motståndarna skola vara — men om någon lojal läsare av dessa direktiv kan komma ifrån att den socialdemokratiska regeringen förbehöll sig att få bilda sig omdöme om vad som borde ske, först sedan arbetsfredsdelegationen hade sammanbragt det material, som man ansåg sig behöva för att bilda sig ett omdöme. Och vad berodde det å sin sida på? Jo, det berodde väsentligen därpå att det hade, såsom det för övrigt allttjämt göres, förts en nästan tokroligt ovederhäftig agitation i den borgerliga pressen mot fackföreningsrörelsen, den mest måttlösa agitation — mera måttlöst än herrarna beklaga sig över att agitationen mot denna lag nu bedrives — med några utplockade exempel på övergrepp, som sedan vore färglagda i de våldsammaste färger för att få till stånd en opinion, kanske icke minst till förmån för en lagstiftning på detta område. Då ville man, att statsmakterna och de politiska partierna i varje fall ej skulle på basis av ett sålunda hopbragt material — jag erinrar t. ex. om Härjedalsmaterialiet — gå till några åtgärder, utan man skulle få ett verkligen vederhäftigt material att grunda sitt omdöme på, innan man överhuvud vidtog någon åtgärd vare sig på det ena eller andra sättet. Ja, mina herrar, fröken Hesselgren har sagt, att hon tyckte, att det var en riktig tanke.

Jag vet ej, om det kan tjäna något till att appellera till regeringens själv-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

besinning, men jag undrar, om herrarna trots all kaxighet i dag icke innerst inne känna, att ni gjorde en synnerligen oklok, föga statsmannamässig gärning den dag, då ni vidtogo åtgärder, som ledde till arbetsfredsdelegationens sprängning, då ni ej kunde vänta ens några månader — sedan finga ni ju vänta ett helt år — på arbetsfredsdelegationens arbete, utan nödvändigt skulle bryta ut denna sak för att kasta in på riksdagens bord ett lagförslag av den beskaffenheten, att när herr Thorberg gör sina kritiska anmärkningar, har herr justitieministern praktiskt taget ingenting annat att svara än: ja, det måste arbetsdomstolen klara, det kan man ej klara i lagen! Det är arbetsdomstolens sak, och ni har ingen idé om vad lagar äro, om ni tro, att lagarna kunna klara sådant! Domarna *måste lagstifta* (synnerligen starkt understruket). Ja, jag vågar säga, att i den mån denna regel har någon betydelse, så slår justitieministern in öppna dörrar. Det utgör icke något rimligt bemötande av de anmärkningar, som äro framställda mot detta lagförslag. Det är väl ändå icke meningen, att lagen bara skall vara en kapprock, som skickas till domstolen, och domstolen sedan skall se till, hur man skall bära sig åt med detta — tillåt mig säga det på grund av denna onödiga, nästan fatala brådska, som herrarna hade på regeringsbänken — synnerligen *illa genomtänkta* lagförslag. Det har redan lagutskottets anmärkning visat, att regeringsförslaget var synnerligen illa genomtänkt, ty *i annat fall skulle det icke behövs ändringar på så vitala och avgörande punkter*, som lagutskottet i alla fall nödgats själv föreslå. Det återstår ju ändå massor av anmärkningar, som icke bekymra, tyckes det, herrarna. Det vågar jag säga.

Herr Thorberg har framställt frågan: varför har icke en gång denna och liknande frågor kunnat få bli föremål för *en utredning i lugn och ro*? Herrarna imiterade den gamla högerregeringens exempel, när den upplöste 1907 års kommitté. Ni skulle nödvändigt handla på samma sätt, och det lyckades mycket bra, ty ni ha fått ett förslag, som visserligen i någon mån skiljer sig från 1911 års förslag men i det väsentliga drabbas av samma anmärkningar, som hans excellens utrikesministern — jag vågar säga det trots justitieministerns bestridande — själv riktade mot *det* lagförslaget. Vad sade han den gången t. ex. i fråga om arbetsdomstolen, ty riksdagen tröstades också då med att allt vad lagen har oklart skall arbetsdomstolen klara. Då yttrade herr Löfgren i första kammaren:

»Mot vad reservanterna anmärkt, särskilt i fråga om förslagens skadeståndsbestämmelser, har, som sagt, utskottets majoritet och främst dess ordförande givit anvisning på ett remedium: Där lagen brister, får arbetsdomstolen taga vid. Denna domstol skall allting bestyra, som inte lagen hunnit med. Då man anmärkt, att lagen ger ganska ofullständiga regler för bedömandet av de olika föreningarnas rättspersonlighet, inbördes ställning och ansvarighet såsom parter i avtalet, så hänvisas man till blivande praxis hos arbetsdomstolen.» Sedan kommer anmärkning på anmärkning mot det då framlagda förslaget, fullkomligt analogt med de nuvarande förhållandena, och herr Löfgren slutar på följande sätt: »Det är gott och väl — men det är efter allmänna rättsregler icke tillbörligt, att denna befogenhet begagnas till att hjälpa upp själva lagen, så snart domaren i det särskilda fallet finner den orättvis. Den objektivitet och enhetlighet, som är ett huvudvilkor för rättsskipningens auktoritet, går därigenom lätt förlorad. En god och beskedlig domare må vara bättre än en 'god lag', men av denna visa domarregel hämtas icke stöd för att antaga mindre tillfredsställande lagbestämmelser med fullmakt in blanco för domaren att 'handla efter lägenheterna.'»

Det var Eliel Löfgrens omdöme om det förslaget, som på de punkter, där hans kritik här drabbar förslaget, är praktiskt taget precis likadant. Till sina praktiska verkningar blir det precis likadant.

Ja, det har hänt mycket på dessa 17 år! Det är fullkomligt riktigt, såsom det sagts, att det hänt ofantligt mycket. Framför allt har det hänt det, att arbetarfientligheten, denna prononcerade fientlighet mot en makt, som man fruktat, särskilt sådan den samlat sig i den svenska fackföreningsrörelsen, har vunnit insteg uti de gamla frisinnades och liberalernas hjärtan på ett annat sätt än för 17 år sedan. Det är väl antagligen pudelns kärna. Jag vill verkligen, då jag säger dessa ganska hård ord, nämna, att jag tror t. ex. icke, att socialministern vill någon människa ont. Jag tror icke, han skulle med vett och vilja, med avsikt vilja göra en lag, som han ansåg skadlig, men jag känner mig icke riktigt säker på om han icke i detta ögonblick är en fånge i garn, utlagda av helt andra människor än han själv. Jag kan mycket väl förstå, när man säger: vi vilja ej ha denna lakun i vår rättsordning; vi vilja ej ha ett så stort område utanför rättsskipningen. Jag kan förstå, att *en jurist* tycker, att det är något ganska egendomligt i rättssamhället, att man ej har kollektivavtalen inordnade i vår rättsordning på annat sätt än för närvarande. Men det är en sak för sig. Det kan icke få bli avgörande för ett omdöme i dessa ting, huruvida en sådan lakun finnes eller icke. Man har skyldighet att *se till verkningarna*. Nu frågar jag igen: *varför ha herrarna icke kunnat tillåta sig det lilla, uppriktigt sagt, ganska lilla tålmod, som hade behövts för att få till stånd en verklig utredning?* Jag ser ju visserligen tidningarna bedyra, att det icke behöves, att allting här är fullkomligt klart, och ju okunnigare de äro på området, desto tvärsäkrare äro de, att allt är så klart. Men jag frågar regeringen: fanns det verkligen ej saker, som behöfve utredas på dessa punkter? Det har från fackföreningshåll — och faktum kan ej bestridas — sagts, att i avtalen ligga ofta inkapslade olösta intressetvister. Det är sådana tvister, som man lämnar olösta till fromma för arbetsfreden. Man ville icke taga upp konflikter för dem. Kunde det ej varit en uppgift att t. ex. klara upp en smula, hur man skulle draga en verklig gräns mellan rättstvister och intressetvister? Nu komma de i en soppa. Vid tillämpningen eller tolkningen av ett avtal, får domstolen, om punkten är dunkel, som innehåller denna olösta intressekonflikt, knäcka den. Ja, det kan ju för all del vara ett medel, men det kan *omöjligt* vara ett tillfredsställande medel. Om parterna icke vilja anförtro åt domare eller jurister att sitta och klara detta — lagen är ju uppriktigt sagt en sådan, som juristerna komma att ha nytta av, ty det blir advokatarvoden och sådant, och någon annan nytta lär den inte göra — icke komma de att då låta i avtalen så att säga inkapsla en sådan intressekonflikt. Då får den klaras ut vid skrivningen av avtalen och med vad följd? Ja, jag törs ju icke ställa några garantier, men det skulle ej förvåna mig, om i vissa fall åtminstone denna lag »till arbetsfredens främjande», tack vare det kravet, att avtalen skola vara klara, åstadkommer en eller annan lockout för att låt mig säga 40,000 arbetare, som räcker två eller tre månader. Det kan ni skratta åt, såsom ni gjort hela dagen i dag inför all kritik, som ägnats detta lagförslag, men är det en regerings uppgift att framlägga lagförslag, som kanske kan få sådana verkningar? Fanns det ingenting att utreda — jag ställer frågan igen — fanns det verkligen ingenting att utreda, eftersom man så skulle brådska med denna sak? Fanns det överhuvud taget något behov av att brådska? Fanns det några stora värden att förlora på att man hade väntat, låt mig säga, två eller tre år till och låta hela spörsmålet klaras ut i lugn och ro? Herr justitieministern nämnde, att beträffande 1911 års förslag hade man särskilt den anmärkningen, att sympatistrejker icke voro förbjudna. Ja, det var som bekant på det sättet, att man från liberalt håll ansåg, att en lag, som ej förbjöd sympatistrejker, var värdelös. Var finns det nu? Det sitter ju en liberal-frisinnad regering; det är ju icke högern, som framlagt detta förslag! Vart har herrarnas intresse för sympatistridernas förbjudande tagit vägen? Om det finnes konflikter, som göra skada, jag menar verkligt stor skada för

Lagförslag om
kollektivavtal!
m. m.
(Forts.)

näringslivet, är det väl de stora sympatikonflikterna. Det är ju i regel de som åstadkomma dessa jättesiffror på antalet indragna arbetare i konflikterna. De andra bli ganska små — jag vill knappast säga små heller, ty det finns många otrevliga strejker och många stora strejker också — men i det stora hela blir det i alla fall de jättelika sympatilockouterna, som spela den största rollen på den svenska arbetsmarknaden med hänsyn till näringslivet och verkningarna för detta.

När herrarna nu nödvändigt vilja lagstifta emot arbetarna och deras mening och bara le och rycka på axlarna åt vad man kan ha för uppfattning på den sidan och säga, att de äro en part i målet, så är det precis som om man stode inför en domstol och förklarade, att det vore likgiltigt, vad de tyckte, därför att de voro part i målet. Därför vill jag fråga: varför ha herrarna så noga undvikit varje sak, där arbetsgivarna kunde känna sig såsom den förfördelade parten?

Det är inte sant, det är inte riktigt, när man låtsar som om allt vad som sades år 1911 egentligen var ett nonsens. Man hade gjort då en annan anmärkning både i reservationen och i varje fall i uttalanden i kammaren. Man frågade 1911: Skall man göra en sådan lag, utan att ha föreningsrätten lagligt garanterad? Det var en av anmärkningarna och, såvitt jag kan förstå av uttalandena vid det tillfället, en ganska viktig anmärkning. Nu är det bara luft, nu behövs det icke någon föreningsrätt! Hela denna liberala föreställning om att vi skulle behöva föreningsrätt är totalt bortblåst i detta ögonblick och ändå pågå ännu föreningsrättsstriden alltjämt i vårt samhälle. Skogs- och flottningsarbetarna, en jättelik kår, har nyligen haft att utkämpa mycket stora föreningsrättstvister. Centralvaruhusets personal i Stockholm fick för ett par år sedan utkämpa en mycket bitter föreningsrättsstrid. Det finns vissa grupper av människor, även arbetsgivare, som absolut icke vilja erkänna föreningsrätten. Jag skall säga att de, som känna till litet om detta, vilket jag uppriktigt sagt icke vet om man gör i regeringen, de veta att så länge arbetsgivaren tror, att han har övertaget, vill han alltjämt i denna stund icke tillåta föreningsrätt. Den har inte alls slagit igenom på det sätt man inbillar sig. Det är riktigt, att den, i de stora industrierna, där arbetsgivarna äro organiserade och själva på sätt och vis tagit denna rätt i anspråk, där har den slagit igenom, men det finns många arbetsområden, där den ingalunda slagit igenom. Var är då denna föreningsrätt, som var så viktig år 1911? Sjutton år senare har man icke något intresse för saken och om vi i dag våga upprepa denna anmärkning, som då framställdes, få vi veta, att vi åberopa de liberala ståndpunkterna på ett illoljalt sätt! Justitieministern sade, att då liberalerna benämnde 1911 års förslag en sämre klasslag eller då de medgävo att detta kunde sägas med fog, berodde det på den där tvistefrågan, huruvida sympatistrejker skulle legaliseras. Jag vet icke, om herr justitieministern gått till handlingarna i ärendet. Man behöver icke nödvändigtvis ha varit med på den tiden, ty det står i protokollen mycket om detta. Jag kan emellertid icke utläsa kritiken på justitieministerns sätt, ty såvitt jag kan se, säges det uttryckligen ifrån, att detta omdöme, att denna lag skall stämpas såsom en sämre klasslag, beror på skadeståndsbestämmelserna i densamma — därför att skadeståndsbestämmelserna icke kunna tillämpas lika på parterna — och så gives det då en liten anvisning på hur detta skall kunna gå till. De säga nämligen i reservationen bl. a. följande: »Vill man nu använda skadeståndsskyldighet såsom påföljd av dylika åtgärder» — d. v. s. avtalsstridiga strejker och konflikter — »så fordrar rättvisan, att denna å ömse sidor begränsas, så att full likställighet uppnås. Så har t. ex. skett i det italienska förslaget till lag om kollektivavtal, vilket fixerar skadeståndet å ömse sidor till en tiondel av arbetslönerna under den tid, arbetsinställelse pågår, och sålunda egentligen ger detsamma karaktären av viten.»

Men, mina herrar — det ha ni glömt — kunde det icke ha varit en liberal uppgift, när man nu framlägger ett sådant förslag, att följa sin egen anvisning från år 1911 för att förtaga lagen den förhatliga karaktären av klasslag?

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Herr justitieministern får ursäktas mig, men jag tror, att han bevisade för mycket, då han till och med förklarade, att detta är en klasslag i arbetarnas intresse, till förmån för arbetarklassen. Jämförd med 1915 års lag kan det påståendet naturligtvis vara teoretiskt riktigt, men vi stå ju inte här i dag för att bedöma vad som är teoretiskt riktigt i dessa ting — herr justitieministern har förut sagt, att 1915 års lag praktiskt taget icke har någon betydelse — utan vi stå här för att bedöma de praktiska verkningarna av det lagförslag, som regeringen nu framlagt till riksdagens bedömande. Jag återupprepar frågan: fanns det ingenting att utreda, eftersom herrarna hade så bråttom och allting var så klart? Jag vågar säga, att det fanns många ting att utreda!

Herr justitieministern går ju så långt, att han anser, att det skall lämnas praktiskt taget vid dess prövning nästan hur vid latitud som helst åt denna arbetsdomstol, som icke har någon överdomstol, där sakerna kunna prövas ånyo. Han säger särskilt, att man icke skall definiera i lag, och han frågar oss, hur vi skulle kunna tänka oss att t. ex. lagen skulle kunna definiera bedrägeribrott, hur lagen skulle bära sig åt för att liksom karakterisera alla arter av bedrägeribrott. Ja, jag förmodar, att Homerus tog sig en blund den gången. Såvitt man kan läsa av strafflagen, så finns det nämligen mycket ingående anvisningar om vad som skall betraktas såsom bedrägeribrott. Det står nämligen i 1 § kap. 22 strafflagen: »Var, som genom antagande av falskt namn, stånd eller yrke, eller genom annat svikligt förfarande, bedrager sig till gods eller penningar, eller förlust därav annan tillskyndar, dömes, där ej annorledes här nedan stadgas, till böter eller fängelse i högst sex månader» etc. Och sedan står det i 2 §: »Såsom bedrägeri skall anses och efter 1 § straffas: 1. Om man på veterligen falsk uppgift förskaffar sig försäkring för brand- eller sjöskada eller annat; 2. Om man sätter ut pant, som veterligen falsk är; 3. Om man, under falskt sken av köp, gåva eller annat avtal, egendom sig avhänder, för att förekomma utmätning eller eljest hindra annan att göra sin rätt till egendomen gällande; 4. Om man mot bättre vetande avgiver falsk ut-saga i sådan försäkran, som avses» etc. »5. Om man uppsåtligen, till förfång för annans rätt, förstör eller gör obrukbara de handlingar, varå den sig grundar; 6. Om man för att något därmed sig tillägna lägger märke å det, som hör till annan till, eller utplånar annans märke». d. v. s. en hel rad av bestämmningar om vad som skall betraktas såsom ett bedrägeribrott. Men det spelar nu inte någon roll alls! Några bestämmningar behövs det icke! Att man behöver veta, att lagen eller låt mig säga att motiveringen skulle ge anvisning om vad som är en lockout eller strejk eller bojkott, det behövs icke alls!

Jag vet icke, om herr Thorberg — jag var ute ur kammaren ett ögonblick, när han hade ordet — nämnde något härom, men ingenting kan ju vara enklare för en arbetsgivare, som vill kringgå lagen, än att inställa driften. Vilken människa vågar sig på ett åtal mot en arbetsgivare, som säger till sina arbetare: »Jag vill icke fortsätta med driften, utan jag stänger fabriken nu!» Vem skall kunna göra något åt honom för det? Det går en liten tid, men så om en månad säger samme arbetsgivare kanske till sina arbetare: »Ja, jag har ångrat mig, jag skulle allt vilja taga upp driften igen, men jag vill inte göra det, om jag inte kan få folk, som vill arbeta här till det och det priset, litet billigare än förut. Annars bryr jag mig icke om att göra det, utan då får företaget stå stilla!» Är detta en lockout? Ja, jag bara frågar! Jag förmodar, att svaret på den frågan blir, att arbetsdomstolen får avgöra, om det är en lockout eller ej. Det skulle kunna göras mycket, mycket annat ont, ty hela lagen inbjuder till att kringgå bestämmelserna om blockad och bojkott. Det är som att lägga ut

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

den värsta frestelse för folk att göra hemliga blockader i stället för offentliga. Man behöver inom fasta organisationer icke annonsera i Socialdemokraten att t. ex. Pettersson är bojkottad. Man skall tro mycket litet på folks uppfinningsförmåga och skicklighet, om man inbillar sig att i detta avseende kunna åstadkomma någon nytta med en sådan lag! Nej, vad man gör, det är att man skjuter ned sådana åtgärder, som parterna skulle anse vara riktiga och rättvisa, i underjorden och säger uttryckligen till parterna: »I skrymslena, där ni icke kunna komma åt dem, äro de bra!» Detta säger man till arbetarna och i vissa fall även till arbetsgivarna med en lagstiftning sådan den är utformad här. Ingenting behöver utredas, säger man, och icke behöver man bekymra sig om sådana bagateller, som att man skriver en lag beträffande vilken en något så när finurlig karl skall kunna ge hundratals oätkomliga anvisningar, hur man skall kunna undgå den lagens verkningar. Tycka ni, att det är ett så förträffligt verk som ni åstadkommit? Jag tycker, uppriktigt sagt, att man skulle skämmas en smula, i varje fall skämmas för att man icke kunnat låta dessa ting bli föremål för en ordentlig utredning, ty det är vad herrarna icke velat vara med om!

Om jag nu skall försöka gå in på frågan om vilka följder i övrigt det skulle få, att ni inte kunde låta saken ligga för att bli föremål för denna utredning, så påpekar jag, att jag redan förut sagt, att jag anser, att utskottets anmärkningar, utskottets ändringsförslag äro så graverande för regeringsförslaget, att de utgöra i och för sig ett tillräckligt bevis för att denna lagstiftning icke var genomtänkt, då den kom på riksdagens bord. Vad är det nämligen som utskottet föreslår? Jo, det föreslår den genomgripande ändringen i skadeståndsbestämmelserna, att förening icke skall svara för medlemmarnas skadeståndsskyldighet. Jag skulle vilja spörja regeringen: var det eder avsikt, att de skulle svara för detta? Tyckte ni, att det var en nyttig bestämmelse, eller tyckte ni, att det var en onyttig bestämmelse? Jag har icke från regeringen hört någon protest emot att utskottet gjort ett sådant ändringsförslag. Själva regeringsförslaget tyckte jag var tämligen besynnerligt på denna punkt. Hade det fått stå kvar orubbat, hade vi fått se den snygga synen att, därest medlemmarna blivit dömda till skadestånd, man tagit fackförbundens kassor och så skulle fackförbunden fått göra utmätning hos sina medlemmar. Hur skulle de eljest ha burit sig åt för att få tillbaka pengarna? Det var det tillståndet, som man tyckte skulle vara trevligt att få inom den svenska fackföreningsrörelsen, därest man nämligen menade något med bestämmelserna.

Jag kommer nu till den andra punkt, mot vilken utskottet gjort sin anmärkning.

Utskottet har föreslagit, att lagen icke får tillämpas på de avtal, som äro slutna, innan lagen träder i kraft. Varför har utskottet gjort detta? Jo, det är alldeles uppenbart därför, att utskottet har haft klart för sig att om man behåller en sådan bestämmelse, så riskerar man, att vartenda avtal i landet blir uppsagt så att vi ett tu tre få stå med ett avtalslöst tillstånd, med alla de konflikter hotande över våra huvuden, som i ett sådant fall eventuellt skulle uppstå. Det är detta, som utskottet velat undvika genom att lagen icke skall tillämpas på nu gällande avtal. Man behöver således icke göra om dem omedelbart, och därför har utskottet tagit bort denna bestämmelse.

På det sättet tog man upp frågan om arbetsfreden! Regeringen lägger fram ett förslag, som, enligt belysningen från regeringen, skulle avse att befrämja arbetsfreden; det visar sig emellertid, att regeringen icke ens tänkt igenom saken så mycket, att den förstår, att detta förslag på en sådan punkt medför rent otroliga risker för arbetsfreden, åtminstone momentant tills nya avtal, annorlunda formulerade och bättre klarlagda avtal äro slutna över hela linjen! Detta visste icke regeringen!

Jag kommer nu till frågan om vitet. Regeringen föreslog *ett vite*, som efter de vanliga bestämmelserna, därest vitet icke betalas, kan förvandlas till fängelse. Jag tror, uppriktigt sagt, icke att vare sig herr socialministern eller herr justitieministern skulle ha lust att skicka folk i fängelse ens såsom förvandlingsstraff för en sådan saks skull som den, som är berörd i lagen. Men vad vittnar detta om? Jo, det vittnar om *att herrarna icke visste vad ni gjorde, att ni icke hade genomtänkt saken*. Ni visste icke i det ögonblick detta förslag skrevs, att på det sättet kunna ni sätta strejkande arbetare i fängelse. Den saken fick utskottet ändra.

Utskottet har ändrat Kungl. Maj:ts förslag på icke mindre än tre punkter. Säg mig då, mina herrar, om ni icke alla nu, sedan utskottsmajoriteten — det är naturligtvis hela den borgerliga samlingen här — sagt, att förslaget icke var bra, äro villiga erkänna, att det inte är bra. Skulle vi socialdemokrater ensamma ha protesterat emot detta, skulle ni ha tyckt, att det vore förträffligt! Nu medge ni i alla fall, att förslaget icke var bra. Jag vill spörja kammarens ledamöter om en sak. När nu utskottet måst falla till föga för kritiken på dessa punkter, därför att förslaget var illa genomtänkt, tro ni inte då, mina herrar, att vi kunna ha rätt i våra påståenden, att förslaget innehåller en hel mängd andra i grund och botten lika illa genomtänkta bestämmelser som dessa? Jag är rädd för att, när ni nu gå att svära — inte längre på regeringens auktoritet, ty den har utskottet förstört i den här saken — men på utskottets, på herr Westmans auktoritet i voteringen om en stund, så veta ni i själva verket icke riktigt vad ni göra. Det är min bestämda uppfattning om herrarnas kännedom om dessa ting.

Nu är det klart, som sagt, att lagförslaget skulle främja arbetsfreden. Herr Lindley har i det sammanhanget talat om förslagets § 23, och herr von Sydow har tröstat oss med att det blir mycket bättre för arbetarsidan, om denna lag går igenom. § 23 kommer då att bli mycket förmånligare och trevligare för arbetarna än förut, ty då skall det bli domstolsförhör med vittnen och allt sådant, varvid man skall reda upp huruvida det finns någon misstanke för att föreningsrätten är angripen, då en person avskedas. Jag vet ju inte, om herr von Sydow är opartisk så att säga å sin allmänna övertygelses vägnar, men jag misstänker att han icke på den punkten kommer att få någon anhängare inom arbetarrörelsen. Vi äro för vår del övertygade om att i existensen av § 23, som nu kunnat tolereras, ligger, sedan detta lagförslag blivit lag, ett nytt incitament till förödande arbetskonflikter. Det är nämligen på det sättet under nuvarande förhållanden, att om en arbetare avskedas, för sin verksamhet i fackföreningen, kan åtminstone i vissa fall arbetsgivaren tvingas att avstå ifrån detta avskedande, därför att han har strejkhotet över sig. Arbetarna kunna icke förete någon bevisning, de kunna icke juridiskt klara upp, att det har skett ett angrepp vid detta avskedande mot föreningsrätten. De kunna visserligen säga, att den avskedade t. ex. är ordförande i fackföreningen och att de tro, att det är därför han avskedats, eller att han varit förhandlingsdelegerad eller verksam såsom agitator för fackföreningen, kanske till och med på arbetsplatsen i något fall, som man fått kännedom om, och att de tro, att det är därför som han blivit avskedad. Han har visserligen också gjort sig skyldig till en liten förseelse, men det ha många andra gjort. Då kommer kanske någon av ingenjörerna eller förmännen och vittnar om att karlen den och den dagen gjort sig skyldig till en förseelse. *Det* blir bevisning därom, och man avskedar honom. Det är klart. Det är rättvist, det står icke i strid med avtalet! Jo, det är fint! — Herre Gud, vi skola tro våra medmänniskor om gott, men den svenska arbetarklassen har till dags dato *måst kämpa och strida* för alla de förbättringar, som under årens lopp ernåtts. Den är icke lättrogen efter 40 års bistra erfarenheter. Vad blir då naturligare — om de misstänka att verkningarna

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

av § 23 på det sättet försvåras — än att kravet från arbetarrörelsens sida blir, att § 23 skall bort. Arbetarna vilja icke ha den paragrafen, och de vilja icke utsätta sig för den risk det innebär att behöva i varje särskilt fall prestera juridisk bevisning för en kränkning av föreningsrätten, då en man avskedats. Följaktligen skola vi ha bort ur avtalet denna § 23, som av arbetsgivarna betraktas såsom en livsprincip för företagen. Jag tycker icke det bör vara så svårt att föreställa sig hur enkelt det är att komma ifrån konflikter på den punkten. Ha herrarna tänkt på det, då lagförslaget framlades; har utskottet försökt klara upp denna sak något så när ordentligt och tänkt på hur det kan komma att gå? Det är väl inte meningen, att ni med berätt mod rekommendera en lag, som ni utger för att vara befrämjande för arbetsfreden, men som innehåller uppenbara och mycket farliga nya konfliktämnen. Att den innehåller sådana konfliktämnen på denna punkt, därom äro vi så fullkomligt övertygade, att inga lugnande *talesätt* på jorden kunna i detta avseende få ha någon inverkan på vår uppfattning.

Ni rekommendera oss faktiskt — jag tror icke, att ni visste riktigt vad ni gjorde, därför att det är en sådan sak, som man inte haft reda på — att taga en lag, som på denna punkt uppenbarligen kan medföra att vi få ett — jag höll nästan på att säga — sataniskt stridsämne, därför att det är icke fråga om timpenningens höjande, utan det är fråga om en livsprincip och i viss grad en livsprincip på båda sidor, hos de båda parter, som skola sluta dessa kollektiva avtal.

Det finns också en annan sak att säga något om, nämligen § 8. Då herr von Sydow säger, att denna bestämmelse icke gjorts tvingande och att den kan komma att föranleda mycket svåra konflikter, så tror jag, att han har rätt på den punkten, men det är också ett incitament i lagen, som kan bli till verklig fara för nya arbetskonflikter.

När jag ser överlägsenheten, speciellt i de liberala tidningarnas axelryckningar, då vi våga säga, att denna lag är en fara för arbetsfreden och icke främjande för den — regeringen må ha haft vilka avsikter den vill med densamma — blir jag i varje fall icke imponerad. Bilden om oxen i porslinsbutiken, är icke så dum. Herr Sigfrid Hansson var litet försynt, när han talade om den, så att han vågade icke säga ut vad meningen var. Det har emellertid skett här. Ni ha slagit sönder det utredningsarbete, som möjligen kunnat ge ett resultat, och i stället yxat till en lag av den beskaffenheten, att arbetsdomstolen skall knäcka praktiskt taget innehållet i den, och dessutom en lag, som i vissa avseenden utgör *en verklig fara för arbetsfreden!* I stället för att ni tro, att ni givit ökad trygghet och garanti för arbetsfreden, ha ni ökat själva konfliktämnenas antal på ett mycket oroväckande sätt.

Jag talade nyss om § 23. Jag kan inte neka mig att säga, att det finns en punkt, där arbetarorganisationen är mycket svag, och det är inom jordbruket. Lantarbetsgivarna — icke alla av dem, ty det finns hyggligt folk vart man än kommer i livet, men många av dem — använda just den metoden för att knäcka varje embryo till fackförening, att de avskeda fackföreningarnas ordförande, och så äro de fria från dem, men för föreningsrätten skulle det, ha ni sagt, icke ha någon betydelse!

Till herr justitieministern skall jag endast säga ännu en sak. Han gjorde gällande, att det var en motsägelse mellan det påpekande, som förekommit i pressen — ty det har knappast gjorts här i dag — att det kommer att bli en ofantlig mängd processer, och den uppgiften, att man inte längre kommer att sluta några kollektivavtal. I verkligheten är det ingen motsägelse. Just för att slippa de många processer, som man skulle få under förutsättning av kollektivavtalens bestånd, blir det naturligtvis en stark benägenhet att icke

ingå några sådana. Vad man verkligen menat är alltså, att man inte vill ha *Lagförslag om dessa processer, och för att undgå dem bryr man sig inte om att ingå kollektiv-* *kollektivavtal m. m.* avtal.

Kollektivavtalen ha så många fördelar, försäkra herr von Sydow och justitieministern. Ja, naturligtvis ha de det. Det kostade tjugu års strider, innan arbetsgivarna begrepo det. Nu tyckas de begripa, att kollektivavtalen ha många fördelar, men det är en annan sak, som de inte observera. Om en organisation är tillräckligt stark, om den omfattar låt mig säga 99 procent av de arbetare, som finnas inom ett visst yrke, *behöver* den intet avtal. Jag överdriver styrkebehovet endast för att klargöra, att kollektivavtalet icke under alla omständigheter är oundgängligt. Det är ett fullkomligt misstag att tro det. Är bara organisationen tillräckligt stark, behövs det inte alls, utan då kan organisationen tillvarataga medlemmarnas intressen, utan att man har några som helst skrivna avtal. Man gör upp för en månad eller en vecka eller vilken tid som helst. Behöva arbetarna sätta press på arbetsgivarna, anordna de en hemlig bojkott eller någonting sådant. Det är ingen konst för en stark organisation. Kollektivavtalet har egentligen betydelse för de medelstarka arbetarorganisationerna, de som äro så starka, att arbetsgivarna icke, som de helst ville, kunna motsätta sig införande av kollektivavtal, men som icke äro så starka, att de i varje situation äro beredda att rida ut en konflikt. Det är där kollektivavtalet ur arbetarnas synpunkt har den egentliga betydelsen.

Hela er taktik har gått ut på att bagatellisera allt som säges från vårt håll, och därför bagatellisera ni också faran för kollektivavtalen. Jag har för min del den uppfattningen, att den sunda metoden är att skapa sådana kontrakt på arbetsmarknaden, ty de garantera i alla fall arbetsfreden för en viss tid. Men när vi nu säga, att ni hota dessa avtalsbestånd, få vi veta, att de svenska arbetarna äro så lugna, nyktra och besinningsfulla, att det nog, när den tillfälliga misstämningen lagt sig, skall ordna sig och bli bra. Det är bara att beklaga, att de som säga detta icke tillhöra dem, som ha någon bättre kännesdom om hur dessa ting i verkligheten ligga till. Dessa förmodanden komma från personer, som just ingenting veta och mycket litet kunna på detta område. Det är inte någon särskild tröst.

Jag skall tillåta mig att beträffande skadestånden påpeka en egendomlighet. Vi befinna oss i den mycket besynnerliga situationen, att en borgerlig majoritet eller i varje fall regeringen och utskottet ovillkorligen vilja påtvinga arbetarna mildare skadeståndsbestämmelser än dessa själva vilja ha. Det är det paradoxala i situationen. Lagens anhängare försäkra ju ständigt, att deras hjärta klappar så varmt för arbetarna och att de därför vilja skaffa dessa mildare skadeståndsbestämmelser. Det är därför man vill, att de nu föreslagna reglerna skola gälla. Detta må ju så vara, men det finnes här något rätt egendomligt. I den kungl. propositionen heter det på tal om skadestånd: »I åtskilliga främmande länder givas inga särskilda regler om påföljd för brott mot kollektivavtal. Härav torde följa, att vid bedömande av dylika åtgärder allmänna skadeståndsregler skola tillämpas.» Tro ni inte, att det kan bero på att man har begripit denna sak bättre i de länder, där man icke i kollektivavtalslagarna infört skadeståndsbestämmelser? Ha ni aldrig haft den misstanken, att *de* kanske varit klokare än regeringen och andra lagutskottet i detta land äro och att det är därför de icke infört sådana bestämmelser? Särskilt med hänsyn till alla försäkringar, som kommit från arbetarsidan om att man inte vill ha dem, utan hellre låter de strängare skadeståndsbestämmelserna stå kvar, tycker jag, att det är mycket märkvärdigt, att man ovillkorligen skall genomdriva dessa regler i lagen.

Ja, mina herrar, socialdemokraterna äro ingalunda motståndare till skiljedom i rättstvister. Fackföreningarna hava själva för hundratusentals med-

(Forts.)

Lagföreläsning om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

lemmar ingått avtal, som innehålla skiljedomsbestämmelser. Det är klart, att vi i den mån vi kunna hava något inflytande på denna sak äro fullkomligt lika uppriktiga anhängare av avtalstrohetens princip, som någon av dem, som på den andra sidan deltagit i dagens diskussion. Men vi vilja icke ha en lagstiftning, som är så klumpig som den, vilken i dag behandlas av riksdagen, därför att vi äro övertygade om att den gör skada. Jag tror icke, att det är obefogat att säga, att mera klarsynta iakttagare av utvecklingen i vårt land på arbetarsidan under några år förstodo och sågo, att även inom arbetarklassen *samförståndstanken var i växt*. Det kom en regering, som enligt sina allmänna ideal skulle uppträda som ett slags medlare mellan samhällsklasserna, som så att säga ville lägga sakerna till rätta, så att man icke förstörde möjligheterna till samförstånd och tillspetsade motsättningarna. Hur den löst den uppgiften, tycker jag tillräckligt framgår av vad som sagts många gånger i dag. Samförståndstanken var i växt, därför att man på ömse sidor sade sig, att både lockouter och strejker dock äro tveeggade vapen, som slå åt alla håll, och att det därför är bättre att göra upp i godo, så långt ske kan. Men den var också på ett annat sätt i växt. Man förstod, att det kanske kunde banas väg till och med för en smula förtroende vid förhandlingsbordet mellan parterna, till och med en smula förtroende på arbetsmarknadens område, där mistroendet ju ändå alltid varit regel. Tycka herrarna, att det verket är bra, eller vilja ni svära er fria från att — om det skett oavsiktligt, är något som jag inte inlåter mig på — ha rivit sönder många spirande små förutsättningar för ett bättre samförstånd mellan klasserna i det svenska samhället?

Dådet skall fullbordas i dag. Jag lyckönskar er till verkningarna den dag ni få se dem, icke blott som vi ifrån talarstolen utmålade dem, utan i verkligheten. För min del skulle jag kunna säga: »Fader, förlåt dem, ty de veta icke, vad de göra!» Det torde vara sanningen i denna sak. I vilket fall som helst vågar jag påstå, att regeringen motverkar sina egna syften, om den eftersträvar arbetsfred. Ni inte bara göra det, ni riva upp strider, som förgifta samförståndstanken i detta land. Ur rent partipolitisk synpunkt skulle jag utan vidare kunna säga, att detta på sätt och vis är bra. Den gudarna vilja förgöra, den slå de med blindhet. Men om det kunde göra någon nytta i denna kväll, skulle jag säga: låt oss komma överens om att ånyo skicka frågan till utredning istället för att vi i en farlig tid genomtrumfa ett förslag av denna art! Det finnes intet hopp om att en sådan vädjan skulle kunna göra någon effekt. Som jag sade, den gudarna vilja förgöra slå de med blindhet, och det är ett bevis på blindhet, som vi se här i dag i den svenska riksdagen. Det kan ju hända, att den dag kommer, då herrarna ha anledning att ångra sitt dagsverke nu. För min del hoppas jag i varje fall, att förgörelsens stund skall komma för den regering, som anser sig kunna blankt strunta i varje hänsyn till meningen inom landets största samhällsklass.

I herr Möllers yttrande instämde herrar *Strömberg, Schlyter* och *Sandler*.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag skall, herr talman, icke fullfölja diskussionen i den ton den föregående talaren använde. Jag tror, att han genom den varken gagnar sitt eget intresse, bidrager till belysning av den föreliggande frågan eller eljest underlättar det samförstånd, som han på olika punkter framhållit som synnerligen önskvärt. Det förefaller mig, som om han tvärtom demonstrerar raka motsatsen till vad han själv förklarar vara ändamålet för våra gemensamma ansträngningar.

Med anledning av ett här flera gånger återkommande uttalande, att man har en känsla av att denna lagstiftning av den nuvarande regeringen forcerats fram på ett oväntat och olämpligt sätt och under en olämplig situation, skall jag

be att få påminna om vad som i detta ärende tidigare förekommit. Jag kan sålunda erinra hurusom man exempelvis redan i 1911 års uttalande — där, på grund av skäl, som tidigare anförts, man från liberalt och frisinnat håll vände sig mot det då föreliggande förslaget — kraftigt och klart underströk, att man önskade en lagstiftning beträffande rättstvister, en lagstiftning som reglerade kollektivavtalets ställning, verkningar och förpliktelser. Sedan dess har inträffat, att år 1921 medlemmar av det dåvarande liberala samlingspartiet, herr Edén m. fl. i ena kammaren och herr Kvarnzelius m. fl. i den andra, motionerade på detta område om en lagstiftning, som gick längre än det nu föreliggande förslaget. Deras yrkande gick ut på ett skyndsamt framläggande av förslag. Samma år motionerade en annan min partivän, herr Ingeström, om en lagstiftning, som alldeles särskilt skulle beröra vissa förhållanden på detta område, men som också därvid gick längre. År 1924 motionerade herrar Hellberg och Pettersson i Södertälje, den nuvarande socialministern, om lagstiftning rörande arbetsavtal, en lagstiftning, mer detaljerad och i vissa avseenden längre gående än det nu föreliggande förslaget. Och år 1926 framställde, bland andra, jag och den nuvarande finansministern, i denna kammare, och nuvarande utrikesministern herr Löfgren i Stockholm i andra kammaren motionsvis jämte vissa andra förslag det som nu föreligger. Vid samtliga dessa tillfällen underströks, att man önskade få denna utredning verkställd och lagstiftning genomförd så tidigt som möjligt. Under minst sju år har sålunda bland nu verkssamma borgerligt vänstersinnade politiker ett stort antal påkallat lagstiftning i detta avseende. Och under det sista decenniet ha upprepade motioner framlagts från vår sida om att en lagstiftning på området snarast skulle komma till stånd. Är det icke då naturligt, att, när de, som framlagt motioner av denna art, komma i regeringsställning och de alltjämt ha anledning att vidhålla den uppfattning i huvudfrågan, som hela tiden dikterat deras framträdande, de också försöka att nå ett resultat i frågan och, om också i begränsad omfattning, se sin åsikt realiserad? Jag förstår verkligen icke, vad man menar, när man här talar om att regeringen på ett alldeles oväntat och olämpligt sätt forcerat detta ärende.

Jag måste också säga, att jag icke förstår, vad utskottet i nu berört avseende åsyftar. Jag ber att få erinra utskottets ordförande om vad som förekom, då detta ärende behandlades år 1926. Jag läser i den då förda debatten ett yttrande av herr Westman: »Jag vill slutligen erinra om den sista punkten i motiveringen till utskottets utlåtande för att framhålla även en annan synpunkt, som tillmätts betydelse vid utskottets behandling av detta ärende. I den punkten understrykes, att utskottet finner det önskvärt, att Kungl. Maj:t tillser, att det utredningsarbete, som nu igångsatts, fullföljes på sådant sätt, att de förslag, som därav föranledas, snarast möjligt kunna föreläggas riksdagen. Detta utskottets uttalande innebär naturligtvis en maning till Kungl. Maj:t att i första hand tillse, att arbetet inom den niomannadelegation, som tillsatts, icke drager ut alltför långt på tiden. Det är utan tvivel så att en viss fara därför föreligger, eftersom åtskilliga av denna delegations medlemmar äro strängt upptagna genom annan verksamhet. Vidare innebär detta uttalande naturligtvis också den maningen, att Kungl. Maj:t tillser, att trådarna snarast möjligt återförenas på en hand, och att Kungl. Maj:t även efter denna nya organisation av arbetet — vare sig det nu blir socialstyrelsen, som skall fullfölja det, eller Kungl. Maj:t finner det lämpligare att anförtro det åt någon annan myndighet — under alla omständigheter övervakar, att utredningen av denna viktiga fråga, för vilken intresset inom riksdagen är så starkt som det är, fullföljes så, att riksdagens skrivelse av 1921 snarast möjligt måtte föranleda till en lagstiftningsåtgärd.»

Jag skall icke polemisera mera om denna sak. Jag skall endast erinra om

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

vad socialministern vid remissdebatten år 1927 yttrade i denna fråga, då anmärkning gjordes mot regeringens förfaringssätt. Då yttrade socialministern, efter att ha erinrat om dels utskottets kläm föregående år och dels de uttalanden, som gjorts i riksdagen från flera håll, bl. a. det av mig citerade betydelsefulla yttrandet av utskottets ordförande: »Med denna redogörelse anser jag mig hava fastslagit två saker: för det första, att den av Kungl. Maj:t på herr Möllers föredragning igångsatta undersökningen icke avsåg att få till stånd något förslag eller ens att få höra delegationens mening i frågan, utan endast att insamla material och för det andra, att riksdagen i fjol med växlande formulering men i alla fall med synnerlig styrka hemställt, att förslag i denna viktiga fråga med första möjliga måtte föreläggas riksdagen.

Sedan jag i början av juni förra året tillträtt mitt ämbete, har jag vid upprepade tillfällen dels muntligen och dels skriftligen till delegationens ordförande framställt förfrågningar, inom vilken tid man kunde förvänta delegationens rapport. Jag har gjort detta därför, att jag ansett det vara önskvärt, att regeringen skulle få tillfälle att fatta ståndpunkt i frågan i god tid före 1927 års riksdag. När så delegationen den 22 december i fjol meddelade, att delegationen, i strid mot vad som förut ställts i utsikt, icke vore i tillfälle att före april månad detta år avgiva sin rapport, så hade jag, såvitt jag kan finna, i huvudsak två alternativ att välja på. Det ena var att behandla riksdagens skrivelse av år 1926 som om den icke funnes och låta delegationen fortsätta sitt arbete, till dess den funne sig vara färdig med detsamma. Om vid slutet av år 1927 delegationen fortfarande icke vore färdig och om jag då fortfarande vore i utövning av ämbetet, skulle jag låtit delegationen fortsätta o. s. v. Det vill säga: jag skulle i realiteten helt och hållet lämna åt delegationens eget avgörande tidpunkten, när denna fråga skulle komma inför riksdagen. Det var det ena alternativet.

Det andra alternativet var att utan att avvakta delegationens slutliga rapport på grundval av det ingalunda ringa material, som redan fanns, låta sätta i gång utarbetandet av ett förslag, som eventuellt kunde föreläggas redan denna riksdag, därvid man måste se till, att, då icke ett lagförslag rörande hela området på en gång kunde åstadkommas, man åtminstone kunde få under behandling de delar, som företrädesvis vore i behov av lagstiftning och beträffande vilka betänksamheten kunde förväntas vara minst. Jag valde det senare alternativet, och regeringen godkände den ståndpunkten.

Nu säges det, att regeringen genom denna åtgärd desavuerat delegationen eller rent av visat ringaktning mot densamma, då Kungl. Maj:t fattat ståndpunkt i saken utan att inhämta delegationens mening. Jag vill med anledning därav ännu en gång erinra, att det aldrig varit ifrågasatt, att delegationen skulle uttala någon egen mening, utan min företrädare har klart och tydligt angivit delegationens uppgift vara att inhämta vederbörande organisationers mening och däröver avgiva rapport.»

Därpå meddelade han, att han utan att oroa den delegation, som hade detta uppdrag om hand, vilket icke gick ut på utarbetande av lagtext, för denna senare uppgift försökt engagera personer, som skulle kunna vid sidan av nio-mannadelegationens verksamhet påbörja arbetet med lagtextens avfattande. Jag vågar göra gällande, att vad som skett i detta ärende, såvitt jag förstår, är fullt överensstämmande med de förutsättningar och anvisningar, som givits om vad som på detta område borde vid lagstiftningens utarbetande iakttagas. Jag har emellertid, som sagt, icke anledning att nu ytterligare polemisera med utskottet om denna sak.

Jag skall nu gå över till några uttalanden, som gjorts under diskussionen. Att det icke blir något följdriktigt sammanhang mellan de olika erinringar jag kommer att göra, beror på att jag följer de olika talarna, där de gjort anmärkningar

av den art att jag anser mig böra söka besvara dem. Jag skall därvid peka på endast sådana förhållanden, som icke förut blivit under diskussionen berörda.

*Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)*

Herr Thorberg avslutade sitt långa anförande med den förklaringen, att han skattar en folkrörelses moraliska värde så högt, att han icke kan vara med om att förringa detsamma på sätt som skulle ske, därest denna lag antoges. Jag har oerhört svårt att se, att han därvid står på en riktig och hållbar grund. Förringar man en folkrörelses moraliska värde genom att man accepterar det resultat, som denna rörelse på det nu förevarande området frambringat, nämligen kollektivavtalet, och i lagstiftningen erkänner det som något man räknar med som en faktor, vilken bör reglera förhållandena på detta område och som man nu vill hägna och genom lag stödja? Detta är vad som faktiskt sker. Men när då herr Thorberg säger, att det moraliska inslaget i arbetarrörelsen enligt hans mening skulle ödeläggas genom att lagstiftningen på detta sätt accepterar dess resultat och försöker inpassa det i samhällsordningen och inordna det i rättsåskådningen i övrigt samt därtill foga vissa rättsliga regler för dess upprätthållande, måste jag säga, att jag icke alls kan förstå hans indignation.

Herr Thorberg vände sig — detta har dock redan berörts från annan sida av andra talare — mot vissa begrepp i lagförslaget såsom strejk, bojkott m. fl. och han undrade, om man verkligen kunde fixera innebörden av dessa begrepp. Han ansåg, att det var en viss risk, om man på detta sätt lagfäste något, som var så pass konturlöst och vars innebörd man icke riktigt kunde fastslå. Jag skall icke här gå in på vad som förut anförts av justitieministern, men jag skall fråga: upphöra dessa begrepp att äga betydelse och vara de realiteter i samhällslivet, som de faktiskt äro, därest de icke inrymmas i denna lag? Äro icke dessa begrepp, strejk, blockad, lockout och vad därmed sammanhänger, och det sätt, varpå de uppfattas, tillämpas och utnyttjas, i allt fall fullständigt avgörande för många människors både ekonomi och rättsliga ställning i övrigt? De äro, såvitt jag förstår, realiteter, som faktiskt många gånger äro utslagsgivande i samhället och som därvid uppfattas på det sätt, att det är helt naturligt, om de med den innebörd man hittills givit dem, få plats i lagstiftningen. Jag tror icke, att det är möjligt att genom försök till definitioner ytterligare fixera, vad man inlägger i dessa begrepp. De äro som sagt sådana realiteter, att jag tror, att man allestädes redan på förhand har deras innebörd klar för sig.

Vidare yttrade herr Thorberg liksom även flera andra: »men hur går det med rättstillämpningen»? Herr Möller har här särskilt vänt sig mot justitieministerns påvisande av att man på detta liksom på vissa andra områden icke kan komma med en detaljerad lagstiftning, som förutser alla fall, som kunna komma i fråga, utan att det är uppenbart, att man här får fastställa ramen och sedan överlåta åt lagskipningen att tillse, att denna ram täcker ett konsekvent betraktelsesätt. Jag vill erinra därom, att i detta hänseende precis samma erinran gjordes, när det var fråga om 8-timmarslagens införande. Då sade motståndarna: »hur i all rimlighets namn skall övervakandet av denna lag kunna ske? Hur skall man kunna vänta sig, att bestämmelser, som på detta sätt ingripa i människornas villkor och i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare och som skola tillämpas i många tusen fall i landet, skola komma att vinna effektivitet och efterföljd?» Då voro icke herr Thorberg och andra på samma sida så bekymrade över denna sak, fast den måste betecknas som minst lika svår att övervaka som den nu förevarande lagen, utan då ställde de sig på den ståndpunkten, att man fick utgå från att människornas lojalitet och känsla av att lagen uttryckte en moraliskt förpliktande mening och byggde på vad som var rättvist och rimligt skulle göra sig gäl-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

lande samt att man finge räkna med att denna lag och det sätt, varpå den komme att tillämpas, med de prejudikat, som efter hand skulle skapas, komme att kunna reglera förhållandena. Då var det på den motsatta sidan, som man var rädd för att man skulle få en alltför ofullständig lagstiftning. Jag tror, att man kan säga precis detsamma till försvar för den nu föreliggande lagen som för den nyss nämnda. Naturligtvis fanns det massor av fall, då man överskred lagens gräns, och ingen fanns, som beivrade saken. Men nu är den lagen i alla fall riktlinjen för oss i hela vårt borgerliga liv, precis såsom jag är övertygad om att den lag, som jag hoppas riksdagen nu är beredd att antaga, också kommer att reglera förhållandena på sitt område. Det låter mycket bestickande och ägnat att skapa betänksamhet, när man vid lagstiftning på sociala områden, såsom alltid är händelsen, kan påvisa, att lagtexten långt ifrån täcker alla de fall, som kunna ifrågakomma. Men i samtliga dessa fall får, som sagt, lagtillämpningen fullborda, vad lagstiftaren med sina anvisningar, sina motiveringar och sin ram har angivit.

Nu har man sagt: men är det inte ändå en sak, som regeringen och lagens anhängare förbisett, eller åtminstone underskattat, nämligen att det råder en enhällig opinion emot lagen på arbetarsidan? Jag måste säga, att denna opinion icke är så enig, som man genom demonstrationer och på annat sätt vill söka göra troligt. Även jag känner åtskilliga inom arbetarleden och har iakttagit mycket av vad som där förekommit. Jag skall endast tala om ett par, tre fall, som inträffat på allra sista tiden. Jag kunde här referera skriftligt bevitnade uttalanden från personer, som deltog i demonstrationen, om att de visserligen kände deltagandet som en disciplinär plikt i sin egenskap av medlemmar i sin fackförening, men att massor av dem — det är jag också fullständigt övertygad om — voro alldeles främmande för vad den lag innebar, som man kallades att demonstrera emot. Jag kan prestera icke mindre än tolv olika uttalanden av denna art. Men jag skall endast anföra det sist erhållna av dessa. Det har lämnats av en person, som gick och resonerade med demonstrationsdeltagarna och frågade om deras mening rörande den lag, som var föremål för dagens demonstration. — Jo, svarade den sist påträffade, man vill, att regeringen eller domstolarna skola bestämma, vilka löner vi skola ha. — Det utvecklades för denne demonstrant, vad lagen egentligen innebar. Han sade då: ja, den saken tycker jag är naturlig och riktig, och den kunna vi vara med om. — Jag undrar, om icke oändligt många skulle se på denna sak på samma sätt, om de för sin del ställdes öga mot öga med den verklighet, det här gäller? Jag har ytterligare sett i ett par tidningar och däribland även i en tidning, som står socialdemokratien mycket nära, att demonstrationsdeltagare på andra håll gjort precis likadana uttalanden på grund av undersökningar om deras motiv för deltagandet.

Men detta, säger man, är icke något allmängiltigt och påtagligt bevis. Jag vill då ytterligare åberopa, att jag för någon tid sedan uppsöktes av en organiserad fackföreningsmedlem från landsorten. Han var nere i Stockholm för att i egenskap av delegerad för sina yrkeskamrater på arbetarsidan deltaga i underhandlingar med arbetsgivarna i en konflikt. Han var sålunda arbetarnas i sin ort ombud i denna konflikt. Han resonerade om denna sak och sade, att det icke förhåller sig så, att motståndet mot denna lagstiftning omfattas av alla arbetare. I den fackförening jag tillhör, förklarade han, fanns det ganska många, som anse, att denna lagstiftning icke är till vår skada. Här kommer, yttrade han — vi ha känt det länge, allt starkare och starkare — en strid upp emellan dem inom arbetarrörelsen, som önska att träffade avtal skola hållas, att vi skola slå vakt om kollektivavtalen, och dem, som hylla den åskådning, som icke alls önskar ordnade avtal och vad därmed sammanhänger. Vi resonera, meddelade han, som så, att i denna strid kommer avtals-

lagstiftningen att bli ett skydd och en hjälp för dem, som vilja ha ömsesidigt respekterade kollektivavtal ingångna mellan parterna.

Jag tror, att åtskilliga av herrarna, som bekämpa lagen, skola om ni gå ut och undersöka förhållandena inom respektive fackföreningar, komma att finna, att icke så få ställa sig på denna ståndpunkt. Jag kan dessutom meddela — jag känner mig icke alls förhindrad att uttala mig därom — angående ett yttrande av demonstrationsledningen under det samtal, som jag hade med den, därvid vi diskuterade skälen för och emot en kollektivlagstiftning. Delegationens ordförande yttrade bland annat: Ja, kunde vi blott lita på att domstolen bleve opartisk och rättvis, skulle vi icke ha så mycket emot denna lag. Men nu tro vi icke att så blir fallet, och därför kunna vi icke vara med om lagen. — Var det manne till den meningen, som man i regel i demonstrations-tåget anslöt sig? Var det den meningen, som i det stora hela uppbars av dem, som marscherade där ute, då äger man säga, att uppfattningen om strids-läget, om lagen och dess innehåll där, var en helt annan än den, som man vittnat om här i riksdagen.

Jag vågar tro, att den domstol, som här avses komma till stånd, skall både genom sin strävan efter objektivitet och genom sin sakkunskap och allsidiga sammansättning vara på ett helt annat sätt skickad att deltaga i medlingen på detta område än vare sig andra domstolar eller tillfälligt inkallade skiljemän, som nu ibland få träda till, när det gäller att lösa svårare frågor på detta område. Rörande denna punkt får jag säga, att jag icke förstod, när jag hörde professor Reuterskiöld, som, såvitt jag fattade honom, egentligen skulle kunna taga lagen om kollektivavtal, därest icke lagen om arbetsdomstol vore kombinerad med densamma, utan man finge hänvisa frågornas behandling till de allmänna domstolarna; vilket skulle vara ett plus ur hans synpunkt. Jag vill gentemot honom säga, att detta betraktelsesätt, såvitt jag förstod honom rätt, representerar den mest opraktiska synpunkt på detta spörsmål, som jag egentligen kan tänka mig. Ty jag måste säga mig, att just tillkomsten av ett dylikt skiljedomsinstitut, som inom sig på en gång hyser både ständiga representanter för de olika intressena och därtill lämpliga och sakkunniga, juridiskt tränade män, som sträva att så långt de förstå och förmå söka åstadkomma rättvisa, skall visa sig vara det mest värdefulla, som man åstadkommit genom detta förslag.

Herr Winberg yttrade, att han trodde, att skälen för framläggande av detta lagförslag vore dels att vi ville slå en brygga till höger, och dels att vi ville genomföra ett förslag blott för att ha något resultat att visa på. Jag kan i båda dessa avseenden hänvisa till, vad jag inledningsvis anförde, nämligen att det lagförslag, som här föreligger, varit föremål för våra politiska strävanden i olika ställningar under lång tid innan vi tillträdde regeringsställningen.

Fröken Hesselgren gjorde, såvitt jag förstod, till huvudsynpunkt här dels att man skulle försöka få samtliga parter förtroende för en sådan ordning och dels att man skulle söka få denna misstro mot domarna — här återkom ungefär detsamma som förekom under samtalet med demonstrationsdelegationen — att vika. Ja, jag undrar, fröken Hesselgren, om man kan räkna med att någonsin här i landet samtliga parter förtroende för en rättslig prövning skall kunna på förhand vinnas. Det är ju faktiskt så, att en stor del av arbetarrörelsen vill gå fram på helt andra banor och icke under några förhållanden vill se vare sig denna lagstiftning eller dess förutsättningar komma till stånd. Om jag då skulle ställa mig på fröken Hesselgrens sida och vänta med detta, tills domstolen möter fullt förtroende från alla parter, skulle jag nog få vänta i evighet. Jag tror även, att det förhåller sig så med denna misstro mot domarna, att densamma icke grundar sig på rent individuell misstro mot att de

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

utsedda personerna skulle vara hederliga och rättsinniga män — det tvivlar man nog icke på — utan man anser, att det överhuvud taget är omöjligt för folk med borgerlig åskådning att betrakta problem av denna art så, att de kunna utöva en objektiv rättsskipning. När och var vill fröken Hesselgren då komma fram till den punkt, där icke någon misstro mot domstolen skall föreligga?

Det är en billig ståndpunkt att uppskjuta själva lösningen av en fråga som denna, liksom av svåra problem överhuvud taget, men det är icke alls säkert, att man därmed gagnar de strävanden, den sak som man därmed vill främja. Det föreföll mig som om fröken Hesselgren i detta avseende var inne på orätt väg.

Herr Möller riktade i sitt anförande en hel mängd beskyllningar åt olika håll, bland annat den beskyllningen mot regeringen, att vi på regeringsbanken skulle försöka »svära oss fria från ansvar». Jag vet inte, om herrarna närmare följde hans resonemang. Men jag undrar om man inte skulle kunna säga, att det ordet skulle närmast kunna tillämpas på honom själv, då han gjorde ett, om också föga lyckat, försök just att »svära sig fri». Jag hade icke alls tänkt beröra denna sak. Men det är väl ändock så, att om man försöker gå igenom allt, vad herr Möller och åtskilliga av hans kamrater år 1926 och tidigare anförde, man får det outplånliga totalintrycket, att de principiellt hävdade att en lagstiftning av denna art vore befogad och rimlig, och att man borde vidtaga åtgärder för att en sådan lagstiftning skulle komma till stånd. Är det så, att bl. a. herr Möller stått på den ståndpunkten, förefaller det mig, som om man i dag fått det intrycket av vad herr Möller nu anført, att denna icke är förenlig med de uttalanden, som i dag förekommit från herr Möllers sida.

Herr Möller förklarade ytterligare, att de ändringar, som lagutskottet gjort i lagförslaget visa, vilka missgrepp, brister och felaktigheter detta lagförslag innehåller. Jag vill då i fråga om exempelvis en sådan ändring, som gjorts i 10 § i Kungl. Maj:ts förslag — den blev sedermera 9 § i det förslag, som utskottet framlagt — där det gällde huruvida föreningen i första hand skulle ha skadeståndsskyldighet, för att sedermera kunna vända sig mot medlemmarna, eller icke, säga, att man alltså kan hysa tvekan, huruvida den ståndpunkt, till vilken utskottet anslutit sig, är den riktiga. I varje fall förhåller det sig så, att andra länder med lagstiftning av denna art — en lagstiftning tillkommen på föranstaltande av både arbetare och arbetsgivare — ha bestämmelser motsvarande dem, som funnos i Kungl. Maj:ts förslag, utan att dessa visat sig vara oriktiga eller olämpliga, eller att man påkallat snara förändringar däri.

Herr Möller förklarade vidare, att anledningen, varför man nu var i färd med att, som han yttrade, forcera fram detta lagförslag, var att arbetarfientligheten vunnit insteg, starkare än tidigare, hos de borgerliga vänsterpartierna. Påståendet är fullständigt ogrundat. Jag vill härtill endast anmärka, att det knappt är på något område, man fått sträva så länge, som fallet varit på här förevarande, för att komma till ett resultat. Det första förslag, som föreligger, är också ur båda parternas synpunkt klart objektivt. Lagen omfattar sålunda ett i det stora hela åtminstone principiellt sett oomstritt område. Att då komma och säga, att denna lag är bevis på en nyvunnen arbetarfientlighet, är ett sådant tal, herr Möller, som icke gör sig hos dem, som bakom starka ord försöka finna någon levande verklighet. Ty den levande verkligheten berättigar icke till ett sådant omdöme eller till ett sådant uttalande.

Jag skall icke gå in på ett sådant uttalande om socialministern, som att han vore en »fånge i snaror, utlagda av andra». Jag vet icke, om någon av de här närvarande hörde socialministern i dag på förmiddagen tala i andra kam-

maren om denna sak. Men jag får säga, att jag icke tror, att han där framträdde som en fånge snärjd av andra, utan som en man, som på detta område söker realisera, vad han under årtionden trott vara rätt och riktigt, i överensstämmelse med den plikt hans ställning ålägger honom.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Man har i polemiken mot domstolens fria prövningsrätt åberopat förhållandena i England. Man citerar i detta sammanhang åtskilligt, som sagts av vissa engelska liberaler. Jag vill då endast erinra om att dessa uttalanden vända sig mot den vida svårare och mer tveksamma frågan om en skiljedoms-lagstiftning, som omfattar alla slag av tvister på arbetsmarknaden. Därtill kommer, att, såvitt jag inte är oriktigt underrättad, de engelska domstolar, som redan nu handlägga dessa ärenden, avdöma dem med större frihet från regler i form av utmejslad lagstiftning än den man kritiserar i det föreliggande lagförslaget.

Ja, herr talman, med vad jag sagt, har jag i korthet — tiden är ju långt framskriden — sökt giva skäl för den ståndpunkt regeringen intager, och velat anföra några bland huvudmotiven för det föreliggande lagförslaget. Gentemot alla de spådomar, som här uttalas om detta förslags olyckliga verkningar, vill jag för min del uttala den fasta tron, att resultatet skall bli ett helt annat. Ett förslag, som icke äger annan uppgift än att, då starka samhällsintressen kollidera, genom en därför lämpad organisation söka främja, vad samhället anser vara rätt och riktigt, bör enligt min bestämda övertygelse ej komma att föra till olyckliga följder. Tron på rätten skall förvisso ej i fortsättningen komma på skam. Ty det är faktiskt de, som vilja beteckna detta som ett partiskt, olyckligt och oriktigt förslag, som, såvitt jag förstår, icke ha förmått giva verkliga skäl för dessa sina farhågor. Behovet av lagen är däremot klart ådagalagt.

Herr Österström: Som kammaren behagade finna, ha herr Andersson i Rajsjön i andra kammaren och jag i fråga om motiveringen beträffande lagförslaget 4 § anmält en avvikande mening. Vi ha yrkat att till övervägande skulle upptagas spørsmålet, huruvida icke arbetsmarknaden skall kunna fridlysas från sympatiåtgärder —, d. v. s. sympatilockouter och sympatistrejker — som påtryckningsmedel, när det gäller intressetvister.

Det vore naturligtvis inte rimligt, om jag vid denna timma skulle uppehålla kammaren med en utförlig argumentering för denna vår ståndpunkt. Men jag måste i alla händelser nämna ett enda exempel, därför att det ligger så nära i tiden, att det kan anses vara i verklig mening aktuellt. Jag syftar naturligtvis på vinterns och vårens strider på arbetsmarknaden, d. v. s. på trämassekonflikten, som sedermera genom sympatilockout drog med sig konflikter vid både sågverken och pappersbruken. Det var icke något enstaka fall, men det är intressant i detta sammanhang redan ur den synpunkten, att det enligt min mening aldrig tillförne har yppat sig ett så starkt tvivel i de vidaste kretsar på att de vägar, som de båda parterna förut ha trampat, när det gäller detta område, i längden äro framkomliga. Aldrig har det funnits en så stark tveksamhet inom *alla* kretsar. Både arbetsgivare och arbetare samt även utomstående hyste stor tveksamhet på denna punkt och ansågo att medel och mål här icke stodo i något harmoniskt sammanhang med varandra. Spørsmålet om arbetsmarknadens pacifiering på detta område och detta avsnitt bör enligt reservanternas mening undersökas, både därför att det här gäller att trygga en verklig helgd kring kollektivavtalen, och även därför att det, som herr Möller, mycket riktigt för övrigt uttryckte sig, gäller de farligaste och mest förödande striderna. Den omständigheten, att lockoutvapnet på arbetsgivarsidan anses som det verksammaste stridsmedlet, får givetvis icke vara något hinder för att här ingripa och göra den undersökning, som vi påyrkat. Jag är fullt medveten om

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

de vanskligheter och svårigheter, som yppa sig, för att man här skall kunna komma till ett resultat, men det har för reservanterna syntts vara en plikt att trycka på denna punkt, och vi måste beklaga, att det icke varit möjligt att i utskottet vinna majoritet för vår ståndpunkt.

Vad det föreliggande lagförslaget i övrigt angår, ha ju i dag liksom under den tid, som förflutit, sedan förslaget framlades, gjorts så många synpunkter gällande och ordats så mycket, att det måste vara den starkaste plikt för mig att här icke göra mig skyldig till alltför många upprepningar. Det är ju beklagligtvis så, att anhängarna av en sådan lagstiftning och motståndarna till densamma här tala två olika språk och de ha tydligen ingen möjlighet att förstå varandra. Där denna möjlighet eventuellt finnes, saknas — det är säkerligen icke för hårt sagt — viljan.

Jag skall heller icke göra något försök att övertyga meningsmotståndarna. Jag skulle bara stillsamt men kategoriskt vilja inlägga en bestämd gensaga mot det talet, att vi, som gå in för denna lagstiftning, göra det för att med någon djävulsk metod söka komma åt den svenska fackföreningsrörelsen. Jag tror icke det skall vara möjligt att leta upp någon vettig människa, som bestrider det mycket, mycket stora värde, denna fackföreningsrörelse representerar på väsentliga punkter och i många avseenden. Jag vågar bestämt säga, åtminstone i vad gäller min egen del, att det i detta lagförslag icke finnes något, som kränker fackföreningarnas legitima rätt. Det finns heller icke något däri, som är avsett att kränka denna rätt.

Nu argumenteras det från socialdemokratiskt håll mot lagförslaget, precis som om det vore ett livsvillkor för den svenska arbetarklassen att bryta avtalen. Men samtidigt säger man oupphörligt och i upprepade vändningar, att rättstvister på arbetsmarknaden representera en i alla avseenden obetydlig del av konflikthanledningarna. Är nu detta sista riktigt — och det är det naturligtvis — kan icke det första påståendet vara riktigt. Är det så, att den svenska arbetarrörelsen gör vad den kan för att i allt väsentligt slå vakt om avtalen — vilket också är sant — kan det omöjligen ligga en rättskränkning i det lagförslag, som här är framlagt och som vi tala för. Det är överord att påstå, att en kränkning här äger rum, ja, det är mer än överord. Jag finner det för min del mycket naturligt, att arbetarna hålla på denna rätt eller att arbetarklassen förankrar hela sin ställning vid ett verkligt rättstillstånd. Det framhålles ju, så snart det på arbetsmarknaden uppstår en konflikt av betydande omfattning, från arbetarnas eget håll, att arbetarklassen helt naturligt är den svagare parten och i regel har den ogynnsammare ställningen. Det ligger oerhört mycket i detta påstående. Men i så fall måste det vara fullkomligt rimligt, att arbetarklassen förankrar sig och hela sitt ståndpunktstagande och sina möjligheter vid en rättsgrundsats, som är erkänd.

Det göres nu ett ärligt försök att skapa en specialdomstol, utrustad med alldeles speciella och säregna förutsättningar för att träffa domar, som, så långt det är möjligt för människor att komma, motsvara rättvisan. Då frågar jag, hur detta i all rimlighets namn kan anses vara ett ont anslag mot fackföreningsrörelsen och arbetarklassen. Man kan naturligtvis göra en gest och säga — det var herr Möller inne på — att arbetarna själva böra få avgöra vad som är deras sanna intresse och vad som svär mot detta intresse.

Ja, jag har icke tagit till orda i den illusionen, att jag skall lyckas övertyga någon. Jag har tagit till orda för att deklarerera, *varför* jag kunnat ställa mig bakom dem, som rösta för detta lagförslag.

Herr Linder: I den vidlyftiga diskussion, som nu ägt rum, är helt naturligt det mesta av vad som kan sägas redan sagt. Jag vill emellertid begagna detta tillfälle, då jag varit ledamot av andra lagutskottet, för att liksom herr

Österström avgiva en deklARATION, varför jag ställer mig på *avslags*stånd-
punkten. *Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)*

Jag har genom diskussionen här fått anledning att taga upp den synpunkt, som för mig verkat bestämmande i högst betydande grad, nämligen luckorna i detta lagförslag. Herr justitieministern, var den förste, som tog upp saken — ingen hade förut påpekat detta förhållande. Han tog självmant upp det. Det föreföll nästan, som om han rent av ville prisa detta förhållande, att lagen icke var tillräckligt detaljerad, och ingick på enskildheterna. Jag måste då erinra därom, att, även om det kan sägas, att man i modern tid ofta nog ger ett visst fritt spelrum åt domstolarna, lagstiftarna likväl bemöda sig, åtminstone här i vårt land, att göra lagarna så omsorgsfullt utarbetade som möjligt. Det är väldiga lagkomplex, som riksdagen haft tillfälle att yttra sig om under de senaste årtiondena. Man kan — om man vill tänka på justitieministern själv — erinra om det strafflagsförslag, som han håller på att utarbeta. Jag undrar, om icke det kan sägas utmärka sig för en utomordentlig detaljrikedom och omsorgsfullhet. Jag förstår då icke, varför man icke skulle kunna fordra, att även det nu föreliggande lagförslaget, som i så hög grad berör det svenska näringslivet, utarbetats med samma omsorgsfullhet som alla andra lagar.

Det har efter justitieministern talats en hel del i dag om dessa luckor, men jag skulle ändå vilja säga ytterligare ett par ord därom. Jag har intagit den ställning, som jag gjort i denna sak, icke precis med hänsyn till vad själva saken kan göra sig politiskt, utan jag har tagit ställning till lagförslaget ur juridisk synpunkt. Såsom ledamot av utskottet och såsom jurist har jag varit skyldig att se på denna lag på det sätt, som man enligt min mening bör försöka såsom lagverk pröva den. Jag har då icke kunnat undgå att taga intryck av de luckor, som finnas i lagen. Jag menar, att jag icke kan se, hur denna lag kommer att verka i sin tillämpning, just därför att den lämnar så många spörsmål olösta.

Jag skall givetvis icke ingå på detaljer, ty därtill är tiden för långt framskriden. Men jag kan ändå tala något om de brister, som närmast falla i ögonen, när man läser lagen.

Redan i 1 §, där det gäller frågan om *kontrahenterna* i avtalet, påpekas i propositionen flera olika spörsmål. På ett av dessa spörsmål svaras det t. ex., att det lämnas olöst, på ett annat, att det lämnas att lösas av rättstillämpningen samt på det tredje och det fjärde, att de få lösas enligt allmänna rättsregler. Herr statsrådet medger själv, att vid tillämpningen av de föreslagna lagarna osäkerhet i en del fall kan komma att uppstå på grund av bristen på rättslig reglering av arbetarnas och arbetsgivarnas organisationer. Några större olägenheter lära emellertid inte kunna uppkomma härigenom, tycker herr statsrådet. Inom rättstillämpningen råder ingen tvekan därom, fortsätter han i detta sammanhang, att sammanslutningar, som nått en viss grad av fasthet, äga rättssubjektivitet. — Ja, detta är givetvis riktigt. Men i detta sammanhang räcker icke detta skälet för att besvara något annat än det spörsmål, som innefattas i propositionen och som gäller frågan om förutsättningarna för sammanslutningars rättspersonlighet. För de övriga spörsmål han tagit upp och som sagt lämnat olösta räcker icke detta skäl. Jag har icke heller tagit upp såsom olöst denna fråga om förutsättningarna för rättspersonlighet hos sammanslutningarna. Det är således flera stycken frågor beträffande kontrahenterna, som lämnas åt sitt öde.

Vad så vidare angår den viktiga *föreningsrätten*, som en av talarna här först var inne på, heter det: »Naturligen vore det ur andra synpunkter önskvärt, att i vårt land en föreningslagstiftning komme till stånd, men att i avbidan på lösningen av detta vittutseende problem uppskjuta lagstiftningen rörande kollektivavtal synes mig icke tillrådligt.»

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Det är givetvis så, att ärendet i dag varit ytterligt brådskande att få fram. Trots att man, som påpekats i ett föregående anförande, tidigare önskat att få en föreningslagstiftning, har nu brådskan varit så stor, att man för att få detta lagförslag färdigt icke kunnat ge sig in på kapitlet om föreningsrätten.

När det så, om jag går vidare här, talas om *avtalets form*, må jag säga, att jag finner utskottets förslag innebära en mycket stark kritik av statsrådets sätt att behandla den frågan. Här har dock ett enhälligt utskott gått in för att det måste givas skriftlig form åt avtalet. Det säger man heller ingenting om. När det kan leda därhän, att människor kunna få gå från hus och hem och föreningskassorna kunna bli renskrapade, måste man verkligen ha en garanti för vad man har att hålla sig till i avtalsväg. Men var och en, som läser propositionen, i vad den rör avtalets form, finner, att statsrådet icke kunnat besluta sig för något bestämt utan tagit mycket lösligt på den saken och lämnat den helt åt framtiden. Avtalet kan tänkas hava tillkommit än på en grund, än på en annan grund, än på en tredje, men vad som skall vara avgörande har icke statsrådet kunnat besluta sig för. Utskottet har emellertid varit fullkomligt ense om — och det kan ju vara en fast punkt i all denna oenighet — att det skall vara skriftlig form.

Går jag så vidare till *avtalets innehåll*, föreligger även där på åtskilliga punkter stor tvekan. På ett ställe säges det av statsrådet: »Huruvida ett kollektivavtal eller annat avtal föreligger, måste bedömas med hänsyn till de synnerligen växlande omständigheterna i varje särskilt fall», och han har, då han skall lämna en vägledning — det gäller nu särskilt skillnaden mellan entreprenadavtalet och kollektivavtalet — endast sagt, att man har här en god vägledning i själva ordet, kollektivavtal, som han tycker vunnit en viss tillämpning. Jag tycker dock att det är inte mycket att komma med, då det gäller att från juridisk synpunkt klara ut, vilket som är det ena och vilket som är det andra avtalet.

Så kommer jag vidare över till 2 §, frågan om *avtalets räckvidd*. Där heter det i propositionen, att där möta en rad av invecklade spørsmål. Redan de sakkunniga hade observerat detta. De yttra sig i den delen på följande sätt: »I lagen har icke reglerats verkan därav, att medlem utträder ur förening, som är bunden av kollektivavtal. Det torde nämligen icke vara möjligt att härutinnan uppställa allmängiltiga regler. Lämpligare synes vara att överlämna åt praxis att i varje särskilt fall avgöra, i vilken mån medlem, som utträtt ur föreningen, kan bli fri från det för föreningen bindande avtalet.»

Nu är dock denna fråga om bundenheten enligt min uppfattning — det framgår också av propositionen — av synnerligen stor vikt, och detta föranledde statsrådet till att i det stora yttrande på flera sidor, som propositionen innehåller i denna punkt, tala om saken ur juridisk synpunkt. Men han slutar i alla fall med att säga: »Då de olika synpunkter, som således kunna läggas på frågan om bundenhet efter utträde ur organisationen, icke torde vara uttömmande diskuterade inom de av den ifrågasatta lagstiftningen berörda kretsarna, synes det mig vara lämpligt att avvakta ytterligare erfarenheter från rättsstillämpningen, innan frågan löses genom lagstiftning. Jag har därför i likhet med de sakkunniga ansett något stadgande i ämnet icke böra nu upptagas.»

Likväl har det dock flutit in ett uttalande i 2 §, sista punkten: »Utträder medlem, upphöre han ej på den grund att vara bunden av avtalet.» Jag måste säga, att det är i alla fall, när det gäller en så viktig sak som denna om bundenheten, ett bra svagt besked som lämnas, när det icke kan sägas annat än att utträdet i och för sig medför icke bundenhetens upphörande. Denna fråga om bundenheten kan aktualiseras i många fall, och därför vore det lämpligt, att det verkligen kunnat givas ett något mera utförligt svar på den.

En annan fråga är den om *verkan av godkännande*. Vad säges då om detta i

propositionen? Jo, statsrådet säger: »Med hänsyn till den växlande betydelse, som sålunda kan inläggas i sammanslutnings godkännande av kollektivavtal, torde det icke vara lämpligt, att i lagen meddelas bestämmelser om verkan av dylik åtgärd. Det synes riktigare, att man i varje särskilt fall söker med tillämpning av vanliga tolkningsregler utfinna, vad parterna vid avtalets ingående avsett. Av stor betydelse blir härvid vad som förekommit vid förhandlingar rörande avtalets tillkomst och särskilt den omständigheten, huruvida och på vad sätt det godkännande, varom är fråga, riktats till motsidan i avtalsförhållandet.»

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Jag menar alltså, att här lämnas på detta sätt i viktiga och många fall hela avgörandet åt rättstillämpning, praxis och allt vad det nu heter.

Jag tänker också på 4 §. Jag skall icke gå i detalj, men jag vill påpeka, att i 4 §, som skall hava tvingande karaktär, talas om plikten för en förening, som själv är bunden av ett kollektivavtal, att söka hindra sina medlemmar att vidtaga en olovlig stridsåtgärd, men när man frågar vad föreningen skall ha gjort för att ha fyllt vad lagen kräver, då svarar herr statsrådet: »En sådan fullständighet kan icke krävas av en lag och den är ej heller önskvärd. Huruvida organisationen gjort vad som ankommer på den måste bedömas med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Ibland torde det vara tillräckligt med ett uttryckligt avståndstagande; i andra fall åter kan det fordras att organisationen skridit till bestraffningsåtgärder, som stått densamma till buds enligt dess inre regler.»

Jag tycker detta är för litet besked. Det lämnas öppet att för dem själva taga ställning i dessa allvarliga saker. De borde ha haft något, som de kunnat mera rätta sig efter.

Går jag in på *skadeståndsparagrafen*, som det har talats så mycket om, är det märkligt, att fastän det eljest finns så många luckor i denna lag, tror jag icke, att man på den punkten *glömt* någonting. Där har man till och med tagit upp den s. k. ideella skadan, och paragrafen förefaller att vara synnerligen omtänksamt utarbetad, så att man fått med allting, som skulle kunna tagas upp i händelse av gäldande av skadeersättning. Somliga av dessa skadeståndsberättigade kunna få ersättning för den ekonomiska skadan, andra för den ideella skadan, en tredje grupp återigen kanske både för den ekonomiska och den ideella. Det blir en prövningsfråga; det kommer att ligga i domarens skön.

Jag kan förresten till sist i detta sammanhang icke undgå att fästa uppmärksamheten på det stycke i den kungl. propositionen, som angår tillämpningen av allmänna rättsregler. Det heter på den punkten: »De sakkunniga ha i sin motivering framhållit, att det vore tydligt, att den föreslagna lagen icke kunde fullständigt reglera kollektivavtalet och dess rättsverkningar. Vid sidan av lagen gällde, såframt de icke strede mot dess föreskrifter, såväl i lag eller annan författning givna bestämmelser som allmänna rättsregler, i den mån de kunde tillämpas å kollektivavtal. Särskilt kunde framhållas, att å sådant avtal borde tillämpas regler om slutande av avtal och om rättshandlingars ogiltighet.»

Ja, jag gör ingen anmärkning mot detta stycke, som herr statsrådet också har anslutit sig till, utan jag gör endast den *reflexionen* över denna punkt, liksom över alla de många punkter, som lämnats att avgöras efter växlande omständigheter, efter rättstillämpning o. s. v., att under många år har det på detta område, som ansetts oerhört ömtåligt, förhandlats mellan arbetsgivare och arbetare efter regler, som förvisso åtminstone att börja med varit tämligen primitiva och säkerligen mycket litet juridiskt utformade, att det har ofta varit strider, och att allmänheten ofta varit uppskrämd av talet om dessa konflikter, men att trots allt har man ändå kommit i land med svårigheterna. Det förefaller till och med, och det är väl ganska naturligt, att eftersom åren gått, har det vunnits allt mera rutin och erfarenhet i det stycket. Men sedan denna lag

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

tillkommit, anses det, att det skall komma att gå bättre. För mig ställer det sig då så, att parterna hädanefter komma att släppas in i en labyrint av allmänna rättsregler, i lag eller författning givna bestämmelser, bland regler om slutande av avtal o. s. v., där parterna få leta sig fram, bäst de kunna, och där i varje fall arbetarparten absolut icke är hemmastadd. Arbetarparten har hittills litat på den förhandlingsordning arbetarna själva varit med om att skapa. De ha lärt sig den och veta efter vilka regler man där brukar handla. De ha i fackföreningsrörelsen sett det starkaste värn, de ha för sin ekonomiska existens, men efter detta komma de, enligt min uppfattning åtminstone, att känna sig ytterligt osäkra. De veta inte om den eller den regeln, den eller den bestämmelsen skall tillämpas, och de känna sig utlämnade åt det ovissa. Jag har suttit i utskottet och hört meningsfränder komma och fråga: »Hur går det med det? Hur är det med den saken?» De ha röjt, att de alls icke förstått eller varit inne i detta väldiga system av bestämmelser, som här talas om, när det gäller andra lagars tillämpning, och det kan man icke säga något om. Den, som själv är jurist och märker, hurusom de lagar, som avses, äro fyllda av detaljer, som sannerligen icke alltid äro så lätta att komma till rätta med, han kan förstå, att när dessa stora massor med hjälp av sina förtroendemän o. s. v. skola leta sig fram i laglabyrinten där, blir det svårigheter. De känna sig osäkra. Man kan icke begära orimligheter av dem, ty detta är någonting nytt, och eftersom hela deras sökande efter bättre arbetsvillkor aldrig varit annat än strid, bli de misstänksamma mot vad som här framlagts, även om det försäkras, att det icke på något sätt är någonting farligt i det. Man skall alltså icke bli förvånad, om i alla fall arbetarna, med de synpunkter de ha i denna sak och som jag känner till, inrätta sig för de nya förhållandena på ett sätt, som man kanske inte tänkt sig.

Det har här under debatten bland annat sagts, att regeringen har bagatellererat de invändningar, som gjorts emot denna lagstiftning ifrån arbetarsidan, och jag måste säga, att jag tycker, att det finnes ett visst fog i den anmärkningen. Redan emot den statistik som framlades riktade sig statsrådet på ett alldeles säreget sätt, men jag skall icke gå in på statistikfrågan, ty det är bra sent att komma med siffror. Men det riktades utom på grund av de siffermässiga uppgifterna en hel rad av invändningar emot förslaget, och det är märkligt att se, att sedan statsrådet i propositionen har så att säga kritiserat sifferuppgifterna och sökt visa, hurusom det enligt hans mening är behöfligt med en sådan lagstiftning som denna, så säger han, när han skall övergå till de andra skälen, efter att ha avfärdat påståendet om att förslaget gynnade arbetsgivarna på arbetarnas bekostnad och att den föreslagna domstolen skulle ensidigt tillgodose arbetsgivarnas intresse: »Ej heller de övriga erinringar, som framställts mot utkastens allmänna grunder, synas mig berättigade» — han tar dem i klump. »Visserligen lämnas i utkastens en del frågor olösta, men frånvaron av föreskrifter i dessa ämnen torde icke medföra större olägenheter än den nuvarande fullständiga bristen på lagbestämmelser.» När jag läste detta, tyckte jag, det var någonting märkvärdigt. Det är kanske tråkigt, att det inte finns reglerande bestämmelser för närvarande, men när man nu kommer och skall lägga fram ett lagförslag, varför är man inte då så noggrann, att man gör sitt bästa när det gäller att lämna föreskrifter? Det är ju meningen med lagen, att man skall såvitt möjligt lämna föreskrifter, men här nöjer sig statsrådet med att säga som så: »Det är ju inte värre än det varit förr.»

Det har här i kväll också talats om att gränsen emellan *rättstvister* och *intressetvister* skulle vara svår att uppdraga. Ja, den frågan är statsrådet också inne på. Jag var mycket förvånad, när jag läste hans uttalande, därför att under hela den tid, som vi varit sysselsatta med lagförslaget, ha vi varit inne på det kapitlet, att denna lag liksom skulle hålla begreppen isär. Det har ta-

lats om att lagen skulle gälla endast tolkningsfrågor beträffande avtalen. Men nu när statsrådet yttrar sig på den punkten, kommer han bland annat med detta uttalande: »Vad slutligen angår påståendet, att det icke vore möjligt att skilja mellan rätts- och intressetvister samt att i följd därav rena intressefrågor kunde dragas under domstolarnas prövning, bör framhållas, att denna anmärkning har sin grund i en missuppfattning av den oegentliga beteckningen rättstvister.» Ja, det är kanske mången som anser, att ingenting är att säga därom. Men vi ha dock gått ut ifrån detta, att dessa tvister skulle hållas isär. Nu, när jag läste detta uttalande, fick jag den misstanken, att här i alla fall är fråga om att liksom släta ut gränsen emellan dem, och att domstolsprövningen så småningom kommer att gälla även *intressetvisterna*. När jag hörde herr von Sydow här i i dag tala om dessa saker, föreföllo även hans uttalanden gå i den riktningen. »Med intressetvister ha vi alltid brukat mena frågan om lönerna o. s. v.» sade han, »men det behöver ju inte vara så.» Av anförandet framgick, att han på den punkten ansåg att det hela flöt samman och att det mycket väl kunde tänkas, att även intressetvisternas bedömande komme att falla under denna domstols prövning.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Det har sagts här i den offentliga diskussionen om denna lag, att den skulle vara så *oskyldig*. Jag tillåter mig verkligen bestrida det, ty jag tror att var- enda jurist, som läser denna lag och dess motiv, mycket väl ser, att bakom den mjuka och koncilianta ytan finns det verkligen både näbbar och klor. Under den mycket vidlyftiga diskussion, som har ägt rum i utskottet och där det dragits fram massor av exempel, har det till fullo framgått, enligt min uppfattning, att talet om lagens beskedlighet är ett löst tal.

Vi ha flera gånger under diskussionen, då det gällt någon viss paragraf, vars rättsverkningar kunde bli nog så betänkliga, tröstats med detta: »Bry er inte om det, ty den paragrafen kommer till så ringa tillämpning. Ingen arbetsgivar- kommer någonsin att tillämpa den.» Så har det också sagts i dag, liksom förut i utskottet. Att nöja sig med någonting sådant, då det gäller att stifta en lag på ett så ömtåligt område, det är väl ändå icke det vanliga, utan man får väl vänta sig, att det skall bli protester på sådana punkter.

Jag vill för min del endast uttala den uppfattningen, att denna lag *omöjlig* kan vara uttrycket för den hela och fulla sanningen på detta område. Jag läser ut detta därav, att arbetareskarorna protestera, så långt de förmå. Det är den ena parten. Den andra parten är arbetsgivarna, och de jubla över denna lag. Möjligtvis beklaga de, att den icke blivit ännu strängare. Detta gör, att jag har den känslan, att lagen är på något sätt ensidig. Det är mycket möjligt, att arbetarna ha begått fel och att samhället blivit irriterat, men jag vill fråga i detta sammanhang: »ha arbetsgivarna alltid varit de, som visat måttfullhet och billighet och självbehärskning?»

Det har också talats om att man icke skulle taga hänsyn till denna opinion, som har vuxit fram på arbetarsidan. År 1920, då jag hade tillfälle att vara med här, var det fråga om en lag om den centrala skiljenämnden, och det lagförslag, som då framlades, grundades på en av socialstyrelsen verkställd utredning, som den var anbefalld att göra, huruvida och i vad mån åtgärder särskilt på lagstiftningens väg kunde åstadkommas i syfte att på ett verksamt sätt främja arbetsfreden. Enligt statsrådsprotokollet anförde i det ärendet tillförordnade chefen för civildepartementet, statsrådet Löfgren, bland annat: »Socialstyrelsens betänkande, över vilket yttranden inkommit från åtskilliga myndigheter och korporationer, har hittills icke föranlett förslag till riksdagen. Av en stor del bland de ingivna yttrandena har framgått, att en dylik, ganska omfattande lagstiftning icke skulle i den gestaltning, förslaget fått av styrelsen, uppbäras av den allmänna opinion inom de närmast intresserade kretsarna, som synes önskvärd för ett framgångsrikt ingripande från lagstiftarens sida på det-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

ta område. Under sådana förhållanden är det icke sannolikt, att något av större värde för arbetsfreden eller arbetsrättens utveckling är att vinna genom att nu ifrågasätta en lagstiftning av den omfattning, socialstyrelsens föreliggande förslag avser.» Det var *då*, som man tog sådan hänsyn till de närmast intresserade kretsarnas opinion; *nu* är det inte på det sättet.

Andra lagutskottet, i vilket jag då var med, skrev, när det tillstyrkte denna centrala skiljenämnd, och uttryckte den förhoppningen »att Kungl. Maj:t, så snart i framtiden en fastare rättsuppfattning på ifrågavarande område bildats, måtte vidtaga åtgärder för att sådan rättsuppfattning i största möjliga omfattning fastslås genom lag, på det att arbetsfreden därigenom må effektivt främjas.» Jag undrar bara, om denna »fastare rättsuppfattning» i dag är för handen på detta område. Jag tror knappast man kan säga det.

Det har också dragits upp en hel del rättsfall, men enligt min uppfattning är det knappast lämpligt att ge sig in på sådant, ty kamrarna kunna icke avgöra, huru det ena eller andra fallet skall bedömas, utan det blir andra myndigheters görande. Men det var ett fall, som justitieministern omnämnde. Det gällde en postanvisningsförfalskning. Han framhöll då, att de personer, som hade bestyrkt det falska namnet, blevo ansvariga för detta bevitnande. De hade med sina namn — de voro kända — bestyrkt namnets äkthet. Justitieministern sade då, att det icke kunde bliva föremål för någon kriminell påföljd, men väl civil. Vidare sade han, att, liksom det icke är oriktigt att i det fallet ålägga vederbörande att betala, lika litet kan det vara oriktigt att låta en förening, som understöder en avtalsstridig strejk, betala skadestånd. Det låter sig emellertid icke sägas här. Enligt det föreliggande lagförslaget måste ju föreningen, om den skall kunna bli skadeståndsskyldig, också vara *bunden av kollektivavtal*. För den händelse föreningen icke är detta, synes den icke alls kunna komma att bliva ansvarig för denna olovliga stridsåtgärd. För övrigt, vad det beträffar följande punkt i 4 §: »Ej heller genom lämnande av understöd eller på annat sätt medverka vid olovlig stridsåtgärd», måste jag säga, att det säkerligen är ett av de ställen, där man inom arbetarvärlden kommer att känna trycket av denna lag kanske starkare än på andra ställen. Det har nämligen ofta varit så, att i nödens stund, så att säga, har den ena föreningen räckt handen åt den andra, men hädanefter kan den icke gärna göra detta, ty frågan, huruvida en stridsåtgärd är olovlig eller icke, är ju omöjlig för föreningen att bedöma, förrän man fått domstolens avgörande i detta avseende, och man kan inte tänka sig, att detta kan ske så där i brådrasket. Föreningen kan inte heller gärna svara på en bön om hjälp: »Ja, vi äro beredda att ge er understöd, men först efter arbetsdomstolens dom, när vi sett, om strejken är lovlig.» Detta verkar nog, kan jag tro, på arbetarparten såsom ett bra dåligt skämt.

Herr talman! Jag skall be att få instämma i yrkandet om avslag.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag vill endast med några ord motivera mitt votum.

Det lagförslag, som kammaren nu diskuterar, kommer icke att medföra arbetsfred. Om den saken tyckas alla vara eniga. Det kommer i stället att medföra motsatsen, säger man. Jag vill minnas, att bland andra professor Reuter-skiöld framförde den uppfattningen. Vad skall man då vinna? Jo, det skall vara rätten och icke makten, som reglerar förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare. Det är ju en riktig princip. Man menar då, att arbetarna hava missbrukat sin makt och att man skall sätta stopp för detta missbruk. Det är ju också otvivelaktigt, att arbetarsammanslutningarna många gånger ha brukat sin makt på ett sådant sätt, som man har mycket svårt att förstå, att det skulle vara berättigat, och som man måste beteckna såsom en oart. Såsom herr

Linder nyss sade, finns det naturligtvis också andra organisationer, som missbruka sin makt och göra sig skyldiga till oarter av, principiellt sett, kanske alldeles samma slag som arbetarorganisationerna kunna hava gjort. Nu är det väl så, att när sådana missbruk komma från kretsar, som stå oss s. k. borgerliga närmare, se vi nog detta med andra ögon. Vi känna icke — skulle jag vilja påstå — samma grad av förbittring över sådana maktmissbruk som över maktmissbruk av samma art, när de komma från arbetarhåll. Jag vill endast i förbigående påpeka detta förhållande.

När man läst handlingarna och hört debatten, kan man enligt min mening icke komma till den uppfattningen, att lagen är så utformad, att man vinner målet att sätta rätten i maktens ställe. I juridisk mening gör man det naturligtvis, men om den juridiska rätt, som man skapar, också kan godkännas såsom en verklig och moralisk rätt, är en annan sak. Att arbetarna icke göra det, är ju tydligt. Det måste ju vara grunden till deras motstånd mot lagförslaget. Detta kan man förstå, då man hört, vad deras representanter sagt här i dag. Även jag har efter debatten och särskilt efter det mycket intressanta och klagörande anförande, varmed herr Thorberg inledde debatten, fått ett starkt intryck av att lagförslaget har en hel del brister och att det alldeles särskilt finnes bestämmelser, som faktiskt kunna komma att sätta arbetarna i en sämre försvarsställning än deras motpart, om också lagen ur formellt juridisk synpunkt är aldrig så oantastlig.

Ehuru jag icke principiellt är motståndare till lagstiftning i dessa ömtåliga frågor, måste jag på dessa grunder, herr talman, rösta emot det nu föreliggande förslaget.

Herr Sjöblom: Herr talman! Jag skulle inte hava tagit till orda i denna fråga, om jag inte hade känt stunden, då beslutet fattas, mycket allvarligare än säkert de flesta av dem, som rösta för förslaget, känna det i dag. Att jag känner det så, beror inte därpå, att jag har definierat lagparagraferna, den ena efter den andra, och dragit konsekvenserna av dem, utan därpå, att jag — såsom tidigare mångårig fackföreningsman — ganska bra känner det psyke, som behärskar den svenska arbetarklassen, då det gäller sådana här saker. Det är just detta förhållande som gör stunden för beslutet så allvarlig.

Herrarna tro naturligtvis, att det, som säges här i dag av arbetarnas representanter, är bara ord och hot. Jag försäkrar, att det inte är någondera delen. Jag skulle kunna taga ett exempel. Om socialdemokraterna vore i majoritet i riksdagens andra kammare eller vore en majoritet, att de kunde genomföra ett lagförslag, som på ett eller annat sätt riktade sig mot Sveriges bondeklass, ett lagförslag, som bondeklassen funne för sig ofördelaktigt och reagerade däremot på samma sätt, som arbetarklassen gör i detta fall, jag undrar då, vad herrarna på den sidan, som rösta för detta förslag, i den situationen skulle säga. Då skulle inga vackra talesätt hjälpa utan då skulle samma känslor näras på motsidan, och jag är säker på, att resultatet av en sådan lag icke skulle bliva till välsignelse för landet. Jag är lika säker på att denna lag blir till lika liten nytta.

Emellertid var det icke för att säga detta, som jag egentligen begärde ordet. Här har man tagit fram några exempel från Stockholm — särskilt herr von Sydow gjorde detta — för att bevisa, huru förhållandena äro på arbetsfältet här, och han nämnde ett par fall av blockerade husbyggen. Jag vet inte, i vilken mån dessa okynnesblockader — om man så får kalla dem — kunna inverka på massan av de organiserade arbetarnas uppgifter. Jag förmodar, att de väl betyda mycket litet, reellt sett, inställda i det hela. Men de hava haft den egenskapen, att om man talar om dem på lämpligt sätt, kunna de åstadkomma förargelse. Det är nära på det enda, som de kunna göra. Men då frågar jag

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.

(Forts.)

mig, om det är argument att komma med, på vilka man kan genomföra en lagstiftning, som skall gälla alla organiserade arbetare och arbetsgivare i landet.

Här har nu sagts, att denna lagstiftningsfråga icke är något nytt påfund utan att den har förelegat länge. Principiellt har jag inte heller någon invändning att göra mot själva lagstiftningen, men mina bekymmer hänga, såsom nyss nämndes, samman med den omständigheten, att här gå de borgerliga partierna i riksdagen, kanske på ett par, tre undantag när, och rösta igenom en lag, som icke kan vinna en enda röst från arbetarpartiernas sida. Det är bevis för en mycket dålig psykologi att försöka tro, att lagen under sådana förhållanden skulle kunna medföra någon välsignelse. Nog tycker åtminstone jag, att det hade varit en viktig uppgift att sträva efter att få samverkan även med den part, som i dag står alldeles ovillig att gå med på lagen.

Nu anförde hans excellens herr statsministern i sitt anförande nyss, att arbetarklassen visst inte var enhällig. Han hade talat med åtskilliga av demonstranterna häromdagen, som medgivit, att det inte var så farligt. Jag vet inte, vilken betydelse man kan tillmäta detta; men om statsministern därmed ville säga första kammaren, att en mycket betydande del av demonstranterna häromdagen gingo med för sitt nöjes skull, tror jag, att detta är en mycket stor missuppfattning av läget. Det är nog inte så, att man kan tillvita de organiserade arbetarna i Stockholm så litet omdöme, att de lämna sina arbetsplatser för nöjet att få marschera på Stockholms gator, om de inte hava en allvarlig vilja bakom — sedan må det finnas undantag, som kunna säga det eller det. Men manifestationen var talande nog, och det, som sagts här i dag, stryker till fullo under detta.

Emellertid finns det ett område av arbetsfältet här i landet, som icke nämnts under denna diskussion, och det var för att beröra detta, som jag närmast begärde ordet. Det gäller nämligen formerna för slutande av avtal mellan organiserade arbetare och arbetsgivare på landsbyggen. Som kammaren känner till, är det under de sista tre, fyra, fem åren, som den fackliga rörelsen överhuvud taget har börjat att i någon mån göra sig gällande på Sveriges landsbygd. Att förhållandena där bli mycket svårare att bemästra, då denna lag kommit till stånd, än på de större arbetsplatser, är ganska naturligt, då det på landsbygden i de allra flesta fall är arbetsgivare, som sysselsätta en eller två arbetare. Det är de allra flesta. Det är endast ett fåtal, som sysselsätter ett något större antal arbetare. Bägge parterna äro ovana att handla och tänka kollektivt. En mycket stor del av landsbygdens arbetsgivare stå ännu kvar på den gamla ståndpunkten från industrien, sådana förhållandena där voro för 30 år tillbaka, och anse att fackföreningarna överhuvud taget äro ett oting, som icke bör ifrågakomma. Här komma sålunda att begås missgrepp både av arbetsgivare och arbetare, och dessa missgrepp kanske röra sig om helt andra ting än sådana som beröra själva avtalet. Jag har ett ganska typiskt exempel, som jag inte vill undandraga kammaren och som helt nyligen inträffat i den trakt av mitt län, som jag känner ganska bra.

Det var nämligen så, att under arbetet kommo en arbetsgivare och hans ladugårdskar i konflikt om någonting. Resultatet av denna konflikt blev, enligt vad som har berättats, att husbonden skickade iväg ladugårdskarlen från arbetet. Denne gick hem och skötte sedan icke vad han skulle göra. Han ansåg sig avskedad. När denna konflikt ytterligare hade utvecklats sig, beslöt arbetsgivaren att vräka ladugårdskarlen från dennes bostad. Det var vid en prästgård. Men då befanns det, att den bostad, som ladugårdskarlen bebodde, ägdes av kyrkoherden och ingick icke i arrendet. Kyrkoherden, som kände konfliktens läge, förklarade, att ladugårdskarlen icke skulle vräkas från bostaden. »Det är min bostad och ladugårdskarlen bor kvar», sade kyrkoherden.

Så inträffade det förhållandet, att hellre än att ingå något slags förlikning med ladugårdskarlen, tog arrendatorn vid prästgården och höll auktion på sina nötkreatur och skrev även i annonsen för auktionen, att detta berodde på att han saknade bostad för ladugårdskarlen. Jag undrar, huru det skulle gestalta sig, om en sådan konflikt skulle dragas inför domstol. Vilken av dem skulle anses hava brutit avtalet och vara ersättningsskyldig. Om det enligt domstolens mening varit ladugårdskarlen, som blivit ersättningsskyldig, hur skulle skadeståndet kunna uttagas av en ladugårdskarl, som överhuvud taget icke har någon annan egendom än sina vardagskläder, som han går och står i?

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Sådana fall komma att uppstå på landsbygden under fackföreningarnas genombrottsid, som nu pågår överallt i landet. Jag skulle vilja fråga herrar jurister, hur de tänkt sig, att dessa många konflikter skola lösas, och hur det kommer att ta sig ut. Kanske de flesta här i kammaren tänka: lantarbetarna, vad är det för någonting? De äro en av alla andra samhällsklasser förbisedd grupp av medborgare här i landet, vars rättsförhållanden icke någon fäster sig vid, därför att de sakna makt och inflytande att göra sig gällande. Men det kommer enligt min uppfattning att uppstå mycket stora slitningar, och många ärenden komma att dragas inför denna domstol, om den kommer till stånd. Jag skulle vilja se, när så kommer att ske, i vilken mån dessa fattiga, förbisedda arbetare skola kunna få rättvisa vid en domstol, den må vara aldrig så rättvist sammansatt.

Det väcker således, herr talman, hos mig mycket allvarliga bekymmer för de förhållanden på landsbygden, som jag här har berört. Principiellt har jag ingenting att tillägga. Vad jag känner och tänker är sagt mycket bättre av andra talare, än vad jag kan säga, och det behöver således icke upprepas.

En sak vill jag dock tillägga såsom ett bevis på de olika känslor, som röra sig hos oss alla, då det gäller dylika saker. Utskottets ärade ordförande, som jag mycket värderar, höll ett enligt min uppfattning mycket sympatiskt anförande, däri han försökte visa, att de borgerliga visst inte stå såsom några arbetarfiender och att det icke finns någon opinion bland de borgerliga, som vill arbetarna något illa. Tvärtom. Därom vittnade Sveriges lagbok. Han yttrade därvid, att den svenska lagboken är det ljusaste bladet i vårt lands historia. Ja, det finns lagar, som mer än andra intressera olika samhällsgrupper, och vi hava helt nyligen ur vår lagbok fått bort den värsta eller den lag, som vi kalla tjänstehjonsstadgan. Jag undrar, huru många lantarbetare utskottets ärade ordförande skulle fått med sig på det omdömet om Sveriges lagbok, om de läst tjänstehjonsstadgan, som upphävdes under ett oupphörligt motstånd från de borgerliga gruppernas sida. Nu har en lättnad skett på detta område. Men herrarna kunna vara förvissade om att denna nya lagstiftning kommer att av en mycket betydande del av Sveriges arbetare betraktas såsom en ersättning för tjänstehjonsstadgan, som kommer att hava ungefär samma verkan, och jag skulle tro, att den också i stor utsträckning kommer att få det på Sveriges landsbygd.

Jag skulle hava mycket mer att säga, herr talman, men jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Men det är på grund av att jag känner en allvarlig oro för vad som kommer att följa efter denna lagstiftning, som jag anser, att det hade varit mödan värt att följa den paroll, som i dag från flera håll framförts, att åtminstone söka åstadkomma ett samarbete även med den part, som nu står fullkomligt avvisande mot förslaget. Då tror jag, att lagen skulle hava fått en helt annan verkan än nu. Men som saken nu ligger till, tror jag icke på nyttan av den, men jag instämmer till fullo i den misstro beträffande dess inverkan i välgörande riktning, som i dag från så många håll uttalats.

Jag förenar mig därför, herr talman, med dem, som yrka avslag på förslaget.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Herr Trygger: Herr talman! Herr Linder sade, att arbetsgivarna jubla över denna lag. Jag tror för min del, att han fullkomligt misstager sig. Det finns naturligtvis undantag bland arbetsgivarna, men i allmänhet veta nog arbetsgivarna — liksom också arbetarna borde veta det — att dessa båda gruppers intressen äro så gemensamma, att de båda lida, om det blir strid och miss- troende dem emellan. Det är ju alldeles otvetydigt, att denna lags framlägg- ande har skapat en viss — eller kanske en ganska stark — misstämning, om man skall döma efter vad som här har sagts å arbetarnas vägnar. Detta är att beklaga.

Då jag nu för min del skall bedöma denna lag, får jag säga, att den icke uppfyller vad jag skulle hava önskat, när den s. k. arbetsfredslagstiftningen skulle framläggas för riksdagen. När en så ömtalig sak som denna med förut- fattade meningar hos arbetarna framlägges, hade det varit lyckligare, om man på en gång kunnat taga med så mycket som möjligt. Då hade pinan varit und- dangjord och man hade sedermera kunnat så småningom återgå till lugnare förhållanden. Nu lägges det fram en del av denna stora fråga, och så blir det misstämning och oro. Efter någon tid kommer man med en fortsättning av samma tanke, som fått sitt uttryck här med avseende å särskilda förhållanden, och då blir det ny misstämning och ny strid o. s. v.

Denna lag är nu emellertid framlagd, och det gäller att taga position till den- samma. Här har av åtskilliga talare emot lagen åberopats, att utskottet har föreslagit vissa förändringar, vilka enligt talarnas mening skulle vara förbättringar. Ja, detta borde väl icke vara en anledning att icke antaga lagförslaget. Det är väl tvärtom. Har utskottet vid behandlingen av lagen fått fram för- bättringar i det framlagda förslaget, skola vi väl vara glada över detta. Följ- aktligen bör icke detta vara ett skäl för oss att förkasta lagen. Jag förstår visserligen, att de, som åberopat detta mot lagens antagande, därmed velat få fram, att lagen vore så dålig, men utskottet så klokt. Men granskar man de förändringar, som äro gjorda, synes man vara berättigad att säga, att man kan hava olika meningar i de punkter, som det gäller. Jag tänker först på för- slaget, att avtalet skall vara skriftligt. Det är en sak, om vilken man kan vara av olika mening. Det hava vi varit många gånger här i kammaren, då frågan om skriftlig form varit före. För min del tycker jag, att det är en förbättring, men man kan mycket väl hava en annan uppfattning. Sedan hava vi frågan om vitesbestämmelsen, nämligen att ett vite, vid vilket någon ålagts att fullgöra domen, icke skall kunna förvandlas enligt vanliga regler. Utskot- tet har gjort denna förändring, under det att Kungl. Maj:ts förslag lämnat denna fråga öppen. Ja, jag vet icke, varför detta avtals fullgörande skulle behandlas lindrigare än i fråga om andra avtal överhuvud taget. Det är ju enligt svensk rätt en allmän rättsgrundsats, att om det är något, som skall fullgöras på annat sätt än genom utmätning, varigenom skadeersättning indri- ves, kan man ålägga detta fullgörande vid visst äventyr och därvid också vite. Om man icke betalar detta vite, ådrager man sig det ansvar, som är förenat med att vite kan förvandlas. Att detta var föreslaget här, är sålunda icke någon egendomlighet. Det är ju tvärtom att följa den regel, som gäller för alla. Nu har utskottet föreslagit, att man skall avvika från gällande bestämmelse, då det gäller ett vite, som är stadgat för fullgörande av en dom enligt denna lag. Ja, det är en koncession, och jag har ingenting emot saken. Men icke är det väl någonting att göra affär av eller inte är det väl någon verkligt stark eller berättigad anmärkning mot det förslag, som här framlagts.

Vidare har det åberopats, att det är egendomligt, att Kungl. Maj:t har före- slagit, att lagen skulle genast träda i kraft med tillämpning även på förut gjorda avtal. Ja, det är mycket sant, att regeln i fråga om civilrättsliga la- gar är, att de icke hava återverkande kraft. Men det finns också undantag.

Särskilt i detta fall, när det är fråga om att i arbetsfredens intresse minska den ersättningsskyldighet, som enligt gällande rätt åligger den, som bryter ett avtal som detta, är det icke oegentligt, att man ger även en civillag återverkande kraft.

Vidare har det gjorts den anmärkningen mot lagen om arbetsdomstol, att man även i utskottets förslag bibehållit vad Kungl. Maj:t har föreslagit, eller att den skall tillämpas icke endast på nya avtal, som ingåtts sedan lagen trätt i kraft, utan även på tidigare. Ja, men där följer man helt enkelt den allmänna regeln med avseende på processlagar, ty med avseende å processlagar gäller i motsats till vad förhållandet är vid civillagar, att de skola, där icke alldeles särskilda skäl föranleda något annat, träda i tillämpning genast.

Jag menar sålunda, att vad man anmärkt mot förslaget i dessa hänseenden icke är berättigat.

Ytterligare har man gjort gällande, att socialministern i sin motivering av denna lag icke kunnat lösa alla möjliga frågor, som han själv har kastat fram, utan att det hela gör ett intryck av en så stor osäkerhet, att man kunde ha skäl till att låta vederbörande ännu en gång tänka på lagen, innan den blir antagen. För min del har jag ett helt annat intryck av den kungl. propositionen. Mitt intryck är nämligen det, att socialministern här på det mest ärliga sätt lagt fram hela frågan, såvitt det varit honom möjligt, för att de, som skulle bedöma lagen, måtte bli i tillfälle att noga pröva, vad frågan verkligen gäller. Det är mycket lätt att i en motivering förtiga och dölja svårigheterna, särskilt när man lägger fram den för en församling, vars flesta ledamöter sannolikt icke komma att tränga så synnerligen djupt in i själva saken. Därmed vill jag naturligtvis icke klandra riksdagens ledamöter, ty det finns en gräns även för en riksdagsmans förmåga. Men då en minister i en motivering låter riksdagen få del av de tankar, han haft med avseende på det förslag han framlägger, även i detaljer, som icke äro absolut nödvändiga, tycker jag, att man bör räkna honom det till godo men icke lägga honom det till last. Och justitieministern har ju här i dag på det mest briljanta sätt utvecklat, hurusom det beträffande all lagstiftning och all lagskipning gäller, att man i lagen aldrig kan uttömma ämnet, och att det alltid blir lagskipningen, som kommer att få taga hand om det stora innehåll, som livet lägger in under lagparagraferna.

Detta är min ståndpunkt. Jag hoppas, att det icke går med mig, som det hände en kritiker, vars recension över en föreställning vid operan i Leipzig jag i min ungdom läste. Det var en musiker, som komponerat ett verk, och kritikern förklarade, att »det är inte en opera». Men han ville vara vänlig och så rättvis som möjligt mot kompositören, och därför tillade han, att »det är ett tyskt sångspel». Men det skulle han aldrig ha gjort, ty kompositören blev alldeles ursinnig på kritikern. Det hade uppenbarligen varit bättre, om han i likhet med andra kritici sagt, att stycket icke var värt sex styver!

Nu får jag med avseende på detta förslag säga: Det är inte någon opera, utan det är snarare ett mera anspråkslöst sångspel. Jag menar därmed, att jag icke är nöjd med detta förslag. Jag tycker, att det skulle kunnat vara bättre. Då vill jag förklara, att den punkt, som jag anser vara den avgörande, är den, som är påpekad i herr von Sydows m. fl:s reservation. Reservanterna påpeka där, att vad man här egentligen velat stadga är två stora saker: för det första förbud mot stridsåtgärder vid rättstvister, och för det andra införandet av bestämmelser angående påföljd vid kränkning av det ingångna kollektivavtalet.

I det förra avseendet är lagen ovillkorlig. Parterna kunna icke genom överenskommelse skjuta åt sidan lagbestämmelserna i 2 §. Vad återigen beträffar frågan om påföljden av en kränkning av kollektivavtalet, äro parterna icke utslutna från möjligheten att genom särskilda överenskommelser skjuta lagens föreskrift om denna påföljd — särskilt ersättningen — åt sidan. Reservan-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

terna fästa uppmärksamheten därpå, att man härigenom fört in i lagen någon-
ting, som kan ge anledning till strid och missämja mellan arbetsgivare och ar-
betare. Ty arbetarna kunna ju, när man skall göra upp ett kollektivavtal,
kräva, att det däri uttryckligen skall utsägas, att de i lagen stadgade påföljder-
na icke skola tillämpas, utan några andra eller kanske rent av inga påföljder
alls.

För min del tror jag icke, att själva kollektivavtalet överhuvud taget kan
bli giltigt, ifall man genom en överenskommelse ströke alla påföljder av dess
kränkande. Ty det är en gammal, alltsedan den romerska rätten iakttagen
rättsgrundsats, att det föreligger icke en förpliktelse, ifall det beror på kon-
trahentens vilja, om han vill fullgöra den eller icke. Det är icke ett kollektiv-
avtal av den beskaffenheten, som här är i fråga, ifall det helt och hållet kan
bero på part, huruvida han vill fullgöra de skyldigheter, som lagen och avtalet
stadga.

Emellertid skall jag icke närmare gå in på den saken. Det enda jag vill till-
lägga är, att jag visserligen icke tror, såsom många här påpekat, att denna lag,
om den antages, kommer att medföra, att kollektivavtal icke komma att slutas.
Men jag fruktar, att lagen, sådan den här föreligger, kommer att medföra, att
arbetarparten vid uppgörelse om ett kollektivavtal kommer att göra allt vad
han kan för att borteliminera de påföljder av en kränkning av avtalets bestäm-
melser, som i lagen äro stadgade. Detta är enligt min mening den verkligt
svaga punkten i det föreliggande förslaget, och beträffande den föreligger
reservation från vår sida.

Hur skall man nu göra i denna situation? Är bristen i förslaget så viktig,
att man därför bör förkasta förslaget? Eller kan man hoppas, att verkningar-
na av denna enligt min mening skadliga bestämmelse icke blir alltför svåra?
Ja, jag är bestämd att trots denna påtagliga brist rösta för förslaget. Jag
gör det därför, att jag är absolut övertygad om, att detta förslag till hela sin
riktning icke innebär något som helst, som arbetarsidan med skäl kan klaga
över. De svagheter, som föreligga i detta förslag, äro brister, som arbetarsidan
har fördel av, men icke motparten. Däremot är det en stor förtjänst i för-
slaget, att det fastslår, att avtal skola hållas, och att det innebär, att i det
svenska samhället stå över klasserna samhället självt och lagen.

Jag yrkar bifall, herr talman, till utskottets hemställan.

Herr Thorberg: Herr talman! Med hänsyn till den långt framskridna ti-
den skall jag ingalunda försöka upptaga till bemötande alla de invändningar,
som ha gjorts emot den kritik, som framförts gentemot lagen, men jag skall
dock be att få framföra några synpunkter.

När vi här ha sökt påvisa, så sakligt som det i vår förmåga stätt, att lagen
innehåller sådana brister, att densamma icke kan fylla sin uppgift att vara ett
fredsinstrument, och att den icke är ändamålsenlig för att reglera de förhållan-
den, som den avses skola reglera, så svarar hans excellens herr statsministern
med att omtala, att han träffat någon som har talat med en, som varit i säll-
skap med en av de 70.000 demonstranterna i Stockholm, och att denne icke
förstått lagens innebörd. Ja, herr statsminister, det kan väl hända att det var
fler än han i demonstrationståget, som icke förstod lagens innebörd. Men icke
är väl anförandet härav ett sakligt svar på den sakliga kritik, som här är
presterad i riksdagen? Det har här för en liten stund sedan sagts av en ärad
ledamot av denna kammare, att han uppfattade denna lags innebörd vara ett
förbud mot strejker och lockouter så där i allmänhet, och därför röstade han
för denna lag. Det är mera betänkligt, att det finns ledamöter, som äga be-
stämmanderätt, när det gäller lagens vara eller icke vara, som icke känna
mera av dess innehåll än som framgick av vad jag nyss sade, än att någon

av de 70,000 demonstranterna icke hade saken fullständigt klar för sig. Men det kvarstår här, att hans excellens herr statsministern totalt gick förbi varje försök att gå in på en saklig argumentation och att han icke har visat, att vi i vår kritik av lagförslagets detaljer varit vilse eller haft orätt.

Utskottets ärade ordförande, professor Westman, svarade också med att tala någonting om att man sagt i pressen eller på annat håll utanför riksdagen, att denna lagstiftning vore en förföljelse mot arbetarna. Det kanske har sagts, men det har icke jag sagt här, och därför var utskottsordförandens replik i det fallet icke ett svar på den kritik, som jag försökt framföra mot lagförslagets detaljer.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet förför på samma sätt. I stället för att gå in på ett bemötande av de sakliga anmärkningar, som gjorts emot lagen, drar herr statsrådet fram en av de 1,500 skrivelser, som ingått till socialdepartementet, i vilken någon skulle ha sagt, att förslaget gick ut på att »förvandla arbetarna till djur». Det är mycket möjligt att någon, som haft en känsla av att han velat ge ett starkt uttryck för sitt ogillande av lagen men icke haft förmågan att så skickligt forma ut sin anmärkning, har gjort ett sådant uttalande. Men är anförandet härav ett sakligt bemötande av en saklig kritik av ett på riksdagens bord framlagt lagförslag? Och är det överhuvud taget ett skäl, som det kan vara värdigt en justitieminister att framföra?

Då vi framhålla, att när riksdagen efter en viss framförd kritik avslagit ett på sin tid framlagt förslag till lagstiftning, så borde detta ha förpliktat till en saklig utredning av hela frågan, vad svarar hans excellens herr statsministern härför? Jo, att han har motionerat och begärt lagstiftning i detta ämne, och därför bör också riksdagen nu vara snäll, eftersom riksdagen skrev i överensstämmelse med denna motion, att besluta i ärendet, vare sig utredning föreligger eller ej.

Det första förslaget till en lag på detta område var uppgjort i justitiedepartementet. När det kom på riksdagens bord, möttes det där av kritik från jurister, som icke varit med om utarbetandet av lagen, och av de personer, som verkligen känna till förhållandena på arbetsmarknaden. Denna kritik blev så stark, att riksdagen vid detta tillfälle beslöt sig för att avslå lagförslaget. Vad visar detta? Jo, det visar väl, att det förefanns ett behov av att få till stånd en utredning om hur denna lags innehåll bör vara, för att den skall kunna fylla sin uppgift. Men denna utredning har fortfarande icke gjorts på något annat sätt än inom departementet — d. v. s. det är de kammarlärdas synpunkter, som fått uttryck i lagen, under det att det praktiska livets mäns synpunkter icke fått göra sig gällande vid lagens utformning.

När nu detta förslag framlägges är det högst märkligt, att socialministern sida upp och sida ned i sin motivering åberopar sig på 1911 års utskottsutlåtande, som av riksdagen underkändes, men icke i något avseende fäster sig vid den reservation, som då förelåg, och som föranledde, att riksdagen avslög lagförslaget. Riktigheten av påståendet, att man icke beaktat reservationen av år 1911 framgår också av herr justitieministerns anförande, som visade att han nu ingalunda kom ihåg, vad som förekom 1911. Det är ju i och för sig icke så mycket att säga om, ty man kan icke komma ihåg allt vad som förekom för 17 år sedan. Men då man nu i år förelägger riksdagen ett lagförslag, som skall vara baserat på den kritik, som gjordes av lagförslaget av år 1911, bör man ha friskat upp minnet av vad som det året förekom, så att man åtminstone vet vad som då föranledde kritiken, och så att man kunnat taga hänsyn till denna kritik vid det nu föreliggande förslagets utarbetande.

Det är icke riktigt, som herr justitieministern säger, att reservanterna år 1911 i huvudsak motiverade sitt avslagsyrkande med den omständigheten, att

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

lagförslaget innehöll stadgande om att även under avtalstiden uppstående intressetvister — för att nu taga ett kort ord — också skulle komma under domstolens avgörande. I det av herr justitieministern efterlysta första stycket heter det på följande sätt, vilket jag skall be att få föredraga: »Vi dela utskottets uppfattning att det är ett önskemål att få till stånd en lagstiftning, i lämplig omfattning, om kollektivavtalet. Ett avtal, som vunnit så stor utbredning, och som för närvarande så djupt ingriper i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, bör utan onödigt dröjsmål omhändertagas av lagstiftningen och inordnas i rättsordningen. Men ännu viktigare är det att tillse, att denna lagstiftning, vilken är lika svår, som den är betydelsefull, från början blir baserad på fullt riktiga grunder.»

Detta är sålunda en rent principiell deklaration om att reservanterna av 1911 ville ha en lagstiftning, men de ville icke ha den lag, som förelåg. Att vi icke anfört detta i vår reservation var egentligen bara av hygglighet mot 1911 års reservanter. Vi endast togo upp deras kritik av lagförslaget. Att vi icke återgivit även deras principiella grundsyn på saken, eller att de ville ha en lagstiftning på området, kanske är ett fel, därför att detta egentligen så mycket hårdare stryker under den detaljkritik, som gjordes av 1911 års reservanter.

Så komma vi till frågan om sympatistrejker. Beträffande dessa förklarar herr justitieministern, att reservanterna 1911 skulle ha grundat sin uppfattning angående det oriktiga i att legalisera sympatistrejkerne enbart på det förhållandet, att det råder en motsättning mellan detta legaliserande och förbudet att under vissa förhållanden vidtaga strejk för intressetvister under avtalstiden. Detta är icke fallet. Reservanterna säga tvärtom följande:

»Man frågar sig då ovillkorligen, huruvida denna vinst är värd det offer, som å andra sidan måste anses ligga i sympatistridernas *legaliserande*. Ty att blotta det förhållandet, att lagförslaget förbjuder vissa arbetsinställelser under avtalstiden, innebär ett legaliserande av övriga arbetsinställelser, låter sig ej förnekas. Än tydligare framstår detta vid en jämförelse mellan 8 § i förslaget till kollektivavtalslagen och 20 § i förslaget till lag om vissa arbetstvister.»

Således, det förhållande, som enligt justitieministerns anförande skulle ha varit själva grundmotivet för deras ställningstagande, anföres av dem som endast ett tillägg, att »än tydligare framstår detta» i betraktande av en annan sak.

Herr justitieministern har sålunda i sin framställning på förmiddagen förbiset den verkliga motivering, som låg till grund för 1911 års reservanter. Det var icke den, som herr justitieministern här framförde, utan det var den, att de gjorde sakliga anmärkningar mot detaljbestämmelserna, framför allt de detaljbestämmelser, som återfinnas i det nu föreliggande lagförslagets 4 och 8 §§, d. v. s. om förbud mot strejk och om ansvarspåföljd. De anmärkningar, som gjordes 1911, de stå kvar, eders excellens, precis i samma grad mot det nuvarande förslaget, vadan regeringen sålunda lagt fram sitt förslag till lag i år utan ringaste hänsyn till de anmärkningar, som gjordes av 1911 års reservanter. Det är endast det vi ha pekat på och funnit högst anmärkningsvärt.

Jag skall nu icke gå in på alltför många detaljer, churuväl jag frestas därtill, då man får en sådan förfärligt beklämmande känsla av, att man nonchalerar denna lagstiftning, därför att det gäller en lagstiftning på det fält, som här är i fråga. Ty gjorde man icke det, skulle man taga mer hänsyn till den sakliga kritik, som framförts, och till kravet på att en lagstiftning sådan som denna bör föregås av en saklig utredning, där man verkligen fick pröva sig fram för att om möjligt komma fram till ett tillfredsställande resultat. Synnerligen anmärkningsvärt är också vad utskottets ärade ordförande yttrade

om att han med den största beredvillighet var med på att göra ändringar i lagen. Man kan gå fram på olika vägar, mina herrar! Man kan ju snickra ihop någonting, som är så där ungefär vad som helst, och pröva sig fram och göra ändringar för att till sist komma fram till någonting, som ändå kan brukas och som kan gå runt utan att gnissla alltför mycket. Det är emellertid ett tillvägagångssätt, som stöter åtminstone mig i allra högsta grad. Som gammal hantverkare tycker jag verkligen icke om dåligt utförda arbeten. Jag anser, att här förelegat en möjlighet att låta arbetare och arbetsgivare, som verkligen kunna dessa saker, tillsammans med några jurister, som kunna ge juristernas syn på saken, få tillfälle att på förhand pröva vad med denna lag har sammanhang, och då skulle det ha kunnat föreligga ett förslag, som man icke behövt göra om så många gånger. Jag anser det vara riktigare och bättre — och det borde väl helt enkelt vara en lagstiftande församlings skyldighet — att arbeta på det sätt, att man åstadkommer lagar som ha bärkraft och hållfasthet. De enda tillfällen, då man icke kan arbeta på detta sätt, är vid en överhängande fara, eller om någonting är i olag på sådant sätt, att man hastigt behöver komma fram med någonting, som kan reglera förhållandena. Men denna fara föreligger icke efter samstämmt uttalade meningar från olika håll. Herr von Sydow är den ende, som här gjort ett försök att göra gällande, att förhållandena i detta avseende icke äro tillfredsställande, och han har därvid anfört ett par fall här ifrån Stockholm, som skulle visa, att inom byggnadsindustrien finnas fall, då arbetarna brutit avtal. Jag vill visst icke förneka, att det kan ha förekommit ett eller annat avtalsbrott. Jag har ju anfört efter statistiken, att de förekomma i en utsträckning, som uppgår till 0.9 procent av alla konflikter, som ha förekommit, och 0.4 procent av alla berörda arbetare. Detta är enligt statistiken, och det är sålunda givet, att visst har det förekommit ett eller annat avtalsbrott.

Men hur man kan säga, som utskottets ärade ordförande här sade, att det väl inte kan vara någon mening i kravet på att ställa fackorganisationerna utanför lagen, kan jag för min del icke förstå! Fackorganisationerna ligga ju redan under den lag, som finns, d. v. s. under 1915 års avtalslag, och i de två fall av avtalsbrott, som herr von Sydow påpekade, hade vederbörande byggmästare vilken dag som helst kunnat gå upp till Stockholms rådhusrätt och tagit ut stämning på murarfackföreningen med ett yrkande om skadestånd för dess åtgärder. Och förutsatt, att det nu verkligen förelåg ett avtalsbrott, hade också fackföreningen blivit dömd till skadeersättning. Att då tala om att man motsätter sig lagen för att hålla fackorganisationerna utanför all lagstiftning är fullständigt oriktigt, då de redan ligga under lagen och då man inför domstol kan göra sin rätt mot dem gällande.

När vi vidare ha pekat på, att vi finna det olämpligt, att avtalen skola binda medlemmarna, och förmodat, att därav kommer att uppstå åtskilliga processrättsliga svårigheter, svarar justitieministern med att säga, att man bläser upp saken av politiska skäl, och att man talar om klasslagar, åkarpslagar och sådant. Jag har icke för min del använt sådana uttryck. Jag har sagt, att detta är en undantagslagstiftning, och jag tillade, att ville herrarna hellre, att jag skulle använda uttrycket särslagstiftning, skulle jag gärna göra det. Hårdare ord har jag icke fällt. Omdömet »klasslag i ordets sämre bemärkelse» har däremot använts av de liberala reservanterna av år 1911 för att beteckna det då föreliggande lagförslaget, som i dessa avseenden är lika med det nu föreliggande.

Jag skall med hänsyn till tiden inte taga upp så många av de andra synpunkter, som framförts här. Jag måste emellertid taga upp herr von Sydows yttrande beträffande § 23, vilket jag skall göra mycket kort, då det ju redan gjorts invändningar på denna punkt. Men jag kan icke underlåta att kon-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

statera det förhållandet, att centrala skiljenämnden, som har fått en 3 eller 4 mål till sig hänskjutna just rörande tvist om åtgärder företagna i anslutning till § 23, har varit nödsakad att säga: »Ja, i dessa saker har arbetarsidan alltid rätt, men måste alltid få orätt på den grund, att bevisbördan påvilar arbetarna, och de kunna icke mot arbetsgivarens bestridande åstadkomma bevisning.» Det är den verkliga innebörden, och därför har också centrala skiljenämnden dömt arbetarna ungefär bara på de motiv, som jag nu har nämnt. Det är omöjligt för arbetarna att åstadkomma bevis, då bevisbördan påvilar dem.

Emellertid skall jag nu be, herr talman, att få taga upp en synpunkt, som tidigare inte har varit så ingående berörd här. De två liberala utskottsledamöterna ha reserverat sig och begärt utredning om möjligheterna att förekomma sympatistrejker och sympatilockouter under avtalstiden. Att de liberala utskottsledamöterna reserverat sig och begärt en sådan utredning, är enligt mitt förmenande en ganska kraftig örfil åt regeringen, då det visar, att regeringen inte heller i det avseendet har fullgjort de önskingar, som uttalades år 1911 av riksdagen och som äro av den art, att man nu från reservanternas sida anser sig böra påfordra, att åtminstone utredning nu efteråt, sedan en lagstiftning genomförts, skall komma till stånd. Herr justitieministern var ju den som 1911 mycket kraftigt gick i elden mot legaliserandet av rätten till sympatistrejker och sympatilockouter. Han argumenterade därvid med mycken skärpa och framhöll, att detta kommer att medföra, att om arbetarna bli trängda för hårt av sympatilockouter inom industriens område, komma de att svara med sympatistrejker inom jordbrukets område. Jag ber att få anföra herr Thyréns yttrande här med hemställan, att bondeförbundets ledamöter, som på förmiddagen instämde med herr Westman, måtte närmare begrunda detsamma. Herr Thyrén sade 1911 efter att just ha anfört den argumentation, som jag nyss kort sammanfattat, bland annat följande: »Huru ställer det sig då för arbetarna? — vi måste fortfarande söka sätta oss in i deras läge och icke se saken ovanifrån. Jo, de ha den känslan, att lockouten är orättfärdig mot dem, och de ha vidare den känslan, att det är samhället, som lagstiftat så, att dylikt är möjligt. Måhända ha de orätt i denna reflexion; de göra den emellertid. Missnöjet hos dem måste växa; de känna sig utlämnade på nåd och onåd, bundna till händer och fötter, agitatorerna komma att säga: *förråd* å det fienden. Det kan icke hjälpas, att man därmed skapar en drivkraft till missnöje, långt starkare än den, som förut låg uti inställelsen, och det kan icke hjälpas, att samtidigt med att man skapar denna *drivkraft*, har man rivit ned det *skyddsvärn*, som efter min bestämda mening för närvarande verkligen finnes, nämligen denna rättsinstinkt eller rättskänsla, som fördömer t. ex. en skördestrejk; det kan icke hjälpas, att, när lagen indelar inställelserna på det sätt, att den förbjuder några och icke andra, den därmed dock pekar på, att de senare äro juridiskt tillåtna. Vad herr justitieministern nyss anförde i den delen har lika litet kunnat övertyga mig om motsatsen som en reflexion av utskottet, då nämligen utskottet vill påvisa en motsägelse hos mig i motiveringen till min motion. Det är stor skillnad mellan att lagstifta så långt man kan och sedan tåga, därför att resten icke alls ligger under lagstiftningen, att t. ex. säga, att under avtalstiden får ingen inställelse ske, och sedan tåga med vad som kan förekomma utom avtalstiden, och att å andra sidan säga: *inom* det område, som regleras genom avtalet, får ni göra ibland så och ibland så. Det kan icke nekas till, att detta kommer att påverka rättsuppfattningen; det uppstår vad man med rätta kallar *legalisering*. Jag vill emellertid icke lämna denna viktiga och omtvistade punkt utan att stödja mig på ett särskilt intressant argument, som visserligen är här idag en gång anfört, men som jag ber att nu än en gång få komma tillbaka till. Det är ett uttalande i en ny-

ligen utkommen broschyr, som till författare har en person, vilken mer än de allra flesta vet vad han talar om, nämligen verkställande direktören i svenska arbetsgivarföreningen, herr Hjalmar von Sydow, alltså en man, som sällan, om ens någonsin, har misstänkts för socialistiskt medlöperi eller överhuvud radikala tendenser. Han skriver ordagrant följande: »Vad särskilt lantbruket beträffar, kunna vi icke förtänka dess målsmän, att de hysa starka betänkligheter mot en lagstiftning, som faktiskt, om också icke på papperet, medgiver sympatistrejker utan att innehålla förbud för strejker, som äro farliga för samhället och för enskildas liv och egendom. Ty i och med detta vore även skördestrejckerna, som lantbruket fruktar mer än något annat, legaliserade. Fastän jag helt naturligt saknar något uppdrag att tala särskilt å lantbrukets vägnar, kan jag icke underlåta att uttala den meningen, att även med hänsyn till denna Sveriges viktigaste näring det framlagda förslaget är oantagligt.» Detta uttalande har så mycket större intresse, som det visar en märklig utveckling på den sidan, varifrån det kommer, en utveckling från i fjol så här till års till nu. Mot mig personligen t. ex. riktades i högerpressen förra året den invändningen, att jag icke kom med någonting annat än teoretiska funderingar — en invändning, som för övrigt en klok motståndare alltid bör försöka mot en professor. Men när man nu finner, att denna teori har besmittat även män, som stå så mitt uppe i den praktiska ledningen, undrar jag, om det ändå icke är skäl för jordbrukarna, de må stå mera till höger eller till vänster, att fundera ytterligare på saken och tänka sig väl in i, om icke detta tal om legalisering, när det kommer från så pass skilda håll, torde ha något berättigande. Jag vill dessutom särskilt draga en annan slutsats av herr von Sydows yttrande, då han, som bekant, är en person, som känner maskineriet på detta område. Han har här icke med ett ord berört den parad, som man likaledes i fjol hörde så mycket talas om, och vilket man även hört nu i år, nämligen att jordbrukarna kunna ordentligt skydda sig med enskilda arbetsavtal, en sak, som jag skall komma till senare. Han talar icke om detta medel, antagligen därför, att han icke tror därpå, utan han har ett annat medikament, nämligen de samhällsfarliga lagarna, ja, jag menar lagarna om samhällsfarliga inställelser, till vilka jag likaledes längre fram skall återkomma.»

Herr Thyren fortsatte vidare att utveckla, att just den lag, som vi nu om en stund skola gå att besluta, hade för jordbruket särskilt farliga konsekvenser, därför att den legaliserade rätten till sympatistrejker, vilket med naturnödvändighet måste medföra, att då arbetarna bli för hårt trängda genom sympatiloekouter inom industriens område, få de söka ta revansch genom att såsom en motvikt genom sympatistrejker angripa jordbruket. Att icke herr justitieministern Thyren idag anfört dessa synpunkter, kanhända torde bero därpå, att han funnit, att fackorganisationerna äro mycket beskedliga och att de icke använda sig av de påtryckningsmedel, som de kunna hava förrän de äro alldeles tvungna därtill. Det kan också hända, att han räknar med att eftersom vi nu efter 17 års tid icke fått flera arbetare organiserade inom lantbruket än som fallet är, det skall vara omöjligt att organisera lantarbetarna. Jag måste taga honom ur den tron, ty en fackföreningsrörelses förutsättning är, att det finns behov av den och att den kan göra nytta. Behovet av den finns för alla lönearbetare, och en organisation kan för alla lönearbetare göra nytta, men det kräves också en annan förutsättning för möjligheten att kunna åstadkomma en folkrörelse av fackföreningskaraktär, och det är den, att de, som skola vara medlemmar, äro tillräckligt friborna för att våga riskera sin personliga ställning vid försöket att åstadkomma organisation. Denna friborna ställning och sinnesförfattning finns icke eller har rättare sagt inte funnits bland lantarbetarna hitintills, men det är något, som utvecklar sig alltmera år efter år, allt eftersom de äldre generationerna av lantarbetarna gå bort och nya genera-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

tioner komma till. Därigenom få vi den möjligheten, och det är nog bara en tidsfråga, när vi ha lantarbetarna organiserade inom fackorganisationerna till gemensamt samarbete med industriarbetarna.

Jag har inte velat undanhålla lantbrukarna här inom riksdagen de synpunkter, herr justitieministern lade på frågan 1911, men vilka regeringen och justitieministern idag icke ha nämnt ett enda ord om och som icke heller på något sätt beaktats i det föreliggande förslaget till lag.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet **Thyrén**: Jo, herr Thorberg, jag har verkligen nämnt ett ord därom, men det torde ha undgått herr Thorberg vad jag sade angående jordbrukets förhållande till industrien i detta fall. Lagförslagen av 1910 och 1911 förde tillsammans rättstvister och intressetvister, och drogo dessa fall tillsammans in under domstols prövning samt förbjödo de direkta strejkerna. Vad betydde detta för jordbruket? Jo, som jag antydde förut i dag, betydde det, att en mjölknings- och en skördestrejk o. s. v. var icke tillåten under det att däremot en sympatilockout var tillåten och att man således skapade en formlig klasslag, enligt vilken industrien fick använda sitt oemotståndliga vapen, under det att de andra, arbetarna, icke fingo använda sitt oemotståndliga vapen inom jordbruket. Det var detta, som både jag och många andra ansågo skulle verka därhän, att man gjorde arbetarna desperata inom jordbruket, vilket lätt kunde leda till sabotage och svåra förvillelser av det ena eller andra slaget.

Herr **Westman**: Herr talman! Vid denna tid på natten bör man egentligen visa kammaren det förtroendet, att man litar på att vad som under den debatt, som förflutit, sedan man sist haft ordet, sagts av andra talare, värdesättes av kammaren utan att man själv behöver ta till orda för att för kammaren påpeka de svagheter, som kunna ha förekommit i motsidans argumentation. Jag hade också tänkt följa den regeln. Jag skall emellertid därifrån göra ett enda undantag. Jag skall sålunda icke upptaga till bemötande de invändningar, som av åtskilliga talare ha gjorts emot en del detaljer i lagförslaget, och jag skall inte heller kommentera de uttalanden rörande den utländska lagstiftningen, som har gjorts av en föregående ärad talare. Jag skall icke heller försöka att för herr Thorberg förtydliga, vad jag yttrade i mitt första anförande rörande min beredvillighet att under vissa förutsättningar taga under övervägande en revision av den lag, varom vi nu skola besluta, ej heller upprepa vad jag uttalade rörande betydelsen av inordnandet av fackföreningarna i rättssystemet. Jag nöjer mig med att hänvisa till vad som kommer att stå i protokollet om vad jag verkligen sade i dessa båda avseenden.

Jag har emellertid sett mig nödsakad att taga till orda med anledning av att hans excellens herr statsministern direkt vände sig mot mig. Anledningen därtill var den, att utskottet uttalat ett klandrande omdöme om det sätt, varpå regeringen handhaft utredningen av det ärende, som nu föreligger till vårt avgörande. Den anmärkning, som utskottet framställt, går ju ut därpå, att regeringen brådstörtat utredningen och att detta, utan att regeringen nått sitt syfte att få fram frågan till 1927 års riksdag, medfört vissa skadliga resultat.

Hans excellens anförde till en början, att det är en naturlig sak, att politici, vilka tidigare motionerat i denna fråga och uttalat sin önskan att få en snar lösning, skulle, när de komma till regeringsmakten, försöka så fort som möjligt få fram frågan till avgörande. Om riktigheten i detta påstående är naturligtvis ingenting att säga.

Men sedan sökte hans excellens bevisa, att utskottet haft orätt i det omdöme,

som utskottet uttalat. Hans excellens stödde därvid sin bevisning på citat ur det anförande, som jag höll vid 1926 års riksdag, när frågan då var före. För min del har jag alltid funnit det antingen visa en smula självöverskattning eller också utgöra bevis på en alltför stor uppskattning från motståndarens sida av en talare, när uttalanden anföras, som gjorts av någon av kammarens ledamöter vid ett föregående tillfälle, och när de göras till föremål för ingående kommentarer. Jag tror, att kammaren skulle känna sig ganska tröttad, om jag nu skulle uppläsa andra ställen ur mitt anförande, som visa, att jag ganska starkt framhållit, att man vid den blivande utredningen i ärendet borde se till, att man icke ställde saken så, att man förhindrade den av herr Möller i hans egenskap av socialminister tillsatta niomannadelegationen från att lämna de bidrag av värde för frågans lösning, som därifrån kunde väntas. Jag hänvisar till kammarens protokoll från år 1926, nr 30, sidorna 88 och 89.

Den rätta motbevisningen från hans excellens' sida borde naturligtvis i stället ha varit av saklig natur. Hans excellens borde tydligen för att bemöta utskottet ha visat, att de åtgärder, som regeringen vidtagit, varit sådana, att det avsedda resultatet hade blivit uppnått, och haft den statsmannamässiga prägel, att frågan genom den bragts i det bästa läge. En sådan bevisning ryggade hans excellens tillbaka för att lämna, och jag finner det mycket förklarligt. Utskottet uttalar i sin anmärkning, att de åtgärder, som regeringen beslutat på departementschefens föredragning, utan att medföra det åsyftade resultatet, att frågan skulle kunna komma fram till 1927 års riksdag, bidragit till att det material, som förväntades från delegationen, icke erhållits och att förutsättningarna för en medverkan från parternas sida till den ifrågasatta lagstiftningen blivit ogynnsammare än eljest behövt vara fallet. Jag vågar tro, att detta uttalande, mot vilket ingen invändning förut gjorts vare sig inom utskottet eller inom kammaren, innehåller en ovedersäglich sanning. För min del har jag biträtt detta uttalande av det skäl, att jag ansett detta ömdöme innebära en politisk rättvisa. Jag har funnit, att regeringen brustit i folkpsykologiska insikter vid handläggningen av detta ärende i så hög grad, att jag varit angelägen att deltaga i ett uttalande sådant som detta för att från mig avvärja all misstanke, att jag icke skulle inse det misstag, som begåtts.

Jag vill sluta med att säga, att jag tror, att de inlägg, som gjorts i debatten i dag och icke minst det inlägg, som senast gjorts av herr Sjöblom, borde för hans excellens ha lagt i dagen, att man även utanför utskottets krets hyser en uppfattning, som överensstämmer med den, som utskottet har uttalat. Där-est riksdagen skulle göra detta utskottsuttalande till sitt, överskattar jag icke den betydelse, som detta kommer att få, ty jag har, ju mera jag deltagit i svensk politik, kommit till en allt klarare insikt om den utomordentligt egendomliga beskaffenheten av det statsskick, vari vi leva.

Herr Wigforss: Det kan förefalla förmädet av mig att begära ordet vid denna timme. Jag skulle vilja instämma med den föregående talaren däri, att man måste förutsätta, att allt, som kan sägas i denna fråga, blivit sagt. Vore det icke därför, att jag av såväl herr justitieministerns och nu senast herr Tryggers anförande som naturligtvis också av herr statsministerns yttrande fått ett starkt intryck av att det på det hållet kanske icke fullständigt har gått upp vad det är som man ifrån vår sida vänder sig emot i den här lagstiftningen, skulle jag icke vågat yttra mig i natt.

Det förefaller nästan, som om talarna ifrån det socialdemokratiska hållet hade ansett de saker, som jag nu tänker säga, så självklara, att de mera ha legat bakom deras argumentation och därför ej tagit den direkta form, som kanske hade varit nödvändig. När man hör en sådan debatt som denna och för

Lagföreläsning om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

övrigt har följt med hela den offentliga diskussionen, får man ett mycket starkt intryck av att det icke på det borgerliga hållet har gått upp, att denna strid om avtal och om lagstiftning om avtal är en form för en mycket djupgående intressestrid. Jag menar själva den juridiska form, som det är alldeles naturligt och nödvändigt för övrigt, att denna strid måste taga sig. På borgerligt håll svarar man såsom herr justitieministern gjorde i sitt från pedagogisk synpunkt glänsande anförande och som herr Trygger kanske ännu mera utrerat framhöll i kväll, att avtal måste ju hållas, över klasserna står lagen, och man kan väl icke tänka sig, att en klass skall kunna göra anspråk på att bli behandlad annorlunda än andra. Det förefaller, som om man därvid alldeles hade glömt en sak. Jag är säker på att både herr justitieministern och herr Trygger äro fullt medvetna om att lagen och de rättsregler, vi ha, ju måste vara utbildade under vissa bestämda förhållanden för att kunna ge skydd åt bestämda intressen, medborgarnas intressen, som anses sammanfalla med samhällets intressen. Hela vår nuvarande avtalslagstiftning bygger på den bestämda förutsättningen, att med sådana regler, som vi ha, skall den enskilde kunna tillvarataga sina intressen och han har därutöver ingenting att kräva. De bygga på att den enskilde med rätt till egendom och med rätt att förvalta denna egendom skall kunna på egen hand taga sig fram i samhället. Men så ske förändringar. Det växer upp en klass, som alla känna till. Lönarbetarklassen, som funnit, att det är mycket svårt att på egen hand under de gällande lagarna taga sig fram till vad man där anser vara sin rätt och få en rimlig andel av detta samhällets olika goda ting. Arbetarna ha då funnit, att de kunna bilda föreningar och att de genom dessa organisationer kunna få mer av det, som de anse vara sin rätt än utan dessa organisationer. Jag menar alltså, att vi förut ha ett samhälle, där individerna äro skyddade av lagen. Vad som anses vara deras berättigade intressen är skyddat av lagen. Men så växer det upp en klass, som icke på detta sätt skyddas av lagen och som skapar dessa organisationer för att taga sig den rätt de annars icke ha. Då kommer det ett ögonblick, när man inom det samhälle, som förut har dikterat lagarna, frågar sig: Men dessa nybildningar måste väl också ställas under lagen? Det är en fullkomligt riktig tankegång. Det förnekar ingen. De skola inordnas i samhället, det äro vi alla ense om. Men det är bara fråga om på vilka villkor det skall ske. Och då förutsätter tydligen både justitieministern och herr Trygger, att det är klart, att gällande avtalslagar skola kunna tillämpas. Herr Trygger gick i sitt anförande så långt, att han frågade: varför i all världen skola icke vitesbestämmelserna tillämpas här lika väl som i andra fall? Jag tager detta endast såsom ett exempel för att visa, att när man kommer till sådana realiteter, så är hela den formella styrkan på herr Tryggers sida. Det är klart; varför skola icke vitesbestämmelserna gälla här lika väl som i andra fall, och varför skall inte vitet förvandlas till fängelse? Men då reagerar det allmänna rättsmedvetandet, som bär upp lagen och i vissa fall går före lagen, och säger: detta kan icke vara riktigt. På något märkvärdigt sätt kan detta icke stämma, utan vi måste slopa möjligheten att förvandla vitet till fängelse. Vittnar icke bara detta lilla exempel om, att det är svårt, för att icke säga mera, att tillämpa de förut gällande reglerna om avtal och att avtal skola hållas och att skadestånd skall betalas för brott mot avtal? Vittnar det icke om, att vi verkligen kommit in på ett område, där det icke är så lätt att utan vidare tillämpa den gamla schablonen? Det finnes ett ännu mera påtagligt bevis. Om det vore så enkelt att på detta område tillämpa de annars gällande reglerna för skadestånd, varför skulle vi då ha dessa stora svårigheter att skapa nya regler för skadeståndet? Om det vore så enkelt, varför kunde vi då icke säga, att de regler, som gälla för skadestånd vid avtalsbrott i andra fall, skola oförändrade gälla? Nej, säger man, det går icke, de äro för hårda. Vad vittnar detta om

annat än att man medgiver, att de parter, som sluta arbetsavtal, stå icke i samma förhållande till varandra som andra parter, som sluta avtal, där man finner, att ett gäldande av hela skadan, är det enkla och naturliga. När man har släppt justitieministerns utgångspunkt och herr Tryggers utgångspunkt, att samma regler, som gälla för andra avtal, skola gälla även här, och kommer till insikt om att här är det ett nytt område, där man får handla på annat sätt, så är gärdet fullständigt upprivet. Då kommer man till ett alldeles nytt problem, och frågan är då vad som är riktigt i *detta* fall. Jag erinrar om att när för tjugu år sedan det i England för första gången på länge inträffade ett sådant fall, att en domstol dömde i ett mål mellan arbetsgivare och arbetare och dömde en fackförening till skadestånd efter de annars gällande reglerna, så uppstod en våldsamt storm inom fackföreningsvärlden, och den hade så stor resonans inom stora delar av den borgerliga världen, att den liberala regeringen år 1906 genomdrev en lag, som innebar, att fackföreningar icke skulle på grund av avtalsbrott kunna dömas till skadestånd. Jag vill icke säga, att det var riktigt, men när man kommit över till att man icke kan tillämpa de vanliga reglerna, tvingas man att se saken reellt och säga: om vi skola ha en lagstiftning på detta område, om vi skola försöka att giva även de organiserade arbetarna deras rätt i samhället på lagens väg, då skola vi försöka att giva dem det så, att man kan säga, att de verkligen få sin rätt. Och då äro vi framme vid den stora frågan: kan man utan vidare anse, att arbetarparten får sin rätt med denna lag eller med en lag, som i stort sett förutsätter, att parterna äro jämställda, när de sluta avtal? Det är det som från arbetarrörelsens och det socialdemokratiska partiets sida förnekas. Om vi icke draga den slutsatsen, att under sådana förhållanden behöver man icke hålla avtal, så är det för det första därför, att vi ha en känsla av att det är för den fortsatta utvecklingen en ganska farlig ståndpunkt att ställa sig på. Och för det andra ha vi en känsla av att man icke skall sätta upp rent abstrakta motsättningar och säga: parterna äro så olika ställda, att de kunna icke i verkligheten ingå rimliga avtal med varandra. Vi säga: vi befinna oss i ett övergångsläge. Arbetarna ha skaffat sig en ganska stark position i vissa fall, de hålla på att delvis växa in i det gamla samhället, men det är fortfarande så tveksamt beträffande deras styrka gentemot arbetsgivarna, att vi kunna icke bedöma avtalsbrott i vissa givna situationer från deras sida på samma sätt som vi skulle bedöma avtalsbrott, om vi verkligen menade, att avtalet från början ingåtts fullt frivilligt med samma jämställdhet på bägge sidor.

Nu kan någon fråga: ja, men äro icke avtalen fullständigt frivilliga, och äro icke parterna jämställda? Jag skall bara erinra om en sak, som har mycket förekommit i denna diskussion. Man har talat om arbetsgivarföreningens § 23. Är det någon som tror, att när denna blivit inryckt i en sådan rad av svenska arbetsavtal, detta skett med arbetarpartens frivilliga medgivande? Har det icke skett på det viset, att arbetsgivarna tvingat igenom det med hot att annars använda sina maktmedel gentemot arbetarna, och arbetarna ha då funnit sig vara i den ställningen, att de hellre fått taga avtalet än att låt oss säga, svälta. Är det icke tillräckligt bevis för att sådant läget nu är avtalen icke äro frivilliga i den betydelse, som de böra vara det för att man skall kunna lägga den stränga måttstocken på dem och säga: det är avtal som avtal, och de skola hållas.

När man då säger: ja, just därför, att vi erkänna, att förhållandena äro annorlunda, ha vi också velat skapa en lag, som mildrar skadeståndsbestämmelserna och giver domaren en mycket stor frihet att bedöma vad som är riktigt. Då kommer kritiken från vår sida på det sätt, som jag förmodar, att fröken Hesselgren utvecklade — jag hörde blott sista delen av hennes anförande, men på grund av statsministerns svar förmodar jag, att hon ut-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

talat sig så — då kommer från vår sida den anmärkningen att när man icke skapar några fasta regler utan giver domaren denna ofantliga makt att bestämma skadeståndet, låt oss säga, från ingenting upp till faktiskt obegränsade belopp och att göra detta beroende på sin personliga uppfattning om vad som är rätt och riktigt i ett sådant fall, då betyder det att lägga i domarens hand att enligt sin personliga syn på de sociala striderna avdöma frågan om skadestånd. Vilket förtroende vi än ha till de svenska domarna, är det uppenbart, att då man på detta sätt låter domaren, enligt sin egen uppfattning, avgöra den strejkandes skuld eller i vad mån arbetsgivaren kan ha verkat provocerande, med en fullständigt obeskuren rätt avgöra huru mycket skuld det finnes på den ena och på den andra sidan, så förefaller detta oss icke vara att skapa rättssäkerhet i samhället utan i stället den allra största brist på rättssäkerhet. Kunde det icke vara möjligt att från motståndarnas sida erkänna detta, att tänka sig in i samma läge? Om det vore låt oss säga en representant för fackföreningsrörelsen eller ur arbetarklassen, som på detta sätt skulle sitta och bestämma, var skulden ligger, är det då icke sannolikt, att man från den andra sidan skulle säga: vi kunna icke vänta någon objektivitet från det hållet eller i varje fall kan det hända, att det kunde bli sådana domare, att man icke kunde vänta sådana domslut, som överensstämde med vår rättskänsla. Jag har velat säga detta bara för att antyda, att man på socialdemokratiskt håll mycket väl kan i princip vara med om att samhället skall utvecklas i lagens form men att vi ännu icke kommit fram till det läget, att vi kunna använda den form av lag, som heter vanliga avtalslagar för att skipa rättvisa mellan de parter, vi här ha att göra med, därför att ännu så länge är den ena parten icke jämställd med den andra.

Nu säger jag icke detta i någon förhoppning om att det skall göra något intryck, det är endast som en deklaration för att komma fram till det sista. Om man på motsidan är så övertygad om att detta är den riktiga vägen att foga in den nya stora fackföreningsrörelsen i det gamla rättssamhället, om man menar detta, är det ändå riktigt att taga ett sådant steg gentemot, låt oss säga, en mycket stark opposition från fackföreningshåll? Jag tror, att det har sagts här i dag och det har sagts förut, att detta är en politisk fråga för det socialdemokratiska partiet. Jag skall icke bemöta det på annat sätt än att jag däremot ställer den rakt motsatta beskyllningen, som riktats mot det socialdemokratiska partiet, nämligen att detta parti redan varit ett stycke inne på vägen till att man borde skapa en avtalslagstiftning men att det blivit drivet bort från denna ståndpunkt genom massornas lidelser, genom den kraftiga oppositionen från fackföreningshåll. Båda de ståndpunkterna kunna icke vara riktiga. Nej, politiken ligger icke på det viset i saken, men det är ändå en politisk fråga av den allra största betydelse, hur den här behandlas. Vi få komma ihåg — på borgerligt håll hoppas man, att det icke skall bli så, men ingen kan förneka, att den möjligheten föreligger — att det i andra kammaren och till sist kanske även i denna kammare kan komma att sitta en annan majoritet än den som nu sitter här. Tro ni i denna kammare från borgerligt håll, att det skulle vara nyttigt, om denna majoritet finge den lärdomen — ser ni, man lär huvudsakligen genom erfarenhet — att politiska partier böra bruka sin makt, så länge de ha den, till det yttersta, att de bygga endast på att majoriteten skall styra och huru än minoriteten ställer sig är det rätt vad majoriteten gör? Tro ni, att det skulle vara nyttigt, om det skulle bli en majoritet av arbetarpartiet, om den t. ex. sade: här är det en fråga, i vilken vi ha vår gamla bestämda uppfattning. Den rör t. ex. jordbrukarna, den rör 300,000 svenska hemmansägare, som ha en helt annan uppfattning om vad som är riktigt och rätt. De ha den uppfattningen så starkt, att de samla sig till demonstrationer — de överväga att i kampen tillgripa

medel, som kunna användas, fastän de kanske till sist skada dem själva mer än motståndarna. I alla händelser — deras känslor äro i rörelse på ett sådant sätt, men det bryr vi oss inte om. Dessa 300,000 hemmansägare äro i minoritet, vi vägra dem nästan att demonstrera och i alla händelser säga vi: vad tro ni riksdagen skall taga för intryck av vad ni säga? Om ni säga er mening litet för kraftigt, kunna ni vara övertygade om att det verkar raka motsatsen, därför att om man har varit tveksam förut att rösta för förslaget, gör man det nu för att visa, att ni icke skola tro, att ni på det viset kunna hota och skrämja oss.

I detta fall har arbetarrörelsen icke hotat, men den har icke heller tigt. Den har bara velat säga ifrån, att den menar — åtminstone i de ögonblick, då vi sitta lugnt och överväga saken — att det inte är nyttigt, att majoriteten på det sättet brukar sin makt, att man kan tala om missbruk. Vi tro, att det vore klokt eller låt oss gärna säga, att det *hade varit klokt*, om detta övervägande hade kommit från de borgerligas sida något tidigare. Nu är det uppenbart för sent. Men det innebär att också vi från vår sida — jag avslöjar icke någon hemlighet om jag säger, att där dväljas icke bara två utan många själar inom arbetarrörelsen, på det sättet, att det finnes åtminstone två själar inom varje människas bröst. Den ena vill slåss, och den andra själen är den som säger: i längden når man ändå längre på samförståndets väg. Ni kunna vara övertygade om, att vad än denna lag åstadkommer, inte hjälper den fram den själen, som vill samförstånd. Den kommer otvivelaktigt att även hos den fredligaste bland oss ge styrka åt den själen, som säger: kamp skall det bli!

Häri instämde herrar *Sandegård, Sandén, Petrén* och *Thulin*.

Herr Akerman: Herr talman! Jag kan helt och hållet instämma med herr Trygger, då han sade, att han icke var nöjd med lagförslaget och att det hade kunnat vara bättre. Men i motsats till herr Trygger kommer jag, och det anser jag överflödigt nämna, att draga konsekvenserna av denna min uppfattning och rösta för avslag på detta förslag. Jag vill ej vara oartig mot herr Trygger men då jag hörde hans anförande, tänkte jag att det vore väl, om de jurister, som en gång, ifall detta lagförslag blir antaget, komma att inväljas i arbetsdomstolen, hade mindre formellt juridisk uppfattning än herr Trygger. Han visar ej ens samma förståelse som Fredrik den stores av Preussen fader, vilken avspisade en minister, som föreslog straff på arbetarna för avtalsbrott, med de orden: »men min käre minister, man kan dock icke sätta halva konungariket Preussens invånare i fängelse». Det föreföll mig, som om herr Trygger icke skulle rygga tillbaka för sådana konsekvenser bara för att följa principen att »avtal måste hållas och att samhället står över alla» — eller hur hans ord nu föll. Ja, det är mycket vackert, men man skall aldrig glömma — herr Wigforss har förut påmint om den saken — att vi här äro inne på ett område, som är alldeles enastående. Jag har för åtskilliga år sedan sysslat en del med dessa saker och läst något om vad doktrinen har att förkunna om kollektivavtalet, och jag anser att kollektivavtalet — akta er, mina herrar, för ordets makt över tanken! — icke kan och icke bör likställas med ett avtal i egentlig bemärkelse. Jag vågar tro, att det snarare kan liknas vid en lagstiftningsakt. Ty, mina herrar, huru har denna sak vuxit fram? Från att arbetsgivaren var enväldig och ensam bestämde lönerna, har det utvecklats så att arbetarna sammanslutit sig i föreningar och fått medbestämmanderätt i fråga om lönerna och övriga arbetsvillkor. På detta sätt har kollektivavtalet växt fram, och, såsom det nu tillkommer, under ömsesidiga medverkan av de stora organisationerna på båda sidor må det väl anses vara mera en lagstiftningsakt än ett avtal.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Porta.)

Jag kan omtala att, då lagförslaget av år 1911 hade fallit, så läste jag i en utländsk tidskrift en berättelse om vad som här i riksdagen förekommit, skriven av en framstående utländsk rättslärare. Han karakteriserade det svenska lagförslaget av år 1911 som ett försök med mekaniska klumpiga medel. Samma dom anser jag med full rätt träffa det nu föreliggande förslaget. Det är mekaniska klumpiga medel, som föreslås till användning på ett område, som är så känsligt, att man gott kan likna kollektivavtalet vid den blomma, som heter »noli me tangere» — rör mig icke, ty då vissnar jag bort!

Nu har det så mycket talats om varför regeringen hade bort låta bli att framlägga detta förslag, men jag har icke hört att någon — det kanske undgått min uppmärksamhet — berört ännu en omständighet, som bort mana till varsamhet, och det är de stundande nyvalen till andra kammaren. Jag tror, att allt detta folk, som med misstro ser vad här nu förehaves, jag tror, att deras misstro skall ökas och vändas i förbittring, då de se, att man passar på att utnyttja sin maktställning i sista ögonblicket. Det hade alltså varit taktfullare och försiktigare att, vilken åsikt man än har om denna sak, vänta och se. För min personliga del har jag ju en rent negativ uppfattning i frågan. Jag tror, att all lagstiftning på detta område är av ondo, såvida man icke, såsom jag vid frågans tidigare behandling motionsvis föreslog, tryggar fackföreningarna genom att i lagen införa en bestämmelse därom att »genom deltagande i ett kollektivavtal ådrager sig en förening inga andra förpliktelser än sådana, som uttryckligen angivas i avtalet». Det är icke så, att organisationerna genom att sluta ett avtal eo ipso inträda som garantier för arbetsfreden. Det må de göra, om de vilja uttryckligen komma överens därom. Då kunna de ock, om de vilja, antaga bestämmelser om skadestånd o. s. v. Men det bör bero på frivillig överenskommelse och icke på lagen.

Mycket mera skulle vara att säga, men jag skall icke vid denna sena timma längre upptaga herrarnas tid. När jag begärde ordet, viskade jag till talmannen: »Blott fem minuter.» Har jag inte hållit mitt löfte?

Herr von Sydow: Herr talman! Endast ett par ord i anledning av herr Thorbergs sista yttrande. Herr Thorberg fann anledning att göra ett par anmärkningar mot mig. Jag hörde icke den första, men jag tror, att herr Thorberg i anledning av vad jag yttrat om förhållandena på byggnadsmarknaden i Stockholm sade, att beträffande det exempel jag anförde intet hinder fanns för arbetsgivarna att väcka talan vid allmän domstol, Stockholms rådhusrätt, i saken. Ja, det är ju riktigt, men herr Thorberg förbiser, att arbetet låg nere och att det icke kunde upptagas förrän saken var definitivt avgjord. Man kunde icke fortsätta att låta arbetet vid Paul U. Bergströms stora komplex ligga nere i fem års tid, som det väl skulle ha tagit, om man dragit tvisten genom alla instanser, och denna omständighet omöjliggjorde faktiskt användningen av den metoden.

Sedermera anförde herr Thorberg ett yttrande av mig i en broschyr av år 1911, däri jag sagt, att jag förstod, att lantbrukets arbetsgivare tyckte det vara underligt ifall man förbjöde strejk och lockout i anledning av tvister om kollektivavtals innehåll, men tillåte skördestrejk såsom sympatiststrejk. Jag kan icke finna, att detta mitt anförande står i någon som helst motsats till vad jag sagt i dag. Sympatiststrejk och sympatilockout tillhöra i själva verket intressetvisternas område. Det är där de ha betydelse, och jag har icke talat om dem i dag. Jag har icke heller talat om samhällsvådliga strejker, till vilka man hänför skördestrejker. Vi vänta ju, att det en gång skall komma ett lagförslag från regeringen om samhällsvådliga strejker, och då få herr Thorberg och jag, om vi leva och tillhöra riksdagen, tillfälle till ännu ett angenämt meningsutbyte.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Jag hade först tänkt att säga några skämtsamma ord till justitieministern, men då han icke är närvarande är det lönlöst, och kanhända kammaren icke är upplagd för skämt vid denna tid på natten. Emellertid ber jag att få säga några ord till herr von Sydow. Han ville icke besvara min till honom ställda fråga i annan mån än att han sade, att han icke trodde på någon allmän avtalsvägran. Jag ber då att få fästa hans uppmärksamhet och minne på ett faktum, som man i detta sammanhang icke bör gå förbi, nämligen det att svenska transportarbetareförbundet under flera års tid vägrade att träffa kollektivavtal just därför att det icke kunde acceptera § 23; och varför ville det icke göra så? Jo, det är tydligt och klart, att tillfälliga arbetare i själva verket icke ha någon anställning. Arbetsgivarna behöva därför icke företaga något verkligt avskedande, de behöva endast uraktlåta att giva dem arbete. Att påtala en sådan sak inför en skiljedomstol är ju icke möjligt. Det är rent lönlöst. Arbetsgivaren uraktlåter att sysselsätta dem, och följderna blir, att de äro avskedade. Det är en bojkott, som man icke kan påtala. Vi vägrade därför på grund av ordalydelsen i § 23 att acceptera något kollektivavtal. Sedermera fingo vi ju en liten förändring i denna bestämmelse som en garanti, som gjorde, att vi kunde träffa avtal, men genom tillkomsten av denna lag rives ju denna fråga upp på nytt igen. I händelse av ett orättvist avskedande hade vi, när det kunnat tolkas som angrepp på föreningsrätten, som yttersta medel strejkrätten att tillgripa, men den möjligheten borttoges genom denna avtalslag, därför att en dylik fråga då måste gå till skiljedomstolens prövning. Herr von Sydow tror, att en domstolsprövning med inkallande av vittnen o. s. v. skulle bli ett extra stöd för dessa arbetare, men om han har denna uppfattning, så förvånar det mig, att man kan bibehålla § 23 i dess nuvarande ordalydelse. Varför då icke låta alla dessa avskedanden, om de från arbetarhåll skulle påtalas som orättvisa, gå till arbetsdomstolen för avdömande? I stället säger man, att endast de, som enligt avtalen äro åtalbara, skola få gå till arbetsdomstolen för prövning? Tror man på en sådan rättvis behandling, så borde man väl på arbetsgivarhåll icke hysa någon tvekan mot att låta även detta komplex av tvister hänskjutas till arbetsdomstolen.

Vi ha förresten helt nyligen haft ett dylikt fall. Det var i en sydsvensk hamnstad, där en arbetare, som varit anställd i över trettio års tid, blivit avskedad. Man hade naturligtvis mot honom anfört en del anmärkningar, och den svåraste anmärkningen gick ut på att han lämnat arbetet utan permission. Karlen ifråga förklarade, att han varit sjuk. Ja, här stod ju påstående mot påstående. Vid ett sammanträde därnere, som bevistades av samtliga de arbetsgivare, vilka äro anslutna till det stuveribolag, hos vilket mannen varit anställd, blevo förman och alla andra inkallade, och saken diskuterades från ömse sidor. Jag är alldeles övertygad om att en arbetsdomstol icke skulle kunna gå djupare in i detta spörsmål än man gjorde där. Men likväl är det bara några dagar sedan vi från svenska arbetsgivarföreningen fingo en skrivelse, undertecknad av herr von Sydow, där han säger, att man icke kan företaga något inskridande mot bolaget mot deras bestridande, att de icke avskedat honom på grund av hans verksamhet i organisationens tjänst. Personen i fråga är styrelseledamot i fackföreningen och han har deltagit i förhandlingar och därför enligt vårt förmenande kommit i ogunst. Ja, så ligger det till beträffande den saken, och säkerligen komma en hel del dylika fall, om de nu ovillkorligen skola avgöras av arbetsdomstolen, att bli behandlade precis på samma sätt. Arbetsdomstolen kan icke avgöra sådana frågor, då man på arbetsgivarhåll bestrider detta. Nå, även om det icke uppstår någon konflikt på grund av detta, vilket också kan inträffa, även om vi få en sådan arbetsdomstol, kanske ingenting skulle hindra oss från att visserligen finna oss i ett sådant utslag av arbetsdomstolen, men det är heller ingenting som hindrar oss från att lägga den frågan åt sidan för att

*Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)*

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

sedermåra, när nytt avtal skall ingås, taga upp den på nytt igen och kräva regress, och då har man i själva verket endast uppskjutit själva konflikten i en rättsfråga till längre fram, då det nya avtalet skall träffas. Har man då vunnit någonting med denna lagstiftning till förhindrande av konflikter? Nej, säkerligen icke.

Herr von Sydow lämnade också en del statistik angående de rättstvister, som ha inträffat under två års tid. Jag tror visst han sade, att det var 111 rättstvister, som enligt denna statistik hade förekommit. Men då måste jag ställa mig en fråga, som kanske är den mest viktiga: Hur många av dessa rättstvister ha varit avtalsstridiga? Det är ju mycket möjligt, att det blott varit några få, som här skulle kunna betecknas som avtalsstridiga, under det att de andra varit fullständigt legala tvister, som eventuellt uppkommit på grund av tolkningen av § 23, enligt vilken parterna, efter att ha förhandlat, ha rättighet att vidtaga åtgärder, om rättelse icke på annat sätt vunnits; där är detta således tillåtet. Men vad som jag tror gjorde ett mycket starkt intryck på kammaren var herr von Sydows relation av en viss murareblockad här i Stockholm, där murarna hade ställt sig oersonliga och upprätthållit en blockad i cirka tre månaders tid. Ja, det är ju ett beklagligt faktum, att det kan inträffa sådana saker, men det kan också inträffa dylika saker på arbetsgivarsidan. Jag har i gott minne någonting liknande, som inträffade för en del år sedan i en större västsvensk hamnstad. Det fanns där en arbetsgivare, stadens största importör och exportör och stadens största skeppsredare i en och samma person, och han kom på kant med stuveribolaget på platsen. Han tittade efter, hur det förhöll sig med stuveribolagets arbete och konstaterade då, att 80 à 90 % av allt det arbete, som stuveribolaget presterade, utfördes för hans räkning. Han ansåg därför, att han kunde starta ett eget stuveribolag lika gärna som han överlämnade arbetet till ett annat bolag. Han gjorde det också, ehuru icke personligen, utan han lät en annan person starta det nya stuveribolaget. Arbetarna blevo så erbjudna att arbeta för det nya bolagets räkning. De vände sig till oss och frågade: Hur skola vi göra i ett sådant fall? Ja, vi måste ju säga, att är det nu så, att för denne arbetsgivares räkning utföres 80 à 90 % av allt arbete i hamnen, så är det givet, att ni måste arbeta för honom, ty vägra ni arbeta för honom och binda er vid det andra bolaget, äro ni ju utestängda från arbete. Ja, de gingo alltså över. Det gamla bolaget försökte då skaffa sig arbetsvilliga — jag tror det var 1911, då det fanns litet större tillgång på sådana än det finnes i nuvarande stund. Det uppstod alltså konkurrens mellan de bägge stuveribolagen. Men vad inträffar? Jo, det kom till denne skeppsredare, exportör och importör, ett av hans egna fartyg, lastat med kol, och han nödgades överlämna lossningen av detta fartyg till det gamla stuveribolaget, icke till det, som han själv hade startat. Vad hade inträffat? Ja, kanske herr von Sydow kan tala om, vad som hade inträffat. Det är naturligtvis dessa trådar, som utgå från den centrala arbetsgivarorganisationen till de enskilda arbetsgivarna; då heter det: Ni få inte köpa kollasten från den där mannen, därför att han står i strid med ett bolag, som vi understödja! Personen ifråga nödgades göra avbön, taga avstånd eller hur jag nu skall kalla det, från denna sin stridiga verksamhet och alltså lämna arbetarna i sticket. Detta blev följden. Ja, en sådan sak kan ingen skiljedomtol ge sig in på att döma, men det är ett bevis för hur saken kan skötas i det tysta, precis med samma styrka som murare skulle kunna begagna sig av i sin strid. Detta är något, som man också har att räkna med, när man nu ger sig till att stifta en lag, som framför allt och i första hand är riktad mot arbetarna.

Men vad jag främst fruktar för är, att — såsom sagts förut — tvisterna skulle kunna bli mera svårlösta. Jag har förut sökt förete bevis därför. Å andra sidan är det så, att när det ligger på den frivilliga linjen, nödgas vi ju taga hänsyn till

allt detta och söka jämka. Jag kommer ihåg, att när vi helt nyligen kommit till precis samma plats, där den förut omnämnda personen blivit avskedad, för att förhandla, fanns det även andra tvistefrågor. Arbetarna kommo till mig med en sådan tvistefråga och undrade, hur de skulle uppträda. Jag frågade: »Hur ligger denna tvistefråga till?» Ja, då talade de om, att ett visst fartyg hade kommit in med lösa hudar på mellandäck. I avtalet står, att för lös last på mellandäck skall betalas ett högre lossningspris. Jag tog saken under övervägande och sade sedan: »Det går väl icke, ty vi kunna icke räkna med att hudar skola kunna betraktas som lös last.» Men formellt sett skulle en arbetsdomstol, om saken hade hänskjutits dit, säkert ha dömt till arbetarnas förmån, ty enligt avtalets ordalydelse — och det skall ju alltid dömas efter ordalydelsen — hade de rätt. Har man frivilligt jämkat och åstadkommit en uppgörelse mellan parterna, nödgas de försvara denna uppgörelse såsom resonlig. (Rop på proposition.) — Åh ja, fortsatt bara. Natten är lång! — Man måste ju övertyga medlemmarna om att en sådan uppgörelse är resonlig. Men vilka känslor utlösas väl av arbetsdomstolens utslag? Ingen part är då villig att förklara, att arbetsdomstolens utslag är bra och tillfredsställande. Man glömmer kanske ofta, om arbetsdomstolen en gång har dömt till förmån för en själv, men man kommer alltid ihåg, när det blir ett utslag, som man icke är tillfredsställd med.

Jag är alldeles övertygad om, att när en obligatorisk lag nu blir genomförd på detta sätt, kommer helt säkert denna lag att jämsställas med Åkarpslagen. Man kan kritisera även nu avkunnade skiljedomar, men där är det så, att man frivilligt går med på att tvisten hänskjutes till skiljedomstol, och då kan det icke utlösa någon bitterhet. Alla dessa omständigheter göra, att jag, som praktiskt deltagit i denna verksamhet i form av försök att lösa tvister om dylika avtal, för min enskilda del ovillkorligen måste säga, att denna lag, om den blir genomförd, absolut kommer att försvåra möjligheten att träffa avtal och även att lösa tvister.

Det är på denna grund, herr talman, som jag vidhåller mitt avslagsyrkande.

Herr Sandler: Herr talman! Jag har redan genom att instämma i herr Möllers anförande tillkännagivit, att jag anser regeringens sätt att behandla denna angelägenhet förtjäna de hårda ord, med vilka han avslutade sitt anförande.

Jag skall nu icke här ingå på frågan om lagens innehåll — därom är tillräckligt sagt — utan jag skall hålla mig till frågan om den behandlingsmetod, som denna fråga har rönt. Det ger mig anledning att upptaga vad herr statsministern hade att säga, då han gentemot herr Möller gjorde gällande, att denne här hade gjort ett föga lyckat försök att svära sig fri från ett tidigare medarbetarskap i det arbete, som nu skulle stå inför sin avslutning. Det är ju ord, som lika gärna kunde drabba mig. Jag lade märke till, att herr statsministern icke preciserade i övrigt, vad det var som åsyftades, då han helt allmänt antydde, att det var ju också åtskilliga andra yttranden, som han kunde anföra i detta sammanhang. Emellertid har herr statsministern vid ett tidigare tillfälle under riksdagen varit inne på denna sak, och med hänsyn till den uppmärksamhet, som hela detta ärende rönt, kan det ju vara anledning att även klarera ut den saken.

I remissdebatten sade nämligen herr statsministern i andra kammaren följande på tal om denna fråga: »Jag tillåter mig att fråga dem bland herrarna inom socialdemokratien, som tidigare tillkännagivit en annan mening, varpå det kan bero, att en lag, som enbart har till ändamål att fastställa rättsordningen inom ett visst avtalsområde, skulle få annan verkan och åstadkomma andra resultat, om den föreslås av den nuvarande regeringen eller om den föreslagits ett år tidigare eller ett år senare av en annan ministär? Den förut-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

varande statsministern i den socialdemokratiska regeringen, herr Sandler, yttrade i november 1926 i ett föredrag i Göteborg: »Jag menar i full överensstämmelse med den förutvarande socialministern, att tiden är inne för att undersöka vad det allmänna kan göra för att befästa den rättsordning, vilken vuxit upp på det fria avtalsväsendets grund och att riksdagen även bör ingå på en prövning av skiljedomstankens användbarhet inom denna rättsordning.» Om detta utgjorde en angiven ståndpunkt i november 1926 vad har inträffat, som skulle göra denna ståndpunkt mindre hållbar och en åtgärd i överensstämmelse med anvisningen mindre önskvärd nu än tidigare?» Jag skulle tro, att svar på dessa frågor kan erhållas, ifall jag tillåter mig att något utförligare återge vad jag vid det tillfället, i Göteborg i november 1926, hade sagt.

Efter att ha erinrat därom, att strävandet att höja arbetarklassens lönestandard icke bara är ett legitimt privatintresse, utan att en av huvudvägarna för det samhälleliga framsteget, fortsatte jag:

»Det är en sak, som icke får lämnas ur sikte vid behandlingen av *arbetsfredens* problem. Ett är självfallet; kan det sociala framsteget vinnas utan de ekonomiska förluster, som ligga i arbetsinställelserna, så bör det ske, och på en dylik inriktning av framstegskraften bör det allmänna inställa sin politik. Men om man i arbetsfredens namn bjuder tidens väldigaste sociala rörelse att göra halt, då strider man icke längre under framstegets fälttecken.

Man skall heller icke förbise, att löneavtalet är den för vårt allmänna samhällstillstånd anpassade metoden för att bestämma arbetskraftens pris. Man rycker undan en av dess väsentliga förutsättningar, om man berövar parterna friheten att inställa arbetet. Det är ett exempel på falska analogier, om man, utan att göra sig mödan tänka igenom, vad saken innebär, slår omkring sig med talesätt om att kriget på arbetsmarknaden måste försvinna liksom kriget mellan nationerna. Arbetstvånget tillhör slavstaten eller det strängt centraliserade kommunistasamhällets idékrets. I den friare form av samlevnad, som är för huvudparten moderna människor naturlig, antingen de äro av en liberal eller socialistisk åskådning, passar det alls icke in.

Den tanken är ju också uppe, att från det fria avtalsväsendet utskilja vissa grupper av företag, för vilkas arbetare rörelsefriheten skulle radikalt begränsas genom förbud mot arbetsinställelse. Huru ofullgången denna tanke för närvarande är, framgår ju däraf, att man ena ögonblicket har det allmännas företag i sikte, andra ögonblicket menar samhällsviktig verksamhet, utan att märka, hur olikvärdiga dessa kategorier äro. Man för ett resonemang om fördärvligheten av kolstrejker, men hamnar sedan i att beröva arbetarna vid en kommunal svingård rätten att nedlägga arbetet.

Innan man griper sig an med något speciallagstiftande i avtalsfrågor för stats- och kommunalanställda arbetargrupper bör man göra sig ordentligt reda för, varför och i vad hänseende de skulle behandlas efter andra normer än andra grupper på arbetsmarknaden. Det är en otillräcklig vägledning att hänvisa till den nutida demokratin i stat och kommun. Nuvarande regeringschefen pekade vid ett tillfälle i somras på att professorerna i Uppsala, de få finna sig i att det allmänna bestämmer deras löner, vadan då ett sådant knorr från arbetarnas sida? I sanning en intressant belysning av de utgångspunkter, från vilka denna lagstiftningsfråga nu angripes. Den måste ju te sig vida enklare för den, som betraktar tjänstemannasamhällets lönerregleringsmetod såsom det normala, kanske eftersträvansvärda, på alla områden av samhällelig verksamhet, än för den, som i fråga om lönebestämningens metod ser en större skillnad mellan ämbetsverk och ekonomiska företag än mellan allmän och enskild företagarverksamhet.

Med vad jag här anfört har jag alldeles icke velat säga, att det allmänna är

urståndsatt eller bör underlåta att ingripa på ifrågavarande område.» (Nu komma de ord, som statsministern citerade.) »Jag menar i full överensstämmelse med den förutvarande socialministern, att tiden är inne för att undersöka, vad det allmänna kan göra för att befästa den rättsordning, vilken vuxit upp på det fria avtalsväsendets grund . . .» (Rop på proposition) — ja, det där kommer icke att medföra annan verkan, än att jag fortsätter, ty jag anser mig vara fullkomligt berättigad att till kammarens protokoll få ange, vilken den åskådning var, för vilken jag gav uttryck i mitt anförande i november 1926. av statsministern anført såsom ett bevis, att man skulle ha frångått en tidigare intagen åskådning. Jag fortsätter alltså: » . . . och att däri även bör ingå en prövning av skiljedomstankens användbarhet inom denna rättsordning. Men problemen bliva helt andra och långt mer vittutseende, därest man avser att lämna själva grundvalen för lönebestämningen inom näringslivet.

Regeringen av i dag kan helt visst göra framkomsten av hållbara förslag i arbetsfredsfrågan en stor otjänst genom att söka forcera fram denna sak. Regeringschefens uttalanden röja ej, vad som därvid kommer att ske. De utesluta i vart fall icke möjligheten, att regeringen stillar sin iver.

Sedan arbetsfredsdelegationen slutat sitt förberedande arbete bör rådrum finnas för ett dryftande i den offentliga diskussionen av hela detta problemkomplex, som sannnerligen inte kan bringas inför 1927 års riksdag, om regeringen ämnar infria utfästelsen att 'söka undgå hafs'.

Vad regeringen beslutar i denna sak, gör den helt på egen risk. Den vet, hurudant läget är. Framlägger den förslag efter tidigare antydningar, måste det innebära, att den söker medverkan från högern och lämnar arbetarklassens medverkan ur räkningen.»

Detta var innehållet i det anförande, som av herr statsministern har använts såsom belägg för att visa, att här föreligger en förändrad åskådning. Jag betraktar dessa ord såsom fullt användbara på det läge, i vilket frågan nu befinner sig, och för min del står jag fast vid denna åskådning, sådan den i dessa ord har blivit utvecklad. Jag ber att få erinra därom, att i november 1926 hade socialministern uttalat, att det var en oumbärlig förutsättning för att man skulle komma till en god lagstiftning på detta område, att den uppbars av parternas förtroende. Då var det ännu inte alls klart, vilken linje regeringen skulle välja, om den skulle gå den linje, som ledde till arbetsfredsdelegationens sprängning och därmed växla in den på ett spår, som omöjliggjorde — såsom ju hela världen vet, att det skett — en undersökning under lugnare förhållanden av hela detta problem.

Som kammaren finner, tog jag upp i detta anförande icke bara den fråga, som nu föreligger i dag, utan även en annan fråga, som ju från början har blivit sammankopplad med denna, nämligen frågan om åtgärder mot de s. k. samhällsfarliga strejkerna. Det finnes anledning att nu i kväll, innan denna debatt avslutas, peka på sammanhanget mellan dessa tvenne olika ting. Det har redan skett från herr Tryggers sida. Jag erinrar därom, att herr Trygger i sitt anförande betraktade det såsom en alldeles given sak, att vi skulle, efter att ha antagit detta lagförslag, ett annat år få till prövning ett nytt lagförslag. Han menade ju, att det hade varit bäst, om regeringen lagt fram även det i år, för att »göra pinan kort», som herr Trygger uttryckte sig. Man kan inte tydligare uttrycka, vilka förväntningar man från högersidan ställer på regeringens handlingar i fortsättningen, och jag tillåter mig därför att fråga statsministern, om det är regeringens avsikt att förbereda till föreläggande för den kommande riksdagen den andra delen av det problem, som här från början har varit upptaget i 1926 års riksdagsskrivelse.

Herr Trygger sade om regeringens nu föreliggande förslag, att på det kunde tillämpas några ord om att det inte var en opera, utan ett sångspel. Jag und-

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

rar, om herr Trygger egentligen har så mycket emot en liten variation på detta uttryck, nämligen den, att vad som här föreligger är inte själva den egentliga operan, utan det är förspelet. Herr Trygger har redan genom sitt anförande vittnat om, att han sitter och väntar på att få höra regeringen vid nästa riksdag spela igenom andra akten i det här musikstycket. Det är därför, som jag tror, att det kan vara av intresse för flera att få ett besked i denna angelägenhet.

Man spørjer ju, vilka motiven varit för denna handläggningsmetod för ärendet. Herr statsministern angav i sitt ursäktstal för en stund sedan, att här hade väckts motioner och här förelågo utskottsutlåtanden, och då var det ju ingenting annat att göra, när man kommit i regeringsställning, än att köra vidare i de hjulspår, som man hade kört på tidigare. Jag undrar, om inte en regering har anledning att anlägga något andra synpunkter, än att det bara gäller att köra på i hjulspåren, om det inte just på detta område funnits fog för att tillämpa ungefär den principen, som var uppställd i den förutvarande socialministerns direktiv till statsrådsprotokollet, nämligen att man efter att ha tagit reda på hur parterna ställa sig, hur långt det är möjligt att få dem med, överväger, vad som är *ändamålsenligt* att föreslå i denna angelägenhet. Hade prövningen skett ur denna ändamålsenlighetens synpunkt, vågar jag tro, att man inte skulle ha framlagt ett sådant förslag. Nu motiverar man dess framläggande därmed, att man har en gång tagit en ståndpunkt, och det är bara att köra vidare.

Jag hörde också herr justitieministerns förklaring, varför man måste framlägga detta förslag, och den var ju ytterst intressant att höra. Från hans sida var det principen *par excellence*, tror jag han uttryckte sig, att det inte får finnas några lakuner. Här har alltså juristen funnit ett område av vårt samhällsliv, som lagstiftningen inte har reglerat, och det området vill juristen nödvändigtvis fylla ut, därför att det är hans princip *par excellence* eller *par préférence* — jag minns inte, vilketdera uttrycket herr justitieministern använde. Herr justitieministern talade i detta sammanhang om den svenska rasens beskaffenhet i juridiskt avseende. Jag undrar, om man inte här ser ett utslag av den benägenhet för ett juridiskt tänkande, som verkligen är ganska karakteristisk för den svenska nationen. Herr justitieministern borde, tycker jag, kunnat taga varning av det perspektiv, som han själv öppnade, då han mot vissa invändningar talade om, att därest lagstiftningen skall börja reglera allting, öppnar det sig labyrinter.

Herr justitieministern talade om att lagstiftningen och lagskipningen måste komplettera varandra. Är det inte anledning att gå ett steg till? Det finnes ett tredje led, som bör vara med, och det är den grundval i samhällslivets egna rättssedvänjor, vid vilken justitieministern ett ögonblick snuddade. Föreliggande sådana rättssedvänjor, då skall man undersöka, hur långt man kan befästa rättsordningen på lagstiftningens väg eller på något annat sätt, där måhända också det allmänna kan ingripa och understödja sådana strävanden, som finnas hos parterna själva. Den metod, som här har använts, betraktar jag såsom ett utslag av — om jag skall använda ett mycket mildt uttryck — en ytterst litet ändamålsenlig politik. Det är i många stycken ett utslag av doktrinärt lagmakeri. Den frisinnade regering, som leder vår politiska utveckling, är naturligtvis inte alls någon Mefistofeles, om vilken det brukar sägas, att han är den makt, »som städs det onda vill och städs det goda gör». Mefistofeles brukar inte vara doktrinär, men det är inte bara den skillnaden emellan Mefistofeles och den nuvarande regeringen. Jag undrar, om man inte kan vända alldeles om det där sammanhanget, som jag nyss antydde, och tala om dem, som visserligen ha goda avsikter men med dessa endast uppnå, att de skada just den sak, för vilken de här ange sig vilja gå fram och vilken de vilja stödja.

Nu är ju politiken i viss mån en konst, och då bör det väl få gälla om den liksom om andra konster, att vad som göres skall inte bedömas bara efter det goda uppsåtet, utan det skall också bedömas efter vad man åstadkommer. Och om vad regeringen åstadkommer på detta område har ju vittnats mycket under denna dag.

Man kan säga: de farhågor, som ha framkommit från socialdemokratiskt håll, äro överdrivna. Ingen kan i detta ögonblick med någon säkerhet yttra sig därom. Skulle så visa sig vara fallet, så är landet uppenbarligen att lyckönska. Emellertid tror jag, att man under alla förhållanden, även under de gynnsammaste betingelser, får lov att räkna med, att det kommer att kräva åtskilliga år, innan det kan vridas rätt igen, som nu har vridits på sned. För min del önskar jag, att den perioden måtte bli så kort som möjligt, och jag vill också uttala den förhoppningen, att det icke skall uppstå ett kaos på vår arbetsmarknad såsom en följd av denna lagstiftning.

Herr statsministern lämnade i sitt anförande några upplysningar, som han hade erhållit genom en viss reportageverksamhet ibland deltagare i den stora arbetardemonstrationen, en reportageverksamhet som något erinrar om den, vi hade ett exempel på i fjol vid behandlingen av skolfrågan, då här föredrogs ett brev från en lärare i Göteborg. Metoden må gälla vad den kan. Jag fäste mig vid ett av bidragen, som jag tyckte vara intressant. En arbetare hade sagt, att här kommer det att bli en strid emellan dem, som vilja ha ordnade avtal, och dem, som vilja taga bort avtalen. Lagen skulle vara ett stöd för de förra. Det var enligt uppgift denne arbetares resonemang. Jag tillåter mig att fråga herr statsministern: delar herr statsministern själv den uppfattningen, att i de strider, som kunna komma att uppstå inom arbetarrörelsen emellan dem, som vilja bygga vidare på de ordnade avtalens grund, och de krafter, som vilja bort därifrån, den lagstiftning, som kammaren nu går att besluta, skulle bli ett stöd för dem, som vilja bygga vidare på det ordnade avtalsväsendets grund?

Hur än utvecklingen kommer att gestalta sig, om den period, som nu stundar, blir längre eller kortare, så måste den tid komma, då dessa angelägenheter få lov att läggas till rätta igen. Det är ur alla möjliga synpunkter att hoppas, såsom jag sade, att vi inte skola behöva vänta allt för länge på den tidpunkten, men om det dröjer, så är det den nuvarande regeringen, som måste påtaga sig ansvaret för det dröjsmålet.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Ehuru jag förstår, att kammaren skulle hålla mig räkning, om jag inte upptog tid med att svara, förefaller det mig emellertid, som om den direkta uppfordran i ett par avseenden, som den siste talaren framställde, tvingar mig att yttra ett par ord. Han frågade mig, vad regeringen och jag för min del ansågo med hänsyn till frågan om de s. k. samhällsfarliga strejkerna, d. v. s. om den återstående delen av ett program, som ingått bland annat i ett antal från borgerligt vänsterhåll väckta motioner.

Jag ber att därpå få svara, att om den saken skall jag lämna besked. då utredningsresultatet föreligger och man kan bedöma, huruvida en lösning av dessa frågor är möjlig och på vilket sätt den lämpligast kan ske.

För övrigt ber jag att få säga, att det förefaller mig, som om det vore något underligt, att på samma gång, som man här i kammaren förklarar, att det beslut, som vi nu i dag fatta, står i strid mot Sveriges folkflertals mening — det förklaras t. o. m. vara av den beskaffenheten, att det skulle döma sina anhängare — på samma gång, säger jag, som man gör detta, så frågar man mig och mina kamrater, vad vi tänka göra i regeringsställning därmed nästa år. Det förefaller mig, som om det vore obehövt att framställa den frågan, om man är så säker på att vad som här sker står i klar strid

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.

(Forts.)

mot det svenska folkflertalets mening och att det kommer att ödelägga hittills väl fungerande verksamhetsformer på olika områden.

Medan jag har ordet, vill jag säga, att nog är det underligt att gång på gång ifrån exempelvis herrar Thorberg och Sjöblom möta frågan, varför icke vid behandlingen av detta ärende en verklig utredning förebragts, och varför icke ett allsidigt samarbete förekommit. I den instruktion, som den s. k. niomannadelegationen ursprungligen erhöll, företog den nuvarande regeringen icke någon som helst förändring. Den önskade endast, när denna utredning drog ut längre än man på förhand hade väntat, försöka jämsides därmed få ett lagförslag utarbetat, men då kommo socialdemokraterna inom niomannadelegationen och förklarade, att i så fall ville man inte vara med längre. Man ansåg, att detta försök att påskynda innebure ett sådant åsidosättande av niomannadelegationen, att man icke ville fortsätta. Herr Thorberg vet mycket väl själv, att jag ett par, tre gånger hemställde hos honom och hans kamrater, att de skulle stå kvar och fylla sin uppgift. I sammanhang med meddelandet om att man ville utgå ur niomannadelegationen — detta återges här i utskottsbetänkandet — svarade därtill landssekreterariatet, att »oaktat någon saklig anledning till ytterligare lagstiftning på ifrågavarande område ej förefunnnes, vore landssekreterariatet givetvis redo att avgiva yttranden vid remiss, som väl i vanlig ordning komme att ske av de bebådade lagförslagen». Klara och bestämda kan man, såvitt jag förstår, icke förklara, att man anser, att någon saklig anledning till ytterligare lagstiftning på ifrågavarande område icke borde ifrågakomma. Och när man ger det beskedet, är det något underligt, att man nu i efterhand frågar: varför icke fortsatt samarbete, varför icke ytterligare utredning?

Herr Möller: Jag har sällan blivit så förvånad över ett anförande ifrån statsrådsbänken, som jag blev över det senaste. Hans excellens herr statsministern förklarar utan tvekan som svar på de frågor, vilka blivit framställda, om varför man inte låtit verkställa en ordentlig utredning, att regeringen inte har stört utredningen. Hur kan han avge en sådan förklaring, sedan man ifrån utredningen har brutit ut precis det område, vars resultat vi se här i dag? Hur är det möjligt? Var och en kan ju konstatera, var sanningen ligger i detta fall.

Beträffande utredningen fäste jag mig också vid herr statsministerns föregående uttalande, att man från riksdagens sida hade begärt förslag. Ja, men riksdagen hade väl ändå alltid tänkt sig, att det skulle ske en utredning. Det var väl inte bara meningen att beställa ett lagförslag, hur sedan detta lagförslag än bleve beskaffat. Det ser ut, som om regeringen hade uppfattat det så. De anmärkningar, som äro gjorda — och jag undrar, om någon kammarens ledamot med gott samvete kan säga, att de anmärkningarna sakna allvar, inte ha någon innebörd — de stå praktiskt taget från början till slut obesvarade. Låt oss konstatera: Jag tror visst, att regeringen hade tänkt sig att främja arbetsfreden. Jag påpekade, att på två punkter innebär det lagförslag, rörande vilket kammaren går att fatta beslut, allvarliga faror och vådor, det kan medföra nya konfliktämnen, som kunna draga med sig förödande arbetsstrider. Ni kunna säga: ja, detta är bara antaganden, de betyda ingenting. Det är en agitatorisk överdrift. Det kunna ni mycket väl säga, för all del. Ingen kan ju bevisa någonting på den punkten, eftersom verkningarna icke bli kända förrän i framtiden. Men jag konstaterar, att herr statsministern i sitt svarsanförande med djup tystnad gled förbi hela den sidan av saken. Jag förstår det. Det är kanske inte roligt att hava i protokollet från i dag en försäkran, att denna lag främjar arbetsfreden — som meningen väl ändå skulle vara — om man nämligen kanske inom sig själv

efter dagens debatt tvivlar en smula på den saken. Ty det finnes åtminstone anledning till tvivel i det avseendet. Jag bara konstaterar detta. Det skulle vara rätt intressant att jämföra regeringens handlingssätt på denna punkt med regeringens handlingssätt i många andra frågor, men jag skall avstå därifrån med hänsyn till den långt framskridna tiden. Jag vill bara säga, att det skall ganska mycket mod till att i denna sak följa en regering, som icke har gittat eller förmått försvara sitt förslag.

*Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)*

Herr **Sandler**: I anledning av det svar, som herr statsministern gav mig, ber jag endast att få anföra, att det ju kunde ha varit mer upplysande. Herr socialministern var i sitt föredrag i Lund bra mycket mer öppen hjärtig, och jag förstår därför mycket väl, att herr Trygger anser sig ha något mer att bygga på än herr statsministerns mycket magra besked i dag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna paragrafen yrkats 1:o) att densamma skulle godkännas; 2:o) att paragrafen skulle avslås; samt 3:o) att paragrafen skulle visas åter till utskottet.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Möller** begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits avslag, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § av andra lagutskottets förslag till lag om kollektivavtal, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås nämnda paragraf.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen, enligt av herr **Möller** jämte 19 av kammarens övriga ledamöter före voteringspropositionens godkännande framställd begäran, medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 53.

Vid omröstningen röstades

ja av herrar Trygger, Stendahl, von Sydow, Ljunglund, greve Lagerbjelke, herrar Carl Gustaf Ekman, Hjalmar Hammarskjöld, Borell, Fehr, Sederholm, von Stockenström, Kobb, Westman, Carl Gustaf Hammarskjöld, Karl Andersson, David Bergström, friherre Beck-Friis, herrar Karl Gustafsson, Oscar Ericson, Karl Johan Ekman, Abrahamsson, greve Spens, herrar Martin Svensson, Johan Bernhard Johansson, Per Gustafsson, Thelin, Johan Larsson, Boberg, Petrus Nilsson, Erik Anderson, Wijkström, Bodin, Roos, Johan Nilsson i Kristianstad, Clemedtson, Alexander Nilsson, Elof Andersson, Leander, Forssberg, von Geijer, Nils Anton Nilsson, Wohlin, Antonsson, Pålsson, Jönsson, Lithander, Boman, Widell, Sundberg, Isak Svensson, Pettersson, Johan Johansson, Per Adolf Larsson, Alkman, Mellén, Lundell, Edward Larson, Fritiof Gustafson, Ernst Svenson, August Johansson, Valfrid Eriksson, Hellberg, Lindgren, Gottfrid Karlsson, Kvarnzelius, Ernfors, Lyberg, Per Andersson,

Lagförslag om Jonas Andersson, Carl Carlsson, Enhörning, Tjällgren, Frändén, Österström, kollektivavtal Henrik Andersson, Granström, Rosén, Bergqvist, Almkvist, Jonsson, Gabrielson och Stenberg; samt
m. m.
(Forts.)

nej av herrar Klefbeck, Lindley, Berglund, Thorberg, Magnuson, Möller, Wahlmark, Julin, Sjöblom, Carl Svensson, Nothin, Åkerman, Bårg, Björck, Oscar Olsson, Thulin, Albert Bergström, Pauli, Larsén, Wagnsson, Östergren, Linder, Kropp, Jacob Larsson, Olof Olsson, Johan Nilsson i Malmö, Carl Johansson, Linders, Lindblad, Wigforss, Gustav Hansson, Sigfrid Hansson, Holmgren, Sandegård, Björnsson, Ström, Strömberg, Schlyter, Sandén, Örne, Åkerberg, fröken Hesselgren, herrar Petrén, Dalberg, Åström, Sandler, Norling, Norin, Carl Eriksson, Walles, Vennerström, Winberg och Asplund.

Herr andre vice talmannen samt herrar Reuterskiöld, Johan Peter Johansson och Hansén förklarade sig avstå från att rösta.

2 §.

Denna paragraf lydde:

Kollektivavtal, som slutits av förening, vare beträffande yrkesgrupper och område, som avses i avtalet, bindande jämväl för medlem i föreningen, vare sig han inträtt före eller efter avtalet; dock ej i den mån han redan är bunden av annat kollektivavtal. Utträder medlem, upphøre han ej på den grund att vara bunden av avtalet.

I den av herr *von Sydow* i ämnet väckta motionen, nr 280 i första kammaren, hade för ifrågavarande paragraf föreslagits följande lydelse:

Kollektivavtal — — — — — bunden av avtalet. *Skyldighet att iakttaga kollektivavtal åligger medlem i förening jämväl mot föreningen samt, där å någondera sidan flera slutit avtalet, dessa mot varandra.*

Enligt den av herr *von Sydow* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen hade reservanterna ansett, att utskottet i denna del bort yrka bifall till motionen.

Herr von Sydow: Herr talman! Under åberopande av vad jag redan i principdebatten anført ber jag att få yrka bifall till det förslag, som innefattas i den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Möller: Jag har en fråga att framställa, och jag hoppas, att den kan besvaras. Det står i 2 § av lagen: »Utträder medlem, upphøre han ej på den grund att vara bunden av avtalet.» Jag kan ungefär förstå, vilka positiva verkningar man åsyftar att härigenom vinna. Men hur går det, om en förening, som slutit kollektivavtal, upplöses, innan avtalet är slut? Vilka rättsverkningar blir det då till följd av denna bestämmelse? Innebär densamma, att de personer, som ha varit medlemmar av en förening, vilken innan kollektivavtalets giltighetstid är slut, upplösts, alltjämt äro bundna av dessa kollektivavtal? Jag skulle gärna vilja ha den frågan besvarad för att sedan kunna veta, om jag skall ställa något yrkande eller ej.

Herr Westman: Herr talman! Med anledning av herr von Sydows yrkande ber jag att få erinra om den argumentation, som i utskottets betänkande anförts till stöd för utskottets ståndpunkt, när utskottet hemställt, att herr von Sydows motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Jag ber att få yrka bifall till paragrafen enligt utskottets förslag oförändrat.

Vad beträffar herr Möllers fråga, ber jag endast att få säga, att det spörs-

mål, som han framkastade, naturligtvis får bedömas med hänsyn till de regler, *Lagförslag om kollektivavtal m. m.* som skola tillämpas i samband med förenings likvidation.

(Forts.)

Herr Möller: Ja, det där förstår jag inte riktigt. Betyder det, att om föreningen upphör, så upphör också kollektivavtalet att gälla även för medlemmarna? Är det meningen? Jag vill ha ett tydligt svar, ty jag kommer att yrka, att punkten skall strykas, därest inte detta blir klart.

Om man alltså föreställer sig, att ett fackförbund eller en fackförening, som har slutit ett kollektivavtal, upplöses en vacker dag — låt mig säga, att den har träffat ett kollektivavtal för två år och upplöses ett år, innan avtalet är slut — innebär då bestämmelsen, att medlemmarna äro bundna? Det är det, jag vill ha klart svar på; jag vill inte få det svaret, att det beror på reglerna för likvidationen. Om inte medlemmarna vid upplösningen bli befriade från bundenheten av avtalet, så kunna de ju komma att stå under ett kollektivavtal till evig tid, eftersom de inte kunna säga upp det, eller också får varje enskild arbetare för sig på något besynnerligt sätt säga upp detta avtal. Fackföreningen finns inte längre, den kan inte säga upp avtalet.

Jag anser, att saken bör vara klar, innan kammaren fattar beslut om densamma.

Herr Thorberg: Jag tillåter mig, herr talman, att med åberopande av vad jag anförde på förmiddagen hemställa, att kammaren måtte besluta, att orden »dock ej i den mån han redan är bunden av annat kollektivavtal» måtte utgå.

Herr Åkerman: Herr talman! I anledning av andra lagutskottets ordförandes yttrande vill jag fråga honom om en sak. Jag missförstod honom kanske, men jag tyckte, att han sade, att frågan om avtalets giltighet vid förenings upplösning beror på de regler, som gälla för föreningens likvidation. Men dessa fackföreningar räknas ju som ideella föreningar och vi ha ingen lag om ideella föreningar. Vilka regler är det herr ordföranden syftar på? Reglerna för föreningens likvidation, var finnas de, när vi inte ha någon lagstiftning därom?

Herr Möller: Ja, jag bara konstaterar, att man från andra lagutskottets sida icke kan svara på så pass enkla frågor som denna: vad sker, om föreningen upplöses? Och jag ber med hänsyn härtill att, i det jag också instämmer i herr Thorbergs yrkande, få yrka, att sista punkten i 2 § måtte utgå. Jag åsyftar den mening, som lyder: »Utträder medlem, upphöre han ej på den grund att vara bunden av avtalet.»

Herr Westman: Herr talman! Under hela behandlingen av detta lagförslag ha vi ju funnit, att man från oppositionens sida önskar få kännedom om de allmänna rättsliga regler, som gälla vid sidan av detta lagförslag, och man har klagat över att inte i detta lagförslag meddelas fullständiga regler för allt, som kan inträffa i samband med dess tillämpning. Nu är det ju så, att vad som här föreslås, är en speciallagstiftning, och man kan inte begära, att man i detta lagförslag skall kunna få in en fullständig kodifikation av alla de rättsfrågor, som kunna komma att uppstå i samband med denna lagstiftning.

Den fråga, som herr Möller nu har framställt, är en sådan fråga, som delvis faller utanför denna speciallagstiftnings ram och som delvis måste bedömas efter allmänna rättsgrunder. Det är det svar, jag kan ge på detta liksom på många andra spörsmål.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Herr Möller: Ja, jag ber om ursäkt, att jag tar upp kammarens tid så sent på natten, men jag får ett svar: god dag — yxskaft. Och detta skall riksdagen gå och besluta på! Jag talar inte om att detta förhållande skall regleras i lag, men när inte herrar jurister kunna svara på den av mig framställda frågan, vad bestämmelserna innebära, vilka följder de komma att få, så är det ett gott bevis på vad man gör i dag.

Herr Linder: Herr talman! Under diskussionen inom utskottet ha vi varit inne på många frågor om hur det skall gå i det eller det fallet. Förhållandet är emellertid, att vi ha inte kunnat få någon bestämd uppfattning i allmänhet i dessa frågor. Vi ha inte kunnat säga, hur det skall gå, ty det har rått en sådan tvekan bland oss, att det varit omöjligt att komma till någon bestämd uppfattning även i saker, som man tyckt vara av ganska grundläggande beskaffenhet i fråga om den praktiska tillämpningen av lagen.

Vad särskilt den nu framställda frågan beträffar, är det min uppfattning, att medlemmarna äro bundna, även om föreningen har upplösts.

Herr von Sydow: Jag skall be att få svara herr Möller vad som är min uppfattning i frågan. Vi ha diskuterat den i andra lagutskottet, och den har förut diskuterats mellan arbetsgivarföreningen och landsorganisationen efter nu rådande rättsuppfattning. Min åsikt är den, att i fall en förening, som slutit kollektivavtal, upplöses, bli medlemmarna inte fria. I annat fall skulle ju en förening, vilken som helst, vare sig det är en arbetsgivarförening eller en arbetarförening, kunna göra sig fri från avtalet genom att upplösa föreningen och bilda en ny förening. Det kan inte gå för sig, utan så länge avtalet gäller, äro medlemmarna bundna därav, även om föreningen upplöses. Då kommer man in på den kinkiga fråga, som herr Möller vidrörde. Skola de vara bundna så länge de leva då? Ja, då är det en rättsuppfattning som säger, att då den tidpunkt kommer, då de hava rätt till uppsägning, så får var och en särskild medlem av föreningen säga upp kollektivavtalet, och då blir han fri för sin del. Det är min uppfattning. Annars skulle de vara bundna hela sitt liv.

Nu vill jag säga herr Möller, att vi hade den frågan före i praktiken en gång. Det var, då svenska sockerfabriksaktiebolaget bildades. Det fanns då en hel del särskilda sockerbolag, som vart och ett hade sina kollektivavtal, men dessa bolag gingo sedermera upp i det nya bolaget. Då uppstod frågan: ha kollektivavtalen därmed upphört? Spörsmålet löstes så, att vi överenskommo med arbetarorganisationerna, att man inte kunde anse kollektivavtalen hava upphört, därför att de särskilda bolagens verksamhet fanns ju kvar, och då måste kollektivavtalen anses äga bestånd också.

När herr Möller tycktes förvåna sig över mitt svar, att alla medlemmarna i föreningen var för sig finge säga upp avtalet, ber jag få säga, att denna utväg finnes omnämnd såsom den riktiga i litteraturen i ämnet.

Herr Thorberg: Herr talman! För att förenkla propositionsordningen ber jag, att då herr Möller instämt i mitt yrkande, få å min sida instämma i hans. Härigenom kan ju proposition ställas på ett yrkande, som kommer att innebära strykande av båda de sista satserna, d. v. s. av orden »dock ej i den mån han redan är bunden av annat kollektivavtal. Utträder medlem, upphøre han ej på den grund att vara bunden av avtalet.»

Herr Möller: Jag vill bara konstatera, att om det alltså finns ett fackförbund, som omfattar, låt oss säga, 20,000 medlemmar, och som sluter kollektivavtal, varefter detta fackförbund en vacker dag upplöses, så innebär den av herr von Sydow uttalade uppfattningen, att 20,000 personer skola för att kunna bli fria från detta kollektivavtal personligen uppsäga detsamma. Det är en

snygg illustration till vad som väntar, särskilt om man bibehåller den mening, som herr Thorberg först yrkade skola utgå, ty då är den enskilde arbetaren bunden vid det gamla kollektivavtalet, om han inte kommer sig för att säga upp det, på vilken arbetsplats han än kommer att befinna sig under återstoden av sitt liv.

*Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)*

Herr Lindley: Herr talman! Vi ha haft ett praktiskt exempel på detta för en del år sedan. Herrarna kanske komma ihåg den stora stuverikonflikten i Norrland år 1908, som slutade med Amalteahistorien. Den slutade med en avtalsuppgörelse, där en förlikningskommission fastställde vissa villkor, och där vi tvingades att acceptera § 23 mot att vi fingo några bestämmelser, som fastställde inrättandet av ordinarie kåren, och skulle arbetet därinom fördelas rättvisast möjligt mellan till kåren hörande arbetare. Nu ville vi sedermera säga upp denna uppgörelse hos svenska arbetsgivarföreningen. Men svenska arbetsgivarföreningen sade: nej, den kan inte sägas upp, därför att det finns ingenting stadgat om den tid, under vilken denna uppgörelse skall gälla, och alltså skulle denna förlikningsuppgörelse kunna gälla för all framtid utan alla möjligheter till uppsägning. Nu tvingade vi oss dock fram till sist ändå och fingo vissa ändringar i dessa bestämmelser, men någon riktig uppsägning har aldrig kommit till stånd ännu. Låt oss emellertid antaga, att vi vid nämnda tidpunkt hade upplöst vårt förbund. Ja, om vi skulle ha gått den vägen, så skulle samtliga medlemmar ha nödgats säga upp var för sig, men detta är ju rena omöjligheten. Det låter sig inte göra. Man kan inte få tag i dem. De kunna inte handla gemensamt och åstadkomma en sådan uppsägning. Alltså är det i realiteten så, att man fastställer ett avtal, som skall räkna i evig tid eller åtminstone tills den siste av dem som varit med i föreningen, då avtalet träffades, avlidit. Detta är väl rena orimligheten att fastställa någonting dylikt.

Herr Fehr: Herr talman! Herr Möller erinrade om, och även herr Lindley har gjort det, att det kan bli många egendomliga konsekvenser av ett kollektivavtal, och det är då visst och sant, ty det är ett mycket invecklat institut. Men då herr Möller framhöll, att 20,000 personer kunna nödgas att privat säga upp ett kollektivavtal för att det skall upphöra att vara gällande mot dem, så vill jag påpeka, att detta förhållande beror på, att dessa samma 20,000 själva ha beslutat föreningens upplösning. De ha blott att se till att föreningen äger bestånd så länge, att föreningen som sådan hinner uppsäga avtalet.

Herr Trygger: Herr talman! Beträffande 5 § i regeringens förslag, där det heter: »Kollektivavtal vare ej bindande utöver fem år från den dag avtalet trädde i tillämpning etc.», vilken bestämmelse utskottet strukit, yttrade herr Thorberg, att det vore alldeles klart, att denna bestämmelse måste utgå, ty det vore ju rent löjligt att ha en sådan bestämmelse. Man inginge nämligen icke kollektivavtal på längre tid än fem år. Men nu tala samma herrar om att arbetarna kunna bli bundna för evig tid eller åtminstone för hela livstiden. Det var alltså inte så löjligt att ha den där bestämmelsen i regeringens förslag. Den skulle ha hjälpt utomordentligt bra i detta fall.

Jag kan för resten instämma med herr Fehr. Jag tror, att detta reder sig i praktiken, så att vi ej behöva längre diskutera denna fråga.

Herr Möller: Ja, jag ber om ursäkt! Herr Fehrs anmärkning förstår jag mycket väl, men det spelar ju ingen roll ur praktisk synpunkt, att om någonting sådant inträffar, så är det en konsekvens därav, att man har beslutat upplösa föreningen. Om nu denna konsekvens i alla fall kommer att inträffa, hur blir det då? Vad jag menar är, att det är lätt att strax efter klockan halv tre

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

på natten trösta oss med att det reder sig nog. Men det är dock fråga om en allvarlig lagstiftning, som här skall genomföras.

Jag vidhåller mitt yrkande, och jag tror, att det vore klekt att inte taga med en sådan bestämmelse, därför att denna följd, att kollektivavtalet skulle bli evigt bindande, kommer sig ju därav, att det är visserligen i och för sig bestämt, att det är bindande för viss tid, men om det inte säges upp, blir det bindande även i fortsättningen, och det är på uppsägningen, det kommer an.

Herr Westman: Jag ber endast att få erinra därom, att därest den åsikten är riktig, som de sakkunniga uttalat, att redan nu den rättsregeln råder, att kollektivavtal är bindande ej blott för organisationen utan även för medlemmarna i den organisation, som slutit det, så föreligger det problem, som herr Möller nu tagit upp, redan enligt nu gällande rättstillstånd och har således inte nyskapats genom den nu föreslagna lagen.

Herr Thorberg: Jag nödgas i all korthet bestrida riktigheten av att någon sådan rättsregel skulle finnas. De domar, som hittills ha avkunnats, ha utgått enbart från att kollektivavtalet gäller dem, som hava ingått detsamma, men icke varje föreningens medlem. Åtal mot enskilda medlemmar ha varit grundade på att brott begåtts av dem mot ingånget arbetsavtal.

Herr Westman: Några sådana prejudikat, som herr Thorberg talar om, finnas inte.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder förekommit följande yrkanden: 1:o) att den under behandling varande paragrafen skulle godkännas; 2:o), av herr *von Sydow*, att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den av honom i ämnet väckta motionen; samt 3:o), av herr *Möller*, att kammaren skulle godkänna paragrafen med den ändring, att senare delen därav, från och med orden »dock ej i den mån» utelämnades, och att följaktligen paragrafen skulle hava följande avfattning:

»Kollektivavtal, som slutits av förening, vare beträffande yrkesgrupper och område, som avses i avtalet, bindande jämväl för medlem i förening, vare sig han inträtt före eller efter avtalet.»

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Möller* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits bifall till det under 3:o) här ovan upptagna yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 2 § av andra lagutskottets förslag till lag om kollektivavtal, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den av herr Möller under överläggningen påyrkade ändringen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville

rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

*Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)*

3 §.

Godkändes.

4 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Arbetsgivare eller arbetare, som äro bundna av kollektivavtal, må under den tid avtalet är gällande icke vidtaga arbetsinställelse (lockout eller strejk), blockad, bojkott eller annan därmed jämförlig stridsåtgärd:

1. på grund av tvist om avtalets giltighet, bestånd eller rätta innebörd eller på grund av tvist, huruvida visst förfarande strider mot avtalet eller mot vad i denna lag stadgas;

2. för att åstadkomma ändring i avtalet;

3. för att genomföra bestämmelse, avsedd att träda i tillämpning efter det avtalet utlupit; eller

4. för att bispringa annan i fall, då denne icke själv äger vidtaga stridsåtgärd.

Är förening eller medlem däri bunden av kollektivavtal, må föreningen ej anordna eller eljest föranleda stridsåtgärd, som enligt första stycket icke är lovlig, ej heller genom lämnande av understöd eller på annat sätt medverka vid olovlig stridsåtgärd, som medlem vidtagit. Förening, som själv är bunden av kollektivavtal, vare jämväl pliktig att söka hindra sina medlemmar att vidtaga olovlig stridsåtgärd eller att, om sådan redan vidtagits, söka förmå dem att häva den.

Vad i denna paragraf stadgas skall gälla, ändå att avtalet innehåller bestämmelse, som strider häremot. Har i kollektivavtal upptagits föreskrift om längre gående förpliktelse, lände den till efterrättelse.

Herr Thorberg: Jag ber att få hemställa, att i näst sista stycket av paragrafen orden »ej heller genom lämnande av understöd eller på annat sätt medverka vid olovlig stridsåtgärd, som medlem vidtagit» måtte utgå, samt att även må uteslutas ordet: »själv» i samma rad. Vidare yrkar jag, att sista stycket också måtte utgå.

Jag grundar detta mitt yrkande på, att man här genom de ord jag hemställt skola utgå ur näst sista stycket har infört en princip i fråga om denna lagstiftning, som inte finns i annan lagstiftning. Och beträffande sista stycket är det ju detta stadgande, som ger paragrafen en sådan inriktning, att det åstadkommer sådana onaturliga förhållanden, som att vad som varit hävd sedan 20—30 år tillbaka genom denna lag skall anses vara förbjudet. Om man borttager de av mig påpekade bestämmelserna, får paragrafen en annan anda.

Herr Westman: Herr talman! Jag ber att med anledning av herr Thorbergs yrkande i avseende å näst sista stycket få erinra om, att den frågan varit föremål för ingående överläggning under principdebatten och att då också framförts skäl för den skadeståndsregel, som här meddelas.

Vad vidare beträffar herr Thorbergs yrkande i fråga om sista stycket, innebär detta, att denna 4 §, som brukar kallas för »fredsparagrafen», inte längre skulle vara av tvingande natur. Det skulle emellertid vara att göra lagen i stort sett betydelselös.

Jag ber att få yrka bifall till paragrafen oförändrad.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att beträffande den nu förevarande paragrafen yrkats 1:o) att densamma skulle godkännas; samt 2:o), av herr *Thorberg*, att paragrafen skulle godkännas med de ändringar, att sista stycket utelämnades samt att i näst sista stycket utelöstes dels de i första meningen förekommande orden »ej heller genom lämnande av understöd eller på annat sätt medverka vid olovlig stridsåtgärd, som medlem vidtagit», dels ock det i andra meningen förekommande ordet »själv».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Thorberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 4 § av andra lagutskottets förslag till lag om kollektivavtal, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda paragraf med de av herr *Thorberg* under överläggningen föreslagna ändringarna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

5—7 §§.

Godkändes.

8 §.

Denna paragraf, som motsvarade 9 § i Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, var så lydande:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Äsidosätter arbetsgivare, arbetare eller förening sina förpliktelser enligt kollektivavtal eller denna lag, gälde därav uppkommen skada.

Vid bedömande om och i vad mån skada uppstått skall hänsyn tagas även till intresset i avtalets upprätthållande och övriga sådana omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

Om det med hänsyn till den skadevållandes ringa skuld, den skadelidandes förhållande i avseende å tvistens uppkomst eller omständigheterna i övrigt finnes skäligt, må skadeståndets belopp nedsättas eller fullständig befrielse från skadeståndsskyldighet äga rum.

Om det med hänsyn till den skadevållandes ringa skuld, den skadelidandes förhållande i avseende å tvistens uppkomst, *skadans storlek* eller omständigheterna i övrigt finnes skäligt, må skadeståndets belopp nedsättas; fullständig befrielse från skadeståndsskyldighet må ock äga rum. *Ej må i något fall skadestånd ådömas enskild arbetare till högre belopp än tvåhundra kronor.*

I herr *von Sydows* ovannämnda motion hade för paragrafen föreslagits följande avfattning: *Lagförslag om kollektivavtal m. m.*

Åsidosätter arbetsgivare — — — — — uppkommen skada.

Vid bedömande om — — — — — ekonomisk betydelse.

Om det med hänsyn — — — — — skadeståndsskyldighet äga rum.

Vad i denna paragraf stadgas skall gälla, ändå att avtalet innehåller bestämmelse, som strider häremot.

(Forts.)

Enligt den av herr *von Sydow* m. fl. avgivna reservationen hade reservanterna ansett, att utskottet i denna del bort förorda bifall till motionen.

Herr von Sydow: Herr talman! Även i fråga om denna paragraf ber jag att få yrka bifall till min motion, som upptagits i en reservation av fem ledamöter av utskottet.

Jag har redan under huvuddebatten framhållit, att det stadgande, som här föreslås av Kungl. Maj:t, i olikhet med vad sakkunniga föreslagit, enligt min tanke kommer att i hög grad minska lagens värde för arbetsfredens bevarande. Herr Möller har varit inne på samma tankegång som jag på denna punkt och även herr Trygger.

Jag ber att få yrka bifall till nämnda reservation.

Herr Westman: Av det skäl, att man bör gå fram med synnerligt stor varsamhet vid denna lagstiftning kan jag inte biträda herr von Sydows yrkande, vilket går ut på, att man skulle göra skadestandsreglerna i 8 § tvingande.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels godkännande av den nu föredragna paragrafen, dels ock, av herr *von Sydow*, att paragrafen skulle godkännas med tillägg av ett nytt stycke, så lydande: »Vad i denna paragraf stadgas skall gälla, ändå att avtalet innehåller bestämmelse, som strider häremot.»

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr *von Sydow* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 8 § av andra lagutskottets förslag till lag om kollektivavtal, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda paragraf med det av herr von Sydow påyrkade tillägget.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.
(Forts.)

Övriga delar av förevarande lagförslag.

Godkändes.

Utskottets förslag till lag om arbetsdomstol.

1—18 §§.

Godkändes.

19 §.

Denna paragraf lydde:

Arbetsdomstolen äger, om den finner erforderligt, själv inkalla vittnen och i övrigt inskaffa utredning.

Inkallas någon av domstolen såsom vittne eller för att upplysningsvis höras, skall beträffande ersättning av allmänna medel för inställelsen och sådan ersättnings återgåldande i tillämpliga delar gälla vad i avseende å brottmål är stadgat.

Herr Thorberg: Med hänsyn till orättvisan i att arbetarsidan skall betala arbetsgivarens stora kostnader för inställelse vid domstolen, då arbetarparten själv ej kan utfå mer än egen kostnad, vill jag hemställa, att till denna paragraf måtte fogas en ny punkt, så lydande: »Envar part skall vidkännas kostnaden för egen och av honom åberopade vittnens inställelse.»

Herr Westman: Så vitt jag kan bedöma det yrkande, som framställt av herr Thorberg, går det utöver Kungl. Maj:ts proposition, och det finns inte heller något stöd för det i någon motion. Jag anser därför, att det kan ifrågasättas, huruvida proposition kan framställas på detta herr Thorbergs yrkande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr talmannen yttrade, att då det av herr Thorberg under överläggningen gjorda yrkandet ginge utom ramen för det föreliggande förslaget och saknade stöd i någon motion, herr talmannen såge sig nödsakad att vägra proposition å samma yrkande.

Sedan överläggningen härefter förklarats slutad, godkändes förevarande paragraf.

20—29 §§.

Godkändes.

Promulgationsstadgandena.

Dessa stadganden hade följande lydelse:

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

Förslag å ledamöter i arbetsdomstolen skola dock första gången avgivas under år 1928.

Mål rörande kollektivavtal, som anhängiggjorts vid allmän domstol före denna lags ikraftträdande, skall behandlas enligt äldre lag.

Genom denna lag upphäves lagen den 28 maj 1920 (nr 246) om central skiljenämnd för vissa arbetstvister. Har före nya lagens ikraftträdande påkallats tillämpning av skiljeavtal, enligt vilket tvist må hänskjutas till den centrala skiljenämnden, skall skiljenämnden dock i enlighet med nämnda lag den 28

maj 1920 behandla och avgöra tvist, som avses med påkallandet. I den mån tillämpning av dylikt skiljeavtal ej sålunda påkallats, vare det förfallet.

Lagförslag om
kollektivavtal
m. m.

(Forts.)

Herr Thorberg: Herr talman! För att bringa denna lag mera i överensstämmelse med de ändringar, som gjorts i den föregående lagen, hemställer jag, att man här i tredje stycket måtte vidtaga den förändring, att orden »som anhängiggjorts vid allmän domstol» måtte utgå och ersättas av orden »som slutits» samt stycket alltså erhålla denna lydelse: »Mål rörande kollektivavtal, som slutits före denna lags ikraftträdande, skall behandlas enligt äldre lag.»

Herr Westman: Herr talman! Jag ber att få påpeka, att dessa övergångsbestämmelser icke kunna antagas med den av herr Thorberg föreslagna lydelsen, enär det ändringsförslag, som han väckt i fråga om tredje stycket, nödvändiggör ändring även i fjärde stycket. Övergångsbestämmelserna bli orimliga med den lydelse, herr Thorberg föreslagit.

Jag ber att få yrka bifall till bestämmelsen oförändrad.

Herr Thorberg: Det har varit likadant hela tiden vid behandlingen av denna fråga. Man har inte kunnat få tid att verkställa en ordentligt genomförd omarbetning av lagförslagen på den tid, som stod till utskottets förfogande. Emellertid ber jag då att få återtaga mitt förra yrkande, och hemställa, att denna punkt måtte till utskottet återremitteras för att där kunna vinna en omformulering, som kan föreläggas kammaren.

Herr Westman: I anledning av herr Thorbergs yrkande om återremiss ber jag att få meddela, att andra kammaren redan fattat beslut i ärendet och därvid bifallit utskottets förslag. Herr Thorbergs hemställan om återremiss skulle således, om den bifalles av kammaren, inte leda till något som helst resultat.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på godkännande av de nu föredragna promulgationsstadgandena samt vidare därpå att desamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställanden i punkterna A och B.

Biföllos, i vad de ej besvarats genom kammarens föregående beslut.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § utsökningslagen m. m. ävensom i anledning därav väckta motioner.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölles.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på framställning av herr talman att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.01 på natten.

In fidem
G. H. Berggren.